



**KULA-SALİHLİ JEOPARKI'NI ZİYARET EDEN
TURİSTLERİN BİLİM TURİZMİ KAPSAMINDA
SEYAHAT MOTİVASYONLARININ
ÖLÇÜLMESİ**

Nagehan Selvi UÇAN

**Yüksek Lisans Tezi
Coğrafya Ana Bilim Dalı
Doç. Dr. Çağlar Kıvanç KAYMAZ
2025
Her Hakkı Saklıdır**

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANA BİLİM DALI**

Nagehan Selvi UÇAN

**KULA-SALİHLİ JEOPARKI'NI ZİYARET EDEN TURİSTLERİN
BİLİM TURİZMİ KAPSAMINDA SEYAHAT
MOTİVASYONLARININ ÖLÇÜLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Çağlar Kıvanç KAYMAZ**

ERZURUM-2025



TEZ BEYAN FORMU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum "Kula-Salihli Jeoparkı'nı Ziyaret Eden Turistlerin Bilim Turizmi Kapsamında Seyahat Motivasyonlarının Ölçülmesi" adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Gereğini bilgilerinize arz ederim *.

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

[21.01.2025]

[Nagehan Selvi UÇAN]

Aslı Islak İmzalıdır

*** LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE**

.....
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi MADDE 6– (1) Lisansüstü tezle ilgili **patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda**, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu **iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.**

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz **makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış** ve internette paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile **altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.**

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.



SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Graduate School of Social Sciences

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Dr. Çağlar Kıvanç KAYMAZ danışmanlığında, Nagehan Selvi UÇAN tarafından hazırlanan bu çalışma 21 / 01 / 2025 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından Coğrafya Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Ferhat ARSLAN

İmza: Aslı Islak İmzalıdır

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Mustafa ÖZDEMİR

İmza: Aslı Islak İmzalıdır

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Çağlar Kıvanç KAYMAZ

İmza: Aslı Islak İmzalıdır

Prof. Dr. Hanifi ŞAHİN
Enstitü Müdürü

Aslı Islak İmzalıdır

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
KISALTMALAR DİZİNİ	VI
TABLolar DİZİNİ	VII
ŞEKİLLER DİZİNİ	IX
HARİTALAR DİZİNİ	X
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ	XI
ÖNSÖZ.....	XII
GİRİŞ	1
I. ÇALIŞMA SAHASININ KONUMU VE GENEL COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ... 2	
II. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	13
III. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI	14
IV. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ.....	15
V. ARAŞTIRMANIN MODELİ	15
VI. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ	17
VII. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	18
A. Bağımsız Örneklemeler için t-Testi	19
B. ANOVA Testi.....	19
C. Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı.....	19
VIII. ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÖLÇEK	19
IX. VERİ TOPLAMA SÜRECİ.....	20
X. DAHA ÖNCE YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR	21

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. TURİZM VE TURİZM COĞRAFYASI	24
1.2. ALTERNATİF TURİZM	26
1.3. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM	28
1.4. JEOTURİZM KAVRAMI	30
1.4.1. Jeosit.....	32

1.4.2. Jeolojik ve Jeomorfolojik Miras.....	32
1.4.3. Jeomorfosit	34
1.4.4. Jeoturizm ve Jeomorfoturizm	34
1.4.5. Jeoçeşitlilik.....	36
1.5. JEOPARK KAVRAMI.....	37
1.6. BİLİM TURİZMİ KAVRAMI	50
1.7. BİLİMSEL TURİZM KAVRAMININ Kökenleri	53
1.8. BİLİM TURİZMİNİN ÇERÇEVESİ.....	54
1.8.1. Bilime Dayalı Macera Turizmi	54
1.8.2. Bilimsel Boyutu Olan Kültürel Turizm.....	55
1.8.3. Bilimsel Araştırma Turizmi	55
1.9. TURİST PROFİLİ	57
1.10. TURİST MOTİVASYONU KAVRAMI	60

İKİNCİ BÖLÜM

KULA-SALİHLİ JEOPARKI'NIN TURİZM POTANSİYELİ

2.1. KULA VE SALİHLİ İLÇELERİNİN BAŞLICA DOĞAL TURİSTİK ÇEKİCİLİKLERİ	68
2.1.1. Kula-Divlit Volkan Konisi	68
2.1.2. Kula Peribacaları	71
2.1.3. Çakırca Bazalt Sütunları.....	74
2.1.4. Sandal-Divlit Volkan Konisi	76
2.1.5. Çamurlar ve Çamur Hamamı	78
2.2. KULA-SALİHLİ JEOPARKI'NIN KÜLTÜREL TURİSTİK ÇEKİCİLİKLERİ	79
2.2.1. Prehistorik Ayak İzleri	79
2.2.2. Sardes ve Artemis Tapınağı	81
2.2.3. Tarihi Kula Evleri.....	82
2.2.4. Diğer Turistik Çekicilikler	84
2.3. KULA-SALİHLİ JEOPARKI'NDA GERÇEKLEŞTİRİLEN BAŞLICA TURİSTİK FAALİYETLER	85
2.3.1. Doğa Yürüyüşü (Trekking)	85

2.3.2. Atlı Doğa Gezisi (Safari).....	86
2.3.3. Bisiklet Turları	87
2.3.4. Bilimsel Gezi.....	90
2.3.5. Foto Safari	91
2.3.6. Termal Turizmi	92
2.3.6.1. Manisa-Kula Emir Termal Turizm Merkezi.....	94
2.3.6.2. Manisa- Salihli Kurşunlu Termal Turizm Merkezi	94
2.3.7. İnanç Turizmi	95
2.3.7.1. Yunus Emre ve Tabduk Emre Türbesi	97
2.3.7.2. Sardes Antik Kenti	97
2.3.7.3. Artemis Tapınağı	98
2.3.7.4. Sard Kilisesi.....	99
2.3.7.5. Sard Sinagogu.....	100

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TURİSTLERİN BİLİM TURİZMİ KAPSAMINDA SEYAHAT

KARAKTERİSTİKLERİ VE TURİST MOTİVASYONLARININ ÖLÇÜLMESİ

3.1. BİLİM TURİZMİ AÇISINDAN TURİSTLERİN SEYAHAT

KARAKTERİSTİKLERİ..... 101

3.2. ÖLÇEK GEÇERLİLİK VE GÜVENİLİRLİK ANALİZİ SONUÇLARI 109

3.2.1. Ölçek Güvenilirlik Analizi Sonuçları.....	109
3.2.2. Ölçek Geçerliliği Sonuçları	111
3.2.3. Demografik Özellikler.....	113
3.2.4. Hipotez Testleri	115

SONUÇ ve ÖNERİLER..... 126

KAYNAKÇA

EKLER..... 154

EK-1. Anket Formu.....	154
EK-2. Araştırma İzni	156
EK-3. Etik Kurul Onay Belgesi.....	157

ÖZGEÇMİŞ..... 158

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KULA-SALİHLİ JEOPARKI'NI ZİYARET EDEN TURİSTLERİN BİLİM
TURİZMİ KAPSAMINDA SEYAHAT MOTİVASYONLARININ ÖLÇÜLMESİ

Nagehan Selvi UÇAN

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Çağlar Kıvanç KAYMAZ

2025, 158 sayfa

Jüri: Doç. Dr. Çağlar Kıvanç KAYMAZ (Danışman)

Prof. Dr. Mustafa ÖZDEMİR

Doç. Dr. Ferhan ARSLAN

Bilim turizmi, doğal, tarihi ve kültürel çekicilikleriyle öne çıkan destinasyonlar arasında önemli bir yer tutmaktadır. Her yıl milyonlarca turist, yeni yerler keşfetmek ve bilgi edinmek amacıyla bu tür destinasyonlara seyahat etmektedir. Bu bağlamda, korunan doğal alanların potansiyellerinin doğru bir şekilde belirlenmesi büyük önem taşır. Kula-Salihli UNESCO Global Jeoparkı, bilim turizmi açısından dikkat çeken bir destinasyon olup, bu çalışmada jeoparkın bilim turizmi potansiyeli incelenmiştir. Ziyaretçilerin seyahat motivasyonları ve parktaki doğal ile kültürel çekicilikler, bilim turizmi açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu çalışma, yerli turistlerin seyahat motivasyonlarını ve turist profillerini inceleyerek, bilim turizmi faaliyetlerinin etkisini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Nicel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilen bu çalışmada, 387 katılımcıya anket uygulanmış ve veriler SPSS-26 yazılımı ile analiz edilmiştir. Gruplar arasındaki farklılıkları belirlemek için Bağımsız Örneklem t-Testi ve ANOVA testi kullanılmış, değişkenler arasındaki ilişkiler ise korelasyon katsayısı ile hesaplanmıştır. Korelasyon analizleri, bilim turizmi motivasyonları arasındaki ilişkileri ortaya koymuştur. Özellikle, "Aktif-Pasif Keyfi" ile "Öğrenme-Bilgi" boyutları arasında güçlü bir pozitif ilişki ($r = 0.606$) bulunmuştur. Ayrıca, "Heyecan- Macera" ile "Aktif-Pasif Keyfi" arasında da pozitif bir korelasyon gözlemlenmiştir. "Kaçış-Rahatlama" ile diğer motivasyon boyutları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Bulgular, Kula-Salihli UNESCO Global Jeoparkı'nın bilim temelli sürdürülebilir turizm planlaması ve yönetimi için önemli veriler sunmaktadır. Bilim turizminin desteklenmesi, bölgenin sürdürülebilir kalkınması açısından kritik bir rol oynamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bilim Turizmi, UNESCO, Jeopark, Jeoturizm, Seyahat Motivasyonu, Turist Profili

ABSTRACT**MASTER THESIS****THE MEASUREMENT OF TRAVEL MOTIVATIONS OF TOURISTS
VISITING KULA-SALİHLİ GEOPARK WITHIN THE SCOPE OF SCIENCE
TOURISM****Nagehan Selvi UÇAN****Advisor: Assoc. Prof. Dr. Çağlar Kıvanç KAYMAZ****2025, 158 Pages****Jury: Assoc. Prof. Dr. Çağlar Kıvanç KAYMAZ (Advisor)
Prof. Dr. Mustafa ÖZDEMİR
Assoc. Prof. Dr. Ferhan ARSLAN**

Science tourism holds an important place among destinations known for their natural, historical, and cultural attractions. Every year, millions of tourists travel to these types of destinations to explore new places and gain knowledge. In this context, it is crucial to accurately determine the potential of protected natural areas. The Kula-Salihli UNESCO Global Geopark is a destination that stands out in terms of science tourism, and this study examines the science tourism potential of the geopark. Visitors' travel motivations and the natural and cultural attractions in the park are of critical importance for science tourism. This study aims to evaluate the impact of science tourism activities by examining the travel motivations and tourist profiles of local visitors. A quantitative research method was employed, and a survey was administered to 387 participants, with the data analyzed using SPSS-26 software. Independent Samples t-test and ANOVA tests were used to identify differences between groups, and the relationships between variables were calculated using correlation coefficients. The correlation analyses revealed the relationships between science tourism motivations. Specifically, a strong positive relationship ($r = 0.606$) was found between the "Active-Passive Enjoyment" and "Learning-Knowledge" dimensions. Additionally, a positive correlation was observed between "Area Preference" and "Active-Passive Enjoyment." No significant relationship was found between "Escape-Relaxation" and the other motivational dimensions. The findings provide valuable data for the science-based sustainable tourism planning and management of the Kula-Salihli UNESCO Global Geopark. The support and development of science tourism play a critical role in the region's sustainable development.

Keywords: Science Tourism, UNESCO, Geopark, Geotourism, Travel Motivation, Tourist Profile

KISALTMALAR DİZİNİ

°C	Santigrat Derece
CBS	Coğrafi Bilgi Sistemleri
EGN	Avrupa Jeoparkları Ağı
IUGS	Uluslararası Jeoloji Bilimleri Birliği
JARUM	Celal Bayar Üniversitesi Jeopark Araştırma ve Uygulama Merkezi
JEMİRKO	Jeolojik Mirası Koruma Derneği
MTA	Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü
SPSS	Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.1. UNESCO Küresel Jeopark Ağı'na Üye Jeoparklar ve Ülkeler (2023)	42
Tablo 1.2. Seyahat Motivasyonu Örnekleri Listesi	64
Tablo 2.1. Kula-Salihli Jeoparkı Jeositleri	67
Tablo 3.1. Turistlerin Ortalama Konaklama Süreleri (Gün)	102
Tablo 3.2. Turistlerin Tatillerini Birlikte Geçirdikleri İnsanlar	102
Tablo 3.3. Turistlerin Tatile Çıkma Sıklıkları	103
Tablo 3.4. Bu Tatilden Memnun Kalma Durumları	104
Tablo 3.5. Bu Tatilde Gerçekleştirilen Ortalama Harcama Tutarı	105
Tablo 3.6. Turistlerin Seyahat Planlama Şekilleri	106
Tablo 3.7. Turistlerin Seyahat Amaçları	106
Tablo 3.8. Turist Sınıfı	107
Tablo 3.9. Turistlerin Konaklama Tercihleri	108
Tablo 3.10. Turistlerin Ulaşım Aracı Tercihleri	109
Tablo 3.11. Ölçeğin Her Bir Alt Boyutuna Yönelik İç Tutarlılık Katsayısı Cronbach Alpha Katsayısı ve Madde-Toplam Korelasyon Analizi Sonuçları	110
Tablo 3.12. Ölçeğin Geçerliliği İçin Yapılan Temel Bileşenler Analizi (Faktör Analizi) Sonuçları	111
Tablo 3.13. Bilim Turizmine Katılan Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler	114
Tablo 3.14. Katılımcıların Bilim Turizmi Kapsamında Motivasyon Ölçeğinde Heyecan-Macera, Aktif-Pasif Keyfi, Öğrenme-Bilgi, Kaçış-Rahatlama ve Tanınma-Etkileşim Alt Boyutlarının Normallik Testi (Skewness- Kurtosis)	115
Tablo 3.15. Katılımcıların Heyecan-Macera, Aktif-Pasif Keyfi, Öğrenme-Bilgi, Kaçış-Rahatlama ve Tanınma-Etkileşim Düzeylerinin Toplam Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması (Independent- Sample t-Testi)	116
Tablo 3.16. Katılımcıların Heyecan-Macera, Aktif-Pasif Keyfi, Öğrenme-Bilgi, Kaçış-Rahatlama ve Tanınma-Etkileşim Düzeylerinin Toplam Puanlarının Medeni Durum Değişkenine Göre Karşılaştırılması (Independent – Sample t-Testi)	117

Tablo 3.17. Katılımcıların Heyecan-Macera, Aktif-Pasif Keyfi, Öğrenme-Bilgi, Kaçış-Rahatlama ve Tanınma-Etkileşim Düzeylerinin Toplam Puanlarının Yaş Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılması (One-Way Anova).....	118
Tablo 3.18. Katılımcıların Heyecan-Macera, Aktif-Pasif Keyfi, Öğrenme-Bilgi, Kaçış-Rahatlama ve Tanınma-Etkileşim Düzeylerinin Toplam Puanlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılması (One-Way Anova)	119
Tablo 3.19. Katılımcıların Heyecan-Macera, Aktif-Pasif Keyfi, Öğrenme-Bilgi, Kaçış-Rahatlama ve Tanınma-Etkileşim Düzeylerinin Toplam Puanlarının Gelir Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılması (One-Way Anova)	121
Tablo 3.20. Katılımcıların Bilim Turizmi Motivasyonu Kapsamında Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Meslek Değişkenine Göre Karşılaştırılması (One-Way Anova)	122
Tablo 3.21. Katılımcıların Heyecan-Macera, Aktif-Pasif Keyfi, Öğrenme-Bilgi, Kaçış-Rahatlama ve Tanınma-Etkileşim Düzeylerinin Toplam Puanları Arasındaki İlişkinin Araştırılması (Korelasyon)	125

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. İş-Akış Şeması	16
Şekil 1.2. Bir Jeoparkın Başlıca Görev Güçleri: Koruma, Eğitim ve Turizm	39
Şekil 1.3. UNESCO Küresel Ulusal Jeopark Ağı'na Üye Olabilmek İçin Şartlar	48
Şekil 1.4. Bilim Turizmi Türleri	53
Şekil 1.5. Turizmde Motivasyon Kaynaklarının Bir Tipolojisi	63
Şekil 2.1. İnanç Turizminin Ortaya Çıkış Şekilleri.....	96
Şekil 3.1. Faktör Analizi Saçılım Grafiği	112



HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1. Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası	4
Harita 2. UNESCO Global Jeoparkları.....	41
Harita 2.1. Çalışma Sahasının Jeosit Haritası	66
Harita 2.2. Adala Bisiklet Parkuru.....	89



FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

Fotoğraf I. Jeoparkı Ziyaret Eden Kişilerle Yüz Yüze Anketler Gerçekleştirilmiştir...21	
Fotoğraf 1.1. Kula-Salihli Jeopark Sahası50	
Fotoğraf 2.1. Kula Divlit Volkan Konisi 69	
Fotoğraf 2.2. Kula-Divlit Lav Akıntısı 70	
Fotoğraf 2.3. Kula Peribacalarına Girişi Gösteren Tabela.....72	
Fotoğraf 2.4. Burgaz Köyü Yakınlarında Yer alan Kula Peribacaları'ndan Genel Görünüm.....73	
Fotoğraf 2.5. Burgaz Köyü Yakınlarında Yer alan Kula Peribacaları74	
Fotoğraf 2.6. Çakırca Köyünde Yer Alan Çakırca Bazalt Sütunları.....75	
Fotoğraf 2.7. Çakırca Köyünde Yer Alan Çakırca Bazalt Sütunları-275	
Fotoğraf 2.8. Sandal Divlit Konisi76	
Fotoğraf 2.9. Sandal Divlit Volkan Konisi Yakından Görünüm77	
Fotoğraf 2.10. Sandal Divlit Lav Akıntısı.....78	
Fotoğraf 2.11. Çamurhamamı Tesislerinden Bir Görünüm79	
Fotoğraf 2.12. Prehistorik Ayak İzleri80	
Fotoğraf 2.13. Prehistorik Ayak İzleri-281	
Fotoğraf 2.14. Sardes ve Artemis Tapınağı82	
Fotoğraf 2.15. Tarihi Kula Evleri Tanıtım Levhası83	
Fotoğraf 2.16. Tarihi Kula Evlerinden Bir Görünüm84	
Fotoğraf 2.17. Sardes'den Bir Görünüm.....98	
Fotoğraf 2.18. Artemis Tapınağından Bir Görünüm.....99	

ÖNSÖZ

Bu çalışma, “Kula-Salihli Jeoparkı’nı Ziyaret Eden Turistlerin Bilim Turizmi Kapsamında Seyahat Motivasyonlarının Ölçülmesi” başlıklı yüksek lisans tezi olarak, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde Doç. Dr. Çağlar Kıvanç KAYMAZ danışmanlığında hazırlanmıştır. Araştırmanın her aşamasında bana rehberlik eden ve tezin hazırlanmasında büyük katkılar sunan değerli danışmanım Doç. Dr. Çağlar Kıvanç KAYMAZ’a, sağladığı bilgi, deneyim paylaşımları ve her konuda göstermiş olduğu desteği için teşekkür ederim. Kendisinin sabrı, rehberliği ve motivasyonu, bu sürecin verimli ve keyifli geçmesini sağlamıştır.

Bu çalışmanın amacı, Kula-Salihli Jeoparkı’nı ziyaret eden turistlerin bilim turizmi çerçevesindeki seyahat motivasyonlarını belirlemek ve bu motivasyonların turizm deneyimlerine etkisini incelemektir. Bilim turizmi, eğitici ve eğlenceli deneyimlerin birleşimi olarak gün geçtikçe artan bir ilgi görmekte ve bu alanda yapılan araştırmalar, sektöre önemli katkılar sağlamaktadır. Bu bağlamda, çalışmanın hem akademik hem de uygulamalı anlamda değerli bulgular sunmasını umut ediyorum.

Tezin hazırlanmasında, bana her zaman destek olan küçük kız kardeşim Meva’ya özel bir teşekkür etmek isterim. Sevgi ve desteğini her an hissettiren Meva, bana cesaret ve güç kaynağı olmuştur. Onun varlığı, bu süreçte zorluklarla başa çıkarken bana moral ve motivasyon sağlamıştır. Meva’nın sabrı ve neşesi, her zaman daha iyiyi arama arzusunun en büyük destekçisi olmuştur.

Bu çalışma, Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi (BAP) tarafından SYL-2023-12841 numaralı proje kapsamında desteklenmiştir. Bu nedenle, araştırmanın her aşamasında katkı sağlayan Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü ve Atatürk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi’ne teşekkür ederim.

Son olarak, tezimin hazırlanmasında destek veren aileme, arkadaşlarıma ve araştırma sürecinde katkı sağlayan tüm katılımcılara teşekkür ederim. Bu çalışmanın, bilim turizmi konusunda farkındalık yaratmayı amaçlayan gelecekteki araştırmalara ve uygulamalara ışık tutmasını temenni ediyorum.

GİRİŞ

Dünya’da doğal oluşumlar başta olmak üzere geçmişten günümüze ulaşan kültürel yapılar geçmiş hakkında önemli bilgiler vermektedir. Dolayısıyla bu coğrafi ortamlar farklı turist tiplerinin ilgisini çekmektedir. Bu alanlara ilgi duyan turist türlerinden birisi de hiç kuşkusuz bilim turistleridir. Ancak ulusal ve uluslararası literatürde bilim turizmine yönelik çalışmalar oldukça sınırlıdır. Her yıl Dünya çapında milyonlarca insan öğrenme, bilgi edinme, bilimsel bilgiye ulaşma ve yerinde gözlem, inceleme ve diğer aktiviteleri yapma amacıyla doğal ve arkeolojik alanları gibi birçok destinasyonu ziyaret ederler. Bu kapsamda turizm içerisinde önemli bir yere sahip olan bilim turizmi ve bilim turistlerinin çeşitli boyutlarda araştırılması büyük önem taşımaktadır.

Turizm, mekânsal farklılıkların bir sonucu olarak ortaya çıkan bir olgudur ve bu farklılıkları yansıtan görsel materyallerin turizmin incelenmesindeki önemi büyüktür. Turizm coğrafyası ise, şehir içi turizm hareketlerinden başlayıp, kıtalararası turizm akımlarına kadar her turizm olgusunu, mekân bilimi olan coğrafyanın çalışma alanı içinde ele alır. Aslında, turizm olayı, diğer ekonomik ve toplumsal faaliyetlerin tümünden daha fazla mekânsal özelliklerle doğrudan bağlantılıdır (Özgüç, 2007: 16). Bilim turizmi ise en genel tanımıyla, bireylerin bilim hakkında bilgi edinmek veya bilime katılmak için ev ortamlarının dışına seyahat ettikleri bir ortam olarak tanımlanmaktadır (Packer, 2015: 930–932). Diğer bir tanıma göre bilim turizmi, turist motivasyonu ve turizm deneyimleri için bilimsel bilgi ve/veya bilimsel araştırmaya katılımın gerekli olduğu eğlence turizmidir (Räikkönen vd., 2019).

Motivasyon birçok araştırmacı tarafından, bir kişinin davranışını ve etkinliğini kışkırtan, yönlendiren ve bütünleştiren psikolojik ihtiyaç ve isteklere atıfta bulunmak olarak tanımlanmaktadır (Uysal & Hagan, 1993). Ayrıca motivasyon temelde, bir ihtiyaç durumunu ifade etmektedir ve insanların kendilerini tatmin edeceğini düşündüğü eylemlere iten koşulları içermektedir (Moutinho, 1987). Seyahat motivasyonu, turist davranışını anlamaya katkı sağlayan kavramlardan bir tanesidir (Meng vd., 2008: 43).

Kula-Salihli UNESCO Global Jeoparkı bilim turizmi kapsamından doğal ve kültürel çekicilikleri ile oldukça değerlidir. Bu denli önemli bir bilim turizmi sahasının turistler açısından seyahat motivasyonlarının ve memnuniyet düzeylerinin ölçülmesi önem taşımaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın asıl amacı Kula-Salihli UNESCO Global

Jeoparkı'nı ziyaret eden yerli turistlerin bilim turizmi kapsamında seyahat motivasyonlarının, turist profillerinin, memnuniyet düzeylerinin ölçülmesidir.

Bu tez çalışmasında bilim turizmine katılan turistlerin bu parkı ziyaret etmelerinde etkili olan doğal ve kültürel çekiciliklerin neler olduğu, turistlerin tutumları, demografik değişkenlere bağlı olarak incelenmiştir. Tezin ilk kısmında giriş yapılarak, materyal ve yöntemden bahsedilmiştir. I. Bölümünde konu ile ilgili kavramsal ve kuramsal çerçeve incelenmiştir. II. Bölümde Kula-Salihli Jeoparkı'nın turizm potansiyeli ele alınmıştır. III. Bölümde ise anket yöntemi ile toplanan verilerin analizi yapılarak bulgularına ilişkin sonuçları incelenmiştir.

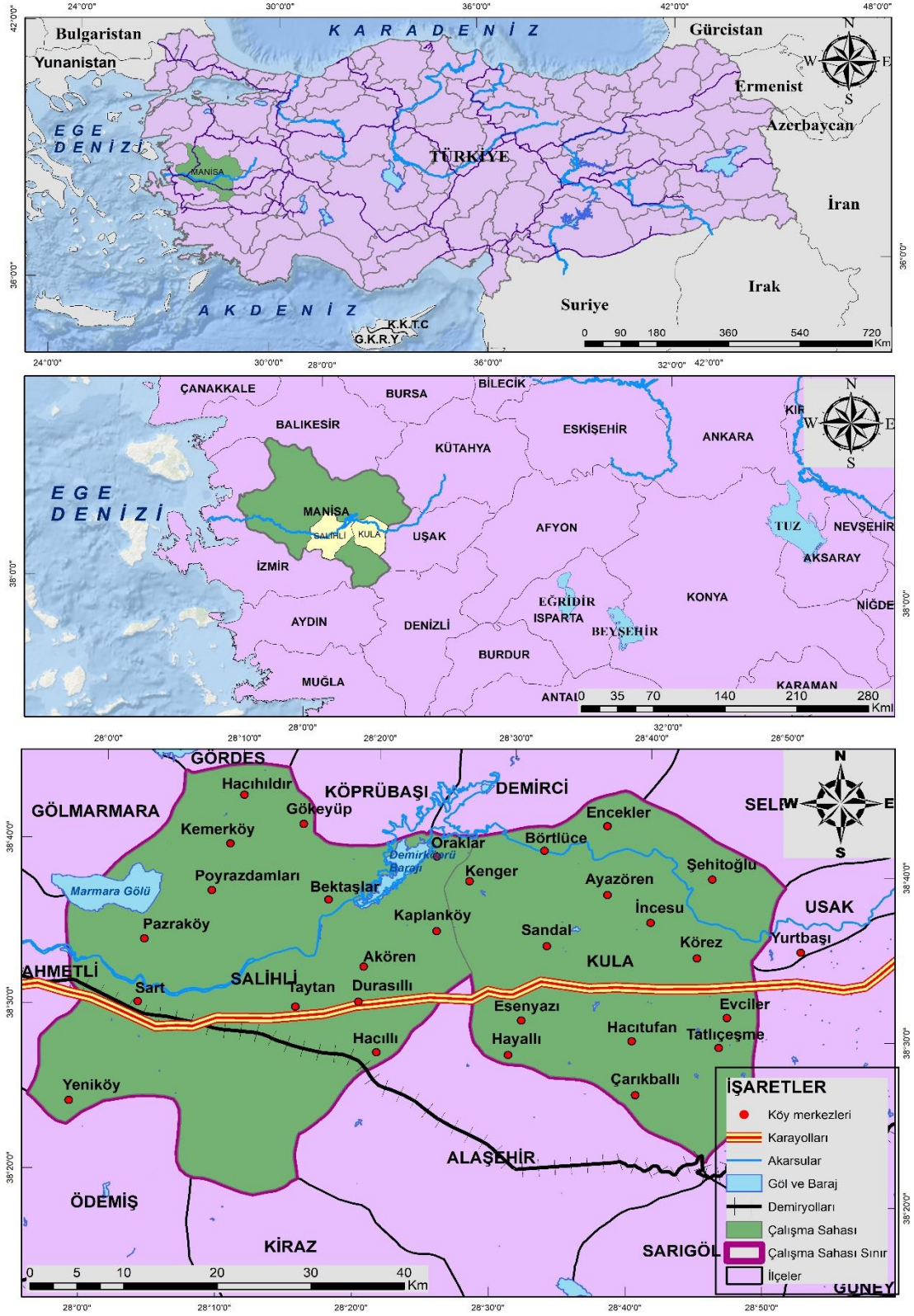
I. ÇALIŞMA SAHASININ KONUMU VE GENEL COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

Çalışma sahası, Ege Bölgesi'nin İç Batı Anadolu Bölümünde yer almakta olup, Manisa iline bağlı Kula ve Salihli ilçeleri sınırları içinde bulunmaktadır. Coğrafi olarak, saha 27°88'88'' ve 28°87'18'' doğu boylamları ile 38° 31' 76'' ve 38° 80' 72'' kuzey enlemleri arasında yer almaktadır (Harita 1). Kula ilçesi, İzmir'e 147 km, Manisa il merkezine ise 118 km uzaklıktadır. Salihli ilçesi ise İzmir'e 99 km, Manisa'ya ise 73 km mesafede bulunmaktadır. Çalışma sahasının en alçak noktası 58 m ile Gediz Grabeni'nin de içinde bulunduğu batı kesimidir, en yüksek noktası ise güneybatısındaki Bozdağlar'ın 2075 m yüksekliğindeki zirvesidir. Ortalama yükseltisi ise 519 metredir. Salihli ilçesini kuzeyden Gördes, Gölarmara, Köprübaşı, doğudan Kula ve Alaşehir ilçeleri, güneyden Kırar ve Ödemiş ilçeleri, batıdan da Ahmetli ilçesi çevrelemektedir. Kula ilçesini de kuzeyden Demirci ve Selendi, doğudan Eşme, güneyden Alaşehir, batıdan da Salihli ilçesi çevrelemektedir.

Kula civarında yer alan genç volkanlar ve bu volkanların oluşturduğu yeni topoğrafik şekiller, Pliosen ve Pleistosen dönemlerine aittir. Bu volkanik alan, Gediz Vadisi'nin Salihli kesimindeki tektonik çukurun kuzey tarafına hâkimdir ve Kula yaylalarında şekillenmiştir. Kula'nın yakınında yükselen genç volkanik koniler ve çevresindeki bazaltik yaylalar, Antekambrien dönemine ait metamorfik kayaların üzerine yerleşmiştir. Volkanik alan, Gediz Nehri'nin izlediği büyük grabenle çok uzak olmayan bir mesafededir ve Büyük Saruhan masifinin orta kesimine denk gelir. Kula volkanik arazisi, genellikle bazaltik tüf, cüruf ve lavlardan oluşur ve geçmişte

"katakekaumene" yani "yanık arazi" olarak adlandırılmıştır. Bu bölge, tarih boyunca Strabon, W. Hamilton, P. De Tchihatcheff ve A. Philippon gibi araştırmacılar tarafından incelenmiştir (Yalçınlar, 1969: 536-537).

Kula volkanik arazisinde yükselen küçük konilerden bazıları eski, bazıları ise yeni cüruflardan meydana gelmiştir. Ayrıca, eski ve yeni bazaltik lavlar yer yer yaylaları kaplamış, bazı lavlar ise vadiler boyunca akmıştır. Vadiler boyunca akan lavlar, ikinci bir püskürme aşamasına aittir ve bu lavlar, bazı bazaltik cüruflar ve konik şekillerle birlikte bu safhada oluşmuştur. Üçüncü safhada ise bu lavlar vadileri kısmen doldurmuş ve yeni akarsular tarafından derince parçalanmıştır. İkinci ve üçüncü safhalardaki püskürmelere ait 53 volkanik merkez bulunmuş, bu dönemde 8 koni oluşmuştur. Bu koniler Kula'nın kuzey ve kuzeybatısında yer alır ve grup halinde bulunan volkanlara örnek teşkil eder (Yalçınlar, 1969: 536-537).



Harita 1. Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası

Salihli ilçesi, Bozdağlar'ın kuzey yamaçları ve Dibek Dağı'nın güney yamaçları arasında yer alır. İlçe merkezi ve bağlı yerleşimlerin çoğu Gediz Ovası üzerinde konumlanmaktadır (Akış & Başkan, 2008: 23). Salihli ilçesi, Saruhan Menteşe Masifi içinde yer almaktadır. Bu masif, farklı jeolojik dönemlerde metamorfizmaya uğramış kayaç gruplarından oluşur. Bölgede öne çıkan üç ana jeolojik formasyon vardır: Paleozoik döneme ait Bozdağlar metamorfik kütlesi, şist serisi ve gnayslar. Granitik gnayslar, Menderes Masifi'nin çekirdeğini oluşturan gözlü ve biyotitli gnayslarla birleşir. Yapılan radyometrik analizler, metamorfizmanın yaklaşık 480 milyon yıl önce gerçekleştiğini ve metamorfizmanın en yüksek derecesinin Ordovisiyen dönemine denk geldiğini göstermektedir (Çukur, 1992: 8-10).

Bozdağlar, bölgesel metamorfizma sonucunda şist ve mermerleri etkilemiş, ancak Tersiyer dönemdeki tektonik hareketler bu süreci etkilememiştir. Tersiyer döneminde, Bozdağlar eteklerinde kumlu, killi marnlı ve çakıllı katmanlar oluşmuş, derelerle sel suları derin yarıklar açmıştır. Bu oluşumlar, rengarenk ve parçalanmış topografyasıyla dikkat çeker. Kuaterner dönemiyle birlikte, Gediz Ovası'nda alüvyonlar ve koniler birikerek fluvial süreçlere bağlı olarak malzeme boyutlarında değişiklikler gözlemlenmiştir (Çukur, 1992: 8-10).

Kula, Ege Bölgesi'nin İç Batı Anadolu Bölümü'nde, Anatolid Kuşağı'nda yer alır ve eski Anatolid-Trolid platformunun Üst Kretase ve Üst Eosen yaşlı metamorfik kristalin temeli üzerinde gelişmiştir. Yüksek Toros Napları, bölgedeki tektonik yapıyı şekillendirir. Oligosen'den itibaren kara yüzeyine dönüşen bu alan, aşınım süreçleriyle geniş platolar ve farklı seviyelerde yer değiştiren formasyonlar oluşturmuştur. Mesozoik dönemde Tetis Denizi tarafından kaplanan jeosenklinaller, Tersiyer dönemde küçülüp karasal koşullara dönüşmüştür. Alp Orojenezi'nin etkisiyle Tetis Denizi çekilmiş ve Anadolu büyük ölçüde kara halini almıştır (Erol, 1983; Atalay, 1987).

Salihli ilçesi, Menderes Masifi'nin etkisinde olup, yüzey şekilleri Neojen döneminden itibaren başlayan dikey tektonik hareketlerle şekillenmiştir. Bu hareketlerle horst ve grabenler oluşmuş, yüksek kütleler akarsular tarafından derin şekilde parçalanmıştır (Atalay & Mortan, 2011: 217). Araştırma sahası, Gediz ve Bozdağ'ın etkisiyle heterojen yapıya sahip alüvyonlar verimli topraklar oluşturur (Otman, 1998: 89). Bozdağlar, 1000-1100 m yüksekliği ile dikkat çekerken, en yüksek nokta Çaldağı

Tepesi'dir (Çukur, 1992: 20). Bölgedeki diğer morfolojik özellikler arasında plato alanları ve birikinti koni ile yelpazeleri yer alır. Fay hatlarında bulunan sıcak su kaynakları, bölgenin tektonik yapısını gösterir (Poyraz, 2019: 18-21).

Kula Jeoparkı'nın jeomorfolojik evrimi, Batı Anadolu'daki aktif gerilme tektoniği ve bölgesel faylanmaların etkisiyle şekillenmiştir. Selendi Havzası, bu evrimde kilit bir rol üstlenmiş olup, havzanın oluşumu Erken Miyosen'deki tektonik hareketlerle bağlantılıdır. Başlangıçta göl ortamlarında biriken sedimanter materyallerle dolan havzalar, zamanla flüviyal süreçlerin etkisiyle aşındı ve bu süreçle birlikte Neojen dönemi tortulları geniş platolar üzerinde yayılmaya başlamıştır (Sarica, 2000; Bozkurt, 2001). Ayrıca, Menderes Masifi'nin varlığı, dağlar ve derin vadiler arasında geniş vadilerin ortaya çıkmasına yol açarken, bu yapılar özellikle tektonik gerilimlerin etkisiyle belirginleşmiştir. Mesozoik ve Tersiyer dönemindeki tektonik hareketler, bölgedeki flüviyal ve kolluviyal depozitlerin aşınımına ve yeniden şekillenmesine neden olmuş, aynı zamanda volkanik faaliyetler bu jeomorfolojik değişim sürecini hızlandırmıştır (Seyitoğlu, 1997; Maddy vd., 2017). Bu dinamik süreçler, Paleo-Gediz Nehri'nin etkisiyle Selendi Havzası'nda ilk volkanik lavlar ve tüflerin üzerine meydana gelen aşındırma olaylarını tetiklemiş ve bölgedeki günümüzdeki morfolojik yapının şekillenmesini sağlamıştır (Aytaç & Demir, 2019).

Salihli ve çevresi, Batı Anadolu'yu etkileyen hava kütleleri ve cephe sistemlerinin etkisi altındadır. Kışın, Orta ve Doğu Avrupa'daki kutupsal yüksek basınç, Atlas Okyanusu'ndan yayılarak Batı Anadolu'ya ulaşır. Bu etkileşim, kuzeyden gelen soğuk polar hava ile güneyden yayılan tropikal havanın karışmasıyla, Salihli'de yağışlı, ılık ve bazen soğuk hava koşullarına yol açar. Yazın ise, Asor Antisiklonu ve Kuzey Afrika'dan gelen sıcak hava kütleleri bölgeyi etkiler, yüksek sıcaklık ve nem oranı hâkim olur. İlkbaharda, cephe sistemlerinin bölgeden çekilmesiyle genellikle açık, sakın hava koşulları görülür, ancak arada sağanak yağışlar ve soğuk hava dalgaları da etkili olabilir (Baykal, 1988: 11).

Salihli ilçesinin yıllık ortalama sıcaklıkları, yaz aylarında (Haziran, Temmuz, Ağustos) 24-27°C arasında seyretmekte olup, kış aylarında (Ocak, Aralık) ise sıcaklıklar 6-8°C civarına düşmektedir. İlkbahar ve sonbahar aylarında ise sıcaklıklar 10-22°C arasında değişir. Yıllık ortalama sıcaklık ise 16.3°C'dir.

Salihli ilçesinin uzun yıllar tüm parametreler bültenine ait ortalama yağış dağılımına göre, en fazla yağış Ocak ayında (77.96 mm) görülürken, en az yağış ise Temmuz ve Ağustos ayında (7.94 mm ve 4.97 mm) kaydedilmiştir. İlkbahar ve sonbahar aylarında yağış miktarı orta seviyelerde olup, özellikle Nisan, Mayıs ve Ekim aylarında 30-60 mm arasında değişir. Yıllık toplam yağış 454.40 mm olup, kış aylarında daha fazla yağış alırken, yaz aylarında kuraklık eğilimindedir.

Salihli ilçesinin aylık rüzgâr yönü ve ortalama rüzgâr hızı verilerine göre, bölgedeki rüzgârlar genellikle güney-batı (SSW) yönlüdür ve yıl boyunca bu yön hâkimdir. En yüksek rüzgâr hızı Mart ayında (36.1 m/sn) kaydedilirken, Temmuz ayında rüzgâr hızı ortalama olarak daha düşüktür (24.7 m/sn). Ayrıca, yıl boyunca güney (S) ve doğu-güneydoğu (SE) yönlerinden de rüzgârlar esmektedir. Yıllık ortalama rüzgâr hızı genellikle 26-28 m/sn civarındadır, ek olarak bu durum bölgenin orta seviyede rüzgârlı olduğunu gösterir.

Kula'nın iklimi, Ege Bölgesi'nin karakteristik özelliklerini taşıyan, tipik bir Akdeniz iklimi olarak tanımlanabilir. Yaz aylarında sıcaklıklar 30°C'nin üzerine çıkabilmekte, kışın ise sıcaklıklar çoğunlukla 10°C civarlarında seyrederek. Bu iklim koşulları, bölgedeki tarımsal faaliyetler ve doğal yaşam üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Özellikle yaz aylarındaki kuraklık, su kaynaklarının yönetimini önemli bir mesele haline getirmektedir. Bu iklim yapısı, hem yerel ekosistemi hem de tarımsal üretimi doğrudan etkilemektedir (Karabulut & Yılmaz, 2014: 145-160).

Kula ilçesinin ortalama sıcaklık verilerine göre, kış aylarında sıcaklıklar 4.1°C ile 6.8°C arasında değişirken, yaz aylarında sıcaklıklar 25.6°C civarına çıkar. İlkbahar ve sonbahar mevsimlerinde ise sıcaklıklar 8.4°C ile 21.7°C arasında değişir, bu da tarım için verimli koşullar sağlar. Yıllık ortalama sıcaklık ise 14.9°C'dir.

Kula İlçesi'nin uzun yıllar tüm parametreler bültenine ait verilerine göre, en fazla yağış Nisan ayında gözlemlenirken, en düşük yağış Eylül ayında kaydedilmiştir. Yılın ilk dört ayında yağışlar nispeten yüksek seviyelerde seyretmekte olup, özellikle Ocak ayında önemli bir artış yaşanmıştır. Yaz aylarında ise yağış miktarı belirgin şekilde azalmaktadır. Mayıs, Haziran ve Temmuz aylarında yağışlar 48 mm civarında olup, Temmuz ayında minimum seviyeye inmiştir. Sonbaharda yağış miktarları tekrar artmaya başlasa da, yıl boyunca Temmuz ayında olduğu gibi yağış miktarı en düşük seviyeye inmektedir. Yıl

boyunca toplam yağış miktarı ise 464.91 mm olarak belirlenmiştir. Bu veriler, Kula İlçesi'nde mevsimsel yağış değişkenliğinin yüksek olduğunu ve özellikle yaz aylarında kuraklık eğilimi gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Kula İlçesi'nde uzun yıllar tüm parametreler bültenine göre rüzgârlar genellikle batı, güney ve güneydoğu yönlerinden esmiştir. Mart ayında batı yönündeki rüzgâr hızı en yüksek seviyeye ulaşmışken, Eylül ayında ise en düşük hız kaydedilmiştir. Yılın yaz aylarında özellikle güney ve güneybatı rüzgârları etkili olmuştur. Genel olarak rüzgâr hızı 17.7 ile 26.7 m/sn arasında değişmiştir ve batı yönü yıl boyunca en baskın rüzgâr yönü olmuştur.

Salihli ve Kula bölgeleri, Akdeniz iklimine özgü bitki örtüsüne sahip olup, her iki bölgenin ekosistemleri yerel çevresel faktörler ve iklimsel koşullardan doğrudan etkilenmektedir. Salihli'de, özellikle Çamurhamamı civarında yer alan maki-garig toplulukları, 400-500 m yükseklikteki alanlarda kermez meşesi, sandal, karaçalı gibi bitkilerle zenginleşirken, Bozdağ eteklerinden 600 m'ye kadar yükselen bu formasyonlar, bölgenin doğal çeşitliliğini yansıtmaktadır (Baykal, 1988: 29). Benzer şekilde, Kula ilçesinde de Ege Bölgesi'ne ait tipik iklimsel özellikler, bölgenin bitki örtüsünü şekillendirmekte ve zeytinlikler, maki bitki toplulukları ve çam ormanları gibi elementlerle bir ekosistem çeşitliliği yaratmaktadır. Kula'daki bitki örtüsünün dağılımı, yazın yüksek sıcaklık ve düşük yağış, kışın ise düşük sıcaklık gibi iklimsel faktörlere uyum sağlayan bitkilerle şekillenirken, bu adaptasyon süreci, bölgedeki biyolojik çeşitliliği ve bitki coğrafyasını doğrudan etkileyen bir faktördür. Özellikle zeytin ağaçları, bu çevresel koşullara mükemmel uyum sağlamış ve yerel tarımın temel unsurlarından biri olmuştur. Köksal (2002), bölgedeki zeytinliklerin toprak yapısı ve iklim koşullarıyla olan dinamik ilişkisini ve çevresel değişimlere karşı duyarlılığını ayrıntılı şekilde ele alarak, Kula'daki bitki örtüsünün evrimine ışık tutmaktadır (Köksal, 2002).

Salihli ilçesinde, Akdeniz ikliminin etkisiyle kırmızı Akdeniz toprakları, kestane rengi ve kahverengi orman toprakları yaygındır. Ayrıca, alüvyal, kolüvyal topraklar ve regoseller gibi azonal toprak grupları da bölgede görülmektedir (Atalay vd., 1990; Çukur, 1995). Bölgenin büyük kısmı alüvyal topraklarla kaplı olup, Salihli şehri de bu topraklar üzerinde gelişmiştir. Salihli'nin yer aldığı alanda, baskın bitki örtüsü maki-garig toplulukları ve kızılçam ormanları olup, kızılçam ormanları 200 m'den 600-800 m'ye

kadar yayılmakta; ancak çoğu bölgede tahrip olup, 500 m'ye kadar olan alanlarda makigari topluluklarına yerini bırakmıştır (Çukur, 1995: 3-29).

Bununla birlikte, Kula civarındaki volkanik alanlarda toprak oluşumu ile volkanizmanın yaşı arasında belirgin bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki, özellikle bölgedeki eski bazalt örtüleri ve volkanik konilerin etrafındaki toprak gelişim süreçlerinde açıkça gözlemlenmektedir. Eski bazalt örtüleri üzerinde yapılan gözlemler, 50 cm kalınlığında bir horizonlaşma gösteren toprakların oluştuğunu ortaya koymaktadır. Kumlu balçık ve balçıklı kum bünyesindeki bu toprakların pH değeri 6.4 ile 6.7 arasında değişmektedir. Bu özellikler, bölgedeki volkanik kayaçların üzerinde gelişen toprakların, asidik olmayan, orta derecede nötr bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Aytepe volkan konisinin krateri ile kuzey ve güneye bakan yamaçlarında açılan toprak profillerinde ise farklı sonuçlar elde edilmiştir. Koninin kraterinde 25 cm, kuzeye bakan yamacında 28 cm ve güneye bakan yamaçta ise yalnızca 15 cm kalınlığında toprak oluşumu gözlemlenmiştir. Ancak her üç profilde de B horizonunun gelişmediği tespit edilmiştir, bu da toprak oluşumunun henüz erken aşamalarda olduğunu göstermektedir. Karadivlit ve Kuladivlit gibi genç volkanik alanlarda ise, bazalt cürufundan oluşmuş konilerin kuzeye bakan yamacında 21 cm kalınlığında çözülmüş horizonlar bulunmuştur. Bu bölgelerde toprak çözülmesi henüz taze olup, organik madde birikimi başlangıç aşamasındadır (Özkan, 1984: 40).

Ege Bölgesi'nde, Ahmetli ve Kula arasında yer alan Gediz Havzası'nın alt taraça yüzeylerinde henüz profil gelişmesi olmayan topraklar gözlemlenmektedir. Ancak üst taraça ve aşınım yüzeylerinde, eski birikinti yelpazeleri ve kolüvyal depolar üzerinde daha olgunlaşmış toprak türleri görülebilir. Bu bölgelerde, yıkanma sürecinin ilerlediği ve A horizonlu kahverengi toprakların dikkat çektiği söylenebilir. Bu topraklar, özellikle yarı olgun kahverengi topraklar olarak sınıflandırılabilir ve zamanla olgunlaşma sürecinin ilerlediğini göstermektedir. Ayrıca, neojen killi-kireçli depoları üzerinde, post-neojen aşınım yüzeylerinde kalın Rendzina toprakları gelişmiştir. Üst seviyelerde ise eski aşınım yüzeylerinde yarı olgun Kırmızımsı Akdeniz toprakları gözlemlenmektedir. Gnaysalar üzerinde gelişen topraklar ise, genellikle neojen ve ante-neojen (neojen öncesi) düz ve hafif dalgalı yüzeylerde gelişmiş olup, Kızıl renkli Akdeniz topraklarına dönüşmüştür (Atalay, 2016: 332).

Salihli ilçesindeki önemli akarsulardan biri Gediz Nehri'dir. İç Batı Anadolu Eşiği üzerinde yer alan Murat Dağı ile Şaphane Dağı'ndan doğan iki derenin birleşmesiyle Gediz adı verilen akarsu oluşur. Esasında, Gediz'in beslenme kaynakları, İç Batı Anadolu Eşiği'nde sıralanan dağların güney yamaçlarından inen çaylar ve dereler ile Bozdağlar'ın kuzey cephesinden gelen sularla sağlanır. Gediz, Simav Dağları'ndan inen Demirci Çayı ile birleştiğinde, Demirköprü Barajı'nın yapay göl alanına dökülür. Ardından, graben bölgesine ulaşan nehir, Salihli çevresinde Kula ilçesi ile Bozdağlar'ın doğu ucunun sularını toplayan Alaşehir Çayı ile birleşir (Arınç, 2018: 40). Marmara Gölü ise, Ege Bölgesi'nde, Manisa iline bağlı Gölarmara ve Salihli ilçeleri arasında yer almakta olup, Gediz Depresyonu'na bağlanan kuzey-batı-güneydoğu yönlü fay hatlarının etkisiyle oluşmuş bir çöküntü alanında, alüvyon set gölü özelliği taşımaktadır (Gülersoy, 2020: 31-44). Ayrıca, Demirköprü Barajı, Ege Bölgesi'nde, Manisa ilinin Salihli ilçesi sınırları içerisinde, Gediz Nehri üzerinde kurulmuş olup, elektrik üretimi, taşkın öncesi koruma ve sulama gibi çeşitli amaçlarla kullanılmaktadır (Salihli, 2004).

Kula İlçesi ise, Ege Bölgesi'nin farklı hidrojeolojik özelliklere sahip bir bölgesidir. Bölgedeki su kaynakları, özellikle yeraltı suyu ve akarsular, tarım faaliyetleri ve yerleşim alanları açısından büyük öneme sahiptir. Kula'daki suyun yeraltı rezervleri, bölgenin volkanik kayaç yapısı nedeniyle mineral bakımından zengin olup, su kalitesini artırmaktadır. Bununla birlikte, yerel iklim koşulları ve yağış rejimleri de hidrojeolojik yapıyı etkileyen önemli faktörlerdir. Kula'daki akifer sistemleri, genellikle alüvyal ve volkanik kökenli topraklardan beslenmektedir. Akarsuların yönü ve yeraltı su seviyelerindeki değişiklikler, tarımsal verimlilik ve su temini üzerinde doğrudan etki yapmaktadır (Özdemir & Kaya, 2015: 205-213).

Salihli ilçe merkezi, sahadaki tek şehir yerleşimi olmasına karşın, kırsal alanda 72 köy ve 8 belde yer almaktadır. Sahada en yaygın ve sürekli köy altı yerleşim biçimi mahallelerdir. Ayrıca, araştırma bölgesinde köy altı geçici yerleşimler de mevcuttur. Bu geçici yerleşimler arasında dam evleri, bağ evleri ve çiftlikler öne çıkmaktadır (Akış & Başkan, 2008: 23).

Kula ve Salihli, Ege Bölgesi'nde, tarihsel olarak önemli yerleşim yerleri olup, her iki ilçenin de tarihi geçmişi, antik çağlardan günümüze kadar uzanır. Kula, tarih boyunca pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış bir ilçedir. Antik dönemde, bölge, özellikle

Hellenistik ve Roma dönemlerinde önemli bir yerleşim alanıydı. Kula civarında yer alan antik şehirler, bu dönemdeki yerleşimlerin izlerini taşır. Kula'nın tarihi yerleşimlerinden bazıları, Şehitlioğlu Mahallesi yakınlarındaki *Thermai Thessos*, İncesu Mahallesi civarındaki *Kollyda* ve Gökçeören yakınlarında bulunan *Meonya* gibi isimlerdir (Atalay, 2016). Roma ve Bizans dönemlerinde bölge, hem tarımsal hem de ticari açıdan önemli bir merkez olmuştur. Kula'da zamanla yerleşim, çevredeki alanların önemini kaybetmesi ile merkezleşmeye başlamıştır. Kula, Osmanlı döneminde de önemli bir kasaba olarak varlığını sürdürmüş, şehirleşme özellikle Cumhuriyet dönemiyle birlikte artmıştır (Çiftçi, 2003). Salihli, tarihi geçmişiyle de dikkat çeker. Salihli, antik dönemde *Alaşehir* olarak bilinen, Lidya Krallığı'nın başkentlerinden biri olmuştur. Ayrıca, bölgedeki yerleşimlerin ilk izleri, Hellenistik döneme kadar uzanır. Salihli, Roma ve Bizans dönemlerinde tarım ve ticaret açısından önemli bir merkez olmuştur (Köse, 2009). Bugün Salihli ilçe merkezinde, antik Roma dönemine ait bazı kalıntılar ve yapı izlerine rastlanmaktadır. Özellikle Gediz Nehri çevresinde yapılan kazılarda, Roma dönemine ait su yapıları ve kalıntılar ortaya çıkmıştır (Öztürk, 2011). Salihli, Osmanlı döneminde ise tarıma dayalı bir ekonomiyle varlık göstermiş, bu gelenek Cumhuriyet dönemiyle birlikte devam etmiştir. Salihli'nin gelişimi, özellikle demir yolunun 19. yüzyılda ilçeye ulaşmasıyla hız kazanmıştır (Gürbüz, 2014).

Kula ilçesinin nüfusu, 2007-2020 yılları arasında genel olarak bir artış eğilimi göstermiştir. 2007 yılında 23.863 olan nüfus, özellikle 2013 yılında önemli bir artışla 45.892'ye ulaşmıştır. Bu artış, bölgedeki göç hareketleri, yerleşim politikaları ve altyapı gelişmeleri gibi çeşitli sosyo-ekonomik faktörlerle ilişkilendirilebilir. 2014-2020 yılları arasında ise nüfus, 44.000 civarında bir dengeye oturmuş ve sabit kalmıştır. 2021 yılından itibaren ise nüfusta bir miktar azalma gözlemlenmiş olup, 2021'de 43.421'e, 2022'de ise 43.227'ye düşmüştür. 2023 yılında ise nüfus 43.361 olarak kaydedilmiştir. Bu dönemdeki azalma ve nüfusun sabit kalması durumu, COVID-19 pandemisinin etkisiyle göç hareketlerinde azalma ve ekonomik belirsizliklerin artmasıyla açıklanabilir. Özellikle son yıllarda görülen nüfus değişimleri, yerel ekonomik koşullar ve göç dinamikleriyle doğrudan ilişkilidir.

Salihli ilçesinin nüfusu 2007-2023 yılları arasında genel olarak artış göstermiştir. 2007'de 155,016 olan nüfus, 2019 yılında 162,787'ye ulaşarak sürekli bir büyüme göstermiştir. 2020 yılında nüfus 164,371'e yükselmiş ve ardından 2021-2023 yıllarında bu artış devam ederek, sırasıyla 164,710 ve 165,182'ye çıkmıştır. Nüfus artışı, bölgedeki göç, yerleşim gelişmeleri ve ekonomik faktörlerin etkisiyle süreklilik göstermektedir. Genel olarak, Salihli ilçesi 2007'den 2023'e kadar istikrarlı bir nüfus artışı sergilemiştir.

Salihli, Ege Bölgesi'nin Manisa il sınırlarında yer alan, coğrafi açıdan stratejik bir konumda bulunan önemli bir ilçedir. Gediz Ovası'nda yer alan bu ilçe, verimli tarım toprakları, güçlü sanayi altyapısı ve dış ticaret potansiyeliyle öne çıkmaktadır. Özellikle kuru üzüm, kiraz, tavuk, hindi ve yumurta gibi tarım ürünlerinde öncü olan Salihli, sanayi sektöründe de yüksek üretim kapasitesine sahiptir ve Avrupa, ABD, Avustralya gibi küresel pazarlara ihracat gerçekleştirmektedir. Salihli'nin ekonomik yapısı büyük ölçüde tarım ve sanayinin birleşiminden oluşurken, son yıllarda turizm, sağlık ve doğa turizmi gibi yeni alanlarda da dikkat çeken bir büyüme göstermektedir. Sanayi ve tarım sektörleri arasındaki uyumlu entegrasyon, bölge ekonomisinin güçlenmesine katkı sağlarken, gelişmiş ulaşım altyapısı da ekonomik kalkınmayı teşvik eden önemli bir faktör olmaktadır. Salihli'nin sağlam ekonomik yapısı, üniversite-sanayi iş birliğinin artırılması ve yerel teşviklerin desteğiyle daha da pekiştirilebilir (Kargın vd., & Ediz, 2022). Buna karşın, Kula da özellikle zeytin ve üzüm üretimiyle öne çıkan bir ilçedir ve bu tarımsal faaliyetler, bölgedeki ekonomik yapının temel unsurlarından biridir. Zeytinyağı üretimi, hem iç piyasada hem de dış ticarete önemli bir yer tutarken, üzüm üretimi de bağıcılıkla entegre bir şekilde gelişmiş ve bu sektördeki sanayi faaliyetleriyle doğrudan bağlantılı hale gelmiştir (Palamutçuoğlu, 2013). Ayrıca, Kula'nın kırsal ekonomisi hayvancılık faaliyetleriyle de desteklenmektedir; özellikle koyun ve keçi yetiştiriciliği, yerel halkın başlıca geçim kaynaklarından biridir. Palamutçuoğlu (2013), Kula'nın toprak yapısının ve sulama olanaklarının tarımsal üretime sağladığı katkıları vurgulayarak, bu faktörlerin verimliliği artırmada önemli bir rol oynadığını belirtmektedir. Çalışmasında, tarım sektörünün modernizasyonu ve tarım-sanayi entegrasyonunun sağlanmasının, Kula'nın ekonomik gelişimine ivme kazandıracağına dikkat çekilmekte ve sürdürülebilir kalkınma modeliyle bu hedeflerin gerçekleştirilebileceği ifade edilmektedir.

II. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Kula-Salihli Jeoparkı'nın çalışma sahası olarak belirlenmesinde birçok etken sıralanabilir. En önemli etkeni ise UNESCO Jeoparklar toplantısında, Kula-Salihli¹ Jeoparkı'nın UNESCO ve Avrupa Jeopark Ağı'na üye olarak seçilmesi belirtilebilir. Saha tanınırlık açısından son zamanlarda oldukça ön plana çıkmıştır. Bu çalışmayla birlikte sahanın doğal potansiyelinin ortaya koyulması, turist profili, turistlerin motivasyonları, memnuniyet düzeyleri ve sahanın bilim turizmi kapsamında ele alınması amaçlanmıştır. Bu çalışma ile ulaşılması hedeflenen sonuçlar şunlardır:

1. Kula-Salihli Jeoparkı'nın bilim turizmi kapsamında taşımış olduğu potansiyelin belirlenmesi,
2. Korunan alanı ziyaret eden turistlerin profilleri, motivasyonları ve motivasyon düzeylerini belirli bir ölçeğe göre tespit etmek,
3. Toplanan verilere göre turistlerin demografik ve diğer bazı değişkenler ile motivasyonları arasındaki ilişkiyi tespit etmek,
4. Turistlerin özelliklerine (cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim durumu, aylık gelir, meslek) göre strateji ve hedefler belirlemektir.

Bu çalışma ile elde edilecek sonuçlar, alanın bilim turizmi potansiyelinin ortaya çıkarılmasına ve yapılacak ölçme ve değerlendirmelerle ihtiyaç duyulan yatırımların hangi yönde olması gerektiğine ışık tutacaktır. Ayrıca, potansiyelin olabilecek en iyi şekilde değerlendirilmesine yönelik yol haritası belirlenecektir. Bu sayede turistlerin yaşamış oldukları deneyimler ve tatillerinden bekledikleri doyuma ulaşmaları konusunda doğal çevre bileşenleri ve jeopark kriterleri gözetilerek, alana yapılması gereken alt ve üstyapı yatırımları gibi farklı konularda korunan alanda turizmin gelişimine katkı sunulacaktır. Aynı zamanda sürdürülebilir turizm için kamu kurumları ve yerel yönetimlerin turizmi geliştirmesi mümkün olacak ve korunan alanlardaki uygulamalara yönelik plan ve politikalara katkı sunacaktır. Bu çalışma yardımıyla korunan alanlarda turistlerin profilleri ve seyahat motivasyonlarının oldukça mühim olduğu, turizmin negatif etkilerinin azaltılmasının, korunan alanlarda koruma ve kullanma dengesinin

¹ Araştırma sahasının ilk Adı Kula Volkanik Jeoparkı'dır. 2020 yılında adı Kula- Salihli UNESCO Global Jeoparkı olarak değiştirilmiştir.

gözetilmesinin, kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanmasının önemine ve gerekliliğine dikkat çekilmiştir.

Tez konusunun belirlenmesinin ardından, ilk olarak alanla ilgili literatür taraması yapılmış ve konuya dair kitaplar, tezler, makaleler ile raporlar incelenmiştir. Ardından, araştırmada kullanılacak olan istatistiksel ve çeşitli veriler ilgili kurum ve kuruluşlardan temin edilerek ilk değerlendirmeler yapılmış ve topografik harita hazırlanmıştır (K19b3, K20a4, K20a3, K20b4, K20b3, K21a4, K21a3, K21b4, K19c2, K20d1, K20d2, K20c1, K20c2, K21d1, K19c3, K20d4, K20d3, K20c4, K20c3, K21d4, K21d3, K21c4, L19b2, L20a1, L20a2, L20b1, L20b2, L21a1, L21a2, L21b1, L19b3, L20a4, L20a3, L20b4, L20b3, L21a4, L21a3, L21b4). İkinci aşama olarak sahanın tanınması (fiziki, beşerî ve ekonomik coğrafya özelliklerinin yerinde incelenmesi) için gerekli birtakım hazırlıklar yapılmış olup, ilk arazi çalışmasına 2023 Temmuz ayında gidilmiştir. Araştırma sahasında gezi-gözlem yapılmış ve ziyaretçilere anket uygulamaları gerçekleştirilmiş olup, sahanın detaylı fotoğrafları çekilmiştir. Kula Belediyesi, Kula-Salihli Jeopark Tanıtım Merkezi, MTA, Meteoroloji İstasyonu gibi kurumlardan alınması gereken bilgiler ve veriler alınmıştır. Son olarak bu safhaya gelene kadar yapılan bütün çalışmalar değerlendirilmiş, harita, tablo ve şekiller oluşturularak veriler değerlendirilmiş ve raporlaştırılmıştır.

III. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE SINIRLILIKLARI

Çalışmanın en önemli sınırlılıklarından biri, uygulanan anket formunun cevaplayıcılar tarafından yeterince önemsenmemesi ve birçok turist tarafından yanıtsız bırakılmasıdır. Ayrıca, ölçeğin soru sayısının fazla olması, bazı katılımcıların anketin sonlarına doğru soruları geliş güzel yanıtlamalarına yol açmıştır. Bunun yanı sıra, turistlerin anket sorularına ön yargılı bir şekilde yaklaşmaları, ankete vakit ayırmak istememeleri ve sosyal medya üzerinden gönderilen anketlerde linke tıklayınca hesaplarının çalınacağı endişesi gibi durumlar, çalışmanın sınırlayıcı faktörleri arasında yer almaktadır. Araştırmanın kapsamı, bu sınırlılıkları aşmak adına coğrafi olarak farklı bölgelerden gelen yabancı turistleri de dâhil ederek genişletilebilir. Zaman açısından, pandeminin etkisi gibi geçici faktörler de göz önünde bulundurulabilir. Teknolojik sınırlamaları aşmak için farklı platformlar veya anket yöntemleriyle katılımcı kitlesi

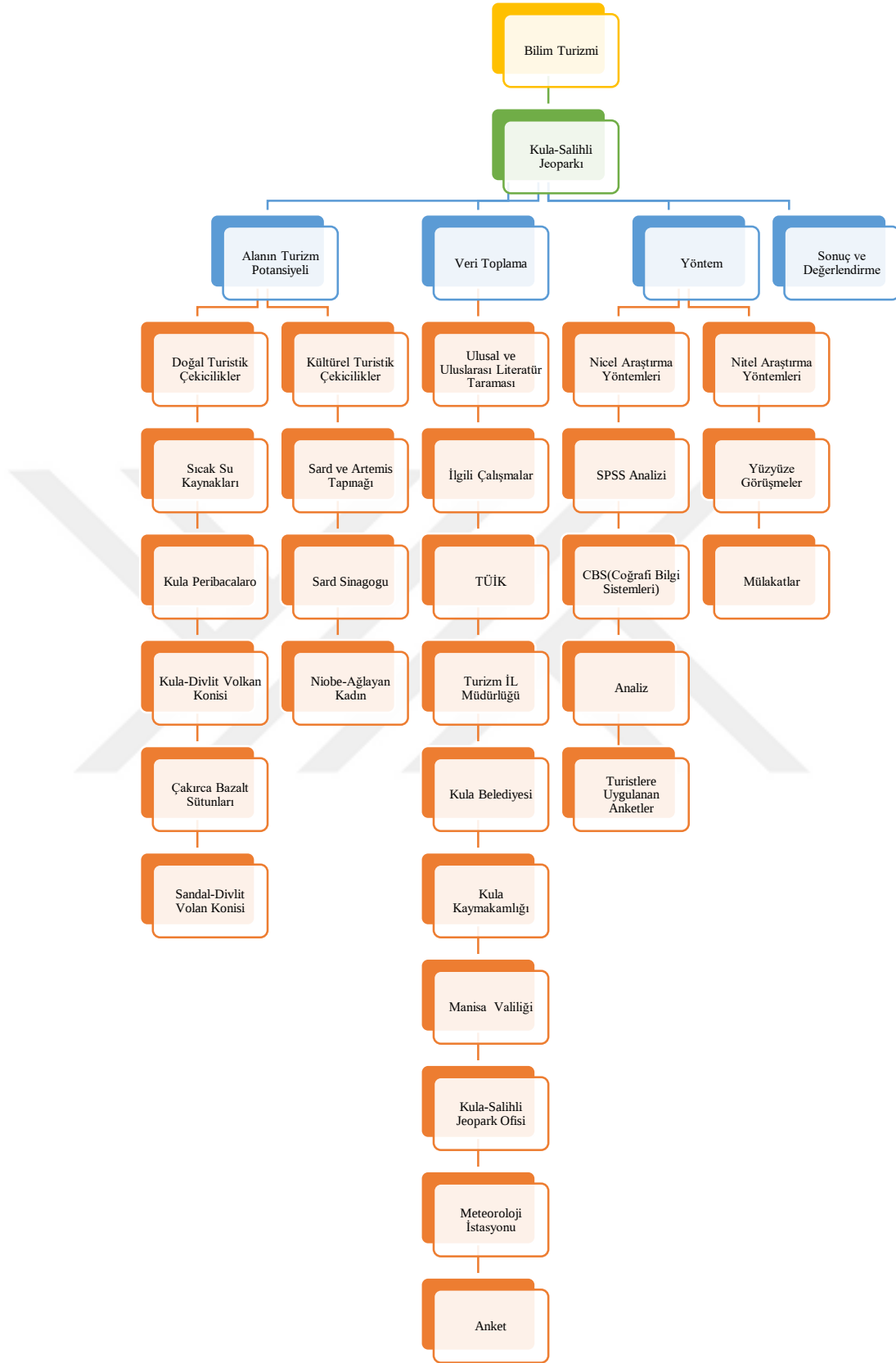
genişletilebilir. Bu unsurlar, araştırmanın kapsamını genişleterek daha sağlam ve kapsamlı sonuçlar elde edilmesine olanak sağlayabilir.

IV. ARAşTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini, Kula-Salihli Jeoparkı'nı ziyaret eden turistler oluşturmaktadır. Jeopark, Kula ve Salihli ilçe merkezlerinde yer alan iki ziyaretçi merkezine sahiptir ve bu merkezlerdeki ziyaretçi sayıları düzenli olarak kaydedilmektedir. 2022 yılı itibariyle, toplamda 15.607 kişi jeoparkı ziyaret etmiştir (Kula-Salihli Jeopark Tanıtım Merkezi). Sekaran (2003)'a göre, 15.607 kişilik bir evren için örneklem büyüklüğünün 375 olması gerektiği belirtilmektedir. Bu doğrultuda, araştırma kapsamına 387 turist dâhil edilmiştir. Örneklem büyüklüğü belirlenirken doğruluk ve güvenilirlik sağlanması adına dikkatli bir seçim yapılması önemlidir; daha büyük örneklem, daha hassas ve güvenilir sonuçlar elde edilmesine yardımcı olur. Ancak, hassasiyet ile güven arasında bir denge kurmak gerektiği unutulmamalıdır, çünkü bu iki faktör arasında bir takas söz konusudur (Sekaran, 2003: 286-288).

V. ARAşTIRMANIN MODELİ

Yapılan ilk arazi çalışmasında ilgili kurum ve kuruluşlardan araştırma izni ve verilerin tarafımızla paylaşılması hususunda destek alınmıştır. Ardından Kula-Salihli Jeoparkı'nı ziyaret eden turistlere sosyal medya üzerinden ve yüz yüze olmak üzere toplam 387 kişiye anket uygulanmıştır. Araştırma sahasında ekim ve mayıs aylarında ziyaretçi sayısında artış gözlemlenmiştir. Bu nedenle en fazla yanıt bu aylar içerisinde toplanmıştır. Yapılan anketler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Çalışma sahasına dair haritalar Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) (ArcGIS 10.8 paket programı) yardımıyla ile yapılmıştır. Araştırmanın bütün aşamaları şekil 1.2.'de yapılan iş-akış modelinde belirtilmiştir.



Şekil 1.1. İş-Akış Şeması

VI. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

“Araştırma problemi belirlendikten sonra araştırmacı, araştırma sonucuyla ilgili tahminlerde bulunur. Bu tahminlere denence (hipotez) denir ve denenceler, araştırma problemi belirlendikten sonra geliştirilir.” Araştırma bu denenceleri doğrulamaya, test etmeye, irdelemeye, yoklamaya, sınamaya başka bir değişle doğru olup olmadıklarını saptamaya yönelik bir araştırma yürütür” (Kaptan, 1998: 101). Bu doğrultuda araştırmanın hipotezleri şunlardır:

(H1) Bilim turizmine katılan turistlerin demografik değişkenler ile heyecan-macera arasında anlamlı bir fark yoktur.

(H2) Bilim turizmine katılan turistlerin demografik değişkenler ile heyecan-macera arasında anlamlı bir fark vardır.

Araştırma sorusu 1: Heyecan ve macera düzeyleri, bilim turizmine katılan turistlerin demografik özelliklerine ve seyahat motivasyonlarına göre nasıl değişmektedir?

(H3) Bilim turizmine katılan turistlerin demografik değişkenler ile aktif-pasif keyfi arasında anlamlı bir fark yoktur.

(H4) Bilim turizmine katılan turistlerin demografik değişkenler ile aktif-pasif keyfi arasında anlamlı bir fark vardır.

Araştırma sorusu 2: Aktif ve pasif keyfi turizm aktivitelerine katılan bilim turizmi turistlerinin demografik özellikleri ve seyahat motivasyonları arasındaki farklar nelerdir?

(H5) Bilim turizmine katılan turistlerin demografik değişkenler ile öğrenme-bilgi arasında anlamlı bir fark yoktur.

(H6) Bilim turizmine katılan turistlerin demografik değişkenler ile öğrenme-bilgi arasında anlamlı bir fark vardır.

Araştırma sorusu 3: Bilim turizmine katılan turistlerin demografik özellikleri onların öğrenme ve bilgi edinme düzeylerini nasıl etkiler?

(H7) Bilim turizmine katılan turistlerin demografik değişkenler ile kaçış-rahatlama arasında anlamlı bir fark yoktur.

(H8) Bilim turizmine katılan turistlerin demografik değişkenler ile kaçış-rahatlama arasında anlamlı bir fark vardır.

Araştırma sorusu 4: Bilim turizmine katılan turistlerin demografik özellikleri kaçış ve rahatlama ihtiyaçlarını nasıl etkiler?

(H9) Bilim turizmine katılan turistlerin demografik değişkenler ile tanınma-etkileşim arasında anlamlı bir fark yoktur.

(H10) Bilim turizmine katılan turistlerin demografik değişkenler ile tanınma-etkileşim arasında anlamlı bir fark vardır.

Araştırma sorusu 5: Bilim turizmine katılan turistlerin demografik özellikleri tanınma ve sosyal etkileşim ihtiyaçlarını nasıl etkiler?

VII. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Kula-Salihli Jeoparkı'nın doğal ortam özellikleri başta olmak üzere sosyo-kültürel ve ekonomik özellikleri daha önce yapılmış çalışmalardan, arazi gözlemleri, mülakat ve çeşitli kurum ve kuruluşlardan alınacak bilgiler doğrultusunda ortaya konulmuştur. Çalışmanın ana konusu olan turistlerin seyahat motivasyonu ve memnuniyet düzeylerinin belirlenmesi için daha önce bu konuda araştırma yapan bilim insanlarının ortaya koyduğu bilimsel çalışmadan hazırlanan ve Rääkkönen (2021) tarafından derlenen ölçek yardımıyla belirlenmiştir. Ölçek 44 sorudan oluşmaktadır. Bu sorulara verilecek yanıtlar için 5'li likert ölçek kullanılmıştır. Yapılan anketler sonucunda elde edilen verilerin analizinde SPSS-26 paket programı kullanılmıştır. Nicel araştırma yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilen bu çalışmada, bilim turizmi faaliyetlerine katılan turistler arasından %95 güvenilirlik oranında 388 kişiye anket uygulanmıştır. Anketimizde iki farklı gruba ait ölçümler karşılaştırılmış verilerin normal dağılması ve kontrol edilen değişkenin olmaması nedeniyle Bağımsız Örneklemeler için t-Testi ve ANNOVA testi uygulanmıştır. Ayrıca iki sürekli değişkenin arasındaki ilişkiyi tanımlamak için Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı hesaplanmıştır. Sonuç olarak Kula-Salihli Jeoparkı'nı ziyaret eden ve bilim turizmi etkinlikleriyle ilgilenen turistlerin seyahat motivasyonları ve memnuniyet düzeyleri belirlenmiştir. Bu özelliklerin belirlenmesi bilim temelli sürdürülebilir turizm planlaması, sürdürülebilir yönetim, alanın sürdürülebilir gelişimi için büyük ölçüde önem arz etmektedir.

A. Bağımsız Örneklemeler için t-Testi

Bu analiz, bağımsız iki grup arasındaki ortalamaların anlamlı bir şekilde farklı olup olmadığını incelemek için kullanılan parametrik bir testtir. Bu testin uygulanabilmesi için bazı temel varsayımlar gereklidir. Öncelikle, iki grup birbirinden bağımsız olmalıdır. Veriler en azından sıralı bir ölçekten elde edilmiş olmalıdır. Ayrıca, grupların geldiği evrenlerin varyansları birbirine benzer olmalı ve veriler normal bir dağılım göstermelidir (Büyüköztürk, 2004; Field, 2009; Weinberg & Abramowitz, 2002).

B. ANOVA Testi

ANOVA, faktör değişikliklerinin rastgele müdahalelerle birlikte etkilerini ayırmak ve bu değişikliklerin araştırma nesnesi üzerinde anlamlı bir etkisi olup olmadığını belirlemek için kullanılır. ANOVA, tek yönlü ve çok faktörlü ANOVA olarak ikiye ayrılır; çok faktörlü ANOVA'nın temel fikri, tek yönlü ANOVA ile tutarlıdır. Fakat, çok faktörlü ANOVA, test göstergeleri üzerindeki çeşitli faktörlerin rollerini ve farklı düzeylerdeki kombinasyonlarını analiz eder (DeGroot & Schervish, 2012; Bartoszyński & Niewiadomska-Bugaj, 2007).

C. Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı

Pearson Korelasyon Katsayısı (r), iki değişken arasındaki doğrusal ilişkinin gücünü ölçen bir sayısal değerdir. Bu katsayı, -1 ile +1 arasında bir değer alır. $r = +1$ iki değişkenin tam anlamıyla pozitif doğrusal ilişki içinde olduğunu, $r = -1$ ise tam negatif doğrusal ilişkiyi ifade eder. $r = 0$ ise iki değişken arasında doğrusal bir ilişki olmadığını gösterir (Harlow, 2014: 51).

VIII. ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÖLÇEK

Bu ölçeğin heyecan-macera (A) boyutunda Kula-Salihli Jeoparkı'nı ziyaret eden turistlerin heyecan ve macera düzeylerinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Farklı bir deyişle turistlerin jeopark alanını ziyaretlerinde yeni macera arayışları ve farklı şeyler deneme istekleri ölçülmek istenmiştir. Aktif-pasif keyfi (B) boyutunda ziyaretçilerin doğada sergiledikleri aktif ve pasif davranışları ölçülmek istenmiştir. Ölçeğin öğrenme-bilgi (C)

boyutunda ise doğa ve kültür hakkında bilgi alma ve bu bilgiyi geliştirme istekleri, ayrıca sahayı inceleme istekleri ölçülmeye çalışılmıştır. Ölçeğin kaçış-rahatlama (D) boyutunda doğaya kaçış ve rahatlama istekleri; günlük rutinlerden uzaklaşma, dinlenme ve rahatlama arayışı, huzur ve yenilenme istekleri gibi sorularla ölçülmüştür. Son olarak ölçeğin tanınma-etkileşim (E) boyutunda ele alınan sosyal tanınma isteği ve benzer zevklere sahip insanlarla bir arada bulunma isteği ölçülecektir. Genel olarak bu ölçekte Kula-Salihli Jeoparkı'nı ziyaret eden turistlerin seyahat motivasyonları ve onları bu ziyarete iten faktörlerin neler olduğu ölçülmek istenmiştir. Önceleri merak edilmeyen bu sahanın son dönemlerde tanınırlığının artması ile sahaya olan ilgi de artmış ve jeopark ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Hala da hakkında araştırma yapılmaya devam edilen bu jeopark sahası, ilerleyen dönemlerde çok önemli bir turizm merkezi olmaya adaydır (Ek-1.)

IX. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Kula-Salihli Jeoparkı ziyaretçilerine anket uygulamasına başlamadan önce anket soruları Sosyal Bilimler Enstitüsü Etik kuruluna E.88656144-000-2300100543 sayılı numaralı ve 27.03.2023 tarihli etik kurul onay belgesi alınmıştır. Ayrıca anket uygulamasına gidilmeden önce anket formu üzerindeki hatalar danışman kontrolünde ve bu alanda uzman akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda düzeltilmiştir. Anketin yapılmasına 26.04.2023 tarihinde başlanmış ve 25.07.2024 tarihinde anket uygulaması sonlandırılmıştır.



Fotoğraf I. Jeoparkı Ziyaret Eden Kişilerle Yüz Yüze Anketler Gerçekleştirilmiştir.

X. DAHA ÖNCE YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR

Kula-Salihli Jeoparkı'na Ziyaret Eden Turistlerin Bilim Turizmi Kapsamında Seyahat Motivasyonlarının Ölçülmesi başlıklı tez çalışması, bilim turizmi ve jeoturizmi özel olarak inceleyen literatürü temel alarak, Kula ve Salihli gibi özgün jeolojik yapıları barındıran bölgelerde turist motivasyonlarını araştırmayı amaçlamaktadır. Bu tür doğal ve jeolojik alanların turizm potansiyelinin, özellikle bilimsel keşif ve çevresel eğitim açısından önemli bir rol oynadığı literatürde sıklıkla vurgulanmaktadır. Räikkönen (2020), Finlandiya'nın Seili Adası'ndan bir vaka çalışması sunarak doğa temelli bilim turizminin kavramsal çerçevesini çizmiş, bilimsel keşif ile biyoçeşitlilik ve çevresel eğitim arasındaki bağlantıları tartışmıştır. Benzer şekilde, Lundberg vd. (2020), bilim turizminin hem eğitimsel hem de kültürel deneyimler sunma potansiyelini inceleyerek bu tür turizmin turistlere sunduğu fırsatları detaylandırmıştır.

Kula ve Salihli'nin jeolojik yapıları, Ege (2019) tarafından yapılan çalışmalarda ayrıntılı bir şekilde incelenmiş ve Kula Peribacalarının jeomorfolojik özellikleri ile erozyon etkileri üzerinde durmuş, bu alanların doğal turizm potansiyeline dikkat çekmiştir. Ege'nin araştırması, Kula'nın jeomorfolojik özelliklerinin bilimsel açıdan nasıl değerlendirilebileceği ve bu tür alanların turizme nasıl entegre edilebileceği konusunda önemli bilgiler sunmaktadır. McKeever ve Zouros (2005), jeoparkların eğitim, araştırma ve turizm aracılığıyla yerel topluluklar için toplumsal ve ekonomik faydalar sağladığını ifade etmiş, Zouros (2008) ise, Avrupa Jeoparklar Ağı'na dahil olan bölgelerdeki işbirliklerini ve bu işbirliklerinin çevresel, kültürel ve ekonomik kalkınmaya olan katkılarını incelemiştir. Bu tür çalışmalar, Kula ve Salihli gibi jeopark alanlarında bilim turizminin yerel kalkınmaya nasıl katkı sağlayabileceği konusunda fikir vermektedir.

Jeoturizm ve bilim turizmi literatüründe, turistlerin motivasyonları genellikle çevresel farkındalık, bilimsel keşif ve eğitimsel deneyimler arayışı ile ilişkilendirilmiştir (Fodness, 1994; Dowling, 2013). Bu bağlamda, Fodness (1994), turistlerin seyahat motivasyonlarını analiz ederken, psikolojik ve sosyo-kültürel faktörlerin bu tür turizm türlerine olan ilgiyi nasıl etkilediğine dair önemli veriler sunmuştur. Dowling (2013) ise, jeoturizmin küresel ölçekte sürdürülebilir turizmin önemli bir biçimi olarak nasıl değerlendirilebileceğini ve bu tür turizmin yerel kalkınma üzerindeki etkilerini tartışmıştır.

Kula ve Salihli bölgesindeki bilim turizmi ve jeoturizm potansiyelini doğrudan ele alan çalışmalar da mevcuttur. Yılmaz (2021), Kula-Salihli Jeoparkı'nda gerçekleştirilen bilimsel gezilerle ilgili bir araştırma yaparak, bu tür gezilerin yerel eğitim kurumları ve öğrencilere sağladığı katkıları analiz etmiştir. Korkmaz (2020) ise, bölgedeki jeoturizm faaliyetlerinin yerel halkın ekonomik durumuna nasıl etki ettiği üzerine bir çalışma yürütmüş ve Kula-Salihli Jeoparkı'nın sürdürülebilir turizm açısından ne denli önemli bir potansiyele sahip olduğunu vurgulamıştır. Yıldız ve Tüfekçi (2022), Kula ve Salihli çevresindeki jeolojik mirasın turistik bir çekicilik oluşturması noktasında turizm işletmelerinin rolünü inceleyerek, bölgedeki potansiyel turizm aktivitelerinin geliştirilmesine yönelik önerilerde bulunmuşlardır.

McKeever ve Zouros (2005), jeoparkların yerel kalkınma üzerindeki etkilerini ve bu alanların doğal mirasla ilişkili olarak eğitim ve araştırma faaliyetlerine nasıl hizmet

ettiğini incelemiştir. Bu literatür, Kula ve Salihli'nin jeopark alanlarında, bilimsel keşiflerin yanı sıra yerel kalkınmayı teşvik etmek için geliştirilen uygulamaların nasıl şekillendirilebileceği konusunda önemli veriler sunmaktadır. Son olarak, Gümüş (2008), Türkiye'deki farklı bölgelerde jeoparkların korunması ve turizmle entegrasyonuna dair yaptığı çalışmalarda, bölgesel kalkınma açısından sürdürülebilir turizmin önemini vurgulamıştır. Bu tür araştırmalar, Kula ve Salihli Jeoparkı'nın doğal mirasını nasıl daha etkili bir şekilde koruyarak, bilim turizmi ve jeoturizm bağlamında daha fazla turist çekebileceğini göstermektedir.

Bölgesel turizm ve jeoturizm literatürü, turistlerin seyahat motivasyonları ile ilgili çeşitli teoriler geliştirmiştir. Britton (1991), turizmin ekonomik ve toplumsal etkilerini ele alarak, turizmin coğrafyasında yerel halkın turizmden nasıl faydalandığını tartışmış, Hall ve Lew (1998) ise sürdürülebilir turizmi coğrafi bir bakış açısıyla inceleyerek, bu alandaki etkilerin çevresel, ekonomik ve kültürel boyutlarına dikkat çekmiştir. Demir (2022), bilimsel gezilerin eğitimdeki rolüne dair bir çalışma yaparak, bilimsel gezilerin eğitim sürecindeki katkılarını incelemiş ve bu tür gezilerin motivasyonlar üzerindeki etkisini tartışmıştır.

Kula-Salihli Jeoparkı, jeoturizm ve bilim turizminin etkili bir şekilde uygulandığı bir alan olarak, turistlerin bilimsel keşif yapma, çevresel farkındalık kazandırma ve yerel halkla etkileşimde bulunma gibi motivasyonlarını beslemektedir. Bu tez çalışması, bilim turizminin bu tür doğal alanlarda nasıl bir potansiyele sahip olduğunu, turist motivasyonlarını ve yerel kalkınmaya olan katkılarını detaylı bir şekilde inceleyecek ve Kula-Salihli Jeoparkı örneği üzerinden bu alandaki turizm fırsatlarını ortaya koyacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. TURİZM VE TURİZM COĞRAFYASI

Turizm, Latince “Tornus” kelimesinden türetilmiştir ve bu kelime, bir kişinin bir eksen etrafında dönmesi anlamına gelir (Ağaoğlu, 1991: 24). En basit tanımıyla turizm, bir kişinin belirli bir bölgede dinlenmek ve tatil yapmak amacıyla seyahate çıkmasıdır (Özgüç, 2017: 13). Turizm teriminin anlamını belirlemeye çalışırken dikkate alınması gereken ilk nokta, hareketin ve geri dönüşün varlığıdır (Sezgin, 2001: 13).

Birçok bilim insanı turizm kavramını farklı şekillerde tanımlamışlardır. Nitekim Usta (2016: 7)’ya göre; turizm, “sürekli ikamet edilen yerin dışında, ticari kazanç amaçlı olmayan, genellikle yirmi dört saati aşan ya da en az bir geceyi kapsayan geçici seyahat ve konaklamaların neden olduğu, ekonomik ve sosyal açıdan nitelikli tüketim olayları ve ilişkiler toplamıdır” (Usta, 2016: 7).

Turizm, insanların doğal çevreyi gezip-görmek, yeni yerler keşfetmek, dinlenmek, eğlenmek, öğrenmek, ruhani doyumluluğunu sağlamak için yaptıkları kısa ve uzun süreli seyahatlere denilir. Turizm doğal ve beşeri unsurların sunduğu imkânlarla bağlı olarak farklı kollara ayrılmaktadır. Bunlar; kış turizmi, macera turizmi, kıyı turizmi, jeoturizm ve diğer birçok türü ile birlikte detaylandırılabilir (Emekli, 2006; Şengün, Kılıçarslan & Gökteş, 2022).

Yapılan tanımlardan bir diğeri ise; devamlı bulunduğumuz mekân dışına uzun süreli kalışa dönmemesi kaydıyla 24 saatten uzun süren veya bir gece ve daha uzun süreli konaklama içeren geçici seyahat türüne turizm denir. Turizm dünyanın en gelişmiş ve halen daha gelişmekte olan sektörlerindendir (Kalem, 2018).

Bu tanımlar çerçevesinde turizm; seyahat etmek şartıyla geçici konaklama temelli, iş ve ilişkiler bütünüdür şeklinde düşünülebilir. Turizmin tanımı içerisinde şu özellikler yer almaktadır (Akat, 2000: 3):

- Turizm, temel olarak bir yolculuk etkinliğidir. Ancak, bu yolculuk, kişilerin kendi ikamet ettikleri yerin dışına çıkmalarını ve sürekli yerleşme amacı taşımamaktadır.

- Turizmdeki seyahat, bireylerin kendi istekleri doğrultusunda gerçekleşir ve tamamen özgür bir şekilde yapılır.
- Turizmde seyahat, ticari veya siyasi bir gayeye hizmet etmez. Bu nedenle, eğlence, din, spor, sağlık, eğitim, kültür, çevreden uzaklaşma, yeni yerler keşfetme ve görme gibi amaçlarla yapılan yolculuklar turizm olarak kabul edilir.
- Turizm, seyahat eden kişilerin yolculuklarının başlangıcından sonuna kadar tüm ihtiyaçlarını karşılayan organizasyonları da içerir.

Dünyada en önemli ekonomik faaliyetlerden birisi olan turizm çok hızlı gelişim göstermektedir. İnsanların daha da uzak yerlere gitme arzusu sınırları yavaş yavaş ortadan kaldırmıştır. Dünyada ve Türkiye’de turizm sektöründe bazı dönemlerde karşılaşılan problemler dışında genel olarak seri bir şekilde büyüme eğilimindedir (Uluslan & Batman, 2010).

Turizm ve coğrafya arasında çok kuvvetli bir ilişkinin var olduğu inkâr edilemez. Doğal ve kültürel varlıkların yeryüzünün farklı coğrafi ortamlarında dağılışı göstermesi yeni ve farklı turizm türlerinin gündeme gelmesinde coğrafyayı etkin kılmaktadır (Deniz & Kalem, 2018). Turizm coğrafyası, 20. yüzyılın başlarında Alman coğrafya uzmanları Alfred Hettner (1859-1941) ve Kurt Hassert (1868-1947) gibi bilim insanlarının araştırmalarıyla, bir bilimsel disiplin olarak ortaya çıkmıştır (Zengin, 2006: 20).

Ekonomik coğrafyanın bir alt dalı olan turizm coğrafyası, doğal olaylar sonucunda meydana gelen ilginç yer şekilleri ile kültürel çekiciliklerin insanlar tarafından gezilmesi, görülmesi, ziyaret edilmesi, eğlenme, tedavi görme ve spor yapma gibi sebeplerden dolayı gerçekleştirilen faaliyetler olarak ifade edilebilir (Güngördü, 2003: 6).

Turizm coğrafyası, insanların doğa ile olan etkileşimlerini inceleyen ve bu ilişkileri coğrafi yöntemler kullanarak araştıran bir bilim dalıdır. Ayrıca, fiziki coğrafya, beşeri coğrafya, ekonomik coğrafya ve tarihi coğrafya gibi coğrafyanın diğer alt disiplinleriyle de bağlantılıdır (Köksal, 1994: 2).

Coğrafya, küresel turizm endüstrisini incelemek için mükemmel bir alandır. Coğrafyanın turizmle ilgili pek çok boyutu bulunmakta ve turizm faaliyetleri belirli bir coğrafi ortamda gerçekleştirilmektedir. Turizm ürünleri bir bölgede üretilir, o bölgede sunulur ve yine o bölgede tüketilir. Turizm, faaliyet gösterdiği coğrafi çevre üzerinde belirgin bir dönüştürücü etki yaratır. Turizm, insanların, malların, hizmetlerin,

düşüncelerin ve paranın farklı yerler arasında hareketine dayanır. Turizm sektörünün mekânsal özellikleri nedeniyle, çok sayıda coğrafyacı, gerçekleştirdikleri akademik çalışmalarla turizm alanına önemli katkılarda bulunmaktadır (Britton, 1991; Agarwal, Ball, Shaw, & Williams, 2000; Li, 2000; Lew, 2001; Hudman & Jackson, 2003; Butler, 2004; Cartier & Lew, 2005; Coles & Hall, 2006; Hall & Page, 2006; Aktaş & Yılmaz, 2019).

Turizm coğrafyası araştırmaları, uzun yıllar boyunca turizm hareketlerinin belirli coğrafi bölgelerdeki gelişimi, turistik alanların mekânsal yapıları, turistik cazibe merkezlerinin tespiti, turizm kapasitesi, etkileri, ulaşım olanakları, yoğunlaşma, mevsimsellik, sürdürülebilirlik ve alternatif turizm gibi konulara odaklanırken (Kaba & Emekli, 2018; Aktaş, 2007; Özgüç, 2007), postmodern dönemde bu ilişkiler daha çok boyut kazanmış ve turizm coğrafyası anlayışı daha dinamik ve kapsamlı bir hale gelmiştir.

1.2. ALTERNATİF TURİZM

Alternatif turizm, kitle turizminin çevresel ve toplumsal etkilerinden kaçınmak isteyen turistler için geliştirilmiş, daha sürdürülebilir ve yerel kalkınmaya katkı sağlayan bir turizm biçimidir. Bu turizm türü, yalnızca doğa turizmi, ekoturizm veya sürdürülebilir turizm gibi kavramlarla ilişkilendirilmekle kalmaz, aynı zamanda yerel kültürleri ve doğal kaynakları koruyarak, yerel halkla turistler arasında daha yakın bir ilişki kurmayı hedefler. Bu bağlamda, alternatif turizm, çevresel, ekonomik ve sosyal açıdan dengeyi sağlamaya yönelik bir yaklaşım sunar (Boo, 1990; Lindberg & Hawkins, 1993).

Geleneksel kitle turizminin aksine, alternatif turizm türleri daha az ticari ve daha yerel odaklıdır. Kitle turizminin çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin ve kültürel yozlaşmanın farkında olan alternatif turizm, küçük ölçekli ve sürdürülebilir turizm ürünlerine odaklanır. Bu ürünler, yerel halkın değerlerine saygılı bir biçimde geliştirilmiş ve genellikle çevre dostu altyapılarla desteklenmiştir. Eadington ve Smith (1992: 3), alternatif turizmi, "doğal, sosyal ve toplumsal değerlerle uyumlu, ev sahibi toplum ve turistlerin karşılıklı etkileşimde bulunarak deneyimlerini paylaşmalarına olanak tanıyan turizm türleri" olarak tanımlar. Alternatif turizmin amacının yalnızca daha az turist

çekmek değil, aynı zamanda çevreyi korumak ve yerel halkın sosyal ve ekonomik refahını artırmak olduğunu vurgulamaktadır.

Alternatif turizmin özellikleri, kitle turizminin olumsuz etkilerini minimize etmeye yöneliktir. Bu turizm türü, doğal ve kültürel kaynakların sürdürülebilir bir şekilde kullanılmasını sağlar. Aynı zamanda yerel halkın kültürüne, geleneklerine ve yaşam biçimlerine saygıyı teşvik eder. Yürüyüş turları, kuş safarileri, at biniciliği, doğa yürüyüşleri ve bisiklet turları gibi aktiviteler, alternatif turizmin örneklerinden yalnızca birkaçıdır ve bu aktiviteler, genellikle daha küçük gruplarla, daha az etki bırakarak gerçekleştirilir (Eadington & Smith, 1992; Western, 1993).

Alternatif turizmin, ekoturizm gibi alt kategorileri, bu tür turizmin sosyal ve çevresel sorumlulukları nasıl taşıdığını daha derinlemesine ele alır. Ekoturizm, doğa dostu bir turizm biçimi olarak, turistlerin doğal alanların korunmasına katkı sağlamasını teşvik eder. Aynı zamanda, turistlerin yerel topluluklarla olan etkileşimlerini artırarak, çevreye ve yerel halkın yaşam biçimlerine daha saygılı bir turizm modeli sunar (Western, 1993: 7). Ancak, alternatif turizmin sadece bu tür sınırlı bir kapsamda ele alınmaması gerektiği de belirtilmektedir. Birçok araştırmacı, alternatif turizmin, doğa ve kültür odaklı turizm ilkelerine dayalı olarak, daha geniş bir kitleye hitap etmesi gerektiğini savunmaktadır. Western (1993: 10), alternatif turizmin tanımının sadece küçük ölçekli, elit gruplarla sınırlı kalmaması gerektiğini, kitle turizminin sürdürülebilirlik ilkeleriyle şekillendirilmiş daha geniş kitlelere hitap etmesinin çevre ve toplum için daha faydalı olacağını ifade etmektedir.

Alternatif turizm, aynı zamanda yerel halkın kalkınmasına katkıda bulunmayı amaçlar. Bu tür turizm, genellikle yerel girişimcilerin katılımını gerektirir ve yerel malzemelerin kullanımı, yerel kültürlerin tanıtılması gibi unsurları içerir. Bu yönüyle, alternatif turizm, yerel ekonomiyi destekler ve yerel halkın turizmden daha fazla fayda sağlamasını mümkün kılar. Dünya Turizm Örgütü gibi uluslararası kuruluşlar, alternatif turizmi, kitle turizmine kıyasla yerel halk için daha faydalı ve sürdürülebilir bir seçenek olarak görmektedir (Hall & Lew, 1998).

1.3. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM

Sürdürülebilir turizm terimi 1980'lerin sonunda ortaya çıkmış ve hem turizm politika ve stratejilerinde hem de turizm araştırmalarında sağlam bir yer edinmiştir (Hall, 2011). Sürdürülebilir turizm kavramı, 1990'lı yılların başında popüler bir terim olarak kullanılmaya başlanmıştır. Aşırı ekonomik büyümenin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel etkilerinin ortaya konulduğu ve “sürdürülebilir gelişme” kavramının tanımlandığı Brundtland Raporu'nun diğer endüstrilerde olduğu gibi turizmde de önemli etkileri söz konusu olmuştur. Bu etkilerden ilki kuşkusuz sürdürülebilirliğin tüm yönleriyle turizm endüstrisinde tartışılmaya başlanmasıdır (Weaver & Lawton, 2014).

Sürdürülebilirlik hem doğal kaynakları koruyup hem de ihtiyaçlarımızı karşılayabilmek ve gelecek nesillerin de kullanabilmesi için iyi bir çevre bırakmak olarak tanımlanabilmektedir (Collin, 2014). Dünya Turizm Örgütüne (UNWTO) göre sürdürülebilir turizm; “*Turizm, ziyaretçilerin, endüstrinin, çevrenin ve ev sahibi toplulukların ihtiyaçlarını karşılayarak, hem şu anki hem de gelecekteki ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri tümüyle dikkate alır*” (UNWTO, 2023).

Bir başka ifadeyle turizmde sürdürülebilirlik, günümüz turistleri ve yerel toplumların gereksinimlerini karşılarken gelecek için korumacılığı ve fırsatların artırılmasını öne sürmektedir. Turizmde sürdürülebilir gelişmenin yaşam destek sistemleri, biyolojik çeşitlilik, zorunlu ekolojik süreçler ve kültürel bütünlüğü devam ettirirken, ekonomik, sosyal ve estetik gereksinimleri karşılayabilecek şekilde tüm kaynakların yönetimine rehberlik ettiği düşünülmektedir (Ioannides, 1995: 583-592).

Sürdürülebilir turizmi üç farklı basamakta ele almak mümkündür (OECD, 2005; Özyol, 2013: 136):

- **Sosyokültürel Boyut:** Sürdürülebilir turizm ile toplumların sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını onlara zarar vermeden sonraki nesillere aktarmayı amaçlamaktadır.
- **Ekonomik Boyut:** Yeryüzündeki sınırlı kaynakları adil ve eşit bir şekilde dağıtarak yaşam kalitesini artırmayı amaçlamaktadır. Bu aşamada üretim faktörlerinin ve faaliyetlerin sürdürülebilir kullanımı açıklanmaktadır.
- **Çevresel (Ekolojik) Boyut:** Doğal kaynakların sürdürülebilirliği sağlanarak hem gelecek nesillerin hem de günümüz kuşaklarının aynı derecede bu kaynaklardan

yararlanması istenilmektedir. Her doğal kaynağın devamlılığı sağlanmalıdır. Ekolojik boyutta sürdürülebilirlik, yenilebilir kaynakların gereksiz ve aşırı kullanımından kaçınarak sürdürülebilir sistemi ifade etmektedir.

Sürdürülebilir turizmde, en az maliyet ve en fazla yararlar turizmin ana kaynaklarının bozulmadan kullanılması önemli bir konudur (Yılmaz, Ünal & Çakır, 2015: 55). Turizm faaliyetlerinin yerel ekonomiler, kültürler ve doğal çevre üzerinde meydana getirdiği etkilerin boyutu, turizm kaynaklı tahribatların nasıl giderileceği, çözüm yolları ile ilgili paydaşların sorumluluğunun ne olacağı, turizmin etkilerinin belirlenmesinde kullanılacak yöntemler vb. konular sürdürülebilir turizmin ilgi alanına girmektedir (Çalık, 2019: 73).

Sürdürülebilir turizmde turistlerin memnuniyet düzeyleri yüksek tutulmalı, sürdürülebilirlik hakkında farkındalıkları artırılmalı ve bu tarz uygulamalar teşvik edilmelidir. Bu nedenle, sürdürülebilir turizm şunları yapmalıdır (UNEP & UNWTO, 2005: 11):

1. Turizmin gelişmesinde çevresel kaynakların en iyi şekilde kullanılması, doğal mirasın ve biyo-çeşitliliğin korunmasında temel ekolojik süreçleri sürdürmesi,
2. Ev sahibi toplulukların sosyo-kültürel yapısına saygı duyan, o toplulukların geleneklerini ve kültürel miraslarını koruyan, farklı kültürler arasındaki anlayış ve karşılıklı hoşgörüyü teşvik eden.
3. Uygulanabilir ve sürdürülebilir ekonomik fırsatlar sunarak, yerel topluluklara dengeli bir biçimde sosyal ve ekonomik kazançlar sağlayan bir yaklaşımdır.

Sung'a (2000) göre, sürdürülebilir turizmin gelişimine yardımcı olacak dört temel motivasyon mevcuttur:

- **Kaçış:** Şehir yaşamının baskısından, yoğun mesai saatlerinden ve tüketici toplumun mali unsurlara bağımlılığından uzak durma olarak açıklanabilir. Bu kaçış ihtiyacı basit yaşam tarzı ve doğaya yakınlık ile giderilebilecektir.
- **Kendini Gerçekleştirme:** Muller & Cleaver'a göre (2000) kendini geliştirme kavramı insanların iç gözlem ve kabiliyetlerine en uygun şeyi yapma isteği olarak tanımlanmıştır. Bu nedenle turizm pazarının büyük bölümünü yaşlı katılımcılar oluşturmaktadır.

- **Uyarılma ve Coşku:** Tüketicilerin değişik deneyimlere duyduğu istek ve heyecan arayışı, sınırlı zamanın etkisiyle yoğun ve heyecan verici etkinliklere olan talebi artırmaktadır. Bu tür organizasyonlarla ilgili gerekli bilgiler ise televizyon ve sosyal medya gibi kanallar aracılığıyla edinilmektedir.
- **Tüketicilerin Sahip Olmak İstedikleri Üstün Nitelikler:** Bireylerin tercihi olan tatil tipleri ve etkinlikler onların karakterlerini ve değerlerini göstermektedir. Aktif katılımın yoğun olduğu etkinlikler bireylere birçok etkili nitelik kazandırmaktadır. Bunlar; cesaret, dayanıklılık, yiğitlik, diğerlerinden farklı olma, özgürlük ve beceridir.

1.4. JEOTURİZM KAVRAMI

Son birkaç yılda turizmin gelişimi, uzmanları farklı alanlarda odaklanmaya yöneltmiştir. Bu alanlardan biri, jeomorfolojik miras ile turizm arasındaki ilişkinin tasarlanmasıdır. Son yirmi yılda, doğal miras alanlarının kalitesini değerlendirmeye yönelik çeşitli girişimler gerçekleştirilmiştir (Serrano & Gonzalez, 2005). Bu çalışmalar, jeomorfolojik mirasın korunması ve turistik açıdan nasıl değerlendirilebileceği üzerine odaklanmıştır.

Jeoturizm, son yıllarda alternatif turizm biçimlerinden biri olarak ön plana çıkmıştır. Jeoturizm kavramı, ilk kez 1995 yılında Thomas A. Hose tarafından “Selling the story of Britain's stone” başlıklı çalışmasında ortaya konmuştur (Dowling, 2013; Hose, 2012; Ólafsdóttir & Tverijonaite, 2018). Daha sonra jeoturizm, 2000’li yıllarda akademik alanda araştırılmaya başlanan ve geniş bir şekilde ele alınarak tanımlanan bir turizm türü olmuştur. Newsome & Dowling (2010) jeoturizmi, “jeoloji ve manzaraya odaklanan dağalanı turizmi” olarak tanımlamışlardır. Bir diğer tanımlarında ise jeoturizm, jeolojik oluşumların ziyaret edilmesiyle ilgili olup, bu ziyaretlerin merak, beğeni veya öğrenme gibi amaçlarla gerçekleştiği belirtilmiştir (Newsome & Dowling, 2006).

Jeoturizm, genellikle “doğa turizmi” olarak tanımlanır; ancak, biyotik ve kültürel unsurları da içerir. Kubalíková (2019) ve Dowling (2013), jeoturizmin abiyotik faktörler üzerinde kurulu olduğunu, fakat biyotik ve kültürel yönleri de barındırdığını ifade etmiştir. Hose (1995) ise jeoturizmi, turistlerin ilgi duydukları bir bölgenin estetik görsel

değerini ve bu bölgenin jeoloji ve jeomorfolojisi hakkında ön bilgi edinmelerini sağlayan bir turizm türü olarak tanımlar. Ayrıca, Akbulut (2013) jeoturizmi, turistlere coğrafi bölgeler hakkında bilgi verirken, jeolojik mirası koruyarak ekonomik gelir sağlayan bir turizm faaliyeti olarak tanımlamaktadır.

Jeoturizm, genel olarak, jeolojik ve jeomorfolojik alanların değerini tanıtmak, bu alanların korunmasını sağlamak ve insanlara bu alanlar hakkında bilgi vermek amacıyla yapılan turizm faaliyetlerini kapsar (Hose, 2003; 2008). Bu tanım, jeoturizmin ana odak noktalarının yorumlama, tanıtım ve koruma olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu unsurlar, herhangi bir bölgedeki jeoturizmin gelişimi için temel unsurlar olarak kabul edilmektedir. Jeo-koruma, burada, “bir şeyin kalitesinin korunmasını sağlamak için etkin bir şekilde yönetilmesi” anlamına gelir ve bu genellikle değişiklik yapılmadan korumayı ifade eden bir yaklaşımdan farklıdır (Burek & Prosser, 2008).

Jeoturizmle ilgili iki farklı anlayış bulunmaktadır. Bir görüşe göre, jeoturizm terimi, coğrafya ve turizm arasındaki ilişkiyi ifade eder ve bu tanım, bir bölgedeki tüm doğal ve insanî unsurları kapsar. Bu durumda jeoloji ve jeomorfoloji, ekolojik sistemlerin ve sosyo-ekonomik gelişimin temelini oluşturur. Diğer bir görüş ise “jeo” kelimesinin yalnızca jeoloji ve jeomorfolojiyi ifade ettiğini savunur ve bu anlayışa göre jeoturizm, peyzaj ve jeolojiye odaklanan, bunların tanıtımını, yorumlanmasını ve korunmasını içeren bir doğa turizmi biçimidir (Newsome & Dowling, 2010).

Jeoturizm, sürdürülebilir turizmin gelişimi için önemli bir fırsat sunar, çünkü ekonomik, ekolojik ve sosyal yönleri dengeleyerek sürdürülebilir yönetim ilkeleriyle güçlü bir şekilde bağlantılıdır. Bu nedenle, jeoturizmin gelişiminin hükümet tarafından desteklenmesi ve ekonomiye entegrasyonu gereklidir (Dowling & Newsome, 2010). Diğer sürdürülebilir turizm türlerinden farklı olarak, jeoturizm, doğanın bozulmamış ve bakir olmasını gerektirmez. Örneğin, harika bir tur, bir taş ocağında veya tarihsel bir madencilik alanında da yapılabilir, bunun yanı sıra ekolojik olarak hassas alanların aşırı kullanımından kaçınmaya yardımcı olur (Robinson, 2008).

Turizm, günümüzde önemli bir ekonomik kalkınma aracı haline gelmiş ve gelir açısından en fazla getiri sağlayan endüstrilerden biri olmuştur. Türkiye’deki değerli jeosit destinasyonlarını tanımlayarak, jeopark olmaya aday sahaları tespit etmek, jeoturizm etkinliklerini destekleyecek ve bu sahalardan elde edilecek ekonomik kazançları yerel ve

ulusal kalkınma hedefleri doğrultusunda değerlendirmek mümkün olacaktır (Atar & Kopar, 2020).

Jeoturizm terimini daha net kavrayabilmek için bazı kavramların açıklanması gerekmektedir. Bu kavramlar aşağıda ele alınmıştır.

1.4.1. Jeosit

El Wartiti vd., (2008: 415), bir jeositi şu şekilde tanımlar: “Jeolojik ve bilimsel açıdan önemli olan, büyüklüğü birkaç metrekareden birkaç kilometrekareye kadar değişebilen, jeolojik özellikleri (mineral, yapısal, jeomorfolojik ve fizyografik) ile olağanüstü (değerli, nadir, savunmasız, tehdit altında) olarak sınıflandırılabilen bir alan ya da bölgedir.” Bu tanım, jeosit kavramını, jeolojik mirası korumak ve anlamak adına önemli bir referans olarak ortaya koyar. Bir jeositi, jeolojik ve bilimsel açıdan değer taşıyan yerler olarak kabul edilir ve bu alanlar, doğal ve kültürel mirası koruma çabaları içinde önemli bir rol oynar (El Wartiti vd., 2008).

Genellikle eski zamanlara ait ancak kimi zaman güncel de olabilecek jeolojik bir olay, süreç ya da özelliği anlatan fosil, istif, mineral, kaya ya da arazi yüzeyleridir (Yazıcı, 2017: 84). Doğal miras vasfı gösteren jeositler, jeoparklar içinde bir jeolojik miras ögesidir (Çiftçi & Güngör 2016: 228). Jeositler, hatırı sayılır ölçüde bilimsel ve görsel değer taşımaktadırlar. Dünya’nın 4.6 milyar yıllık jeolojik mazisine dair bilgilere ışık tutan, ilginç görselleriyle türdeşlerinden ayrılan, tekrardan meydana getirilemeyecek, yerini alamayacak, birçok sebeple yok olma tehlikesi altındaki doğal oluşumlar olarak açıklanabilir (İnan, 2008: 80). Başlıca jeositlere örnek olarak, kanyonlar, obruklar, travertenler, özgün morfolojik yapıları kayalar ve tektonik yapılar verilebilir (Akbulut, 2016: 87).

1.4.2. Jeolojik ve Jeomorfolojik Miras

Jeomiras alanları, genellikle Dünya’nın kabuğunun oluşumu sırasında meydana gelen tüm jeolojik, jeomorfolojik, pedolojik ve belirgin arkeolojik değerleri kapsar (Djurović & Mijović, 2006). Jeomorfolojik miras, belirli toprak şekilleri ve süreçlerin, bilimsel, estetik, tarihi, kültürel, sosyal ya da ekonomik değerler taşıyan doğal unsurlar

olarak tanımlanabilir. Bu değerler, insanların algılarına ve ihtiyaçlarına göre değişebilir ve değerlendirilmesi, kişisel farkındalık ve toplumsal bilgiye dayanır (Hlad, 2002).

Jeomorfolojik miras, dünya yüzeyinde meydana gelen ve tarihsel süreçleri, önemli doğal olayları veya belirli aşamaları temsil eden doğal unsurları ifade eder. Kaya toplulukları, stratigrafik istifler, fosiller, mineraller, yapılar ve yer şekilleri gibi oluşumlar, jeolojik geçmişin bilimsel belgeleri olarak kabul edilir ve her yerde bulunması nadir olan değerlerdir (Kazancı, 2010).

Bir toprak şekli, ancak jeomorfoloji ve doğa koruma uzmanları tarafından bir değer olarak kabul edildiğinde ve bu değere resmi statü atandığında, doğal miras olarak tanınır. Zaman içinde toplumların değişen ihtiyaçları ve değer anlayışları, bu unsurların değerlendirilmesinde de değişikliklere yol açabilir (Šmid Hribar, 2008). Uluslararası literatürde, jeomorfolojik miras için “jeomorfosit” terimi kullanılmaya başlanmıştır. Panizza (2001: 4), bu terimi, “değer atfedilebilen bir toprak şekli” olarak tanımlar. Terimler değişse de, doğal unsurların tanınması değişmeden kalmaktadır ve esas olan, bu unsurların sahip olduğu özel değerlerdir (Berginc, 2006).

Gray (2004) göre, jeoçeşitlilik, jeokoruma ve mekânların korunması için temel bir ilkedir. Bu terim, yöneticiler ve politikacılar tarafından kolayca anlaşılabilir. Bu ise biyolojik unsurların yanı sıra diğer koruma unsurlarının da dikkate alınması gerektiğini hızlı bir şekilde fark etmelerini sağlar. Jeoçeşitlilik, özellikle abiyotik mirasın korunmasında ve bunun yerel sürdürülebilir kalkınma politikalarına entegrasyonunda önemli bir rol oynar. Aynı zamanda, biyolojik olmayan doğal kaynakların değerlendirilmesinde de etkili bir araçtır.

Jeolojik miras, turizm açısından kullanılabilir ve bu şekilde değerlendirilmelidir. Jeoturizm, sadece jeoçeşitlilik ile sınırlı değildir; aynı zamanda biyoçeşitlilik, tarih ve kültür gibi unsurları da içermelidir. Bu yaklaşımın ana hedefi, yerel kalkınmayı teşvik etmektir. Ne kadar kaliteli ve çeşitli bir teklif sunulursa, o kadar zengin ve cazip bir turizm destinasyonu ortaya çıkar. Bir jeoturist bir jeositi ziyaret ettiğinde, bir kalesi, arkeolojik kalıntıları, geleneksel bir köyü veya vahşi yaşamı görmek isteyebilir. Aynı zamanda, el sanatları satın alabilir, en iyi yerel yemekleri tadabilir ve en konforlu yerlerde dinlenmek isteyebilir. Tüm bunlar, geleneksel deneyimlere dayalıdır. Bu bütünsel yaklaşım, sadece sunulan teklifin zenginliğini artırmakla kalmaz, aynı zamanda onu çeşitlendirir, daha

fazla insana hitap eder ve deneyimi daha keyifli hale getirir (Neto de Carvalho & Rodrigues, 2010: 477).

1.4.3. Jeomorfosit

Bir yer şeklinin jeomorfosit olabilmesi için öncelikle bilimsel değerinin yüksek olması oldukça önemlidir (Zeschke, 1954). Ayrıca jeomorfositlerin görsel değerinin yüksek olması gerekir (Ekinci & Doğaner, 2012: 405). Bu bağlamda jeomorfositler, insanların bilimsel, ekolojik, kültürel, estetik veya ekonomik gibi farklı/özel değerler atfettiği volkanik arazi şekilleridir (Pereira vd., 2007: 15). Kavramsal olarak jeomorfosit, dünyanın önceki mazisini kavramak için özel anlam taşıyan, etrafındaki öğelerden apaçık bir şekilde ayrılan yer şekilleri olarak açıklanmaktadır (Reynard, 2005).

Farklı bir tanıma göre ise; insan algılaması veya kullanımı sebebiyle birçok farklı nitelik (görsel, bilimsel, kültürel/tarihi ve sosyal/ ekonomik) kazanmış olan jeomorfolojik şekillere jeomorfosit adı verilmektedir (Panizza, 1996; 2001; Panizza & Piacente, 2003; 2008; Ekinci, 2010).

Jeomorfolojinin önemli hususlarından olan jeomorfositler, dünyanın pek çok bölgesinde detaylı olarak araştırılmaktadır (Grandgirard, 1997; Reynard, 2005a; 2005b). Hemen hemen ülkemizde jeomorfositler üzerine yapılan araştırmalar fazlasıyla kısıtlıdır (Ekinci, 2010). Yapılan çalışmalar ışığında Kaymaz ve Özşahin (2015)'in Hatay ilinde bulunan Yunushanı sivri doruklu lapy kompleksleri, jeomorfosit çalışmalarına örnek oluşturmaktadır. Bu çalışma sonucunda ülkemizde göze çarpan jeomorfosit alanından biri olan Yunushanı sivri doruklu lapy komplekslerinin şaşırtıcı görünüşüyle koruma altına alınması gerekli görülmüştür (Kaymaz & Özşahin, 2015).

1.4.4. Jeoturizm ve Jeomorfoturizm

“Yer şekillerinin morfolojik yapısı ve gelişimiyle ilgilenen koruma-kullanma odaklı turizm alanıdır” (Uzun, 2015: 33). Jeoturizm, kırsal sahada yoğunluğa neden olan jeolojik ve jeomorfolojik sitlerin ziyaretine dayalı doğa turizmi olarak açıklanabilmektedir (Akbulut, 2016: 87).

Jeoturizmin alt unsurları olarak sürekli önümüze çıkan bu terimlerin detaylı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir. Jeoturizm, jeolojik olarak birden fazla hususu içine

almaktadır. Bu hususlar; herhangi bir konumda jeosit gözlemlenmesi, bu gözlemlerin tarihi ve kültürel yanlarının incelenmesi, jeolojik yönü sebebiyle bir değer yüklemesi veya büyük bir doğa parkı şeklindeki jeopark olarak düzenlenmesi olarak sıralanabilir. Bu bağlamda, doğal kaynakları korumayı sağlayabilecek etkili yol olarak jeoturizm (Rop, 2020: 23) bir sürdürülebilir turizm çeşidi şeklinde değerlendirilebilir (Ólafsdóttir & Tverijonaite, 2018: 2).

Jeoturizm, yerel topluma gereken önemi veren ve o bölgenin kültürel mirasını, çevresini ve coğrafi koruyan turizm çeşididir (Heggie, 2009: 257). İlk tercih alanı jeolojik oluşumların gözlemlenmesi olan jeoturizm başka turizm tipleri ile de gerçekleştirilebilmektedir (Aktaran: Ólafsdóttir & Dowling, 2014: 71). Yani jeoturizmin olduğu alanlarda başka turizm tiplerine de rastlamak mümkündür. Jeoturizm kültürel ve doğal çevreyi bir arada görmektedir (Gümüş, 2008: 29). Jeoturizm jeositlerin incelenmesi, jeoloji ve manzara izleme gibi etkinliklerde; taşların sanatta kullanılmasıyla kültürel turizm; kaya sporları veya ekstrem spor etkinlikleriyle macera turizmi; yaban hayatını öğrenme veya doğa yürüyüşü (trekking) aktiviteleriyle ekoturizm (Newsome & Dowling, 2010: 2) gibi farklı turizm türleri ile bağlantı içerisindedir. Ülkemizin Alp-Himalaya Dağ kuşağı üzerinde bulunması, bu kuşakta meydana gelen jeolojik gelişim ve değişimlerin belirtilerini göstermesi ve bunlardan etkilenmesi alternatif bir turizm türü olarak değerlendirilebilecek bir potansiyel sunmaktadır (Dölek & Şaroğlu, 2017).

Buna ek olarak jeosit ve jeomirasların kırsal kalkınmada itibar görmesi jeoturizm yardımıyla gerçekleşmektedir. Kırsal sahada etkili olan jeolojik ve jeomorfolojik yerlerin ziyaretine dayalı doğa turizmi biçiminde tasvir edilebilir (Akbulut, 2016: 87).

Yer şekillerinin turizm açısından taşıdığı potansiyelin belirlenmesi ve bu potansiyelin değerlendirilmesi, tematik turizm anlayışı içinde günümüzdeki önemli trendlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Bu yaklaşım, dünya çapındaki literatürde genellikle jeomorfoturizm ya da jeomorfolojik turizm terimleriyle ifade edilmektedir (Ekinci & Doğaner, 2012: 395-396).

Jeomorfoturizm kavramı, jeoturizm kavramından daha yeni bir terim olarak ortaya çıkmıştır. Jeoturizm, yalnızca yer şekillerini değil, aynı zamanda fosiller, kayaçlar ve mineraller gibi jeolojik unsurları da kapsayan geniş bir turizm türüdür. Ancak,

coğrafyacılar, yer şekillerini jeolojik turizmden ayırarak jeomorfoturizm terimini geliştirmiştir (Doğaner, 2019: 441-476).

Jeomorfoturizm, genellikle dağlık bölgeler, kıyılar, jeositler ve jeomorfositler, şelaleler, mağaralar, kanyonlar, falezler, düdenler, obruklar, travertenler, volkanik alanlar gibi doğal özelliklerin yanı sıra, biyolojik çeşitliliğin yoğun olduğu alanları da ilgi odağı haline getirmektedir. Sürdürülebilir bir turizm biçimi olarak kabul edilen jeomorfoturizm, yer şekillerine olan ilgiyi artırmayı ve bu şekillerin doğal özelliklerini koruma amacını taşır. Aynı zamanda, bu tür turizm faaliyetleri, ilgili bölgelerin ekonomik ve çevresel gelişimine katkı sağlama potansiyeline sahiptir (Dowling, 2008: 227-236). Bu anlamda, jeomorfoturizm, bölgeye değer katmanın yanı sıra, doğal varlıkların korunmasına da önemli bir destek sunar.

Jeomorfoturizm ayrıca ekoturizmin bir alt dalı olarak da kabul edilmektedir. Bu tür turizm, özellikle doğal çevrenin korunmasını amaçlayan ve yerel halka ekonomik ve sosyal anlamda fayda sağlayan, aşırı turist yükünü engellemeye yönelik faaliyetleri içerir (McKinney, 2017: 332-334).

1.4.5. Jeoçeşitlilik

Avustralya Miras Komisyonu'-nun 2002 tarihli raporunda jeoçeşitlilik, “jeolojik (kayalar, mineraller, fosiller), jeomorfolojik (toprak biçimleri, süreçler) ve toprak özelliklerinin doğal çeşitliliği” olarak tanımlanmıştır (Gray, 2004: 8).

Jeoçeşitlilik kavramı, “abiyotik doğanın çeşitliliği” (Gray 2004) olarak, kara yüzeyinde ve denizlerdeki çok sayıda ilişkili unsuru içermektedir. Bu durum, kara yüzeyinin yapısı ve fiziksel süreçlerini oluşturan tüm unsurları hesaba katmaya çalışan daha entegre tanımların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Sharples (2002), yalnızca jeolojik, jeomorfolojik ve toprak unsurlarını değil, aynı zamanda bu unsurların bağlantılarının, birleşimlerinin, özelliklerinin, sistemlerinin ve süreçlerinin birbirleriyle ilişkili karakterini de içerdiğini belirtmiştir. En entegre bakış açısı ise Kozłowski’ye (2004: 834) aittir. Kozłowski (2004), jeoçeşitliliği “Dünya yüzeyinin doğal çeşitliliği” olarak tanımlar ve jeolojik ve jeomorfolojik unsurlar, topraklar ve yüzey suları ile birlikte, hem doğal (endojen ve egzogen) süreçler hem de insan etkinlikleri sonucu oluşan diğer sistemleri kapsar.

Slovenler ise biraz daha basitleştirilmiş bir tanım kullanmaktadır (Erhartič, 2007: 60): “Jeoçeşitlilik, bir bölgenin jeoloji, jeomorfoloji, hidroloji ve toprak coğrafyasındaki özelliklerin ve süreçlerin çeşitliliği ile karmaşık bağlantılarının toplamıdır.” Ayrıca, bu tanım abiyotik doğanın çeşitliliği olarak da anlaşılmaktadır.

Jeoçeşitlilik kavramı, abiyotik unsurların ve dinamiklerin hassasiyetini vurgularken, doğal, jeolojik, jeomorfolojik, pedolojik ve hidrolojik faktörlerin doğa koruma, arazi planlama ve yönetimindeki önemini de ortaya koyar. Ancak bu, yalnızca somut alanlara (örneğin jeositer ve jeomorfositler) odaklanmak anlamına gelmez; aksine, bu unsurların kara yüzeyindeki ya da bir bölgedeki tüm elemanlardan oluşan bir küme olarak anlaşılması gerekir (Erhartič & Zorn, 2024: 54). Gray (2005) bu bağlamda, jeoçeşitliliğin, doğanın korunmasında, planlamada ve eğitimde yerel çeşitliliğin dahil edilmesi için bir araç olduğunu belirtir ve bu kavramın çeşitli biçimlerde (örneğin jeotoplar, jeomorfositler, jeoparklar ve korunan peyzajlar) kullanılabileceğini ifade eder. Jeo-koruma hedefleri ve yöntemleri, hangi jeoçeşitlilik unsurunun dikkate alındığına bağlı olarak değişir.

Jeoçeşitliliğin ölçülmesi ve nicelendirilebilmesi, jeoçeşitlilik araştırmalarının başlangıcından itibaren üzerinde tartışılan bir konu olmuştur (Serrano & Ruiz-Flano, 2007). Jeoçeşitliliğin arazi yönetimine entegrasyonunun başarısı, bu kavramı anlamak ve doğru bir şekilde değerlendirebilme kapasitesine bağlıdır. Ancak, bu terimin ve teorik tartışmalarının uygulamaları, jeoçeşitliliğin sistematik bir biçimde değerlendirilmesi için geliştirilen yöntemlerle henüz tam anlamıyla uyumlu değildir (Erhartič & Zorn, 2024: 55).

1.5. JEOPARK KAVRAMI

20. yüzyılın başlarında, UNESCO, jeoçeşitliliğin korunması ve tanıtılması, jeomirasın eğitimi ve yorumlanması, yerel toplumların sosyo-ekonomik koşullarının iyileştirilmesi ve çevre korumasının sağlanması amacıyla jeoturizmi teşvik eden yeni bir koruma alanı kavramını geliştirmiştir. Bu doğrultuda, bir jeopark, zengin bir jeoçeşitlilik ve çeşitli jeomiras alanlarına sahip, sürdürülebilir kalkınma stratejilerini barındıran, net sınırlarla tanımlanmış ve aynı zamanda önemli bir doğal, kültürel ve tarihi mirasa sahip bir bölge olarak tanımlanır (www.europeangeoparks.org/ Erişim Tarihi: 09.04.2023).

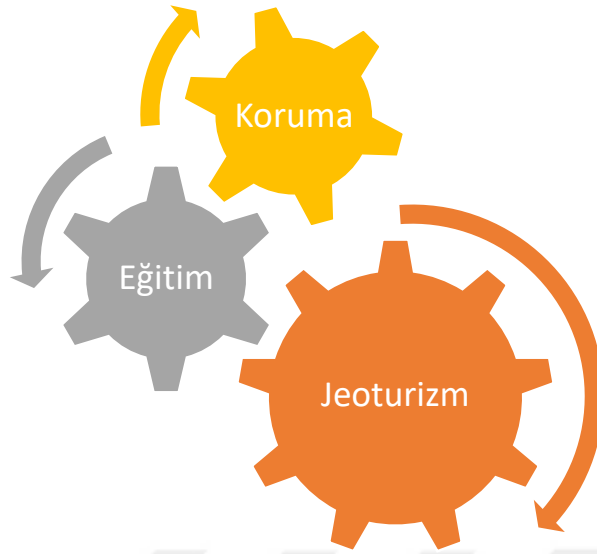
Başka bir ifadeyle jeopark kavramı, sınırları belli olan, bilimsel araştırmaların yürütülebildiği, jeolojik ve jeomorfolojik mirasın korunma altına alındığı alanlardır (Gümüş, 2008: 4).

Bir jeosit ile jeopark arasındaki farkı tanımlayan Tapiador (2007), jeositi “jeolojik mirasın küçük ölçekli bir alanı” olarak tanımlar. Oysa bir jeoparkın, jeolojik mirasın yanı sıra, arkeolojik, ekolojik, tarihi ve kültürel çekicilikleri de içeren büyük ölçekli bir alan olduğunu belirtir.

Bir jeoparkın başlıca stratejik hedeflerinden biri, yerel ve küçük işletmeleri destekleyerek, çevreye saygı göstererek sosyo-ekonomik faaliyetleri ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmektir. Bu yaklaşım, doğal kaynakları koruyarak yeni işler ve gelir elde edilmesini sağlar. Ekonomi ile ekoloji arasında denge kurmak önemli olmakla birlikte, bu her zaman kolay bir görev değildir. Bunu başarmanın iyi bir örneği, 1997 yılında Almanya’da Tübingen Üniversitesi Uygulamalı Coğrafya Bölümü tarafından başlatılan Dünya Tarihi Ağı’dır. Bu ağ, farklı alanlardan birçok paydaşı ortak bir amaç etrafında bir araya getirerek heterojen bir yapı oluşturmuştur (Newsome & Dowling, 2010).

Bir diğer önemli kriter, jeopark ziyaretçilerinin eğitilmesidir. Bu eğitim, ziyaretçilerin jeositelere dair bilgiyi etkili bir şekilde alabilmesini sağlayacak şekilde düzenlenmelidir. Eğitim, çeşitli müzeler, yorumlama ve eğitim merkezleri, patikalar, rehberli turlar, popüler literatür ve haritalar gibi araçlarla desteklenebilir. Ayrıca, modern medya da bu süreci güçlendirebilir. Web tabanlı dinamik haritalar, hem eğitim aracı olarak etkili olabilir hem de jeoturizm destinasyonlarının tanıtımında mükemmel bir yöntem sunabilir (Vasiljević vd., 2009).

Jeopark yetkilileri, park içindeki jeomirasın korunmasını, yerel geleneklere ve yasal yükümlülöklere uygun olarak sağlamalıdır. Bu koruma, doğal ve kültürel değlerlerin sürdürülebilir bir şekilde gelecek nesillere aktarılmasını amaçlar. Parkın bulunduğu ülkenin hükümeti ise, belirli alanların veya jeolojik profillerin korunma düzeyine dair kararlar alacak ve gerekli önlemleri belirleyecek olan yetkili taraf olacaktır. Bu süreç, jeoparkların sürdürülebilirliği için kritik bir rol oynamaktadır. Bir jeopark, üç ana alanda mükemmeliyet sağlamayı amaçlar. Bunlar koruma, eğitim ve jeoturizmdir (Neto de Carvalho & Rodrigues, 2010: 469; Şekil 1.2.).



Şekil 1.2. Bir Jeoparkın Başlıca Görev Güçleri: Koruma, Eğitim ve Turizm

Kaynak: Neto de Carvalho & Rodrigues, 2010: 469

Yönetim ve koruma kuralları herkes için eşit şekilde uygulanmalıdır. Bu nedenle, jeopark yönetim organı, park alanındaki jeomiras ve jeositelerin satışına kesinlikle katılmamalıdır. Ayrıca, jeolojik materyaller, yer yüzeyi mirası, mineraller ve fosiller gibi unsurların sürdürülemez ticaretine karşı da tavır alınmalıdır. Ancak, bazı özel şartlar altında, yenilenebilir doğal alanlardan bilimsel ve eğitimsel amaçlarla jeolojik örneklerin (sürdürülebilir bir şekilde) toplanmasına izin verilebilir (www.europeangeoparks.org/ Erişim Tarihi: 09.04.2023). Bu tür uygulamalar, doğa ve bilimsel araştırmalar arasında bir denge kurmayı amaçlamaktadır.

Avrupa Jeoparkları Ağı (EGN), UNESCO'nun küresel Jeoparklar Ağı'na bağlı olarak faaliyet gösteren bir kıtasal ağıdır. EGN'nin ana hedefleri, Avrupa'nın benzersiz jeoçeşitliliğini korumak, jeolojik mirası geniş kitlelere tanıtmak ve jeoparklardaki yerel ekonomik gelişimi desteklemektir (Zouros & McKeever, 2005). EGN, bilgi ve deneyim paylaşımı, yeni ürünlerin önerilmesi, ortak stratejilerin belirlenmesi ve AB fonlu projeler düzenlenmesi gibi konularda aktif bir platform olarak çalışmaktadır (Zouros, 2004). Buna göre 2009 Eylül ayı itibarıyla EGN, 13 ülkede bulunan 35 jeoparktan oluşmaktadır.

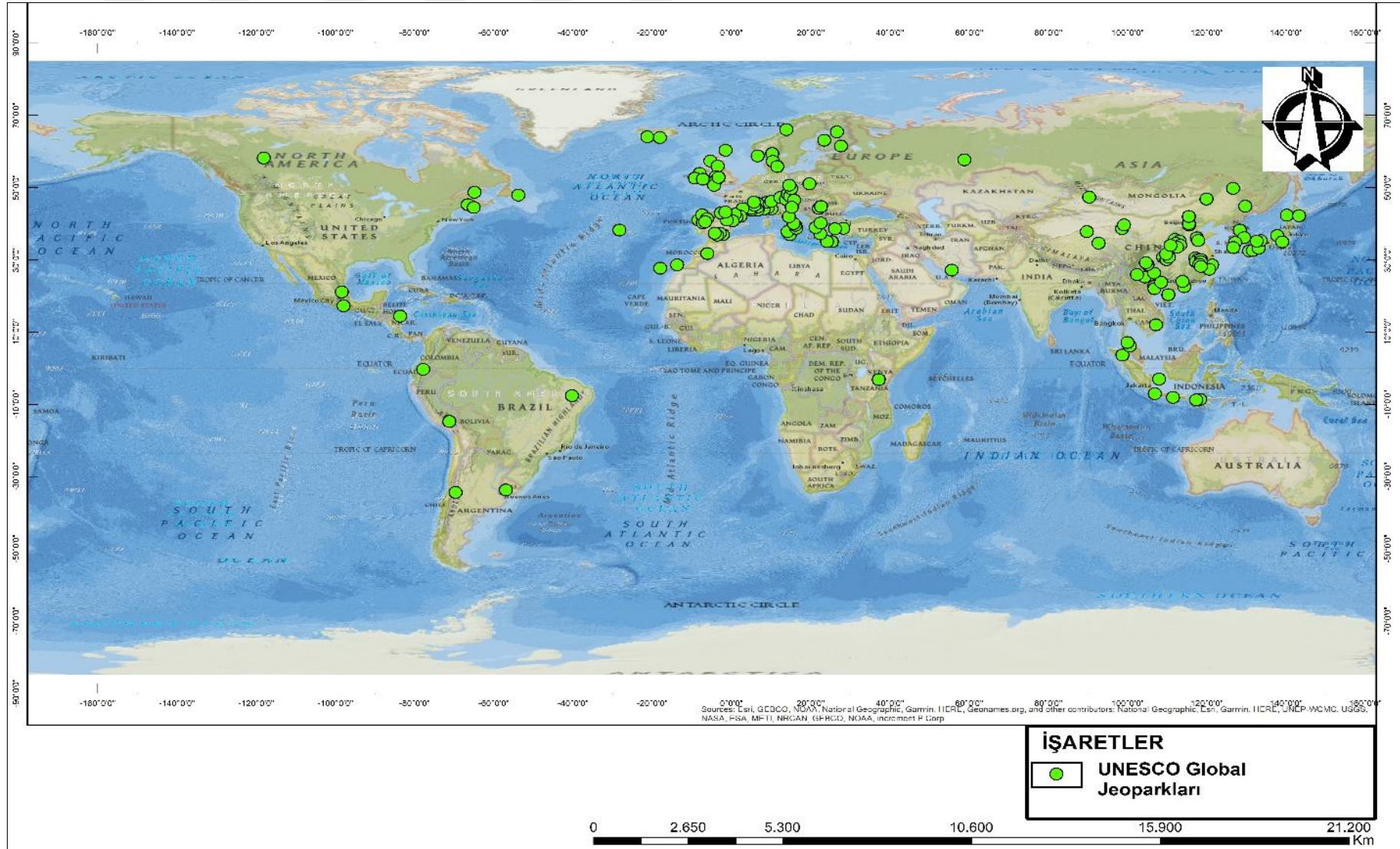
Küresel Jeoparklar Ağı (GGN), UNESCO tarafından resmi olarak desteklenen ve 2009 Eylül itibarıyla 19 ülkede 64 jeoparkı kapsayan bir ağıdır. Japonya, Vietnam, Endonezya, Kore, Venezuela ve Meksika gibi ülkelerde yeni projeler gelişmektedir (N.

Zouros & K. Vasileiadou, 2009). Patzak & Eder (1998) göre ise 2025 yılına kadar dünya genelinde 500 jeopark olması beklenmektedir (Tablo 1.1, Harita 1.1).

GGN, jeolojik miras konusunda uzmanlar ve paydaşlar arasında işbirliği yapmayı ve en iyi uygulamaları paylaşmayı amaçlayan bir platform sağlar. UNESCO'nun himayesinde faaliyet gösteren GGN'nin misyonu, jeolojik mirası gelecek nesiller için korumak, halkı jeolojik, peyzaj ve çevresel konularda eğitmek, jeoloji bilimleri için araştırma fırsatları sunmak ve sürdürülebilir kalkınmayı desteklemektir (Eder & Patzak, 2004).

Doğal alanların sahip olduğu jeoçeşitlilik sonucunda ortaya çıkan jeopark kavramı ile ilgili ilk kavramsal çerçeve 1990'lı yıllarda ortaya atılmış olup, Avrupa kıtasının en görkemli açık hava müzesi olarak Fransa'nın Haute-Provence Jeolojik Rezervi ilk jeolojik park sahası olarak duyurulmuştur (McKeever & Zouros, 2005). UNESCO Küresel Jeoparklar, uluslararası jeolojik değere sahip sahaların ve manzaraların bütüncül bir koruma, eğitim ve sürdürülebilir kalkınma konseptiyle yürütüldüğü tek, birleşik coğrafi alanlardır (<http://www.globalgeopark.org/> Erişim Tarihi: 09.04.2023).

UNESCO, dünya genelindeki jeoparklar listelerinin oluşturulmasına yönelik standartların belirlenmesine katkı sağlamıştır. Jeopark ve jeosit konusundaki ilk tartışmalar 1996 yılında başlamış ve bu yıl, UNESCO ile Uluslararası Jeoloji Bilimleri Birliği (IUGS) jeosit kavramını ortaya koymuştur. Bu iki kuruluş, "Jeosit ve Jeopark" programlarını başlatarak, bu kavramların kırsal ve bölgesel bağlamlarda gelişimini teşvik etmiştir (Tapiador, 2007).



Harita 2. UNESCO Global Jeoparkları
Kaynak: UNESCO Global Jeopark 2021'den faydalanılarak yeniden çizilmiştir.

Tablo 1.1. UNESCO Küresel Jeopark Ağı'na Üye Jeoparklar ve Ülkeler (2023)

No	Jeopark Adı	Kabul Yılı	Ülke Adı
1	Steiermark Eisenwurzen UNESCO Küresel Jeopark	2004	Avusturya
2	Danxiashan UNESCO Küresel Jeopark		Çin
3	Huangshan UNESCO Küresel Jeopark		Çin
4	Lushan UNESCO Küresel Jeopark		Çin
5	Shilin UNESCO Küresel Jeopark		Çin
6	Songshan Jeoparkı		Çin
8	Wudalianchi UNESCO Küresel Jeopark		Çin
9	Yuntaishan UNESCO Küresel Jeopark		Çin
10	Zhangjiajie UNESCO Küresel Jeopark		Çin
11	Haute-Provence UNESCO Küresel Jeopark		Fransa
12	Luberon UNESCO Küresel Jeopark		Fransa
13	Bergstraße-Odenwald UNESCO Küresel Jeopark		Almanya
14	Terra.vita UNESCO Küresel Jeopark		Almanya
15	VulkanEifel UNESCO Küresel Jeopark		Almanya
16	Lesvos Adası UNESCO Küresel Jeopark		Yunanistan
17	Psiloritis UNESCO Küresel Jeopark		Yunanistan
18	Bakır Sahili UNESCO Küresel Jeopark		İrlanda
19	Mermer Kemer Mağaraları UNESCO Küresel Jeopark		İrlanda ve İngiltere
20	Madonie UNESCO Küresel Jeopark		İtalya
21	Hexigten UNESCO Küresel Jeopark	2005	Çin
22	Taining UNESCO Küresel Jeoparkı		Çin
23	Xingwen UNESCO Küresel Jeopark		Çin
24	Yandangshan UNESCO Küresel Jeopark		Çin
25	Bohem Cenneti UNESCO Küresel Jeopark		Çek Cumhuriyeti
26	Harz, Braunschweiger Toprağı UNESCO Küresel Jeopark		Almanya
27	Swabian Alb UNESCO Global Jeopark		Almanya
28	Beigua UNESCO Küresel Jeopark		İtalya
29	Hațeg UNESCO Küresel Jeopark		Romanya
30	Fforest Fawr UNESCO Global Jeopark		Birleşik Krallık
31	Kuzey-Batı Yaylaları UNESCO Küresel Jeoparkı		Birleşik Krallık
32	Araripe UNESCO Küresel Jeopark	2006	Brezilya
33	Fangshan UNESCO Küresel Jeoparkı		Çin
34	Funiushan UNESCO Küresel Jeoparkı		Çin
35	Jingpohu UNESCO Küresel Jeopark		Çin
36	Leiqiong UNESCO Küresel Jeopark		Çin
37	Taishan UNESCO Küresel Jeopark		Çin

Tablo 1.1. (Devamı)

38	Wangwushan-Daimeishan UNESCO Küresel Jeoparkı		Çin
39	Gea Norvegica UNESCO Küresel Jeopark		Norveç
40	Naturtejo da Meseta Meridional UNESCO Küresel Jeopark		Portekiz
41	Cabo de Gata-Níjar UNESCO Küresel Jeopark		İspanya
42	Sierras Subbéticas UNESCO Küresel Jeopark		İspanya
43	Sobrarbe-Pirineos UNESCO Küresel Jeopark		İspanya
44	Papuk UNESCO Küresel Jeopark	2007	Hırvatistan
45	Langkawi UNESCO Küresel Jeopark		Malezya
46	English Riviera UNESCO Global Jeopark		Birleşik Krallık
47	Longhushan UNESCO Küresel Jeoparkı	2008	Çin
48	Zigong UNESCO Küresel Jeopark		Çin
49	Adamello-Brenta UNESCO Küresel Jeopark		İtalya
50	Rocca di Cerere UNESCO Küresel Jeopark		İtalya
51	Alxa Çölü UNESCO Küresel Jeopark	2009	Çin
52	Qinling Zhongnanshan UNESCO Küresel Jeoparkı		Çin
53	Chelmos Vouraikos UNESCO Küresel Jeopark		Yunanistan
54	Itoigawa UNESCO Küresel Jeopark		Japonya
55	Toya-Uzu UNESCO Global Jeopark		Japonya
56	Unzen Volkanik Alanı UNESCO Küresel Jeoparkı		Japonya
57	Arouca UNESCO Küresel Jeopark		Portekiz
58	Geomôn UNESCO Global Jeopark		Birleşik Krallık
59	Shetland UNESCO Global Jeopark		Birleşik Krallık
60	Stonehammer UNESCO Global Jeopark	2010	Kanada
61	Leye Fengshan UNESCO Küresel Jeopark		Çin
62	Ningde UNESCO Küresel Jeopark		Çin
63	Rokua UNESCO Küresel Jeopark		Finlandiya
64	Vikos - Aaos UNESCO Global Jeopark		Yunanistan
65	Novohrad-Nógrád UNESCO Global Jeopark		Macaristan-Slovakya
66	Cilento, Vallo di Diano e Alburni UNESCO Küresel Jeopark		İtalya
67	Toscana Madencilik Parkı UNESCO Küresel Jeopark		İtalya
68	San'in Kaigan UNESCO Küresel Jeoparkı		Japonya
69	Magma UNESCO Global Jeopark		Norveç
70	Jeju Adası UNESCO Küresel Jeopark		Kore Cumhuriyeti

Tablo 1.1. (Devamı)

71	Bask Sahili UNESCO Küresel Jeoparkı		İspanya
72	Dong Van Karst Yaylası UNESCO Küresel Jeopark		Vietnam
73	Hong Kong UNESCO Küresel Jeopark	2011	Çin
74	Tianzhushan UNESCO Küresel Jeoparkı		Çin
75	Massif des Bauges UNESCO Küresel Jeopark		Fransa
76	Muskauer Faltenbogen / Łuk Mużakowa UNESCO Küresel Jeopark		Almanya ve Polonya
77	Katla UNESCO Küresel Jeopark		İzlanda
78	Burren & Cliffs of Moher UNESCO Küresel Jeoparkı		İrlanda
79	Alpi Apuani UNESCO Küresel Jeopark		İtalya
80	Muroto UNESCO Küresel Jeopark		Japonya
81	Sierra Norte de Sevilla UNESCO Küresel Jeopark		İspanya
82	Villuercas Ibores Jara UNESCO Küresel Jeopark		İspanya
83	Sanqingshan UNESCO Küresel Jeoparkı	2012	Çin
84	Chablais UNESCO Küresel Jeopark		Fransa
85	Bakony – Balaton UNESCO Global Jeopark		Macaristan
86	Batur UNESCO Küresel Jeopark		Endonezya
87	Orta Katalonya UNESCO Küresel Jeoparkı		İspanya
88	Karawanken / Karavanke UNESCO Global Jeopark	2013	Avusturya-Slovenya
89	Shennongjia UNESCO Küresel Jeopark		Çin
90	Yanqing UNESCO Küresel Jeoparkı		Çin
91	Sesia Val Grande UNESCO Küresel Jeopark		İtalya
92	Oki Adaları UNESCO Küresel Jeoparkı		Japonya
93	De Hondsrug UNESCO Küresel Jeopark		Hollanda
94	Açores UNESCO Global Jeopark		Portekiz
95	Idrija UNESCO Küresel Jeopark		Slovenya
96	Kula-Salihli UNESCO Global Jeopark		Türkiye
97	Grutas del Palacio UNESCO Küresel Jeopark		Uruguay
98	Alplerin Madeni UNESCO Küresel Jeoparkı	2014	Avusturya
99	Tumbler Ridge UNESCO Küresel Jeoparkı		Kanada
100	Dali-Cangshan UNESCO Küresel Jeoparkı		Çin
101	Kunlun Dağı UNESCO Küresel Jeoparkı		Çin
102	Odsherred UNESCO Küresel Jeoparkı		Danimarka
103	Monts d'Ardèche UNESCO Küresel Jeoparkı		Fransa

Tablo 1.1. (Devamı)

104	Aso UNESCO Küresel Jeoparkı		Japonya
105	M'Goun UNESCO Küresel Jeoparkı		Fas
106	Terras de Cavaleiros UNESCO Küresel Jeoparkı		Portekiz
107	El Hierro UNESCO Küresel Jeoparkı		İspanya
108	Molina ve Alto Tajo UNESCO Küresel Jeoparkı		İspanya
109	Dunhuang UNESCO Küresel Jeoparkı	2015	Çin
110	Zhijindong Mağarası UNESCO Küresel Jeoparkı		Çin
111	Troodos UNESCO Küresel Jeoparkı		Kıbrıs
112	Sitia UNESCO Küresel Jeoparkı		Yunanistan
113	Reykjanes UNESCO Küresel Jeoparkı		İzlanda
114	Gunung Sewu UNESCO Küresel Jeoparkı		Endonezya
115	Pollino UNESCO Küresel Jeoparkı		İtalya
116	Mt. Apoi UNESCO Küresel Jeoparkı		Japonya
117	Lanzarote ve Chinijo Adaları UNESCO Küresel Jeoparkı		İspanya
118	Dunhuang UNESCO Küresel Jeoparkı		Çin
119	Arxan UNESCO Küresel Jeoparkı	2017	Çin
120	Keketuohai UNESCO Küresel Jeoparkı		Çin
121	Causses du Quercy UNESCO Küresel Jeoparkı		Fransa
122	Qeshm Adası UNESCO Küresel Jeoparkı		İran
123	Comarca Minera, Hidalgo UNESCO Küresel Jeoparkı		Meksika
124	Mixteca Alta, Oaxaca UNESCO Küresel Jeoparkı		Meksika
125	Cheongsong UNESCO Küresel Jeoparkı		Kore Cumhuriyeti
126	Las Loras UNESCO Küresel Jeoparkı		İspanya
127	Famenne - Ardenne UNESCO Küresel Jeoparkı	2018	Belçika
128	Percé UNESCO Küresel Jeoparkı		Kanada
129	Guangwushan-Nuoshuihe UNESCO Küresel Jeoparkı		Çin
130	Huanggang Dabieshan UNESCO Küresel Jeoparkı		Çin
131	Beaujolais UNESCO Küresel Jeoparkı		Fransa
132	Ciletuh - Palabuhanratu UNESCO Küresel Jeoparkı		Endonezya
133	Rinjani-Lombok UNESCO Küresel Jeoparkı		Endonezya
134	Izu Yarımadası UNESCO Küresel Jeoparkı		Japonya
135	Mudeungsan UNESCO Küresel Jeoparkı		Kore Cumhuriyeti

Tablo 1.1. (Devamı)

136	Origens UNESCO Küresel Jeoparkı		İspanya
137	Ngorongoro Lengai UNESCO Küresel Jeoparkı		Tanzanya
138	Satun UNESCO Küresel Jeoparkı		Tayland
139	Non Nuoc Cao Bang UNESCO Küresel Jeoparkı		Vietnam
140	Kütralkura UNESCO Küresel Jeoparkı	2019	Şili
141	Jiuhuashan UNESCO Küresel Jeoparkı		Çin
142	Yimengshan UNESCO Küresel Jeoparkı		Çin
143	Vis Takımadaları UNESCO Küresel Jeoparkı		Hırvatistan
144	Imbabura UNESCO Küresel Jeoparkı		Ekvador
145	Trollfjell UNESCO Küresel Jeoparkı		Norveç
146	Colca ve Andagua Yanardağları UNESCO Küresel Jeoparkı		Peru
147	Courel Dağları UNESCO Küresel Jeoparkı		İspanya
148	Cliffs of Fundy UNESCO Küresel Jeoparkı	2020	Kanada
149	Discovery UNESCO Küresel Jeoparkı		Kanada
150	Xiangxi UNESCO Küresel Jeoparkı		Çin
151	Zhangye UNESCO Küresel Jeoparkı		Çin
152	Lauhanvuori-Hämeen kangas UNESCO Küresel Jeoparkı		Finlandiya
152	Toba Kalderası UNESCO Küresel Jeoparkı		Endonezya
153	Rio Coco UNESCO Küresel Jeoparkı		Nikaragua
154	Estrela UNESCO Küresel Jeoparkı		Portekiz
155	Hantangang Nehri UNESCO Küresel Jeoparkı		Kore Cumhuriyeti
156	Yangan-Tau UNESCO Küresel Jeoparkı		Rusya Federasyonu
157	Djerdap UNESCO Küresel Jeoparkı		Sırbistan
158	Granada UNESCO Küresel Jeoparkı		İspanya
160	Maestrazgo UNESCO Küresel Jeoparkı		İspanya
161	Black Country UNESCO Küresel Jeoparkı		Birleşik Krallık
162	Dak Nong UNESCO Küresel Jeoparkı		Vietnam
163	Cliffs of Fundy UNESCO Küresel Jeoparkı		Kanada
164	Vestjylland UNESCO Küresel Jeoparkı	2021	Danimarka
165	Saimaa UNESCO Küresel Jeoparkı		Finlandiya
166	Thuringia Inselsberg - Drei Gleichen UNESCO Küresel Jeoparkı		Almanya
167	Grevena - Kozani UNESCO Küresel Jeoparkı		Yunanistan
168	Belitong UNESCO Küresel Jeoparkı		Endonezya
169	Aspromonte UNESCO Küresel Jeoparkı		İtalya

Tablo 1.1. (Devamı)

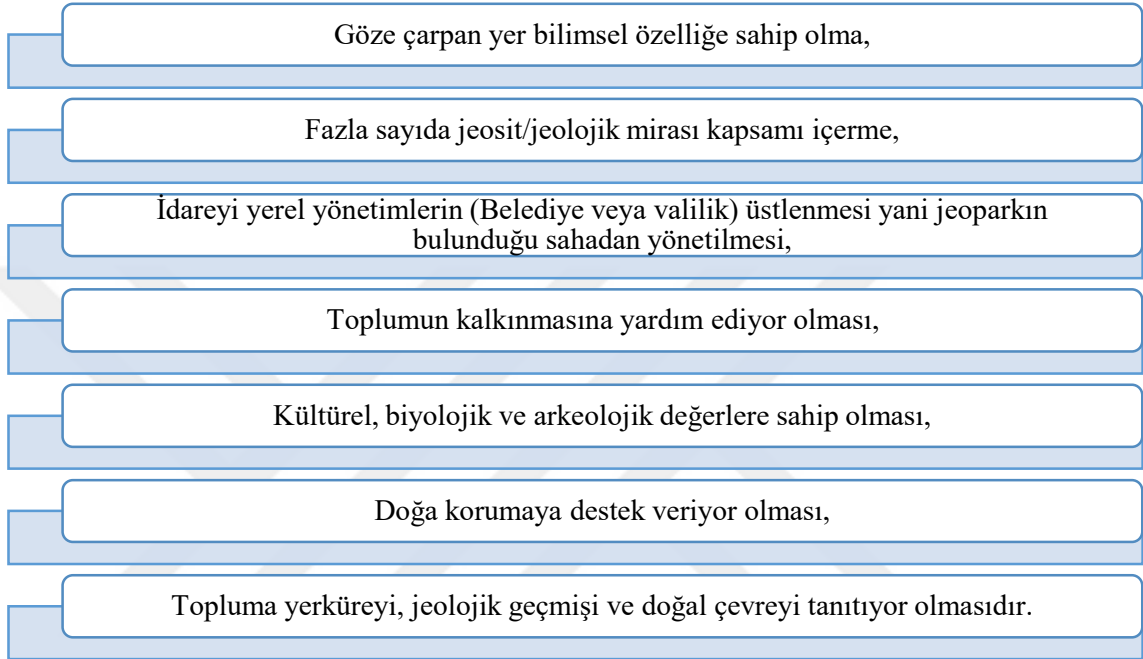
170	Maiella UNESCO Küresel Jeoparkı		İtalya
171	Kutsal Haç Dağları UNESCO Küresel Jeoparkı		Polonya
172	Seridó UNESCO Küresel Jeoparkı	2022	Brezilya
173	Southern Canyons Pathways UNESCO Küresel Jeoparkı		Brezilya
174	Salpausselkä UNESCO Küresel Jeoparkı		Finlandiya
175	Ries UNESCO Küresel Jeoparkı		Almanya
176	Kefalonia-Ithaca UNESCO Küresel Jeoparkı		Yunanistan
177	Møllerdall UNESCO Küresel Jeoparkı		Lüksemburg
178	Buzău Land UNESCO Küresel Jeoparkı		Romanya
179	Platåbergens UNESCO Küresel Jeoparkı		İsveç
180	Caçapava UNESCO Küresel Jeoparkı	2023	Brezilya
181	Quarta Colônia UNESCO Küresel Jeoparkı		Brezilya
182	Lavreotiki UNESCO Küresel Jeoparkı		Yunanistan
183	Ijen UNESCO Küresel Jeoparkı		Endonezya
184	Maros Pangkep UNESCO Küresel Jeoparkı		Endonezya
185	Merangin Jambi UNESCO Küresel Jeoparkı		Endonezya
186	Raja Ampat UNESCO Küresel Jeoparkı		Endonezya
187	Aras UNESCO Küresel Jeoparkı		İran
188	Tabas UNESCO Küresel Jeoparkı		İran
189	Hakusan Tedorigawa UNESCO Küresel Jeoparkı		Japonya
190	Kinabalu UNESCO Küresel Jeoparkı		Malezya
191	Waitaki Whitestone UNESCO Küresel Jeoparkı		Yeni Zelanda
192	Sunnhordland UNESCO Küresel Jeoparkı		Norveç
193	Bohol Adası UNESCO Küresel Jeoparkı		Filipinler
194	Jeonbuk Batı Kıyısı UNESCO Küresel Jeoparkı		Kore Cumhuriyeti
195	Cabo Ortegal UNESCO Küresel Jeoparkı		İspanya
196	Khorat UNESCO Küresel Jeoparkı		Tayland
197	Mourne Gullion Strangford UNESCO Küresel Jeoparkı		Birleşik Krallık

Kaynak: Küresel Jeopark Ağı <http://www.globalgeopark.org/> Erişim Tarihi: 09.04.2023.

Farsani ve diğerleri (2010) ise, bir jeoparkın kurulmasının sadece jeoturizm faaliyetlerini geliştirmekle kalmayıp, aynı zamanda yerel ekonomi üzerinde olumlu etkiler yaratabileceğini, yerel topluluklar için iş fırsatlarını artırabileceğini, yerel grupların üretim çeşitliliğini geliştirebileceğini ve bölgenin komşu jeoparkları için gelir

kaynaklarını destekleyebileceğini savunmuşlardır. Bu bağlamda, jeoparklar sadece çevre koruması açısından değil, aynı zamanda yerel kalkınma açısından da büyük önem taşımaktadır.

UNESCO Küresel Ulusal Jeopark Ağı'na üye olabilmek için birtakım ön koşullar bulunmaktadır. Bu şartlar şöyle sıralanabilir (Güngör & Azaz, 2013: 21; Şekil 1.3.):



Şekil 1.3. UNESCO Küresel Ulusal Jeopark Ağı'na Üye Olabilmek İçin Şartlar

Kaynak: Güngör & Azaz, 2013: 21.

Bu şartların yerine getirilmesiyle UNESCO'ya başvuru yapılabilmekte ve başarılı olanlar listeye girebilmektedir. Bir Jeopark, dünya dinamiklerinin milyonlarca yıl süren süreçlerinin, toprak yönetiminin yüzyıllarca süren uygulamalarının ve doğayı anlamaya yönelik bilimsel merak, saha çalışmaları ile azimle sürdürülen çabaların bir sonucudur (Neto de Carvalho vd., 2008). Bu nedenle, jeoparklarda yapılan bilimsel araştırmalar, yönetim organları tarafından finansal ve lojistik olarak desteklenmeli; bilim insanları istihdam edilmeli ve/veya üniversiteler, laboratuvarlar, enstitüler ve dernekler aracılığıyla doğrudan araştırma projeleri teşvik edilmelidir (Neto de Carvalho & Rodrigues, 2010: 472).

Ülkemizde jeopark çalışmaları yeni yeni gelişmeye başlamış ve 2000'li yıllardan beri devam eden bu çalışmaların literatüre kazandırılması ile de hız kazanmış durumdadır (Bayram, 2014). Ülkemizde, birçok jeolojik ve jeomorfolojik niteliklerin yanı sıra,

arkeolojik, ekolojik ve kültürel çeşitliliklere sahip pek çok bölge, jeopark olarak kullanılmak üzere aday alanlar arasında yer almaktadır (Yılmaz, 2002: 67; Akbulut, 2011: 137).

Ülkemizde jeolojik mirasın ortaya çıkarılmasında çoğunlukla MTA (Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü) ve JEMİRKO (Jeolojik Mirası Koruma Derneği) çalışma yapmaktadır. JEMİRKO'nun kurulmasının amacı, ülkemizdeki yerbilimleri kapsamında büyük öneme ve değere sahip jeolojik miras niteliğindeki yerler, kayaçlar, fosiller, yapılar, yer şekilleri, mineraller, madenler ve diğer benzer oluşumların incelenmesi, korunması, halkla paylaşılması ve gelecek kuşaklara aktarılmasının sağlanmasıdır (<https://www.jemirko.org.tr/> Erişim Tarihi: 09.03.2023).

Kula Jeopark araştırmaları, 2004 yılında Dünya Jeoloji Kongresi'nde yapılan bir duyuru ile başlamış; 2007-2008 yıllarında AB hibe programları kapsamında alınan proje ile çalışmalar yoğunlaştırılmış ve 2011 yılında uluslararası jeopark kalite sertifikasına sahip olabilmek için proje birimi kurulup çalışmalar başlatılmıştır. Bunun sonucunda 09 Eylül 2013 tarihinde gerçekleştirilen UNESCO Jeoparklar görüşmesinde, Kula-Salihli Jeoparkı UNESCO ve Avrupa Jeopark Ağı'nın bir üyesi olarak kabul edilmiştir (<https://www.kula.bel.tr/> Erişim Tarihi: 09.03.2023). Buna ek olarak ülkemizde jeopark çalışmaları hızla devam etmektedir.

Ülkemizin UNESCO listesine giren ilk ve tek jeoparkı Kula-Salihli Jeoparkı'nda yapılan bir incelemede (Yürür & Akoğlan Kozak, 2018) bölgenin bazı ihtiyaçları olduğu üzerinde durulmuştur. Bu ihtiyaçlar ise sahanın yasal ve fiziksel korunmasının sağlanması, jeopark konusunda bilirkişiler, mali kaynaklar ve yerel halkın eğitilmesi isteklerine dikkat çekmektedir. Aynı zamanda, yerel ekonomik getirinin fazla olmadığı sahada olta avcılığı, doğa yürüyüşü (Trekking) veya kampçılık gibi faaliyetlerin jeo-turistlere ekstra olanaklar sunabileceği belirtilmektedir.



Fotoğraf 1.1. Kula-Salihli Jeopark Sahası

Ülkemizin ilk ve tek Jeopark Ziyaretçi Merkezi, rehberli geziler, eğitim programları, tematik yürüyüş parkurları, özel tasarımı yönlendirme ve bilgilendirme sistemleri Kula-Salihli Jeoparkı'nda yer almaktadır. Kula-Salihli Jeoparkı, Avrupa ve UNESCO Jeoparklar Ağı'nda Türkiye adına ilk defa oy hakkı kazanmış bir alandır. Ayrıca, Celal Bayar Üniversitesi Jeopark Araştırma ve Uygulama Merkezi (JARUM), Kula ilçesinde kurulan ve ülkemizdeki ilk ve tek akademik kurum olarak tanınmaktadır (Taş, 2014).

1.6. BİLİM TURİZMİ KAVRAMI

"İngilizce 'science' (bilim) kelimesi, Latince 'bilinen şey' veya 'bilgi' anlamına gelen 'scire' fiilinden türetilen 'scientia' kelimesine dayanmaktadır." Ölçme ve değerlendirmede üst seviyede duyarlılık, nesnellik/yansızlık, denetlenebilirlik, tekrar edilebilirlik, eleştirelilik gibi temel özellikleri içermektedir. Ayrıca belirli ölçülerde tümevarım ile tümdengelim sentezini içeren bir yöntem ile birlikte sistematik bir şekilde bilgi edinme

sürecini ve edinilen bilginin birikimini kapsamaktadır (Güven, 2001: 3; Karasar, 2016: 32).

Bilim turizmi ise en genel tanımıyla, insanların bilim ile ilgili araştırma yapmaları veya bilimsel faaliyetlerde yer almak için ev ortamlarının dışına seyahat ettikleri bir ortam olarak tanımlanmaktadır (Packer, 2015: 930–932). Diğer bir tanıma göre bilim turizmi, turist motivasyonu ve turizm deneyimleri için bilimsel bilgi ve/veya bilimsel araştırmaya katılımın gerekli olduğu eğlence turizmidir (Räikkönen vd., 2019).

Keşif ve macera turizmi, gönüllü turizm, kültür turizmi, doğa temelli turizm, ekoturizm veya öğrenme ve eğitim turizmi gibi farklı turizm türleri içinde, bilim turizmi genellikle özel ilgi turizmi olarak tanımlanmaktadır (Mao & Bourlon, 2021; Packer, 2015; Räikkönen vd., 2021). Bilim turizmi, doğa bilimleri, arkeoloji, teknoloji ve gıda çalışmaları ile tarih ve sanat gibi birçok bilimsel alanı kapsamaktadır (Lundberg, Persson & Jernsand, 2022).

Bir turistin bakış açısından bilim turizmi talebini yönlendiren birkaç seyahat motivasyonu vardır. Heyecan, macera, doğanın tadını çıkarma, kaçış, rahatlama, en önemlisi öğrenme tanımlanabilen motivasyonlardır (Bourlon & Torres, 2016; Räikkönen vd., 2021; West, 2008). Bilim turizmiyle ilgili yapılan araştırmalar, turistlerin seyahat etme sebepleri ve farklı bilimsel etkinliklere duyduğu ilgi göz önünde bulundurularak, bu turizm türünü öncelikle turistin bakış açısıyla tanımlamaya ve kavramsallaştırmaya yönelmiştir (Räikkönen vd., 2021; Bourlon & Tores, 2016). Bilim turizminin üç özelliği bulunmaktadır. Bu özellikleri şöyle sıralayabiliriz:

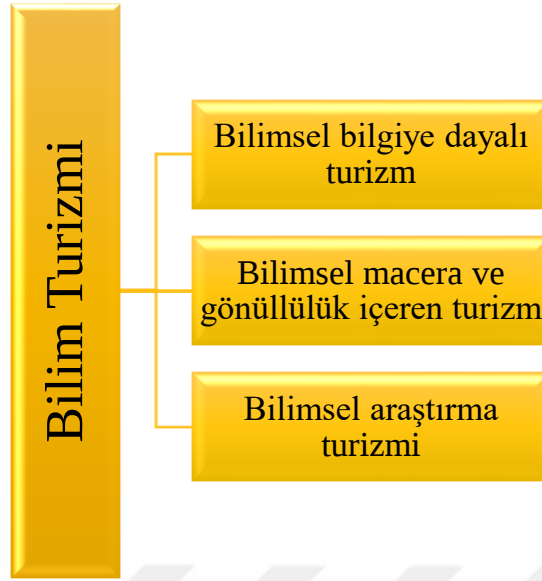
1. ***Bilimle bütünleşme düzeyi:*** Bilimsel arabuluculuk “dinleyici ile bilimsel arasındaki arayüz” dür (Viallette vd., 2021: 4). Dolayısıyla bilim turizmi ortamında aracının kim olduğu ve bilimin nasıl aracılık ettiği önemlidir. Arabulucunun kim olduğu, örneğin bilim insanı veya profesyonel bir rehber hem içeriği hem de sunumu etkileyecektir. Bilimsel bilgi ile onun izleyicisi (turist) arasındaki mesafe (zaman ve mekân açısından) büyükse, o zaman izleyicinin bilimsel bilginin yanlış, basitleştirilmiş veya seyreltilmiş bir versiyonunu deneyimleme riski vardır (Lundberg, Persson, Jernsand, 2022: 26-37).
2. ***Turizm endüstrisindeki yerleşiklik düzeyi:*** Bilimde yüksek düzeyde yerleşiklik, yüksek kaliteli bir bilim turizmi deneyiminin üretimi kolaylaştırırsa bile, bilim

turizmi sağlayıcısının turizm endüstrisinin kendisinin de yerleşikliğini dikkate almak gerekir. Öncül, turizm endüstrisinde geniş bir ağı ve turizm talebi hakkında bilgiye sahip turist deneyimleri tasarlama konusunda geniş bir deneyime sahip bir aktörün yüksek kaliteli bir bilim turizmi deneyimi sağlayabileceğidir (Lundberg, Persson, Jernsand, 2022: 26-37).

Pazar hakkında bilgi ve turist deneyimlerini tasarlamadaki yeterlilik açısından araştırma kurumları ile örneğin müzeler veya bilim merkezleri arasında fark vardır. Müzeler ve bilim merkezleri düzenli olarak turistlerle karşılaşırken araştırma kurumları bunu yapamaz. Bu ise bir bilim turizmi sağlayıcısının, turizm bilgisi ve deneyimi aracılığıyla turizm endüstrisine az çok dahil olduğu anlamına gelir. Turizm endüstrisindeki yerleşiklik düzeyi, işbirliği ve turizm yetkinliğine dayalı olarak analiz edilir ve düşük, orta veya yüksek düzeyde yerleşik olarak sınıflandırılır (Lundberg, Persson, Jernsand, 2022: 26-37).

3. Turist daldırma düzeyi: Turizm endüstrisi; ulaşım, konaklama, cazibe merkezleri, aktivite sağlayıcıları, restoran işletmecileri, perakende, yerel yönetimler, destinasyon pazarlama ve yönetim organizasyonları gibi çeşitli alanlara ayrılmıştır. Kilit faktör, yüksek kaliteli sürdürülebilirlik sağlamak için sektörlerarası işbirliği kurulmalıdır (Beritelli, 2011: 607-629).

Turistin bilimsel bilgiye olan ilgisi ve deneyime katılımıyla ilgili üç farklı türde bilim turizmi deneyimi kavramsallaştırılmaktadır. Örneğin Trauer (2006) özel ilgi turistlerinin rollerini acemiler, koleksiyonerler ve uzmanlar olarak sınıflandırmaktadır. Bilim turizmi de kendi içerisinde farklı türlere ayrılmaktadır. Bunlar aşağıda belirtilmiştir (Şekil 1.4.):



Şekil 1.4. Bilim Turizmi Türleri
Kaynak: Lundberg, Persson, Jernsand, 2022: 26-37.

İlk türde örneğin bilimsel bilginin turistlere iletildiği tipik rehberli turlardır. İkinci türde turistler örneğin bir arazi gezisine çıkarak ve gözlem yaparak veya veri toplayarak bilimsel çalışmalara katılırlar. Üçüncü türde daha sürükleyici olmalı ve turistlerin bir araştırmacı tarafından yönetilen saha çalışmasına katıldığı daha uzun araştırma deneyimlerini içermelidir. Bilimde yerleşikliği artırmak zor olabilir ancak ilk adım hizmet sağlayıcı ve bir araştırma kurumunun buluşabileceği ortak hedefler bulmak olabilir. Örnek olarak, aynı zamanda araştırma yürütürken turist deneyimlerini geliştirmek için ortak projeler tasarlamak verilebilir (Lundberg, Persson, Jernsand, 2022: 26-37).

1.7. BİLİMSEL TURİZM KAVRAMININ Kökenleri

Bilimsel turist terimi turizm literatürüne 1980'lerin sonlarında girmiştir (Laarman & Perdue, 1989), ancak ilk olarak 1881'de İngiltere'de bilimsel meraklılar için bir rehber kitap olarak kullanılmıştır (Walford, 1818). Laarman & Perdue (1989a; 1989b) bilim turizmine odaklanan ilk kişilerdi. Bilimsel turizm, bilim adamları tarafından yürütülen bilimsel bir araştırma için "uluslararası seyahat" anlamına gelmektedir (Räikkönen vd, 2021). Bilim turizmi, 17. ve 19. yy. büyük turlardan gelişen eğitim turizminin bir uzantısıdır (Ritchie vd., 2003).

Turizmin bilimsel bir perspektiften incelenmesiyle elde edilen akademik turizm bilgisi, özellikle 19. yüzyılın sonlarından itibaren etkisini artırmış ve bu alandaki anlayışı daha da derinleştirmiştir (Toskay, 1983: 20). Mao & Barlon'un da (2011; 2016) gösterdiği gibi bilim turizmi kavramı 19. yy sonlarından beri farklı seyahat biçimlerini nitelendirmek için sıklıkla kullanılmaktadır.

Diğer yandan, turizmin bilimselliğinin her yönden açık bir görüntü sunan belirgin bir şekle bürünmediği bilinmektedir. Geçmişten günümüze turizm olgusunun kazandığı evrensellik ve yoğunluk, ayrıca dünya üzerindeki etkisinin genel olarak belirginleşmesi göz önüne alındığında; turizmin bilimsel açıdan incelenmesine duyulan gereksinim de giderek daha fazla kendini hissettirmektedir (Göksan, 1978: 3; Güler, 1978: 7). Aslında, turizme dair yapılan bilimsel araştırmalar ve elde edilen verilere ilaveten, bu alandaki faaliyetlerin belirli bir düzeyde gösterdiği yaygınlık, yoğunluk ve sistemlilik çerçevesinde ağır basan bir kurumsallaşma söz konusu olabilmektedir (Akoğlu, 1979). Bilimsel turizmi, bilim adamı olmayanların kolayca erişebileceği gözden uzak görünen yerler ve az gelişmiş halklar için bir pazara dayalıdır (West, 2008).

1.8. BİLİM TURİZMİNİN ÇERÇEVESİ

1.8.1. Bilime Dayalı Macera Turizmi

Macera turizmi, katılımcılara doğa ile derin bir etkileşim içinde olma fırsatı sunan, yüksek risk içeren ve fiziksel olarak zorlu etkinliklerden oluşan bir turizm türüdür. Son yıllarda macera turizminin çevresel sürdürülebilirlik ve doğa koruma üzerindeki etkileri, hem akademik hem de pratik düzeyde geniş bir ilgi alanı yaratmıştır (Buckley, 2016: 7).

Bilime dayalı macera turizmi, doğa ile birbiri içine geçmiş yapılan macera aktivitelerinin bilimsel bilgi edinme ve çevresel tespitlerle bir araya geldiği bir turizm türü olarak tanımlanmaktadır. Bu tip turizmde turistler, tabiat olayları, ekosistemler, ekolojik çeşitlilik, jeolojik yapılar gibi mevzularda bilgi edinirken, eş zamanlı olarak çevreye duyarlı davranışlar geliştirmeye yönlendirilirler. Ekoturlar, dağcılık, dalış ve astronomi turları gibi etkinlikler, bilimsel gözlemler ve eğitim fırsatları sunarak turistlere biyolojik keşif ve doğayı koruma farkındalığı kazandırır. Bilime dayalı macera turizmi,

bireylerin eğitimine katkı sağlarken aynı zamanda sürdürülebilir turizm anlayışını özendirilmektedir.

Bilime dayalı macera turizmi, katılımcıların doğa ve macera etkinliklerine katılımını çevresel sürdürülebilirlik bağlamında inceleyen bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, katılımcıların doğal alanlarda gerçekleştirdikleri etkinlikler sırasında edindikleri duygusal ve bilişsel deneyimlerin, çevresel davranışlar üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu anlamaya yönelik teorik ve metodolojik araçlar geliştirmeyi amaçlar. Özellikle, doğa ile etkileşiminin katılımcıların çevreye yönelik tutumları ve davranışları üzerindeki potansiyel etkileri üzerine yapılan çalışmalar önem kazanmaktadır (Su vd., 2025: 106; Buckley, 2024: 299).

1.8.2. Bilimsel Boyutu Olan Kültürel Turizm

İvanovic (2008: 58) kültürel turizmi, "geçmişin ve bugünün insanların ve hikâyelerinin otantik bir şekilde temsil edilen yerleri ve etkinlikleri deneyimlemek için seyahat etmek" olarak tanımlar. Bilimsel boyutu olan kültürel turizm, kültürel miras ve geçmiş değerlerin tespit edilmesinin yanında, bu değerler üstünden bilimsel bilgi edinmeye odaklı yapılan bir turizm türü olarak tanımlanmaktadır. Bu tür turizmde turistler, tarihi yerler, müzeler, arkeolojik sahalar veya kültürel faaliyetler gibi mekânları ziyaret ederken, aynı zamanda bu sahaların tarihi, sosyolojik, antropolojik veya arkeolojik yönünden anlamlarını öğrenirler. Rehberler, bilim insanları veya uzmanlar ile beraber yapılan turlar, kültürel mirasın devamlılığın sağlanması, toplumların geçmişi ve gelenekleri hakkında kapsamlı bilgi edinmeyi sağlamaktadır. Bilimsel boyutlu kültürel turizm, ziyaretçilerin hem kültürel bir tecrübe yaşamasını hem de kültürel empati geliştirmesini sağlayarak, sürdürülebilir turizme kolaylık sağlar ve bölgesel halkın kültürel değerlerinin korunmasına destekte bulunur.

1.8.3. Bilimsel Araştırma Turizmi

Bilimsel araştırma turizmi, son yıllarda hem turizm endüstrisi hem de akademik araştırmalar için giderek daha fazla dikkat çekmeye başlayan bir alan olmuştur. Bilimsel araştırma turizmi, turistlerin bilimsel etkinliklere katılım sağladığı, kişisel gelişim ve bilgi edinme amacını güden bir turizm türüdür (Räikkönen vd., 2021). Bu tür turizmin

temelinde, turistlerin doğrudan bilimsel araştırmalara katılarak, deneyim yoluyla öğrenme ve keşif yapma istekleri yatmaktadır. Turistlerin, geleneksel turizm aktivitelerinin ötesine geçerek daha derin, bilimsel ve dönüştürücü deneyimler aradıkları gözlemlenmektedir (Lundberg vd., 2021: 37).

Bilimsel araştırma turizmi, sağlayıcıların, turizm endüstrisi ile bilim arasındaki köprüleri kurarak yüksek kaliteli deneyimler sunabilmelerini gerektirir. Bu bağlamda, sağlayıcıların bu alandaki yerleşiklik düzeyleri büyük önem taşır. Sağlayıcılar, turizm ağlarına dahil olarak, deneyimlerini daha geniş kitlelere sunabilir ve bu sayede kendilerini bilimsel araştırma dünyasında daha "derinlemesine" bir şekilde yerleştirebilirler. Bu noktada, bilimsel araştırma turizmi sağlayıcılarının yerleşiklik düzeylerini artırmak için araştırma kurumlarıyla işbirliği yaparak ortak projeler geliştirmeleri, turizm deneyimlerinin bilimsel bir temele oturmasını sağlayabilir (Lundberg vd., 2021: 37). Böylece, hem turizmin hem de bilimin birlikte gelişmesi mümkün olabilir.

Diğer bir önemli konu ise, turistlerin bilimsel araştırma turizmine katılım motivasyonlarıdır. Araştırmalar, turistlerin bilimsel faaliyetlere katılma sebeplerinin genellikle kişisel gelişim, bilgi edinme ve dönüşüm odaklı olduğunu ortaya koymaktadır (Räikkönen vd., 2021). Bu nedenle, bilimsel turizm sağlayıcılarının, turistlerin motivasyonlarını anlayarak daha özelleştirilmiş ve anlamlı deneyimler tasarlamaları önemlidir. Bu tür deneyimler, pasif katılım (rehberli turlar) ile daha derinlemesine, araştırma odaklı deneyimler (immersive experiences) arasında geniş bir yelpazeye yayılmaktadır (Räikkönen vd., 2021).

Bilimsel araştırma turizmi, turistlerin, doğa, kültür veya tarih gibi çeşitli disiplinlerde akademik araştırmalara katılarak bilgi edinmesini sağlayan bir turizm türüdür. Bu tür turizmde, turistler çoğunlukla bilim adamları veya alanında uzmanlar beraberinde, araştırma yapılan alanlarda gözlemler yapar, veri toplar ve bazen bölgesel etütlere destekte bulunurlar. Mesela, biyolojik çeşitlilik üzerine yapılan araştırmalar, arkeolojik kazı sahalarındaki çalışmalar ya da iklim değişikliğiyle ilgili saha araştırmaları gibi etkinlikler, turistlere bilimsel süreçleri tecrübe etme imkânı sunmaktadır. Bilimsel araştırma turizmi, hem eğitici bir tecrübe sağlar hem de bilimsel çalışmalara katkıda bulunarak araştırma projelerine destek olur. Bu tür turizm, doğa koruma, kültürel mirasın

korunması ve sürdürülebilir kalkınma gibi konularda farkındalık yaratırken, aynı zamanda yerel ekonomilere katkıda bulunur.

1.9. TURİST PROFİLİ

W. Hunziker'in yaptığı bir tanıma göre turizm, "Para kazanma amacı gütmeyen ve sürekli bir ikamet şekline dönüşmeyen, yabancıların bir yerdeki konaklamalarından ve bir yere yaptıkları seyahatlerden kaynaklanan tüm olaylar ve ilgiler bütünüdür." (Hunziker & Krapf, 1941). Turist, ticari kazanç amacı gütmeyen sebeplerle yaşadığı yeri geçici olarak terk eden, seyahat edip konaklayan ve turizm etkinliklerine katılan kişidir. Bu kişi, sınırlı bir harcama gücü ve zamanı ile tüketim yapan, psikolojik tatmin arayan ve yön veren bir bireydir (Yağcı, 2003: 12).

Turist profili, bir turistin seyahat tercihleri, davranışları, motivasyonları ve demografik özelliklerini tanımlayan bir kavramdır. Bu profil, turistlerin hangi tür seyahatleri tercih ettikleri, hangi destinasyonlara ilgi gösterdikleri, seyahat biçimlerinin nasıl olduğu ve tatmin edici bir tatil deneyimi için hangi faktörleri göz önünde bulundurdıkları gibi çeşitli unsurları içerir. Turist profili analizi, turizm pazarlaması ve destinasyon yönetimi gibi alanlarda oldukça önemli olup, seyahat sektöründe müşteri ihtiyaçlarına yönelik stratejik kararlar almayı sağlar (Pike, 2008).

Turist profilinin özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz (Crompton, 1992).

1. **Demografik Özellikler:** Turist profili oluşturulurken, ilk olarak turistlerin demografik özellikleri göz önünde bulundurulur. Yaş, cinsiyet, gelir, eğitim düzeyi ve aile yapısı gibi faktörler, turistlerin seyahat tercihlerinde önemli bir rol oynar. Crompton (1992), demografik faktörlerin turistlerin destinasyon tercihleri üzerinde belirgin bir etkisi olduğunu belirtmiştir. Örneğin, gençler genellikle macera turizmini, aileler ise çocuk dostu tatil köylerini tercih ederken, yaşlı bireyler daha sakin ve rahatlatıcı destinasyonları tercih etmektedirler. Gelir düzeyi de seyahat sıklığını ve harcama alışkanlıklarını etkileyen önemli bir faktördür; yüksek gelirli turistler, genellikle daha lüks ve uzak destinasyonları tercih ederler (Pike, 2008).

- **Yaş:** Farklı yaş gruplarının seyahat tercihlerindeki farklılıklar (örneğin, gençler, aileler, yaşlılar).

- **Cinsiyet:** Erkek ve kadınların seyahat alışkanlıkları arasındaki farklar.
- **Gelir Düzeyi:** Turistlerin harcama kapasitesi ve seyahat için ayırdıkları bütçe.
- **Eğitim Seviyesi:** Eğitimli bireylerin genellikle daha kültürel seyahatleri tercih etme eğilimi.
- **Aile Durumu ve Çocuk Sahipliği:** Ailelerin tatil tercihlerinde yer alan özellikler (aile dostu destinasyonlar, çocuk aktiviteleri vb.).

2. **Seyahat Motivasyonları:** Turist profili üzerinde etkili olan bir diğer önemli bileşen, turistlerin seyahat motivasyonlarıdır. Seyahat motivasyonları, bireylerin tatil yapma arzusunun ardında yatan psikolojik ve sosyo-kültürel etmenleri ifade eder. Pearce (1982), seyahatin çeşitli psikolojik ihtiyaçları karşılama amacına hizmet ettiğini savunmuştur. Turistler, dinlenme, keşif, macera, eğlence veya kültürel deneyimler arayışıyla seyahat ederler. Bu motivasyonlar, turistlerin tercih ettikleri destinasyonların, aktivitelerin ve tatil türlerinin belirlenmesinde etkilidir.

- **Dinlenme ve Rahatlama:** Turistlerin seyahate çıkma nedenlerinden biri olarak stres atma ve rahatlama isteği.
- **Keşif ve Macera:** Yeni yerler keşfetme, farklı kültürlerle tanışma ve macera yaşama arayışı.
- **Kültürel ve Eğitimsel Deneyimler:** Tarihi yerleri ziyaret etme, kültürel aktivitelerde bulunma isteği.
- **Sağlık ve Wellness:** Spa, yoga, sağlıklı yaşam gibi tatil tercihlerinde artan bir trend.

3. **Seyahat Davranışları:** Turist profili oluşturulurken bir diğer önemli bileşen, turistlerin seyahat davranışlarıdır. Bu, turistlerin seyahat süresi, seyahat sıklığı, harcama alışkanlıkları ve tatil aktivitelerine katılım gibi unsurları içerir. Hunt (1975), turist davranışlarının, bir destinasyonun pazarlama stratejilerini şekillendiren önemli bir faktör olduğunu belirtmiştir. Örneğin, kültürel ve tarihsel yerlere ilgi duyan bir turist grubu, farklı bir destinasyon türüne yönelirken, doğa ve macera turizmi arayışındaki turistler farklı tercihlerde bulunurlar. Bu davranışsal farklılıkların anlaşılması, turizm endüstrisinin hedef kitlelere daha etkili bir şekilde hitap etmesini sağlar

- **Destinasyon Tercihleri:** Hangi tür destinasyonların tercih edildiği (kıyı bölgeleri, dağlar, şehir tatilleri vb.).
- **Seyahat Sıklığı:** Yıllık olarak yapılan seyahat sayısı ve sıklığı.
- **Harcama Alışkanlıkları:** Seyahatlerde yapılan harcamaların türü (konaklama, yemek, alışveriş vb.).
- **Seyahat Tipi:** Bireysel, aile, grup veya iş seyahati gibi seyahat türleri.

4. Teknolojik Tercihler: Sosyal medya ve çevre bilincinin artan rolü, turist profilinin oluşturulmasında önemli bir diğer unsurdur. Miller ve Easingwood (1998), sosyal çevre faktörlerinin, özellikle sosyal medya ve seyahat incelemelerinin, turist kararları üzerinde büyük bir etkisi olduğunu vurgulamaktadır. Seyahat etmeyi düşündükleri yerler hakkında daha fazla bilgi edinme ve arkadaşlarının tavsiyelerine dayalı seçimler yapma eğiliminde olan turistler, daha önce bilinmeyen destinasyonları keşfetmeye daha açık hale gelmiştir. Ayrıca, çevreye duyarlı turistlerin ekoturizm ve sürdürülebilir tatil seçeneklerini tercih etme eğiliminde olduğu görülmektedir (Sharpley, 2009).

- **Online Araştırma:** Seyahat öncesinde internet ve sosyal medya üzerinden destinasyon ve konaklama araştırması yapma alışkanlığı.
- **Mobil Uygulama Kullanımı:** Seyahat sırasında mobil uygulamalardan yararlanma (örneğin, harita uygulamaları, restoran rezervasyonları vb.).
- **Sosyal Medya Etkileşimi:** Seyahat anılarını sosyal medyada paylaşma ve destinasyon hakkında yorum yapma eğilimi.

5. Seyahat Zamanı ve Süresi

- **Tatillerin Zamanı:** Turistlerin seyahat etmek için tercih ettikleri dönemler (örneğin, yaz tatilleri, kış tatilleri, tatil sezonları vb.).
- **Seyahat Süresi:** Kısa süreli haftasonu kaçamakları ile uzun süreli tatiller arasındaki tercih farklılıkları.

6. Sosyal ve Çevresel Faktörler

- **Sosyal Medyanın Rolü:** Influencer'ların, arkadaşların ve aile üyelerinin önerilerinin seyahat tercihlerini nasıl etkilediği.

- **Sürdürülebilirlik ve Ekoturizm:** Çevre dostu seyahatler ve ekoturizme olan ilgi artışı.

İnsanların “sakinlik ve rahatlık”, “günlük rutinden kaçma”, trafikten veya gürültü kirliliğinden kaçma”, “stresten kaçma” ve “şehir hayatından kaçma” gibi isteklerinden dolayı seyahate eğilimi olmaktadır (Oh vd., 2016). Bazen insanlar bulundukları şehirlerde ve komşu çevrelerinde gece kalmadan bütün gün boyunca yapılan bir rekreasyonel faaliyet şeklinde bu aktivitelere katılırken, bazen de daha uzun süreli turizm gezileri şeklinde bu faaliyetleri gerçekleştirmektedirler (Kaymaz, 2022: 51).

1.10. TURİST MOTİVASYONU KAVRAMI.

Belirli bir mekâna seyahat etmenin insanları motive etmesi, turizmle ilgili önemli bir konu haline gelmiş ve neredeyse bir aksiyon olmuştur. Seyahat eden insanları motive eden unsurlar, turizm alanında uzun yıllar boyunca araştırmacılar tarafından ele alınmış, ancak son birkaç on yılda turist motivasyonu üzerine yayımlanan literatür artmış ve bu konu turizm çalışmalarında geniş bir yer tutar olmuştur (Page & Connell, 2006; Singh, 2008). Turist motivasyonu kavramı, yalnızca turizm literatüründen değil, psikoloji ve sosyal bilimler gibi diğer bilim dallarından da yer edinmiş bir kavramdır ve “hibrid bir kavram” olarak kabul edilir (Pearce & Butler, 1994). Bu kavram, turizm motivasyonu teorilerine tabidir ve bu teoriler, komşu bilimlerden gelen farklı katkıların bir birleşimidir (Holden, 2005).

Motivasyon üzerine yapılan araştırmalar, insan davranışlarının ve tutumlarının sebeplerini, nasıl oluştuğunu ve bu davranışların nasıl yönlendirilebileceğini incelemektedir. Motivasyon teorilerinin amacı, insan davranışlarını önceden tahmin edebilmektir. Ziyaretçi davranışlarını anlamak için, algılamalar, kültürel koşullar ve öğrenme gibi değişkenlerin yanı sıra motivasyon kavramı da önemli bir yer tutar. Bu, her bireyin davranışının arkasında itici veya çekici bir gücün olduğu varsayımına dayanır (Fodness, 1994; Crompton, 1979).

Turist motivasyonları üzerine yapılan araştırmaların bir diğer önemli boyutu, yerel çevrenin ve potansiyel turist üzerindeki etkilerinin tanınmasıdır. Araştırmacılar, seyahate yönlendiren ihtiyaçlar ve baskıları dikkate almalı ve potansiyel turistin bu ev tabanlı ihtiyaçlarına nasıl tepki vereceğini anlamalıdır (Williams, 2004). Motivasyon teorilerinin

amaçlarından biri, “kimde hangi motivasyonların olduğunu” anlamak ve tahmin etmektir. Bu doğrultuda, motivasyon teorileri ile ilgili birçok farklı öneri geliştirilmiştir (Kozak & Decrop, 2009). Motivasyon teorilerini uygulamak için iki ana yaklaşım bulunmaktadır: içerik teorileri ve süreç teorileri. İçerik teorileri, insan ihtiyaçlarının ne olduğunu ve bu ihtiyaçların nasıl değiştiğini araştırırken (Maslow, 1943; McClelland, 1988), süreç teorileri ise ihtiyaçların nasıl oluştuğu ve değişebileceği mekanizmalarını tanımlar (Locke & Latham, 1990; Vroom, 1964).

Turist motivasyonu literatüründeki en önemli tartışmalardan biri, motivasyon teorilerinin farklı türlerinin derinlemesine ve doğru bir şekilde gözden geçirilmesinin gerekliliğidir. İlk olarak, farklı motivasyon türlerini anlamak önemlidir. İkinci olarak, motivasyonları incelemek için dikkate alınması gereken faktörlerin belirlenmesi gerekmektedir. Üçüncü olarak ise, belirli bir turizm türüne uygun bir motivasyon teorisi seçilmesi önemlidir (Malviya, 2005). Ancak, turizm endüstrisinin çok boyutlu doğası ve turistlerin ihtiyaçları ile isteklerinin geniş kapsamı nedeniyle, turist motivasyonunu ölçmek için evrensel bir model ya da teori üzerinde bir fikir birliğine varılamamıştır (Lew, Hall & Timothy, 2008).

Her destinasyon, yıllık ziyaretçi oranını etkileyen iki tür turist barındırır: birinci kez gelen turistler ve tekrar gelen turistler. Bu iki grup, destinasyonun yaşam döngüsünü belirler (Oppermann, 1999). Tekrar ziyaretçiler, birçok turizm destinasyonunun hedefidir. Çünkü tekrar gelen turistleri çekmenin maliyeti, yeni turistleri çekmek ve destinasyonu tanıtmak için harcanan paradan daha düşüktür (Um, Chon, & Ro, 2006). Seyahat motivasyonu, turist davranış ve tutumunu idrak etmeye katkı sağlayan kavramlardan bir tanesidir (Meng vd., 2008: 43). Seyahat motivasyonu ihtiyaç ve arzuların birleşimi olarak ele alınmakta ve bu kavramın, seyahat etme eğilimini belirlediği kabul edilmektedir (O’Leary & Deegan, 2003: 214). Ayrıca literatürde seyahat motivasyonu, “bireylerin seyahat etme davranışlarını ve bu gezilerden kazandıkları deneyimleri anlamının bir anahtarı” (Hsu & Kang, 2009: 705) ve “eğlenceli etkinliklere katılmak veya bir turistik bölgeye seyahat etmek niyetiyle bireylere motivasyon sağlayan psikolojik güç” (Otoo & Kim, 2018: 3) şeklinde tanımlanmaktadır. Motivasyon birçok araştırmacı tarafından, bir kişinin davranışını ve etkinliğini kışkırtan, yönlendiren ve bütünleştiren psikolojik ihtiyaç ve isteklere atıfta bulunmak olarak tanımlanmaktadır (Uysal & Hagan, 1993). Ayrıca motivasyon temelde, bir ihtiyaç durumunu ifade

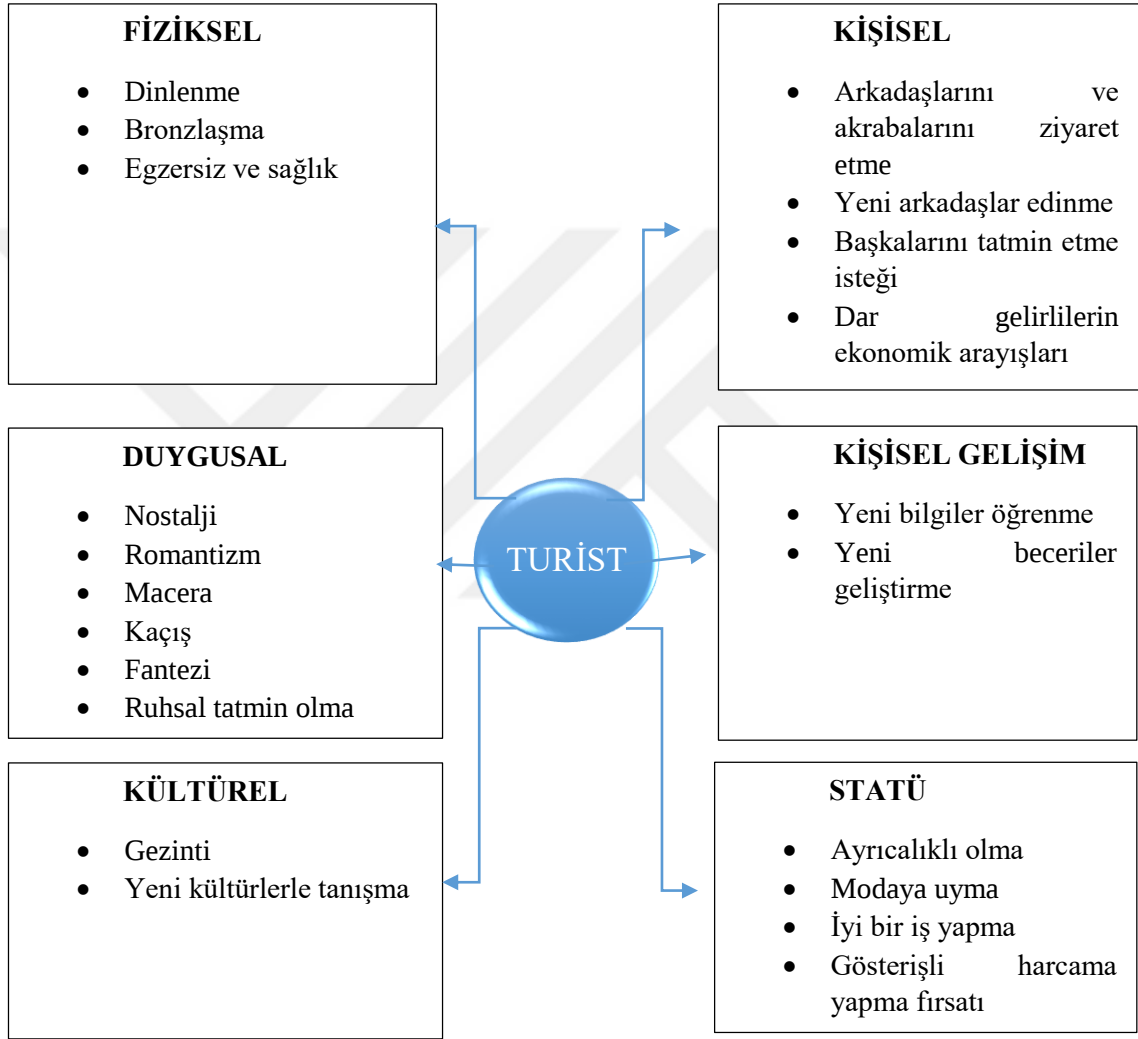
etmektedir ve insanların kendilerini tatmin edeceğini düşündüğü eylemlere iten koşulları içermektedir (Moutinho, 1987). Turist motivasyonu ise temelde seyahat etme isteğini tetikleyen ihtiyaç ve faktörlerin birleşimi olarak tanımlanmaktadır (Vinh, 2013).

Franklin (2007), turizmin “dünya görmek için yeni bir platform” olduğunu ileri sürer. Turist deneyimleri “açıkça gündelik hayata ithal edilen” bir dizi repertuar sağlar. Turizm marjinal bir faaliyet olmaktan ziyade, bir kişinin hayatında, yaşama biçimini ve arzularını yeniden şekillendiren ciddi ve kalıcı bir güçtür. Bu kapsamda Dunne (2009: 73)’ye göre, motivasyonu şekillendiren etkenler ihtiyaçlardır. Seyahat motivasyonu ise, bir kişinin çeşitli arzu ve gereksinimlerinin, belirli bir turistik hedefe yönelik hareket etmeye yönelik bir eğilim oluşturmalarıdır (Pizam, 1979: 195). Crompton (1979: 408)’a göre, bireylerin seyahate çıkmalarının sebepleri arasında; günlük hayattan uzaklaşmak, öz değerlendirme yapmak ve keşif yapmak, dinlenmek, prestij kazanmak, yeni bağlantılar kurmak, aile ilişkilerini güçlendirmek, toplumsal etkileşimi artırmak, yenilenmek ve eğitim almak yer almaktadır.

Seyahat motivasyonu, karar alma sürecini tetikleyen ilk aşama olup, bireylerin davranışlarının arkasında yer alan ve güçlü bir şekilde etkileyen önemli bir faktördür (Uysal vd., 2008: 413). Crompton & McKay (1997: 425-426), seyahatteki motivasyonları anlamının önemini üç ana sebeple açıklamaktadır:

- İlk olarak, motivasyonların kavranması, turistlere daha kaliteli hizmet ve ürün sunmanın bir yoludur. Çünkü insanlar, doğrudan bir hizmet ya da ürünü değil, kendi ihtiyaçlarını karşılayacak ve onlara fayda sağlayacak beklentileri satın alırlar.
- İkinci olarak, turistlerin motivasyonlarını anlamak, onların tatmin düzeyleriyle doğrudan ilişkilidir. Turistlerin motivasyonları anlaşıldığında ve ihtiyaçları karşılandığında, seyahat deneyimlerinden memnun kalmaları sağlanmış olur. Bu sebeple, turistlerin memnuniyetini sağlamak için ihtiyaçlarının doğru şekilde belirlenmesi önemlidir.
- Üçüncü olarak ise, turistlerin karar verme süreçlerinin doğru şekilde anlaşılabilmesi için, onların motivasyonlarının önceden tespit edilmesi gerekir. Motivasyonlarının yorumlanması, turistlerin karar alma mekanizmalarını çözmede kilit bir rol oynar.

Swarbrooke ve Horner (2007), turistlerde motivasyon kaynaklarını insanı tatile çıkmaya ve belli bir zaman içerisinde belli bir destinasyonda tatile gitmeye motive eden kaynaklar olmak üzere iki gruba ayırmaktadır. Dolayısıyla turistler için motivasyon kaynağı olarak ifade edilebilecek birçok motivasyon kaynağı bulunmaktadır (Özkan & Koleoğlu, 2019). Motivasyon kaynaklarındaki bu çeşitlilik durumu aşağıdaki şekilde bir bütün olarak ele alınmıştır (Şekil 1.5.).



Şekil 1.5. Turizmde Motivasyon Kaynaklarının Bir Tipolojisi

Kaynak: Swarbrooke & Horner (2007)'den faydalanılarak hazırlanmıştır.

Birer fert olan turistler, gündelik hayatlarını devam ettirdikleri ve turist olarak geçici bir müddet bulundukları destinasyonlarda toplum ile birlikte yaşamaktadır. Turistin fikir ve tutumlarını etkileyen toplum yapısı aynı zamanda turistlerde fikir ve tutumlarıyla yaşadığı toplumun yapısını etkileyebilmektedir. Dolayısıyla gerçekleşen bu

değişimler, ziyaretçilerin isteklerini, zevklerini ve gereksinimlerini de etkileyebilmektedir. Buna ek olarak turistlerin isteklerinde hayli artan etkiye sahip olan globalleşme ve teknolojiye izlenen değişimlerdir. Bütün bu özellikler, turistlerin motivasyon kaynaklarına etki etmektedir. Ayrıca bu motivasyon kaynaklarını zaman içerisinde değiştirebilmekte ve ziyaretçilerin ana motivasyon unsurlarının bölümlendirmesine yönelik yararlanılan birden fazla yöntem görülmektedir (Swarbrooke & Horner, 2007).

Motivasyon unsurlarının ortaya konması doğrultusunda yapılan araştırmalara da yansıyan bu husus çoğu araştırmacı aracılığıyla içeriğinde benzer ve farklı olan motivasyon unsurları ortaya çıkarılmıştır (Beard & Raghob, 1983; Moutinho, 1987; Kozak, 2000; Swarbrooke & Horner, 2007). Aşağıda verilen tabloda seyahat motivasyonları örneklerine yönelik liste ortaya koyulmuştur (Moutinho, 1987; Tablo 1.2.).

Tablo 1.2. Seyahat Motivasyonu Örnekleri Listesi

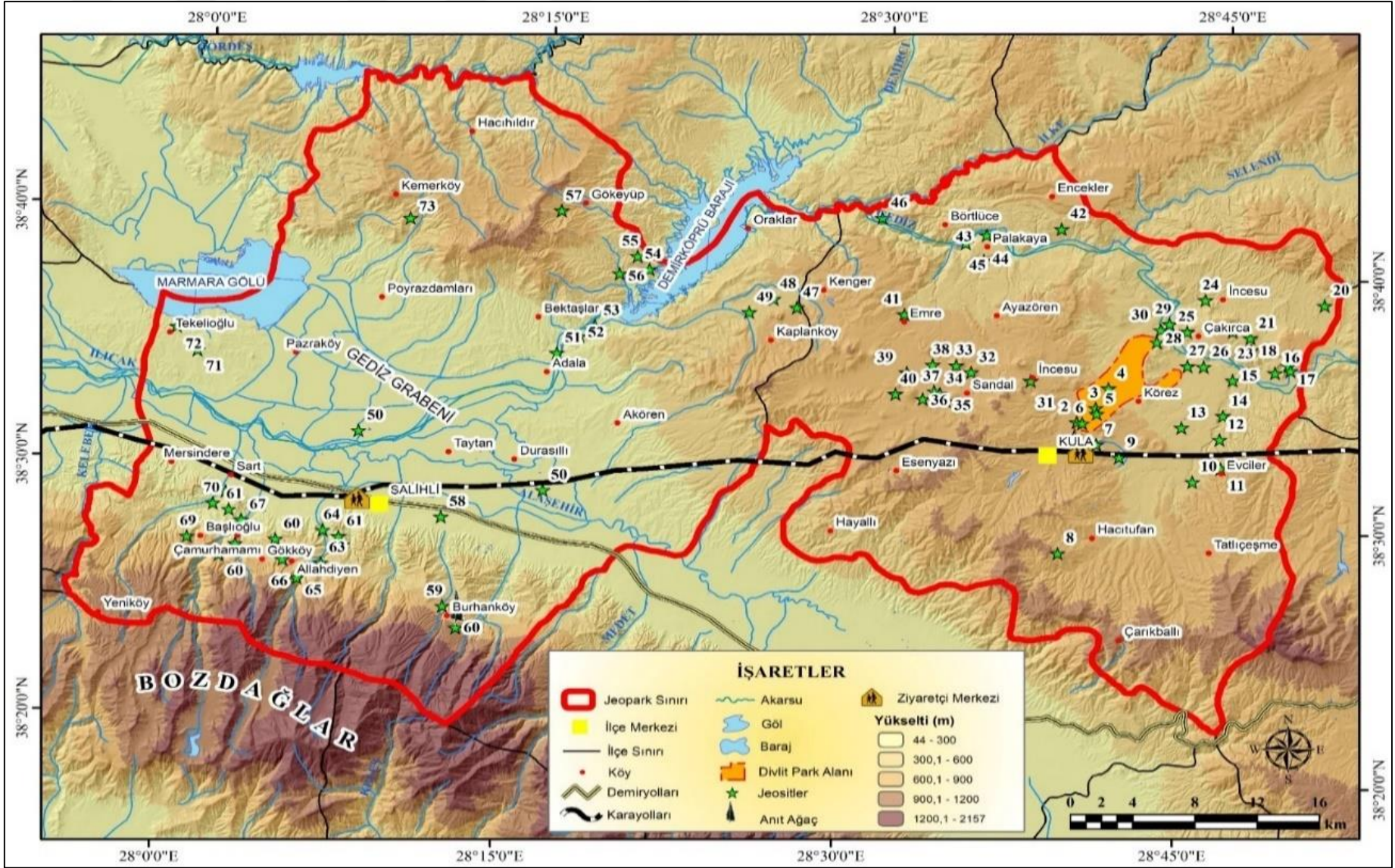
Eğitim ve Kültür	Farklı ülkelerdeki bireylerin nasıl yaşadığını ve çalıştığını görmek
	Özgün turistik yerleri, anıtları veya sanat eserlerini görmek
	Son gelişmeleri daha iyi anlamak
	Sadece kültürel ve sanatsal etkinliklere katılmak
Dinlenme, Macera ve Zevk	Günlük rutin ve zorunluluklardan uzaklaşmak
	Yeni mekânlar, yeni insanlar görmek veya yeni deneyimler aramak
	Hoşça vakit geçirmek, eğlenmek
	Farklı romantik deneyimlere sahip olmak
Sağlık ve Rekreasyon	Dinlenmek ve işin gerginliklerinden kurtulmak
	Spor ve egzersiz yapmak
Etnik Yapı ve Aile	Aile kökeninin geldiği yerleri ziyaret etmek
	Akraba ve arkadaşları ziyaret etmek
	Aile ve çocuklarla vakit geçirmek
Sosyal ve Rekabetçi Yapı (Gösteriş)	Ziyaret edilen yerler hakkında anlatmak, konuşmak
	Modaya uymak
	İstediklerini yapabileceğini başkalarına göstermek

Kaynak: Moutinho (1987)'dan faydalanılarak hazırlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

KULA-SALİHLİ JEOPARKI'NIN TURİZM POTANSİYELİ

Kula-Salihli Jeoparkı, zengin jeolojik mirasıyla dikkat çeken bir bölge olup, özellikle jeositleriyle önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. Haritada yer alan jeositler, bölgenin benzersiz kayaç yapıları, volkanik alanları, lav akıntıları ve diğer jeolojik oluşumlarını göstermektedir (Harita 2.1). Bu jeositler, hem bilimsel açıdan büyük bir değer taşıırken hem de turistik çekiciliği artıran başlıca oluşumlar olarak dikkat çeker. Kula-Salihli Jeoparkı'ndaki bu jeositler, bilim turizmi ve jeoturizm açısından büyük bir potansiyel sunmakta (Tablo 3.). ve parkın turistler tarafından ziyaret edilmesi noktasında büyük bir çekicilik oluşturmaktadır. Jeoparkın doğal zenginlikleri, yerel kalkınmayı destekleyebilecek ve sürdürülebilir turizmin gelişimine katkı sağlayabilecek önemli kaynaklar arasında yer almaktadır. Bu nedenle, Kula-Salihli Jeoparkı, yalnızca jeolojik değerleriyle değil, aynı zamanda turizm açısından da önemli bir merkez olma potansiyeline sahiptir.



Harita 2.1. Çalışma Sahasının Jeosit Haritası
Kaynak: Kula- Salihli Jeopark 2025’ den yararlanılarak yeniden çizilmiştir.

Tablo 2.1. Kula-Salihli Jeoparkı Jeositleri

No	Jeositler	No	Jeositler	No	Jeositler
1.	Kula Kent Mimarisi	2.	Kula Divlit Lav Mağarası	3.	Kula Divlit Parazit Koniler
4.	Kula Divlit Lav Akıntısı	5.	Kula Divlit Sıçrama Konileri	6.	Kula Divlit Volkan Konisi
7.	Yellik Şist Topografyası	8.	Hacıtufan Kuvars Damarı	9.	Elekçitepe Kaya Mezarları
10.	Evciler Şist Topografyası	11.	Evciler Köy Mimarisi	12.	Evciler Peribacaları Ve Kırgıbayır
13.	Elekçitepe-Hacıhasan Lav Platformu	14.	Eviler Volkanik Kanyon	15.	Dereköy Lav Tüpü
16.	Tabala Mesa Yapısı Ve Roma Kalesi	17.	Kula Peribacaları	18.	Homo Erectus Vadisi
19.	Burgaz Lav Platosu Ve Gediz Taraçaları	20.	Şehitlioğlu Kırgıbayır	21.	Kav Tepe Ve Volkan Baca Tıkacı
22.	Sarnıç Kontak Metamorfizması Ve Fosil Toprak	23.	Karayar Dayk	24.	Thermaï Thessos Sıcak Su Kaynağı Ve Kaya Oymaları
25.	Çakırca Bazalt Sütunları	26.	Dereköy Volkanik Kanyon	27.	Dereköy Şelale
28.	Acısu Ofiyolit	29.	Acısu Sıcak Su Kaynağı	30.	Hoca Seyeftin Köprüsü
31.	Antik Kollyda Köy Mimarisi Ve Sarnıçları	32.	Saraçlar Tabakalanması	33.	Saraçlar At Nalı Ve Volkan Konisi
34.	Sandal Divlit Lav Mağarası	35.	Bağtepe Divlit Volkan Konisi	36.	Volklar Üzerindeki Bitki Süksesyonu
37.	Sandal Divlit Volkan Konisi	38.	Çukurada Maar	39.	Sandal Divlit Lav Akıntısı
40.	Küçük Divlit Volkan Konisi	41.	Yunus Emre, Tabduk Emre Türbesi Ve Carullah Bin Süleyman Cami	42.	Encekler Kaya Mezarları
43.	Palankaya Roma Yerleşkesi	44.	Harmanyeri Dolin	45.	Palankaya Bazalt Sütunları
46.	Börtlüce Karstik Mağara	47.	Kaplan Divlit Volkan Konisi	48.	Kaplan Divlit Lav Mağarası
49.	Kaplan Divllit Lav Akıntısı	50.	Gediz Grabeni	51.	Adala Volkanik Kanyon
52.	Suçu Şelalesi	53.	Kız Köprüsü	54.	Çakallar Tarih Öncesi İnsan Ayak İzleri

Tablo 2.1. (Devamı)

55.	Çakallar Divlit Volkan Konisi	56.	Kanlıkaya Tarih Öncesi Kaya Resimleri	57.	Gökeyüp Çömlekçilik
58.	Bağcılık	59.	Damatlı Köyü	60.	Karadut Fayı
61.	Tmolos Depoları	62.	Kurşunlu Kaplıcaları	63.	Kurşunlu Şelalesi Ve Aktüel Traverten Oluşumu
64.	Tmolos Depoları Üzerinde Hidrotermal Alterasyon	65.	Kurşunlu Vadisi	66.	Üfürük Termal Alanı Gaz Çıkışı
67.	Tabak Deresi Dev Kazanları	68.	Çamurhamamı	69.	Kısıkderesi Antik Çay Ocağı
70.	Sart Ve Artemis Tapınağı	71.	Bintepeler	72.	Marmara Gölü
73.	Kemerköy				

2.1. KULA VE SALİHLİ İLÇELERİNİN BAŞLICA DOĞAL TURİSTİK ÇEKİCİLİKLERİ

2.1.1. Kula-Divlit Volkan Konisi

Manisa-Kula etrafında geniş bir sahaya dağılmış olan piroklastik koniler dikkat çekmektedir. Piroklastik koniler güncel olarak “Devlit” adıyla adlandırılmıştır (Güney, 2011: 179). Dağların önemli bir kesimi, volkanizma sırasında yeryüzüne çıkan lav veya piroklastik unsurların (tefra) üst üste birikmesi sonucu meydana gelmiştir. Bunlardan birkaçı yalnızca piroklastik unsurların üst üste toplanmasıyla ortaya çıkmış piroklastik volkanlardan (Kula volkanları) oluşur (Ünlü, 2022: 136; Fotoğraf 2.1.).



Fotoğraf 2.1. Kula Divlit Volkan Konisi

Kula'nın eski sönmüş volkanları arasında, yan yana bulunan ve çift krater şeklinde belirginleşen huni biçimindeki çukurlar oluşturmuş volkanlar ve bu volkanlara ait genç koniler dikkat çekicidir. Kula volkanik alanında, eski koniler oldukça yaygın olmakla birlikte, yeni koniler de belirgin şekilde yer almaktadır. Yeni koniler üzerinde bazıları belirgin bir şekilde gözlemlenen yeni kraterler mevcuttur. Yeni koniler ve üzerlerindeki yeni kraterler, Kula şehrinin kuzey ve kuzeybatı bölgelerinde iki ayrı grup halinde karşımıza çıkar. Kuzeydeki grup içerisinde yer alan "Kuladevilit" kraterleri çift krater yapısı sergilerken, batıdaki "Karadevilit" kraterleri de benzer biçimde çift krater olarak oluşmuştur. Diğer yeni korunmuş kraterler ve bu kraterlerin bulunduğu yeni koniler, söz konusu çift kraterlerden çok uzak olmayan tek kraterler olup, hepsi bir arada bir grup oluştururlar (Yalçınlar, 1969: 633-634).

Divlit Tepe Volkanitleri, en önemli volkanik oluşumlardandır ve volkanizmanın üçüncü safhasında oluşmuştur. Doğuşu ve biçim olarak sinder koni veya skorya koni türündendir. Sinder koniler, volkan bacasından fırlayan farklı boyutlardaki piroklastik unsurların havada sertleşip baca çevresinde kalıntı oluşturması ile oluşmuş dik yamaçlı

volkan konileri olarak tanımlanmaktadır. Bu konilerin oluşumunu sağlayan unsurlar ince taneli kül malzemedен çapı 1 metreyi aşabilen genişlikte volkan bombalarına kadar değişik boyutlarda da olabilmektedir (Kula-Salihli Jeoparkı, 2023). Neredeyse hiç aşınmamış bir görüntüye sahip olan bu biçimler bazaltik lav ve tefra unsurlarından meydana gelmişlerdir. Renkleri koyu siyah olduğu için öteki safhalardan rahatlıkla ayırt edilebilmektedirler. Sahada görülen Kuladevilit ile birlikte Çakallardivlit, Kaplandevlit ve Karadivlit bu sahaya ait en son oluşan şekillerdir (Kayan, 1992).



Fotoğraf 2.2. Kula-Divlit Lav Akıntısı

Türkiye'nin en genç oluşumlu olan volkan konilerinden birisi olan bu koni çoğunlukla siyah koyu kahverenginde ve mercimek-fındık boyutlarında, çok delikli, yumuşak unsurlardan (skorya) oluşmuştur. Nisbi yükseltisi 170 metre olan koninin deniz seviyesine olan yüksekliği 860 metredir (Kula-Salihli Jeoparkı, 2023).

2.1.2. Kula Peribacaları

Peribacası, volkanik tuf, volkan külü, marn, kil ve till gibi görece yumuşak kayalardan meydana gelmiş, genellikle konik ya da silindirik şekillerde yer alan doğal oluşumlardır. Bu yapılar, üst kısmında yağmur erozyonundan korunmalarını sağlayan, tepsi veya külâh biçimindeki sert kaya parçalarıyla korunmuşlardır (Hoşgören, 2011: 229). Peribacalarının oluşumu, aslında badlands (çöl benzeri arazi) topoğrafyasının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Erinç (2012: 411) bu doğal şekillerin, sel etkisiyle meydana gelen aşındırmalar sonucu, arka planda geriye kalan sütun biçimindeki kaya çıkıntıları olduğunu belirtmektedir. Peribacaları, hem doğal anıtlar olarak kabul edilir hem de turizm açısından oldukça yüksek bir çekim gücüne sahip olan, etkileyici yapılar olarak ön plana çıkmaktadır (Yılmaz, 2001: 106).

Peribacalarının oluşumunda başlıca etkenler, akarsuların aşındırma ve taşıma süreçleri ile rüzgârın etkileridir. Su ve atmosfer koşullarına bağlı bu faktörlerin yanı sıra, kayaların litolojik yapısı ve bölgenin jeomorfolojik özellikleri de önemli bir rol oynamaktadır (Ekinci & Doğaner, 2012: 400). Peribacalarının gelişme gösterebilmesi için faal bir yamaç şekillenmesine gereksinim duyulmaktadır. Litolojik öğelerin de bu yamaç üzerinde yüzeylemesi mecburidir. Peribacaları esas jeolojik yapı üstünde jeomorfolojik süreçlerin tesiriyle oluşan yer şekilleridir (Emre & Güner, 1988: 27).

Kula peribacalarının oluşumuna gelince yörenin kuzeydoğu kesiminde bazalt platosu olarak ayırt edilen rölyef kompleksi içinde farklı dirençteki yatay duruşlu gölsel ve volkanik katmanların bulunduğu alanda düzensiz ve şiddetli sağanak yağışların sonucu akışa geçen yüzeysel suların aşındırması ile peribacaları özel rölyefi ortaya çıkmıştır. Jeomorfolojik şekillenmenin başlangıç aşamasında yüzeydeki dirençli bazalt katman, içerdiği kırık sistemleri nedeniyle çözülmekte ve parçalar kaya çıkıntıları şeklinde sel yatakları içinde aşağılara doğru yer değiştirmektedir. Üstteki koruyucu bazalt katmanının parçalanarak ortadan kalkmasıyla alttaki volkano- sedimenter katmanlardan oluşan yapı açığa çıkmaktadır. Yörede bazaltik lav platosu üzerinde akarsu ve sellerin derince yarındığı vadiler arasında ortaya çıkan mesa ve büt şeklindeki tepe ve sırtların yamaçları üzerinde genel olarak badlands topografyası gelişmekte sadece Burgaz Tepe yamaçlarında peribacaları oluşumuna rastlanmaktadır (İrdem, Koçman, & Kapsız, 2006: 437-438)

Kula'daki peribacalarının üstünde gelişim gösteren litolojik yapı, Neojen yaşlı Ahmetler Formasyonu'na aittir. Bu formasyon üzerinde, yerel etkenlerle şekillenen ve tamamen marnlı ile killi yapıya sahip olan Kuvaterner yaşlı kumtaşları bulunmaktadır. Peribacası oluşumunu ve gelişimini hızlandıran en önemli faktörlerden biri, bu yapının dikey doğrultuda çatlaklar içermesidir (Ege, 2019: 469).



Fotoğraf 2.3. Kula Peribacalarına Girişi Gösteren Tabela

Kula peribacaları, yerel halk arasında Kuladokya olarak bilinmektedir (Fotoğraf 2.4.; Fotoğraf 2.5.). Sahanın litolojik yapısı incelendiğinde, kil, kumtaşı ve konglomera katmanlarının art arda sıralandığı gözlemlenmektedir. Peribacalarının bu bölgede yoğunlaşmasının bir diğer önemli sebebi ise uygun eğim koşullarıdır. Morfolojik açıdan incelendiğinde, peribacalarının genellikle 10-15 metreye kadar ulaştığı, taban kesiminde ise yüksek, konik şekillerine doğru çaplarının 1 metreye kadar daraldığı görülmektedir (Ege, 2019: 473).

Turizmde bu jeolojik ve jeomorfolojik oluşumların başta gelen önemi, dünyada bu kadar geniş alana yayılmış, ender bir yer şekli olmasıdır. Oluşumlarını hazırlayan

jeolojik, jeomorfolojik ve paleoklimatolojik koşulların bu çevrede bir araya gelmesi , bu yer şekillerini oluşturarak, Kapodokya bölgesinin dünya çapında önemli bir turizm alanı olmasını sağlamıştır (Doğaner, 2001: 108).

Yer biliminde bir arşiv niteliği gösteren Kula peribacaları hem bilim insanlarının hem de turistlerin yoğun etkisi altındadır. Ancak yapılan bazı değerlendirmeler sonucunda da tanınırlık açısından sorun yaşandığı görülmüştür. Hatta Kula Peribacalarının varlığından bile haberi olmayan bir yerli kesim bulunmaktadır (Uçtu, 2017). Görülen bu durum Kula'nın yeterince turist ağırlayamadığını ve gerektiği kadar keşfedilemediğinin bir belirtisidir (Körbalta, 2018). Ancak son yıllarda düzenlenen gezi turları, bisiklet turları, arazi çalışmaları ve yapılan reklamlar ile tanınırlığı artırılmaya çalışılmaktadır.



Fotoğraf 2.4. Burgaz Köyü Yakınlarında Yer alan Kula Peribacaları'ndan Genel Görünüm



Fotoğraf 2.5. Burgaz Köyü Yakınlarında Yer alan Kula Peribacaları

2.1.3. Çakırca Bazalt Sütunları

Kula'nın Şehitlioğlu mahallesine bağlı Çakırca köyünde gözlemlenen bazaltlar, tahminen 1.260 milyon yıl önce Toytepe Volkanı'nın patlamasıyla lavların bütün çevreyi kaplaması sonucu oluşmuştur. Volkandan fişkıran lavlar, en başta hemen hemen 800°C sıcaklığa sahipken, yavaş bir şekilde ve uzun bir süreçte, neredeyse yüz yıl boyunca soğuyarak katılaşmıştır (Kula Salihli Jeoparkı, 2023; Fotoğraf 2.6.).



Fotoğraf 2.6. Çakırca Köyünde Yer Alan Çakırca Bazalt Sütunları

İlk soğuma, lavların yüzey kısmında gerçekleşmiş ve zamanla bu soğuma derinlere doğru ilerlemiştir. İlerleyen bu soğuma süreci, lav akıntılarında hacim küçülmesine, büzülme ve daralmaya neden olmuştur. Bu etkiyle, lav akıntılarının yüzeyinde altıgen şeklinde çatlaklar meydana gelmiş ve bu çatlaklar derinleştikçe, zamanla birbirine bağlı altıgen bazalt sütunları oluşmuştur (Kula Salihli Jeoparkı, 2023; Fotoğraf 2.7.).



Fotoğraf 2.7. Çakırca Köyünde Yer Alan Çakırca Bazalt Sütunları-2

2.1.4. Sandal-Divlit Volkan Konisi

Volkanik faaliyetler Miyosen-Pliyosen başlarından Kuaterner'e hatta Tirhenien çağlara kadar devam ettiği dönemde bazaltik volkanik dağlar oluşmuştur. Genellikle iki büyük volkanik evredeki volkan çıkışları Miyosen-Alt Pliyosen arasında kırık hatları boyunca andezit, bazik gibi lavlardan oluşur. Bu evrede daha çok lav yığılmaları, platolar, ignimbirit yaylaları oluşurken ikinci evre olan Üst Pliyosen-Kuaterner'de bazalt lavları ile temsil edilmektedir. Miyosen-Alt Pliyosen volkanik arazisi üzerinde kuvvetli çıkışlar sonucunda büyük çaplı volkan dağları oluşmuştur (Ünlü, 2022: 136). Bu alandaki genç volkanik şekiller çok küçük ölçekli olup, sayıları 60'dan fazla koni oluşturmaktadır. Bu alandaki volkanik şekilleri, koniler, patlama çukurlukları ve lav akıntıları olmak üzere üç grupta toplamak mümkündür. Koniler; volkan külü, volkan kumu ve volkan çakılı gibi parçalı materyallerden oluşmuşlar ve kraterlerinden bazalt lavları çıkarmışlardır. Bunlar, yükseklikleri 50-200 m arasında değişen küçük konilerdir (Erinç, 1970: 30).



Fotoğraf 2.8. Sandal Divlit Konisi

Sandal Divlit konisi, koyu kahverengi ve siyah tonlarındadır (Fotoğraf 2.8.). Fındık ile mercimek büyüklüğünde, çok sayıda boşluk içeren ve gevşek yapıya sahip olan unsurlardan meydana gelmiştir. Bu koni, Kula volkanizmasının üçüncü evresine ait (Divlit Tepe Volkanitleri) en belirgin volkanik şekillerden biridir. Hem şekil özellikleri

hem de oluşum bakımından sindir konisi veya skorya konisi tipindedir. Koninin yüksekliği, deniz seviyesinden 900 metre olup, çevresine göre yaklaşık 150 metreye kadar bir yükseltisi vardır. Kraterinin genişliği ise yaklaşık 225 metredir (Kula Salihli Jeoparkı, 2023; Fotoğraf 2.9.; Fotoğraf 2.10.).



Fotoğraf 2.9. Sandal Divlit Volkan Konisi Yakından Görünüm

Volkanik tepeler arasında en büyük ve en heybetlileri Sandal ve Kara Divlit'tir. Tüm volkan konileri "maar" tipi "sinder" ve "spatter" tiptedirler ve yaşlarına bağlı olarak aşınma düzeyleri açısından birtakım değişiklikler gösterirler. Bilhassa yaşlı konilerde kraterler daha büyük ve az eğimli, daha genç konilerdeki kraterler ise daha dik ve nispeten küçüktür (nl, 1998).



Fotoğraf 2.10. Sandal Divlit Lav Akıntısı

2.1.5. Çamurlar ve Çamur Hamamı

Çamurhamamı, Salihli ilçesinin mahallelerinden biri olup, bölgedeki en önemli özelliklerinden biri kaplıcalarıdır. Buradaki sıcak su kaynağının varlığı, yerleşim için cazip bir faktör olmasına rağmen, deprem riski nedeniyle insanlar uzun bir süre bu bölgeye yerleşmeyi tercih etmemişlerdir. Bu sebeple, yerleşimin yaklaşık 90-100 yıl öncesine dayandığı kabul edilmektedir. Yaklaşık 400 dönümlük bir alan üzerine inşa edilen kaplıca tesisi, 130 oda ve 260 yatak kapasitesine sahiptir. Kendiliğinden çıkan suyun 52°C sıcaklığa ulaşmakta ve bu özelliğiyle diğer kaplıcalardan farklılık göstermektedir. Kullanılmadan önce dinlendirilen bu su, dinlenme sırasında biriken değerli çamur tortusuyla birlikte, kür amacıyla pazarlanmaktadır. Bu çamur, romatizma, siyatik, kemik erimesi, kireçlenme, lumbago, cilt rahatsızlıkları ve kadın hastalıkları gibi birçok sağlık sorununa iyi gelmektedir. Çamurhamamı, Salihli'nin Kurşunlu Kaplıcası ile birlikte, bölgenin en kıymetli ve önemli değerlerinden birini oluşturmaktadır (Ürer, 2009: 99). Çamur hamamı cilt hastalıklarının tedavisinde kullanılmakta olup, çok rağbet görmektedir (Şenol, 2008: 140).



Fotoğraf 2.11. Çamurhamamı Tesislerinden Bir Görünüm
Kaynak: (Kula Salihli Jeoparkı, Erişim Tarihi: 29.12.2024)

2.2. KULA-SALİHLİ JEOPARKI'NIN KÜLTÜREL TURİSTİK ÇEKİCİLİKLERİ

2.2.1. Prehistorik Ayak İzleri

Anadolu'daki genç volkanik faaliyetler, insanlık tarihiyle neredeyse eş zamanlıdır. Bu durum, bölgedeki eski uygarlıkların volkanlarla olan ilişkisini ortaya koymaktadır. Kula'daki volkanlar üzerinde bulunan ayak izleri, Çatalhöyük'teki mağara resimlerinde volkanik patlamaların anlatımı ve ünlü tarihçi Strabon'un yazılarındaki volkanlarla ilgili bilgiler, bu ilişkileri gözler önüne sermektedir (Fotoğraf 2.12.). Ayrıca, tarihsel volkan patlaması kayıtları da bu durumu desteklemektedir. Halosen dönemine ait tarihi belgeler ve Radyometrik Yaş Tayini ile elde edilen veriler, Türkiye'de 13 volkanın bu dönemde aktif olduğunu ortaya koymaktadır. Halosen dönemi, yaklaşık 11.700 yıl öncesine denk gelir. Batı Anadolu'da Kula, Orta Anadolu'da Hasan Dağı, Erciyes, Karapınar, Göllüdağ, Acıgöl, Güneydoğu'da Karacadağ ve Doğu Anadolu'da ise Süphan, Kars, Girekol,

Tendürek, Nemrut ve Ağrı volkanları, bu dönemde faaliyet gösteren önemli volkanlardır (Atıcı & Türkecan, 2016).



Fotoğraf 2.12. Prehistorik Ayak İzleri

Çakaltepe Divliti, Sandal Divlit ve Kara Divlit volkan konilerinin en batısında yer almaktadır. Bu volkanın batı yamacında, ilkel insan ve çocuk ayak izleriyle birlikte, muhtemelen bir köpeğe ait ayak izleri de bulunmaktadır (Fotoğraf 2.13.). Bu izler, Divlit'ten çıkan bazaltik cürufların üstünü örterek korunmalarını sağlamış ve bir kısmı briket yapımında kullanılmıştır (Ünlü, 1998). Çakallardivlit volkanının püskürme yaşıyla ilgili paleontolojik veriler, ilkel insan ayak izlerinin bulunduğu küllerin altında yer almaktadır. Bu konuda yapılan çalışmalar sonucu, Ozansoy (1972) volkanın püskürme yaşını 250.000 yıl olarak belirtirken, jeomorfolojik verilere dayanan Erinç (1970) ve Kayan (1992), bu yaşı 10.000-12.000 yıl olarak belirlemişlerdir.



Fotoğraf 2.13. Prehistorik Ayak İzleri-2

2.2.2. Sardes ve Artemis Tapınağı

Sart köyünde, Manisa ilinin Salihli ilçesinde bulunan ünlü harabe, Sardes Artemis Tapınağı'dır (Tunay, 1969: 117; Fotoğraf 2.13.). Tapınakla ilgili ilk incelemeyi yapan araştırmacılardan biri olan Thomas Smith, bu yapıyı ilk defa ziyaret eden kişi olmuş ve tapınakla ilgili bir eser kaleme almıştır (Butler, 1925: 136). (İnanç turizmi başlığı altında daha detaylı olarak ele alınmıştır.)



Fotoğraf 2.14. Sardes ve Artemis Tapınağı

2.2.3. Tarihi Kula Evleri

Kula, Manisa ilinin tarihsel ve kültürel zenginlikleriyle dikkat çeker. İzmir-Ankara karayolu üzerinde bulunan bu ilçe, Osmanlı Dönemi'ne ait sivil mimarlık örnekleri, etnik çeşitliliği ve korunmuş konut dokusuyla önemli bir yer tutar (Çelik, 2018). Kula evleri, 18. ve 19. yüzyıl Osmanlı yaşam kültürünün izlerini taşıyan yapılar olarak öne çıkar; bu evler, yerel halkın sosyal ve ekonomik yaşamını yansıtan mimari özellikler sunar (Yılmaz, 2016: 23-41). Kula'daki evlerin çoğu, avlu etrafına yerleşen, içe dönük yaşam alanlarıyla karakterizedir. Hem Türk hem de Rum kültürlerinin etkilerini taşıyan, ahşap işçiliğiyle süslenmiş detaylar, Osmanlı dönemi geleneksel Türk evlerinin izlerini günümüze taşır (Öztürk, 2020: 29-46). Bu evler, sivil mimarlığın estetik ve fonksiyonel zenginliğini gözler önüne serer ve Kula'nın benzersiz bir kültürel mirasa sahip olduğunu gösterir (Şahin, 2019: 12-34).



Fotoğraf 2.15. Tarihi Kula Evleri Tanıtım Levhası

Kula'nın ekonomik yapısında halıcılığın büyük bir önemi vardır. 17. yüzyıldan itibaren halı ve kilim dokuma, şehri yerel pazarlarda olduğu kadar İstanbul, Avrupa ve Amerika gibi uzak coğrafyalarda da tanınan bir merkez haline getirmiştir (Çetin, 2017). Kula'da özellikle kadınlar, halı dokuma işine aktif olarak katılır ve kent ekonomisine önemli bir katkı sağlar (Güler, 2015: 45-62). Bu gelenek, yalnızca ekonomik değil, kültürel bir miras olarak da önemli bir yer tutar ve yerel halkın kültürel üretime olan bağlılığını gösterir (Kılıç, 2021: 77-92). Kula evlerindeki süsleme ve mimari işçilik de halıcılıkla benzer biçimde bu kültürel birikimi yansıtır (Şahin, 2019: 12-34). Bu bağlamda, Kula sadece ticaretle değil, kültürel üretimle de önemli bir merkez olma özelliğini sürdürmüştür.



Fotoğraf 2.16. Tarihi Kula Evlerinden Bir Görünüm

2.2.4. Diğer Turistik Çekicilikler

Bintepe Tümölüsleri Sard kenti yakınlarında inşa edilmiştir. Salihli ilçesi Karayhşi Köyü civarında bulunan bu anıt mezarların sayısı 118 olup, UNESCO tarafından Dünya kültür mirası listesine alınmıştır (Arınç, 2018: 93).

Marmara Gölü depresyonu, kuzeybatı yönünde alçak bir eşikle Akhisar Ovası'ndan ayrılır (Arınç, 2018: 92). Marmara Gölü, doğal güzellikleri, kuş gözlemi ve su sporları gibi ekoturizm imkanlarıyla dikkat çeker. Ayrıca, bölgedeki huzurlu atmosfer ve yerel kültürel zenginlikler, sağlık ve kültür turizmi için de cazip bir destinasyon sunmaktadır.

Gökeyüp Kasabası'nda, özellikle kadınlar tarafından evlerin bir odasında veya avlularda yapılan çömlekçilik, geleneksel zanaatların sürdürüldüğü önemli bir kültürel özellik taşımaktadır (Ay, 2013: 37). Bu el sanatları, yerel üretimin ve el işçiliğinin

sergilendiği küçük atölyelerde, ziyaretçilere özgün bir deneyim sunarak bölgenin turizm potansiyelini artırabilir.

Börtlüce Mağarası, Ege Bölgesi'ndeki Menderes Masifi'ndeki mermerler içinde, Kula Jeopark alanına yakın konumda yer alır. Mağara, KD-GB ve KB-GD doğrultusunda kesişen iki ana koldan oluşur; toplam uzunluğu 575 m'dir. Fosil özellikte olan mağara, bol miktarda guano ve toprak/kil örtüsü barındırırken, son bölümündeki çökel oluşumlarıyla dikkat çekmektedir (Savaş, Acara, Törk, & Kahraman, 2014). Börtlüce Mağarası, benzersiz yer altı oluşumları ve doğal güzellikleriyle ekoturizm ve mağara turizmi açısından önemli bir potansiyele sahiptir.

2.3. KULA-SALİHLİ JEOPARKI'NDA GERÇEKLEŞTİRİLEN BAŞLICA TURİSTİK FAALİYETLER

2.3.1. Doğa Yürüyüşü (Trekking)

“Trekking” terimini anlamsal olarak “kağnı arabası, atla veya yaya olarak yapılan uzun ve zorlu seyahat” şeklinde açıklayabiliriz. Tatil anlayışındaki değişiklikler, doğrudan kişilerin seyahat motivasyonları ve turist profilleriyle bağlantılıdır (Kaymaz, 2022: 54). Ancak bugün turizm açısından yorumlandığında hem doğayla ilişkili sporlardan birisi, hem de doyum alınarak yapılan etkinliklerden birisi olarak tanımlanmıştır (Soykan, 2004: 27).

Ülkemizde trekking etkinlikleri, özellikle Akdeniz, Ege ve Karadeniz bölgelerinde bulunan birçok ilde yoğun bir şekilde yapılmaktadır. Özellikle Anadolu'nun yerleşme tarihi düşünüldüğünde birçok tarihi yol ağı bu faaliyetler için oldukça elverişlidir. Bu faaliyetler, genellikle yaz, sonbahar ve ilkbahar mevsimlerinde, bireysel katılımcılar ya da turlar tarafından düzenlenmektedir. Bu mevsimlerde yüzlerce, hatta binlerce kişi, yeni yerler keşfetmekte, zirveye tırmanmakta ve uzun mesafeli yürüyüşler yapmaktadırlar (Kaymaz, 2018: 417).

Türkiye'ye doğa turizmi için gelen turistler, yerel halkla benzer bir yaşamı deneyimlemek, doğa ile iç içe olmak, dağları aşmak, teknolojinin ulaşmadığı alanlarda kamp kurmak ve çevresindeki doğal dokuyu incelemek isterler. Bu nedenle, doğa yürüyüşü yapılan bölgelere ulaşım yolları yapılmamalı, bazı alanlara elektrik

götürülmemeli ve gereksiz yapılaşmadan kaçınılmalıdır. Ayrıca, doğal dokunun korunması, çevre kirliliğinin önlenmesi ve telsiz haberleşme sistemlerinin yerleştirilmesi gibi kararlar, bu aktivitelerin sürdürülebilirliğini sağlamak için önemlidir (Demir & Çevirgen, 2006: 142).

Ülkemiz, dağcılık ve doğa yürüyüşü yapmak için önemli ve değerli imkanlara sahiptir. Şehirlerin plansız büyümesinden henüz etkilenmeyen ve doğal yapısını koruyan bölgeler mevcuttur. Bu bölgeler doğru şekilde değerlendirilip, denetim altına alınmalıdır (Haberal, 2015: 147-148).

Kula civarındaki volkanik etkinlik, 60'tan fazla volkan konisinin oluşmasına yol açmış olup, bunlar arasında en dikkat çeken Divlit Tepesi'dir. Divlit volkanına yapılan kısa bir yolculuk, bu muazzam coğrafyayı kuşbakışı görme imkânı sunar. Zirveye ulaşmak, ilk bakışta zor gibi görünse de dikkatli bir göz, hemen patikayı fark edebilir. Patikaya ulaştıktan sonra, orta seviyede bir yürüyüş için zirveye çıkmak 40 dakikayı geçmez. Yürüyüş sırasında artan seramik parçaları, burada daha önce bulunan iki odalı bir yapının kalıntılarından geriye kalan izlerdir. Krater zamanla dolmuş, bu yüzden volkanın zirvesi düz bir alan halini almıştır. Zirveden bakıldığında, taze gibi duran lavlar ve sıralanan volkan konileri görünür. Kula volkanlarının bir başka ilginç özelliği, tüfler üzerinde bulunan insan ayak izleridir. Demirköprü Barajı civarında bulunan bu ayak izleri, yerinden sökülerek alınmış ve geriye pek fazla örnek kalmamıştır. Ayrıca, Kula civarındaki Kapadokya'ya benzer peribacaları, bahar aylarında gelinciklerle süslenir. İlkbahar aylarında bu peribacaları arasında birkaç saatlik keşif yürüyüşleri yapmak mümkündür. Kula Salihli Jeoparkı'nda resmi bir yürüyüş parkuru bulunmamakla birlikte, çevrede faaliyet gösteren trekking grupları kendi parkurlarını oluşturmuşlardır. En bilinen parkurlardan biri ise 2,7 km uzunluğunda bir rotadır.

2.3.2. Atlı Doğa Gezisi (Safari)

Atlı doğa yürüyüşleri yani safari turları, çoğunlukla patikaların olduğu yollarda kendine has atın dizginlerini kontrol ederek ağır ağır gezinme şeklinde bazı dağlık ve sahil sahalarının dışındaki yerlerde uygun yolun takibiyle gerçekleştirilen rekreasyon faaliyetidir (Newsome vd., 2002: 52).

Hedef kırsal sahalarda, bir kesimin kültürünün ve coğrafi dokusunun gezgin ve turistler aracılığı ile gezilmesi, incelenmesi ve tanıtılmasıdır (Haberal, 2015: 143-144). Zamanla gelişen ve daha geniş alanlara yayılan turlar, başlangıçta rehber eşliğinde, sınırlı bir bölgede ve genellikle bir saat içinde tamamlanan kısa gezilerden oluşuyordu. Bu turlar, genellikle milli parklar ve diğer doğal bölgelerde, kampçılıkla birleşerek daha uzun süreli etkinliklere dönüşmüştür (Oruç, 2004: 34 & Yılmaz, 2008: 71). Ülkemizde birçok alanda atlı doğa yürüyüşü yapılmaktadır. Ülkemizin birçok bölgesinde atlı doğa yürüyüşleri düzenlenmektedir. Kula-Salihli Jeoparkı'nda yapılan atlı doğa yürüyüşleri ise hem bölgenin turizm potansiyelini artırmış hem de ziyaretçilerin ilgisini çekmiştir.

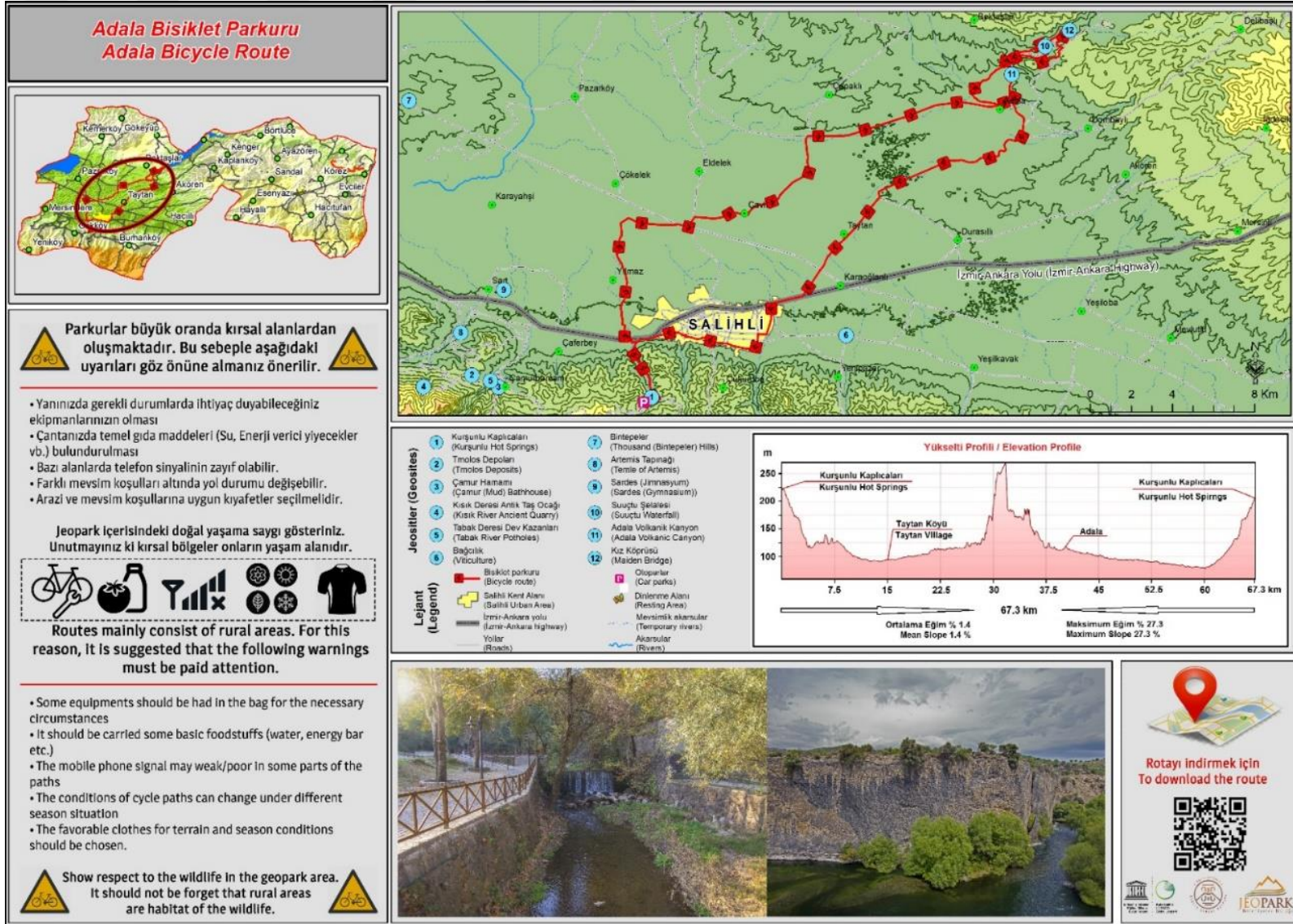
Kula-Salihli Jeoparkı, Manisa il sınırlarında yer alan ve zengin jeolojik yapılarıyla dikkat çeken bir doğa bölgesidir. Bu alanda yürüyüş ve atlı doğa gezisi parkurları, ziyaretçilere bölgenin volkanik kayaçları, bazalt sütunları, lav akıntıları ve fosil yatakları gibi doğal ve jeolojik oluşumları keşfetme imkanı sunar. Atlı parkurlar genellikle 10-15 km arasındadır. Katılımcılar, bu parkurlarda jeolojik süreçler hakkında eğitim alabilir, bölgedeki doğal zenginlikleri keşfederek, doğa ile iç içe bir deneyim yaşayabilirler.

2.3.3. Bisiklet Turları

Sportif etkinliklere aktif katılım veya bu etkinlikleri pasif bir şekilde izlemek, turistleri turizm faaliyetlerine yönlendiren önemli faktörlerden biridir. Spor turisti, özellikle spor yapmak veya sportif etkinliklere katılmak amacıyla seyahate çıkan ve bulundukları bölgedeki diğer etkinliklere de katılım gösteren kişidir (Hazar, 2007: 81-83). Ülkemizde düzenlenen bisiklet turları, spor turizminin popüler örneklerinden biri olarak dikkat çekmektedir. Özellikle Kula-Salihli Jeoparkı'nda yapılan bisiklet turları, katılımcılara doğal güzellikler eşliğinde benzersiz bir sportif deneyim sunmaktadır. Bu turlar, bölgedeki eşsiz jeolojik yapıları keşfetme fırsatı sunmasının yanı sıra, çevresel farkındalık yaratma ve bölgedeki turizm potansiyelini artırma açısından da büyük önem taşımaktadır. Bisikletle yapılan geziler, hem bir spor etkinliği hem de ekoturizm anlayışıyla birleşerek katılımcılara özel bir deneyim yaşatmaktadır. Kula-Salihli Jeoparkı'nda her yıl TİEB bisiklet grubu tarafından düzenlenen bu turlar, katılımcılara unutulmaz anlar yaşatmaktadır. Turlar, Salihli ilçesindeki Sard Antik Kenti ve Adala Kanyonu gibi tarihi mekanların yanı sıra, Kula ilçesindeki Kula- Divlit, Körez Mahallesi ve Sandal- Divlit volkanlarının çevresinde yapılmaktadır. Bisikletçiler, volkanlardan

akan lavların şekillendirdiği bazalt kayaları arasında pedal çevirerek doğa ile iç içe bir sürüş deneyimi yaşamaktadır.

Adala Bisiklet Parkuru, Salihli ilçesi ve çevresinde toplam 67,3 km uzunluğunda bir güzergah sunarak bisiklet tutkunlarını doğal ve tarihi güzellikler arasında bir yolculuğa davet etmektedir. Rota, Kurşunlu Kaplıcaları'ndan başlayarak, termal kaynakların bulunduğu bu bölgeden Taytan Köyü'ne uzanır. Geleneksel kırsal mimarisiyle dikkat çeken Taytan Köyü'nden sonra Adala bölgesine geçilir ve burada Adala Kanyonu'nun etkileyici manzaraları ile Demirköprü Barajı'nın huzur veren atmosferi deneyimlenir. Daha sonra rota, Lidya dönemine ait tarihi Tümülüsler'in bulunduğu Bintepeler'den geçerek Sardes Antik Kenti'ne ulaşır; burada antik kalıntılar ve tarihi yapılar ziyaret edilebilir. Bisiklet parkuru ağırlıklı olarak kırsal alanlardan geçtiği için rota boyunca farklı yükseklik profilleri sunulmakta, eğim %1,4 ortalamadan %27,3 maksimum seviyeye kadar değişmektedir. Yol boyunca cep telefonu sinyalinin bazı alanlarda zayıf olabileceği ve mevsim koşullarına uygun ekipmanla yola çıkılması gerektiği belirtilmiştir. Tarih, doğa ve bisiklet severler için tasarlanmış bu parkur, hem kültürel hem de doğal keşifler sunarak unutulmaz bir deneyim vadetmektedir.



Harita 2.2. Adala Bisiklet Parkuru (Kula Salihli Jeoparkı, Erişim Tarihi: 04.01.2025)

Bisiklet turizmi, doğa temelli turizm veya ekoturizmin bir parçası olarak özellikle genç gezginler için doğanın keşfedilmemiş alanlarına ulaşma imkânı sunar. Taşınabilirliği ve hafifliği sayesinde, kısa süre içinde geniş alanlar keşfetmek mümkün olur. Bunun yanı sıra, zorlu arazi koşullarında hızla ilerleyebilme ve macera hissi yaşama olanağı tanıdığı için son yıllarda oldukça popülerleşmiş bir aktivite haline gelmiştir (Erdoğan, 2003: 143). Son yıllarda Türkiye’de bisiklet turizmi, giderek daha fazla ilgi gören bir spor dalı haline gelmiştir. Avrupa’nın birçok ülkesinde olduğu gibi, Türkiye’de de bisikletle yapılan turlar popülerdir. Kültür ve Turizm Bakanlığı, bisiklet rotalarını belirlemek amacıyla bu alanda çalışmalarını sürdürmektedir (Şerefoğlu, 2009: 84).

2.3.4. Bilimsel Gezi

Bilimsel alan gezileri, öğrencilere gerçek bir eğitsel deneyim sunar ve katılımcılara çevre, doğa ve bilimsel süreçler hakkında derinlemesine bilgi edinme fırsatı tanır (Demir, 2022: 97). Kula-Salihli Jeoparkı’na yapılan bilimsel geziler, bölgedeki jeolojik ve doğal oluşumları anlamak adına son derece önemli etkinliklerdir. Bu geziler, katılımcıların jeolojik yapıyı, volkanik aktiviteleri, bazalt kayalarını, lav akıntılarını ve diğer doğal özellikleri bilimsel bir bakış açısıyla keşfetmelerini sağlar. Katılımcılar, bu oluşumların nasıl meydana geldiği ve bölgenin jeolojik geçmişi hakkında bilgi edinerek, çevresel farkındalıklarını geliştirir ve bilimsel veriler toplarlar.

Bu tür geziler, sadece bölgenin doğal güzelliklerini gözlemlemeyi değil, aynı zamanda jeolojik koruma ve çevre bilinci konusunda değerli bilgiler edinmeyi de sağlar. Fosil yatakları, mineraller ve diğer yer bilimleriyle ilgili incelemeler, katılımcılara bölgenin korunması için gerekli bilimsel perspektifi kazandırır. Kula-Salihli Jeoparkı’ndaki bilimsel geziler, katılımcılara doğa ile iç içe bir öğrenme deneyimi sunarken, çevresel koruma bilincinin gelişmesine de katkıda bulunur.

TÜBİTAK 4004 Doğa Eğitimi ve Bilim Okulları Projesi, öğrencilere doğa ile etkileşimde bulunarak bilimsel bilgilerini geliştirme fırsatı sunan bir dizi önemli projeye imza atmaktadır. Bu projelerden biri, "Mavi Bilye Enstitüsü" tarafından gerçekleştirilen ve "Bilim İnsanı Olmak İçin Büyümene Gerek Yok" sloganıyla başlatılan proje olup, Kula-Salihli Jeoparkı’nı da kapsayan bir bilimsel gezi etabına sahiptir. Bu proje, doğa

eğitimi ve jeolojik alan gezilerinin önemini vurgulayarak katılımcıların bilimsel bakış açılarını geliştirmelerine yardımcı olmuştur.

Projenin jeopark kısmı başarıyla tamamlanmış olup, katılımcılar Kula-Salihli Jeoparkı'nın çeşitli jeolojik ve doğal yapıları üzerinde yapılan gözlemlerle, bölgenin bilimsel anlamdaki zenginliğini derinlemesine inceleme fırsatı bulmuşlardır. Bu tür projeler, öğrencilerin doğa ve bilim arasında güçlü bir bağ kurmalarını sağlayarak, onların çevreye duyarlı bireyler olmalarına katkı sağlamaktadır.

TÜBİTAK 4004 Doğa Eğitimi projeleri, Kula-Salihli Jeoparkı gibi doğal alanların korunması ve bilimsel keşiflerin artırılması için daha fazla fırsat yaratmayı hedeflemektedir. Gelecek yıllarda, jeoparkın farklı bölgelerinde daha fazla bilimsel gezi ve eğitim programı düzenlenmesi planlanmaktadır. Bu geziler, katılımcıların bölgenin biyolojik çeşitliliği, ekosistem hizmetleri ve çevresel sürdürülebilirliği hakkında daha fazla bilgi edinmelerini sağlayacak, aynı zamanda bilimsel keşifler yaparak bu bilgilerin korunmasına katkıda bulunmalarına olanak tanıyacaktır.

Bu projeler, sadece katılımcıların bilgi edinmesini sağlamayacak, aynı zamanda onların çevreye duyarlı bir bakış açısı geliştirmelerini, doğanın korunmasına katkıda bulunmalarını ve bilimsel düşünme becerilerini artırmalarını da sağlayacaktır. Gelecekte, bu tür projelerle daha geniş kitlelere ulaşmak, doğa eğitimi ve bilimsel keşif alanında daha fazla insanı bilgilendirmek ve bilinçlendirmek hedeflenmektedir.

2.3.5. Foto Safari

Turizmde pazarlama faaliyetlerinde, fiziksel çevre önemli bir rol oynamaktadır. Bir destinasyonun sahip olduğu coğrafi çeşitlilik ve sosyokültürel yapısı, fotoğraf turizminin temel hedeflerine hizmet edebilmektedir. Fotoğraf turizmi, bireylerin gittikleri yerlerde doğa manzaraları veya toplumların sosyolojik yapısını fotoğraflamalarıyla ilgilidir. Özellikle doğa fotoğrafçılığında, destinasyonun sunduğu doğal ve kültürel öğeler turistlerin ilgisini çekmekte ve fotoğraf turizmi için önemli fırsatlar sunmaktadır. Son yıllarda, bireyler boş zamanlarını değerlendirmek için alternatif bir etkinlik olarak fotoğraf çekmeyi tercih etmektedir. Bu fotoğraflar, sosyal medya platformlarında paylaşılarak insanların birbirleriyle etkileşimde bulunmasını sağlamakta, aynı zamanda bireylerin kendilerini yenileyip ifade etmelerine fırsat sunmaktadır. Fotoğraf sanatı

üzerine eğitim alan kişiler, fotoğraf çekme eylemini daha geniş bir boyuta taşıyarak bunu turistik bir etkinlik haline getirebilmektedir. Ayrıca, foto safari gibi etkinlikler, bu tür fotoğrafçılara ilham vererek, çeşitli destinasyonlara seyahat etmelerini ve fotoğraf turizmine katılmalarını sağlamaktadır (Kement, 2019: 790-791).

Kula-Salihli Jeoparkı'ndaki foto safari etkinlikleri, doğa fotoğrafçılığıyla ilgilenen katılımcılara sadece görsel bir deneyim sunmakla kalmaz, aynı zamanda bilim turizmiyle de derin bir ilişki kurar. Bu etkinliklerde katılımcılar, bölgenin jeolojik yapıları, lav konileri, volkanik kalıntılar ve bazalt sütunları gibi doğal zenginlikleri fotoğraflarken, aynı zamanda bu doğal oluşumların bilimsel geçmişi ve ekosistemleri hakkında rehberler eşliğinde detaylı bilgiler alırlar. Bilim turizmi, turistlerin doğa ve bilimle iç içe olmasını sağlarken, Kula-Salihli Jeoparkı'ndaki foto safari turları, jeolojik, biyolojik ve çevresel bilgileri keşfetmek isteyen bireyler için mükemmel bir fırsat sunar. Katılımcılar, fotoğraf çekimi sırasında yalnızca estetik bir deneyim yaşamaz, aynı zamanda bölgedeki ekosistem, çevre koruma çalışmaları ve sürdürülebilir turizm anlayışı hakkında da bilgi edinirler. Örneğin, foto safari turları sırasında katılımcılar, yerel flora ve fauna ile ilgili bilimsel verilerle tanışır ve doğayı daha bilinçli bir şekilde keşfederler. Sonuç olarak, Kula-Salihli Jeoparkı'ndaki foto safari etkinlikleri, doğa fotoğrafçılığını bilim turizmi ile birleştirerek katılımcılara yalnızca estetik bir deneyim değil, aynı zamanda doğa ve bilimle ilgili derin bir anlayış kazandıran zenginleştirici bir etkinlik sunmaktadır.

2.3.6. Termal Turizmi

Turizm hızla gelişen, dinamik ve endüstriyel bir faaliyettir (Cooper vd., 2005). Son yıllarda, bireyleri seyahate yönlendiren faktörlerden biri de “sağlık” olmuştur. Dünya genelinde ve ülkemizde turizm endüstrisinin büyümesiyle birlikte, insanların seyahat etmeye yönelik sebepleri de değişmiş ve bu değişimle birlikte pek çok yeni turizm türü ortaya çıkmıştır (Kiremit, 2008: 4). Turizm ve sağlık arasındaki yakınlık, “Turizm insan sağlığına hizmet eden temel bir gereksinimdir.” Yani özünde sağlık olan turizm olgusu sağlıkla iç içedir ve sağlık turizminde kalitenin göstergesi ve dışa yansıyan görünümüdür (Koyunoğlu, 2003: 18)

Bir bireyin sağlığını korumak veya iyileştirmek amacıyla, kendi ülkesinin dışında bir ülkeye seyahat etmesi ya da aynı ülke sınırları içerisinde farklı bir bölgeye gitmesi ve

belirli bir süre o bölgedeki sağlık hizmetlerinden yararlanması, sağlık turizminin tanımını oluşturmaktadır (Korkmaz Özcan & Aydın, 2015: 69).

Önemli bir turizm alanı olan ve dünya çapında en rekabetçi sektörlerden biri olarak kabul edilen sağlık turizmi (Mahdavi vd., 2013), fitness, güzellik, rahatlama, şımartma, estetik cerrahi, medikal cerrahi, iyileştirici tedavi gibi aktivitelerle fiziksel, zihinsel, duygusal, mesleki, entelektüel ve ruhsal olarak iyi bir denge oluşturmayı veya geliştirmeyi amaçlamaktadır (Romanova vd., 2015).

Termalizm, doğanın sunduğu su kaynaklarının ısısı, mineralleri ve radyoaktif özellikleri gibi unsurların sağlık amaçlı etkinliklerde kullanılması ve bu etkinliklerin bilimsel temellere dayandırılması anlamına gelir. Ayrıca, termal kaynaklar etrafında gelişen turistik faaliyetler ise termal turizm adı altında toplanmaktadır (Zaman & Birinci, 2011: 406). Termal turizm, “Bilimsel ve tıbbi yönden tedavi edici özellikleri kanıtlanmış mineralli su kaynaklarının uzman personel refakatinde ve uygun tesislerde gerçekleştirilen kürlerle, çeşitli hastalıkların tedavi edilmesinde yararlanılan tekniklerin birleşimidir” şeklinde tanımlanabilir (Yozcu, 2011). Sağlık turizmi koordinasyon kurulunun 2022 yılında güncellediği rapora göre, termal turizm, sağlık turizmi çerçevesinde yer alarak, içeriklerinde erimiş mineraller barındıran maden sularının dinlenme, tedavi ve canlanma gibi çeşitli amaçlarla kullanılmasıyla ortaya çıkmaktadır. Yüzyıllardır insanlar, farklı rahatsızlıkları tedavi etmek için termal su kaynaklarından faydalanmayı gelenek haline getirmiştir. Bugün ise, daha modern ve tıbbi açıdan uygun ortamlarla sürdürülen bu gelenek, milyonlarca insanı sağlık turizmi kapsamında etkilemektedir (SATURK, 2022: 21).

Türkiye, termal turizm açısından zengin bir potansiyele sahiptir ve dört önemli termal merkez bu alanda öne çıkmaktadır. Bu merkezler, içerdiği mineraller ve şifa verici özellikleriyle hem yerli hem de yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir. Aynı zamanda yapılan araştırmalar, bu termal su kaynaklarının sağlık üzerindeki etkilerini daha iyi anlamamıza yardımcı olmaktadır. Bu merkezler, Türkiye'nin sağlık turizmi sektörünün gelişmesi ve uluslararası alanda tanınması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda çalışma sahasında sağlık turizmi açısından önem teşkil eden bazı destinasyonlar aşağıda değerlendirilmiştir.

2.3.6.1. Manisa-Kula Emir Termal Turizm Merkezi

Emir Termal Turizm Merkezi, Manisa'nın Kula ilçesinde yer alarak, bölgenin turizm potansiyelini artıran önemli bir merkez olarak öne çıkmaktadır. Sağlık turizmi ve yerel kalkınma açısından sunduğu fırsatlar, Emir Termal'i dikkat çekici bir destinasyon yapmaktadır. Jeotermal kaynaklar sayesinde sağlık ve dinlenme turizmi alanlarında önemli bir cazibe merkezi haline gelen bu bölge, özellikle romatizma, siyatik, kırık-çıkık, cilt hastalıkları ve kadın hastalıkları gibi rahatsızlıkların tedavisinde kullanılan banyo kürleri ile tanınmaktadır (Yılmaz & Çelik, 2020: 100-113). Ayrıca, termal sularda bulunan sindirim sistemi ve karaciğer üzerine faydalı etkileri nedeniyle içme kürleri de tercih edilmektedir.

Bunun yanı sıra, Emir Termal'in sunduğu olanaklar sadece sağlık turizmiyle sınırlı kalmamaktadır. Bölgedeki ekoturizm potansiyeli de, sürdürülebilir turizm anlayışının geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Emir Termal, doğa turizmi, geleneksel köy yaşamı ve yerel gastronomi gibi unsurları bünyesinde barındırarak, bölgeyi sadece bir sağlık merkezi değil, aynı zamanda kültürel ve çevresel zenginliklere sahip bir turizm destinasyonu haline getirmektedir (Özdemir & Aksoy, 2021: 250-266).

Emir Termal, Şehitlioğlu köyü sınırlarında, Kula'ya 19 km, Kula-Selendi yoluna ise 3 km mesafede yer almaktadır. İl merkezine ise 137 km uzaklıktadır. Termal su kaynağının çevresindeki tarihi hamam kalıntıları, bölgenin uzun yıllardır bu kaynaklardan yararlandığını göstermektedir. Kaplıca, bir ana kaynağın yanı sıra, bu kaynağın kaçaklarından beslenen iki küçük kaynağın birleşmesiyle oluşan sularla beslenmektedir. Suyun sıcaklığı 58-59 °C arasında değişirken, debisi 2,5-5 litre/sn arasında farklılık göstermektedir. Tesis bünyesinde yer alan 36 odalı yapı, 15 tefrişli ve 21 boş oda ile hizmet vermektedir. Bu odalar, tamamı banyolu olarak düzenlenmiş ve sıralı odalar şeklinde organize edilmiştir (Manisa Belediyesi, 2023).

2.3.6.2. Manisa- Salihli Kurşunlu Termal Turizm Merkezi

Salihli-Kurşunlu Termal Turizm Merkezi, Manisa il sınırlarında yer alan önemli bir termal turizm destinasyonudur. Kurşunlu kaplıcaları, bölgedeki jeotermal kaynaklardan beslenen şifalı suları ile sağlık turizmi açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu termal sular, özellikle romatizma, siyatik, kırık-çıkık, eklem hastalıkları ve cilt rahatsızlıkları

gibi pek çok hastalığın tedavisinde etkili bir tedavi yöntemi olarak kullanılmaktadır. Banyo terapileri ve içme kürleri, bölgedeki sağlık turizminin çekiciliğini artırarak yerli ve yabancı turistleri cezbetmektedir (Günay & Korkmaz, 2019: 112-125).

Kurşunlu Termal, yalnızca sağlık turizmi açısından değil, aynı zamanda ekoturizm ve sürdürülebilir turizm bakış açılarıyla da büyük fırsatlar sunmaktadır. Termal su kaynaklarının çevresindeki doğal alanlar, doğa yürüyüşleri, bitki örtüsü gözlemleri ve geleneksel köy yaşamı gibi çeşitli turizm aktiviteleri için uygundur. Bu tür faaliyetler, bölgedeki ekoturizm potansiyelini artırarak çevre dostu turizmin gelişimine olanak tanımaktadır (Öztürk, 2020: 54-68).

Bölgedeki Kurşunlu Termal, yerel ekonomiye sağladığı katkılarla da bölgesel kalkınmayı desteklemektedir. Bu termal tesisler, bölgedeki istihdam olanaklarını artırmış ve halkın yaşam standartlarını iyileştirmiştir. Ayrıca, yerel üreticilerle yapılan işbirlikleri ve geleneksel ürünlerin pazarlanması, bölgedeki diğer sektörlerle entegrasyonu güçlendirerek turizmin ekonomik faydalarını pekiştirmektedir (Tosun & Yıldız, 2021: 80-92).

Kurşunlu Kaplıcaları, Manisa'ya 65 km, Salihli'ye ise yalnızca 5 km mesafede yer almakta olup, İzmir-Ankara yolu üzerinden 2 km'lik bir yol ile ulaşılabilir. Kurşunlu Çayı vadisinde bulunan bu kaplıca, doğal güzellikleri ve harika manzarasıyla sadece sağlık amacıyla değil, aynı zamanda günübirlik ziyaretler için de tercih edilmektedir. Termal suyun faydalı olduğu rahatsızlıklar arasında romatizma, cilt hastalıkları, kadın hastalıkları, solunum rahatsızlıkları, sinirsel sorunlar ve eklem ağrıları yer almaktadır. Salihli Belediyesi tarafından işletilen tesis, 86 ev ve 270 yatak kapasitesine sahip olup, konaklama imkânı bulunmayan ziyaretçilere havuz, jakuzili banyo ve sauna gibi olanaklar da sunmaktadır. Ayrıca, tesis içinde doktor, fizyoterapist ve sağlık memuru gibi sağlık hizmetleri de sağlanmaktadır (Manisa Belediyesi, 2023).

2.3.7. İnanç Turizmi

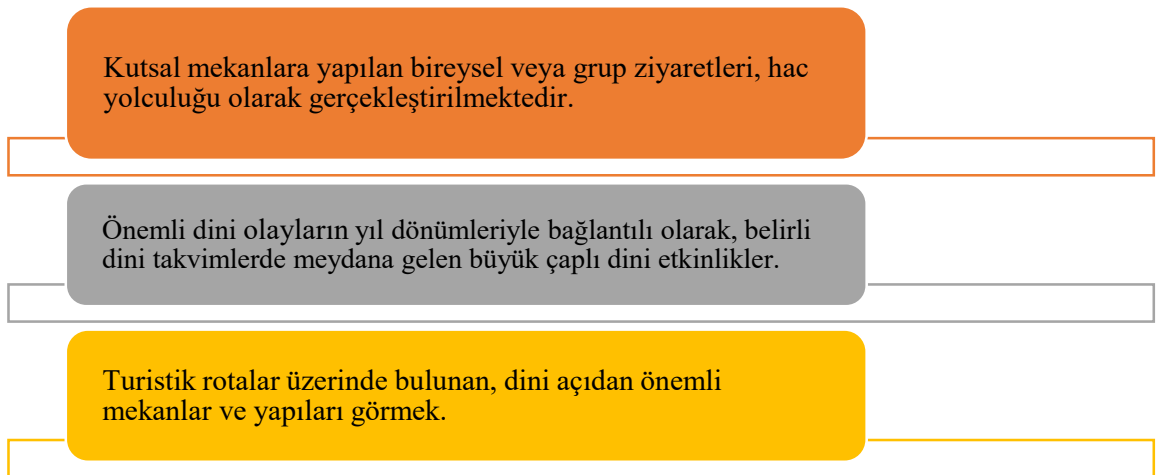
İnanç kavramı kelime olarak “bir öğretiyeye kalpten bağlanma; birine duyulan güvence, emniyet duygusu; Tanrıya, bir dine veya bir şeye güvenme, itimat edilen şey ” gibi anlamları ifade etmektedir. Turizm ile inanç arasında geçmişten günümüze kadar

süregelen güçlü bir bağ vardır. Tarihin ilk dönemlerinden itibaren inanç, seyahat etme isteğini tetikleyen önemli bir motivasyon kaynağı olmuştur (Henderson, 2002).

İnsanlar, günlük ihtiyaçlarını karşıladıkları ve yaşadıkları yerlerin dışına çıkarak, dini ihtiyaçlarını yerine getirmek ve inançla bağlantılı yerleri ziyaret etmek amacıyla yaptıkları seyahatleri inanç turizmi kapsamında değerlendirmektedir. Diğer bir deyişle, inanç turizmi, kutsal mekanların, bu inançlara sahip kişiler tarafından ziyaret edilerek turizm etkinlikleri çerçevesinde ele alınmasıdır (Başçı, 2011: 49). İnanç turizmini diğer turizm türlerinden ayıran başlıca özellikler, bu turizmin dini inançlara dayalı olması, ziyaretçilerin ilgisini çeken yerlerdeki somut dini unsurların ön planda olması, hem inançlı hem de inançsız kişilerin bu faaliyetlere katılabilmesi, yılın her döneminde gerçekleştirilebilmesi, eğlence amaçlı değil, dini bir odakla yapılması, manevi tatmin arayışının belirgin olması ve katılım için karşılaşılan engellerin çoğu zaman önemsiz olmasıdır (Turan, 2012: 41).

İnanç turizmi kapsamında gezilen dini miras sahaları; kiliseler, camiler, ibadethaneler, sinagoglar, anıt mezarlar, kutsal dağ ve mağaraları içermektedir. İbadet ve dini merasimlerin gerçekleştiği kutsal mekanlar elle tutulmayan kültürel mirasın bir parçası haline gelmiştir (Timothy & Nyaupane, 2009).

İnanç turizmi çeşitli biçimlerde gerçekleşebilir. Çoğunlukla üç farklı şekilde uygulanmaktadır (Şaman, 2009: 10; Şekil 2.1.).



Şekil 2.1. İnanç Turizminin Ortaya Çıkış Şekilleri

Kaynak: Şaman, 2009: 10.

2.3.7.1. Yunus Emre ve Tabduk Emre Türbesi

Türbe Manisa'ya 140 km, Kula'ya ise 21 km uzaklıkta olup, Gökçeören Kasabası'nın Emre köyü yakınındadır. Yunus Emre burada bulunan dergâhta 40 yıl hizmet etmiştir (Doğan, 2013: 831).

Yunus Emre'nin eğitmeni olarak bilinen Tapduk Emre ve Yunus Emre'nin türbeleri Emre köyünün dışında tepede yer alır. Tapduk Emre'nin mezarı, türbenin ortasında etrafında da çocukları ile eşinin mezarları yer almaktadır. Yunus Emre'nin kabristanı ise türbenin dışında pirinin ayak kısmında bulunmaktadır. Türbenin içinde Tapduk Emre ve ailesine ait olduğu düşünülen 10 sanduka mezar, giriş cephesinin sağında ise Yunus Emre'ye mensup olduğu söylenen bir kabir vardır (Bozer, 1990: 2448).

Yunus Emre türbesinin burada bulunmasından ötürü her sene on binlerce turiste ev sahipliği yapan önemli inanç mekanlarından biri haline gelen türbe de ziyaretçiler Yunus Emre ve Tabduk Emre'nin türbelerinde dualar edip adaklarını yerine getirmektedirler (<https://tr.euronews.com> Erişim Tarihi: 16.10.2023).

2.3.7.2. Sardes Antik Kenti

Sardes, Lidya Krallığı'nın başkenti olarak, antik dünyanın en önemli arkeolojik alanlarından biri olma özelliğini taşır. Bugün Türkiye'nin Manisa il sınırları içerisinde yer alan bu antik kent, tarihi, mimarisi ve kültürel yapısıyla büyük bir öneme sahiptir. Lidya Krallığı'nın zengin kültürel mirası, Sardes'teki buluntularla somut hale gelirken, özellikle MÖ 6. yüzyıldan itibaren bu kentte yapılan arkeolojik kazılar, bölgenin tarihine ışık tutmaya devam etmektedir (French, 1967). Sardes, sadece Lidya Krallığı'nın başkenti olarak değil, aynı zamanda Pers İmparatorluğu'na karşı gösterdiği direnç ve sonrasındaki kültürel dönüşüm ile de dikkat çeker (Lapatin, 2015: 65-86).

Sardes'in kent planlaması, mimari yapıları, zengin ticaret geçmişi ve kültürel izleri, antik dünyanın genel yapısıyla paralel olarak incelenebilir. Özellikle Sardes'teki Kral Gyges'in Sarayı, Artemis Tapınağı ve Büyük Hamam gibi yapılar, hem sanatsal hem de mühendislik açısından büyük bir öneme sahiptir (Briant, 2002). Bununla birlikte, Lidya'nın para biriminin ilk kez burada basılması, bu kenti sadece antik tarihçiler için değil, ekonomi tarihçileri için de önemli kılmaktadır (Sear, 2006). Sardes'in bu çok yönlü

mirası, hem tarihi hem de kültürel bağlamda derinlemesine incelenmesi gereken bir konu olarak günümüze kadar ilgi odağı olmuştur.



Fotoğraf 2.17. Sardes'den Bir Görünüm

2.3.7.3. Artemis Tapınağı

Sardes Antik Kenti'nde yer alan Artemis Tapınağı, Lidya'nın dini ve kültürel hayatında merkezi bir rol oynamış önemli bir yapıdır. Tapınak, Sardes'in şehir merkezinin yaklaşık 1,5 km doğusunda yer almakta olup, bu stratejik konumu sayesinde hem dini hem de ticari açıdan büyük bir öneme sahiptir. MÖ 6. yüzyılda inşa edilmeye başlanan Artemis Tapınağı, dönemin en büyük ve en görkemli tapınaklarından biri olarak kabul edilmektedir (Cook, 2012). Tapınak, doryphoros düzeni ile inşa edilmiş olup, yaklaşık 30 metre uzunluğunda ve 15 metre genişliğinde olan bu yapının sütunları, klasik Yunan mimarisinin zarif örneklerini sunar (Unger, 2011: 120-135). Tapınağın 24 sütunlu yapısı, dönemin en büyük korinth düzenine sahip yapılarından biri olarak dikkat çekmektedir.

Artemis Tapınağı'nın mimari özellikleri, sadece yapının büyüklüğüyle değil, aynı zamanda frizleri ve kabartmaları ile de önemli bir sanatsal değer taşır. Frizlerde, tanrıça Artemis'in ikonografik temaları işlenmiş, dini ritüellerin ve mitolojik sahnelerin temsil edildiği bölümler bulunmaktadır (French, 1967). Tapınak, aynı zamanda Lidya'nın zengin

ekonomik gücünü ve sanatsal yeteneklerini yansıtan önemli bir yapıdır. Yapımında kullanılan mermerler, Lidya'daki gelişmiş taş işçiliğini gösterirken, tapınağın çevresindeki kutsal alan, bölgedeki en önemli dini merkezlerden biri olmuştur.

Tapınağın inşası sırasında kullanılan malzeme ve dekorasyon, Sardes'in ekonomik gücünü ve dönemin kültürel zenginliğini gözler önüne serer (Briant, 2002). Ayrıca, Artemis Tapınağı, Lidya'nın Pers İmparatorluğu'na karşı bağımsızlık mücadelesi sürecinde dini ve politik anlamda da önemli bir merkez olmuştur (Lapatin, 2015: 65-86).



Fotoğraf 2.18. Artemis Tapınağından Bir Görünüm

2.3.7.4. Sard Kilisesi

İncil'de adı geçen yedi kiliseden birisi olan bu kilise Sard Antik Kentinde, Artemis Tapınağı'nın yanında tuğla ve küçük taşlardan örülmüş bir kilisedir. Bu kilisenin adı “Baki Kalan” ve “Benimle Yürü” anlamlarına gelmektedir (Bingöl, 2007: 165).

Sard Kilisesi, Sardes Antik Kenti'nde yer alan erken Hristiyanlık dönemine ait önemli bir yapıdır. Kilise, Sardes'in antik yerleşim alanının batısında, tapınaklar ve diğer kamu yapılarıyla yakın bir konumda inşa edilmiştir ve M.S. 3. yüzyıla tarihlenmektedir (Horsley, 1998). Bu yapı, Hristiyanlığın Roma İmparatorluğu'nda yayılmaya başladığı dönemde, Lidya bölgesinde Hristiyan topluluğun dini merkezlerinden biri olarak önemli

bir rol oynamıştır. Sard Kilisesi, hem mimarisiyle hem de erken Hristiyanlık ikonografisiyle büyük bir öneme sahiptir. Kilisenin iç mekanında, özellikle mozaikler ve freskler gibi sanatsal öğeler, dini ritüellerin ve erken Hristiyan ikonografisinin nasıl evrimleştiğini gösteren önemli kanıtlar sunmaktadır (Duncan, 1987).

Kilisenin mimari tasarımı, erken Bizans dönemine ait tipik özellikleri taşıırken, özellikle bazilika tarzındaki yapı, Hristiyan ibadetine uygun olarak düzenlenmiştir. İçerideki duvar mozaikleri ve freskler, Hristiyan sembolleri ile süslenmiş olup, hem dini hem de sanatsal açıdan önemli buluntular arasında yer alır. Bununla birlikte, kilise aynı zamanda erken dönem Hristiyan cemaatinin sosyal ve kültürel yapılarını yansıtan bir alan olarak işlev görmüştür (Murray, 2004). Sard Kilisesi, Hristiyanlık tarihinin erken dönemlerinde, özellikle Lidya ve çevresindeki yerleşimlerdeki dini dönüşümün bir simgesi olarak öne çıkmaktadır.

2.3.7.5. Sard Sinagogu

Anadolu'daki en eski Yahudi din yapılarından biri olan Sianagog, şehrin en eski eserlerinden biridir. Sard Antik Kentinde yapılan kazılardan sonra ortaya çıkarılmıştır (Bingöl, 2007: 165).

Sard Sinagogu, Sardes Antik Kenti'nde, Lidya'nın başkenti olan Sardes'in merkezine yakın bir alanda yer almaktadır. Bu sinagog, MÖ II. yüzyıl ile M.S. III. yüzyıl arasında inşa edilmiş olup, erken Yahudi topluluklarının yerleşim bölgelerindeki dini hayatlarına dair önemli bir örnek teşkil etmektedir (Netzer, 1999: 120-136). Sard Sinagogu, özellikle büyük mozaikleri, yapısal düzenlemeleri ve ikonografisi ile dikkat çeker. Sinagogun melek figürleri ve Tevrat sahneleri gibi dini temaları işleyen mozaikleri, Yahudi sanatının antik dünyadaki varlığına dair önemli bir kanıt olarak öne çıkar (Stern, 1994). Bu yapılar, aynı zamanda Yahudi topluluğunun Hristiyanlık ve diğer antik inançlarla nasıl etkileşimde bulunduğunu ve kendi dini kimliklerini nasıl koruduklarını gösteren simgesel öğelerdir.

Sard Sinagogu'nun yapısı, klasik basilika tarzında inşa edilmiştir, ancak bu yapının özellikleri, dönemin Yahudi dini yapılarıyla uyumlu bir şekilde düzenlenmiştir. İç mekanda bulunan aristokratik semboller, başka dini kültürlerle paylaşılan kültürel etkiler ile birlikte, dönemin sosyal ve dini yapısının bir yansımasıdır (Biddle, 1994).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TURİSTLERİN BİLİM TURİZMİ KAPSAMINDA SEYAHAT KARAKTERİSTİKLERİ VE TURİST MOTİVASYONLARININ ÖLÇÜLMESİ

3.1. BİLİM TURİZMİ AÇISINDAN TURİSTLERİN SEYAHAT KARAKTERİSTİKLERİ

Bilim turizmi, turistlerin keşif, öğrenme ve deneyimleme motivasyonları ile güçlü bir ilişki içerisinde. Bu tür seyahatlerin şekillenmesinde demografik özellikler önemli bir rol oynamaktadır. Nitekim eğitim seviyesi, yaş ve gelir düzeyi gibi faktörler, bilim turizmi katılımcılarının profillerini belirlemekte ve bu alandaki gelişmeleri etkilemektedir. Özellikle Kula-Salihli Jeoparkı'nı ziyaret eden turistlerin seyahat karakteristikleri incelendiğinde, konaklama sürelerine dair çeşitli bulgular elde edilmiştir.

Araştırma sonuçları, en fazla konaklamanın 3-5 gün arasında gerçekleştiğini ve bu gruptaki turist sayısının 148 olduğunu, toplam konaklayan turistlerin %39,7'sini oluşturduğunu göstermektedir. Bu durum, turistlerin genellikle orta uzunlukta konaklamayı tercih ettiklerini ve dinlenme amacıyla bu süreyi uygun bulduklarını ortaya koymaktadır. Kısa süreli ziyaretler de önemli bir yer tutmakta olup, 1-2 gün konaklayan 95 kişi, toplam turistlerin %25,4'ünü oluşturmaktadır. Bu grup, hızlı ve yoğun bir tatil arayan turistleri temsil etmektedir. Diğer yandan 6-9 gün süreyle konaklayan 67 kişi, toplamda %18'lik bir oranla daha uzun süreli konaklama yapanlardan daha az bir grubu temsil ederken, 10-14 gün konaklayan 31 kişi ise %8,3'lük bir oranla daha az tercih edilen bir gruptur. 15 gün ve daha fazla süreyle konaklayan 32 kişi, %8,6'lık oranla en uzun süreli konaklamayı tercih eden küçük bir kesimi oluşturmaktadır. Kısa ve orta süreli konaklamalar, toplam konaklama sürelerinin büyük bir kısmını oluşturduğundan, turistlerin genellikle kısa ve orta vadeli seyahat planları yaparak tatil ettikleri söylenebilir (Tablo 3.1.). Bu bulgular, seyahat alışkanlıkları ve turist davranışları hakkında önemli bilgiler sunmakta olup, bilim turizmi alanındaki genel eğilimleri de ortaya koymaktadır. Nitekim turistlerin çoğunluğu daha kısa süreli tatilleri tercih etmektedir.

Tablo 3.1. Turistlerin Ortalama Konaklama Süreleri (Gün)

	Kişi sayısı (n)	Yüzde (%)
1-2 gün	95	25,4%
3-5 gün	148	39,7%
6-9 gün	67	18%
10-14 gün	31	8,3%
15 gün ve daha fazla	32	8,6%

Araştırma sonuçlarına göre, turistlerin tatillerini birlikte geçirdikleri insanlar, seyahat deneyimlerini ve motivasyonlarını belirleyen önemli bir faktördür. Aile ile tatil geçiren 146 kişi, toplam turistlerin %39,1'ini oluşturarak en yüksek oranı temsil etmektedir. Bu durum, aile bağlarının tatil tercihleri üzerindeki güçlü etkisini vurgulamaktadır. Arkadaş grubuyla tatil yapan 125 kişi ise %33,5 oranıyla önemli bir ikinci grubu oluşturur; bu durum sosyal etkileşimin tatil seçimlerinde ne kadar kritik bir rol oynadığını göstermektedir. Yalnız seyahat eden 49 kişi, %13,1'lik bir oranla görece daha düşük bir seviyede yer almakta olup, bireysel tatil deneyimlerine olan ilginin varlığını da ortaya koymaktadır. Kulüp veya dernek üyeleriyle tatil yapan 50 kişi, %13,4'lük bir oranla yalnız seyahat edenlerden biraz daha fazla bir grubu temsil etmektedir. Diğer sosyal gruplar ise yalnızca 3 kişi ile %0,8'lik çok küçük bir oranı kapsar (Tablo 3.2.). Nitekim, bu bulgular, turistlerin tatil deneyimlerinde en çok aile ve arkadaşlarla birlikte zaman geçirdiklerini ve sosyal bağların tatil seçimlerinde önemli bir etken olduğunu göstermektedir. Aksi takdirde, bireysel seyahatler ve diğer sosyal gruplarla yapılan tatiller, daha az tercih edilen seçenekler olarak kalmaktadır.

Tablo 3.2. Turistlerin Tatillerini Birlikte Geçirdikleri İnsanlar

	Kişi sayısı (n)	Yüzde (%)
Yalnız	49	13,1%
Aile	146	39,1%
Arkadaşlarla	125	33,5%
Kulüp veya Dernek Üyeleri	50	13,4%
Diğer	3	0,8%

Genel olarak, turistlerin tatile çıkma sıklığı, yaş, gelir düzeyi, aile durumu ve yaşam tarzı gibi birçok faktörden etkilenmektedir. Bunun yanı sıra, tatil dönemleri ve kişisel tercihler de seyahat sıklığını etkileyen önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, turizm sektörünün hedef kitlelerin tatil alışkanlıklarını anlamak için bu faktörleri dikkate alması gerekmektedir. Araştırma bulgularına göre, yılda bir kez tatile çıkan 126 kişi, toplam turistlerin %33,8'ini oluşturmakta ve bu durum, birçok turistin yılda bir tatil yapma alışkanlığına sahip olduğunu göstermektedir. Diğer yandan 2-3 kez tatile çıkan 105 kişi, %28,2 oranıyla tatil yapma sıklığının arttığı bir grubu temsil etmektedir. Düzenli olarak seyahat eden bireylerden oluşan 3-5 kez tatile çıkan 92 kişi ise toplam turistlerin %24,7'sini oluşturmaktadır. Daha sık tatil yapan gruplar arasında ise 6-8 kez tatile çıkan 14 kişi, %3,8'lik bir paya sahipken, 9 ve daha fazla kez tatile çıkan 36 kişi, %9,7'lik oranla daha sık seyahat eden ancak sayıca az olan bir kesimi temsil etmektedir (Tablo 3.3.). Bu bulgular, turistlerin büyük çoğunluğunun yılda en az bir kez tatile çıktığını ve bazı grupların daha sık seyahat ettiğini göstermektedir. Seyahat etme sıklıkları ve alışkanlıkları, turizm sektöründe tatil planlamaları yaparken dikkate alınması gereken önemli faktörler arasında yer almaktadır. Nitekim tatil sıklığındaki çeşitlilik, hedef kitlelerin farklı ihtiyaçlarına göre stratejilerin oluşturulmasını gerektirmektedir.

Tablo 3.3. Turistlerin Tatile Çıkma Sıklıkları

	Kişi sayısı (n)	Yüzde (%)
Yılda 1 kez	126	33,8%
2-3 kez	105	28,2%
3-5 kez	92	24,7%
6-8 kez	14	3,8%
9 ve daha fazla	36	9,7%

Turistlerin gerçekleştirilen tatilden memnun kalma durumu ve beklentilerini karşılanması, etkinliklerin çeşitliliği, konfor düzeyi ve duygusal durum gibi birçok faktöre göre şekillenmektedir. Bu unsurlar, tatil deneyimini zenginleştirerek olumlu bir bakış açısının gelişmesine katkıda bulunmakta ve aynı zamanda turistlerin tekrar ziyaret etme isteklerini de etkilemektedir. Araştırma bulgularına göre, jeoparkı ziyaret eden 348 turistin %93,3'ü, gerçekleştirdikleri bu tatilden memnun kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu durum, bilim turizmi kapsamında ziyaret edilen jeoparkın, turistlerin genel tatil

deneyimlerini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Diğer taraftan, yalnızca 25 kişi, yani %6,7'lik bir kesim, tatil deneyimlerinden memnun olmadığını ifade etmiştir (Tablo 3.4). Bu analizler, tatil memnuniyetinin yüksek olduğunu ortaya koymakta olup, memnun kalan turistlerin oranının fazlalığı, turizm sektöründeki hizmet kalitesinin ve ziyaret edilen destinasyonun, turistlerin beklentilerini büyük ölçüde karşıladığının bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Bu bulgular, jeopark gibi bilimsel ve doğal destinasyonların tatil deneyimlerinde önemli bir rol oynadığını ve turistlerin genel memnuniyetinin, sürdürülebilir turizm açısından kritik bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 3.4. Bu Tatilden Memnun Kalma Durumları

	Kişi sayısı (n)	Yüzde (%)
Memnunum	348	93,3%
Memnun Değilim	25	6,7%

Turistlerin tatil sırasında gerçekleştirdikleri ortalama harcama tutarı, birçok faktöre bağlı olarak değişiklik gösterir. Bu faktörler arasında kişi sayısı, seyahat süresi, konaklama türü, kişisel harcama alışkanlıkları, yeme-içme alışkanlıkları, gerçekleştirilen etkinliklerin sayısı örnek olarak sıralanabilir. Kula-Salihli Jeoparkı, doğal güzellikleri ve bilimsel değeri ve gerçekleştirilecek turistik faaliyetlerin sayısı ile turistlerin ilgisini çeken önemli bir destinasyondur. Bu durum kuşkusuz harcama tutarlarını etkileyen bir unsurdur. Tatil süresince gerçekleştirilen harcama tutarlarına bakıldığında, 5000 TL'den az harcama yapan 82 kişi, toplam turistlerin %22'sini oluşturmakta ve bu, bazı turistlerin düşük bütçeli seyahat tercih ettiğini göstermektedir. Öyle ki, 5001-10000 TL aralığında harcama yapan 68 kişi, %18,2'lik bir oranla ikinci en büyük grubu oluştururken, 10001-15000 TL harcayan 62 kişi, %16,6 ile bu aralığı takip etmektedir. Kula-Salihli Jeoparkı gibi bilim turizmi odaklı destinasyonlarda, daha fazla deneyim ve keşif arayışı içinde olan turistlerin, genellikle tatil için daha yüksek bütçeler ayırdıkları gözlemlenmektedir. Buna karşın, 15001-20000 TL aralığında harcama yapan 48 kişi, %12,9, 20001-25000 TL harcayan 45 kişi ise %12,1'lik bir oranla bu harcama gruplarını takip etmektedir. 25001 TL ve üzeri harcama yapan 26 kişi ise, %7'lik bir oranla en yüksek bütçeyi ayıran turist grubunu oluşturmuştur (Tablo 3.5.). Bu bulgular, Kula-Salihli Jeoparkı'nda gerçekleşen bilim turizminin turistlerin harcama davranışlarını, çeşitliliğini ve ekonomik yönlerini yansıttığı için oldukça önemlidir. Aynı zamanda turizm sektörüne yönelik önemli bilgiler

sunmaktadır. Buna göre, bilim turizmi, turistlerin daha fazla deneyim ve bilgi edinme motivasyonu ile daha yüksek harcama yapma eğiliminde olduklarını ortaya koymaktadır.

Tablo 3.5. Bu Tatilde Gerçekleştirilen Ortalama Harcama Tutarı

>-5000 TL	82	22,0%
5001- 10000 TL	68	18,2%
10001-15000 TL	62	16,6%
15001-20000 TL	48	12,9%
20001-25000 TL	45	12,1%
25001 TL- >	26	7,0%

Kula-Salihli Jeoparkı'ndaki bilim turizmi bağlamında, turistlerin seyahat tercihleri önemli bir rol oynamaktadır. Araştırmalar, seyahat planlaması yapan turistlerin %66,0'ının bireysel olarak seyahat etmeyi tercih ettiğini göstermektedir. Bu yüksek oran, bireysel seyahatin popülaritesini ve turistlerin bağımsız seyahat etme eğilimlerini güçlü bir şekilde ortaya koymaktadır. Kula-Salihli Jeoparkı gibi doğal ve bilimsel değerleri barındıran destinasyonlar, bireysel gezginler için keşif ve öğrenme fırsatları sunmakta ve onların tercihlerini etkilemektedir.

Araştırma bulgularına göre, bireysel seyahat tercih eden 246 kişi, toplam turistlerin %66'sını oluşturarak, turistlerin büyük bir kısmının bağımsız seyahat etmeyi tercih ettiğini göstermektedir. Öte yandan, paket tur tercih eden 46 kişi, %12,3'lük bir oranla daha organize ve rehberli seyahat seçeneklerine yönelindiğini ortaya koymaktadır; ancak bu oran, bireysel seyahat tercihleri ile karşılaştırıldığında oldukça düşüktür. Okul gezilerine katılan 44 kişi, %11,8'lik bir oranla daha az tercih edilen bir seçenek oluştururken, kulüp veya dernek etkinliklerine katılan 37 kişi ise %9,9'luk oranla bu sınıflandırma içerisinde daha az tercih edilen bir diğer gruptur (Tablo 3.6.). Buna karşın, bu gruplar özellikle bilim turizmi kapsamında belirli kitlelere hitap edebilir. Örneğin, okulların düzenlediği geziler, öğrencilere doğal oluşumları ve jeolojik süreçleri tanıtmak için etkili bir fırsat sunar. Bu bağlamda, bu tür organizasyonlar, bilimsel keşif ve eğitim odaklı seyahatler açısından önemli bir yer tutmaktadır. Bireysel seyahat tercihi, Kula-Salihli Jeoparkı'ndaki ziyaretçilerin tatil deneyimlerini özelleştirme isteklerini yansıtmaktadır. Bu durum, seyahat endüstrisi için önemli bir veri sunmakta ve seyahat planlamasında bireysel özgürlüğün ve esnekliğin ön planda olduğunu göstermektedir. Kula-Salihli Jeoparkı'nın sunduğu çeşitli keşif olanakları

ve bilimsel aktiviteler, bireysel ziyaretçilere yönelik daha fazla seçenek sunulmasını gerekli kılmaktadır. Böylece, bilim turizmi alanında daha geniş kitlelere ulaşılabilir ve ziyaretçilerin tatil deneyimleri zenginleştirilebilir.

Tablo 3.6. Turistlerin Seyahat Planlama Şekilleri

	Kişi sayısı (n)	Yüzde (%)
Bireysel	246	66,0%
Paket Tur	46	12,3%
Okul Gezisi	44	11,8%
Kulüp veya Dernek	37	9,9%

Kula-Salihli Jeoparkı, sunduğu eşsiz manzara güzelliği ve doğal zenginlikleri ile dikkat çekmektedir. Turistlerin seyahat amaçları genellikle dinlenme, keşif ve eğlence etrafında şekillenirken, bu jeopark bu motivasyonları karşılayacak pek çok fırsat sunmaktadır. Katılımcıların 253'ü, toplam turistlerin %67,8'i, seyahat etme amacının tatil yapmak olduğunu belirtmiştir. Bu durum, Kula-Salihli Jeoparkı gibi doğa ve bilim odaklı destinasyonların turistler için ne denli önemli olduğunu göstermektedir. Jeopark, hem dinlenme hem de öğrenme odaklı bir tatil deneyimi sunarak, ziyaretçilerin beklentilerini karşılamaktadır. Bu tatil, doğal oluşumların görülmesi, oluşumların bilimsel açıdan incelenip bilgi sahibi olunması, fotoğraf çekimi ve doğa yürüyüşleri gibi etkinliklerle birleştiğinde, turistlerin seyahatlerinden elde ettikleri doyum artmaktadır. Buna karşın, turistlerin seyahat amaçları arasında ikinci sırada yer alan 79 kişi, toplamda %21,2'si, arkadaş ve akraba ziyaretlerini tercih ederken, iş amaçlı seyahat eden 41 kişi ise %11'lik bir oranla son sırada yer almaktadır (Tablo 3.7.).

Kula-Salihli Jeoparkı'na yapılan seyahatlerin büyük çoğunluğunun tatil yapmak amacıyla gerçekleştirildiği söylenebilir. Bu bulgular, doğa ve bilim turizminin, turistlerin seyahat tercihleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.7. Turistlerin Seyahat Amaçları

	Kişi sayısı (n)	Yüzde (%)
Tatil yapmak	253	67,8%
İş	41	11,0%
Arkadaş ve akraba ziyareti	79	21,2%

Tablo 3.8’de çeşitli doğa turisti kategorileri oluşturulmuş (Smith, 1989) ve jeoparkı ziyaret eden turistlerin bu sınıflandırma içerisinde kendilerini hangi doğa turisti sınıfına daha yakın gördükleri tespit edilmek istenmiştir.

Kültürlü doğa turisti grubu, toplam katılımcıların %30’unu oluşturarak, 112 kişiyle en fazla katılıma sahip turist sınıfı olarak öne çıkmaktadır. Bu grup, bilim turizmi ve doğa temelli turizm kapsamında seyahat eden turistlerin, tatillerinde ziyaret ettikleri destinasyonlar hakkında araştırma yapan, okuyan, sorgulayan ve inceleyen, kısacası bilinçli bir şekilde seyahat eden, gezerken öğrenen ve öğrenmeye açık bireyler olduklarını göstermektedir. Bu grubu sırasıyla %20,1 ile 75 kişiyle kararlı doğa turisti ve %16,6 ile 62 kişiyle tesadüfi doğa turisti takip etmektedir. Uzman doğa turisti grubu ise yalnızca %7,5’lik oranla 28 kişilik katılımla en düşük katılıma sahip grup olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda, belirli bir bilgi veya uzmanlık arayışında olan turist sayısının daha sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu veriler, doğa turizminde farklı turist sınıflarının dağılımı ve popüleritesini anlamak açısından önemli bilgiler sunmaktadır. Ayrıca, jeopark gibi bilimsel değere sahip destinasyonları ziyaret eden turistlerin büyük bir kısmının, daha seçici niteliklere sahip kültürlü turistler olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.8. Turist Sınıfı

	Kişi sayısı (n)	Yüzde (%)
Kararlı doğa turisti	75	20,1%
Kendini doğaya adanmış doğa turisti	59	15,8%
Belirli bir akımı takip eden doğa turisti	37	9,9%
Tesadüfi doğa turisti	62	16,6%
Uzman doğa turisti	28	7,5%
Kültürlü doğa turisti	112	30,0%

Turistlerin konaklama tercihleri, bütçeleri, seyahat amaçları ve kişisel zevklerine bağlı olarak çeşitlenmektedir. Farklı konaklama türleri, her gezginin ihtiyaçlarına ve beklentilerine hitap eden alternatifler sunarak tatil deneyimlerini zenginleştirir. Otel tercih eden 124 turist ile %33,2 oranı en yüksek tercihi göstermektedir. Bu durum, turistlerin genellikle konforlu ve profesyonel hizmet arayışında olduklarını ortaya koymaktadır. Aile, akraba ve arkadaş evlerinde konaklama ise 80 turist ile %21,4 oranında önemli bir tercih olarak öne çıkmaktadır; ayrıca sosyal bağların ve yerel

deneyimlerin turistler için değer taşıdığını vurgulamaktadır. Kamp ve pansiyon seçenekleri ise sırasıyla 70 kişi ile %18,8 ve 40 kişi ile %10,7 oranlarında tercih edilmiştir. Bu tercihler, daha maceracı ve ekonomik konaklama seçeneklerine olan talebin arttığını göstermektedir. Motel ve hotel seçenekleri ise en düşük tercih edilen konaklama türleri arasında yer almakta olup, motel yalnızca 8 kişi ile %2,1 oranında tercih edilmiştir (Tablo 3.9.). Bu nedenle bu veriler, turistlerin konaklama tercihleri hakkında önemli bilgiler sunarak, konaklama sektöründeki eğilimleri anlamaya yardımcı olmaktadır.

Tablo 3.9. Turistlerin Konaklama Tercihleri

	Kişi sayısı (n)	Yüzde (%)
Otel	124	33,2%
Motel	8	2,1%
Hotel	28	7,5%
Pansiyon	40	10,7%
Aile, akraba, arkadaş evinde	80	21,4%
Kamp	70	18,8%
Diğer	23	6,2%

Turistlerin ulaşım tercihleri, seyahat deneyimlerini önemli ölçüde etkileyen bir diğer faktördür. Ulaşım tercihi, bütçe, zaman kısıtlamaları ve kişisel tercihlere bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Bu nedenle doğru ulaşım aracının seçimi, tatil planlamasında kritik bir rol oynamaktadır. 173 turist ile %46,4 oranı, özel araç kullanmayı tercih edenlerin sayısının en yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum, turistlerin kendi araçlarıyla seyahat etmeyi, esneklik ve konfor arayışıyla ilişkilendiriyor. Şehirlerarası veya şehiriçi toplu taşıma ise 100 kişi ile %26,8 oranında tercih edilmiştir. Bu, toplu taşıma sistemlerinin turistler arasında yaygın bir seçenek olduğunu ortaya koymaktadır. Kiralık araç kullanımı 38 kişi ile %10,2 oranında tercih edilmiştir ve özellikle belirli destinasyonları keşfetmek isteyenler için popüler bir alternatif sunmaktadır. Havayolu, demiryolu ve karavan gibi diğer ulaşım yöntemleri ise daha az tercih edilmiştir; tespit edilen bu durum genellikle daha uzun mesafeli veya özel seyahat tercihleriyle ilişkilendirilmektedir (Tablo 3.10.). Bununla birlikte bu veriler, ulaşım aracı tercihlerinin turist deneyimleri üzerindeki etkisini anlamaya yardımcı olmaktadır.

Tablo 3.10. Turistlerin Ulaşım Aracı Tercihleri

	Kişi sayısı (n)	Yüzde (%)
Özel araç	173	46,4%
Havayolu	31	8,3%
Demiryolu	10	2,7%
Şehirlerarası Toplu Taşıma	100	26,8%
Kiralık araç	38	10,2%
Karavan	14	3,8%
Diğer	7	1,9%

3.2. ÖLÇEK GEÇERLİLİK VE GÜVENİLİRLİK ANALİZİ SONUÇLARI

3.2.1. Ölçek Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Ölçeğin her bir alt boyutuna yönelik iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alpha katsayısı ve madde-toplam korelasyon analizi sonuçları Tablo 3.11.'de verilmiştir. Buna göre tüm maddelerin madde-toplam korelasyon değerleri 0.20'nin üzerindedir (Cronbach, 1951). Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı düzeyleri heyecan-macera boyutu için 0.893; aktif-pasif keyfi boyutu için 0.849; öğrenme-bilgi boyutu için 0.892; kaçış-rahatlama boyutu için 0.695 ve tanınma-etkileşim boyutu için 0.729 olarak bulunmuştur (Tablo 3.11.).

Araştırmada kullanılan alt boyutların güvenilirlik analizleri, çeşitli Cronbach Alpha değerleri ile değerlendirilmektedir. *Heyecan-Macera* alt boyutunun Cronbach Alpha değeri 0,893 ile yüksek bir iç tutarlılık göstermekte; *Aktif-Pasif Keyfi* alt boyutunun değeri ise 0,849, bu durum güvenilir bir ölçüm aracı olduğunu ortaya koymaktadır. *Öğrenme-Bilgi* alt boyutu, 0,892 değeriyle de yüksek bir iç tutarlılık sergilemektedir. Ancak, *Kaçış-Rahatlama* alt boyutunun Cronbach Alpha değeri 0,695 ile diğer gruplara göre daha düşük, ancak yine de yeterli bir iç tutarlılık sağlamaktadır (Tablo 3.11.).

Tablo 3.11. Ölçeğin Her Bir Alt Boyutuna Yönelik İç Tutarlılık Katsayısı Cronbach Alpha Katsayısı ve Madde-Toplam Korelasyon Analizi Sonuçları

	Madde silindiğinde Ortalama	Madde silindiğinde varyans	Düzeltilmiş madde- toplam korelasyonu	Madde silindiğinde Cronbach's Alpha
HM1	15,54	15,453	,785	,861
HM2	15,73	14,096	,834	,847
HM3	15,80	14,071	,785	,859
HM4	15,06	17,951	,598	,899
HM5	15,94	14,273	,725	,875
Heyecan-Macera				0.893
AP1	26,84	13,689	,585	,844
AP2	26,05	14,965	,755	,807
AP3	25,97	15,561	,728	,813
AP4	26,19	15,516	,594	,830
AP5	26,23	15,748	,517	,843
AP6	25,83	17,212	,635	,832
AP7	25,99	16,312	,617	,828
Aktif-Pasif Keyfi				0.849
ÖB1	18,26	6,100	,776	,861
ÖB2	18,23	5,902	,857	,843
ÖB3	18,22	6,111	,815	,854
ÖB4	18,28	5,774	,789	,856
ÖB5	18,38	6,059	,531	,927
Öğrenme- Bilgi				,892
KR1	14,10	2,146	,427	,677
KR2	14,03	1,999	,559	,576
KR3	13,84	2,549	,531	,614
KR4	13,84	2,564	,447	,651
Kaçış- Rahatlama				0.695
TE1	15,52	11,105	,604	,634
TE2	15,07	12,253	,591	,645
TE3	15,72	10,267	,683	,595
TE4	14,97	13,539	,465	,693
TE5	14,84	16,110	,138	,794
Tanınma- Etkileşim				0.729

3.2.2. Ölçek Geçerliliği Sonuçları

Ölçeğin geçerliliği için yapılan Temel Bileşenler Analizi (Faktör Analizi) sonuçları Tablo 3.12.'de verilmiştir. Bu kapsamda tüm maddelerin faktör yükleri literatürde kabul gören 0.40 değerinin üzerinde olup, yüksek düzeyde geçerliliğin olduğunu ortaya koymaktadır (Comrey & Lee, 1992). Örneklem yeterliliği için yapılan Kaiser Meyer Olkin (KMO) değeri 0.50 sınırının üzerinde olup, örneklemin yeterli olduğunu göstermektedir. Barlett Küresellik Testi sonuçları da, Varimax rotasyonu ile faktör analizinin yeterliliğini göstermektedir ($p < 0.05$).

Genel sonuçlar, araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği açısından önemli bulgular sunmaktadır. KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) değeri 0,884 olarak belirlenmiştir; bu değer, faktör analizinin uygunluğunu göstermektedir. Ayrıca 0,8 ve üzerindeki değerlerin iyi bir örneklem büyüklüğüne işaret ettiğini ortaya koymaktadır. Bartlett Küresellik Testi sonuçları ise 5436,283 olarak hesaplanmış ve bu sonuç anlamlıdır ($p < 0,01$), bu bağlamda değişkenler arasında anlamlı ilişkilerin bulunduğunu göstermektedir. Toplam varyans, faktörlerin %67'sini açıkladığını belirtmekte, genellikle %60 ve üzeri değerlerin kabul edildiği dikkate alındığında, bu durum ölçeğin yapısal geçerliliğini desteklemektedir. Sonuç olarak, faktör analizi, ölçeğin yapı geçerliliğini ve iç tutarlılığını güçlendirerek araştırmanın güvenilirliğini artırmaktadır (Tablo 3.12.).

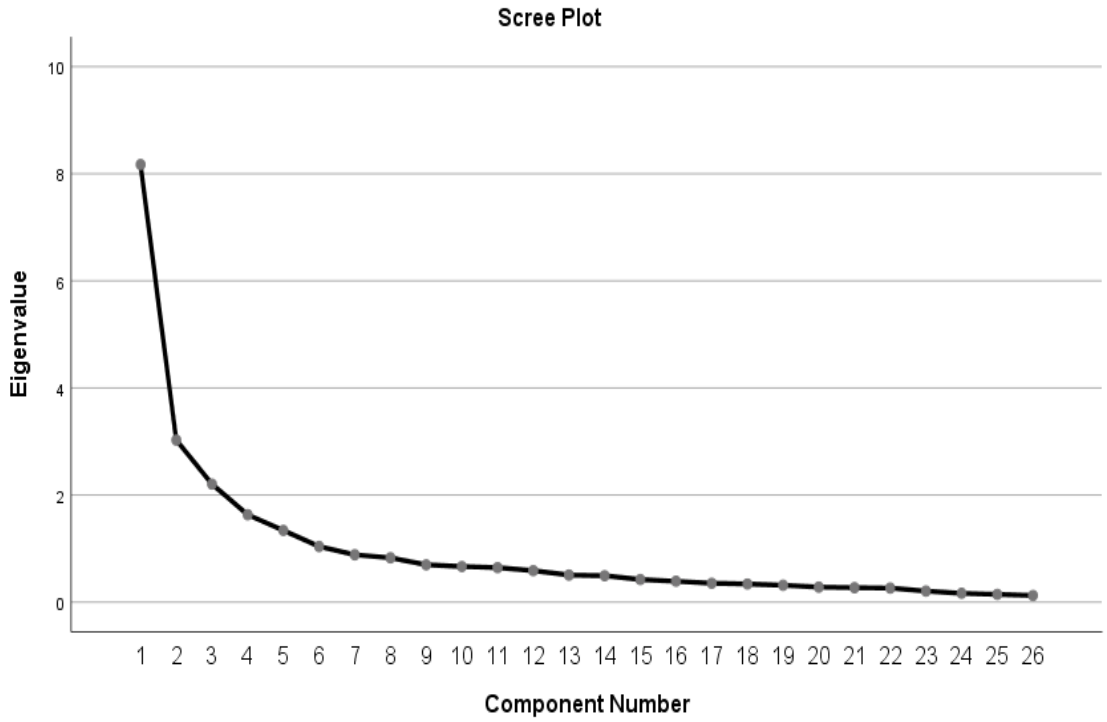
Tablo 3.12. Ölçeğin Geçerliliği İçin Yapılan Temel Bileşenler Analizi (Faktör Analizi) Sonuçları

	Faktör				
	1	2	3	4	5
HM1	,818				
HM2	,859				
HM3	,832				
HM4	,655				
HM5	,799				
AP1		,642			
AP2		,785			
AP3		,767			
AP4		,668			
AP5		,537			
AP6		,569			
AP7		,563			

Tablo 3.12. (Devamı)

ÖB1	,816
ÖB2	,881
ÖB3	,868
ÖB4	,827
ÖB5	,541
KR1	,561
KR2	,789
KR3	,761
KR4	,631
TE1	,854
TE2	,787
TE3	,835
TE4	,500
TE5	,861
KMO: 0,884; Barlett Küresellik Testi:5436,283; Toplam Varyans: %67	

Faktör analizine ilişkin saçılım grafiği Şekil 3.1.'de gösterilmektedir. Bu grafik, ölçeğin beş boyutlu yapısını desteklemektedir. Bu nedenle, araştırma ölçeğinin geçerli bir ölçüm aracı olarak değerlendirildiği sonucuna varılmıştır.

**Şekil 3.1.** Faktör Analizi Saçılım Grafiği

3.2.3. Demografik Özellikler

Bilim turizmine katılan bireylerin demografik özelliklerine ilişkin yapılan frekans analizi, katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, gelir durumu ve meslek gibi birçok faktöre dayalı olarak çeşitlendiğini göstermektedir. Katılımcıların cinsiyet dağılımı incelendiğinde, kadınlar %51,5, erkekler ise %48,5 oranında yer almaktadır. Medeni durum açısından, evli bireylerin oranı %63,3 ile belirgin bir şekilde yüksek olup, bekârların oranı ise %36,7 ile daha düşük kalmaktadır. Bu durum, bilim turizmi etkinliklerinin aile odaklı olabileceğini ya da evli bireylerin katılım oranlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Yaş grubu dağılımında, en fazla katılımcı %29,5 ile 31-45 yaş arasında yer almaktadır. Bu grubu %27,3 ile 21-25 yaş grubu takip etmektedir. Diğer yaş gruplarına bakıldığında, 46-55 yaş grubunun oranı %15, 56-65 yaş grubunun oranı ise %8,6'dır. 65 yaş ve üzeri katılımcılar yalnızca %0,8 ile en düşük oranı oluşturur. Eğitim durumu açısından, katılımcıların %63'ü üniversite mezunu olup, %18,2'si lisansüstü eğitim alanları oluşturmaktadır. İlkokul ve ortaöğretim düzeyindeki katılımcıların oranları ise sırasıyla %2,1 ve %1,1 ile oldukça düşüktür, görülen bu durum bilim turizminin genellikle eğitilmiş bireyler tarafından tercih edildiğini ortaya koymaktadır. Aylık gelir dağılımında, katılımcıların %34,9'u 40,001 TL ve üzeri gelir grubunda yer almakta olup, düşük gelirli bireylerin oranı %24,9'dur. Gelir düzeyinin çoğunlukla orta ve yüksek gelir grubunda yoğunlaştığı görülmektedir. Meslek dağılımına bakıldığında, öğrenciler %24,9 ile en yüksek orana sahipken, öğretmenler %20,9, serbest meslek sahipleri %8,8 ve memurlar %7,8 oranında yer almaktadır. Akademisyenler ise %4,6 ile en düşük orana sahiptir. Bu veriler, bilim turizminin genellikle eğitilmiş, orta ve yüksek gelir seviyesine sahip, genç ve aile odaklı katılımcılara hitap ettiğini göstermektedir. Katılımcıların büyük kısmının kadın olması ve yüksek eğitim seviyesine sahip olmaları, etkinliklerin daha geniş kitlelere ulaşabileceğini ve eğitici yönlerinin güçlü olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, evli bireylerin yüksek oranı, etkinliklerin aile yapısına hitap etme potansiyelini gösterir (Tablo 3.13.).

Tablo 3.13. Bilim Turizmine Katılan Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler

		(N)	(%)
Cinsiyet	Kadın	192	51,5%
	Erkek	181	48,5%
Medeni durum	Evli	236	63,3%
	Bekâr	137	36,7%
Yaş	<20 yaş	17	4,6%
	21-25 yaş	102	27,3%
	26-30 yaş	53	14,2%
	31-45 yaş	110	29,5%
	46-55 yaş	56	15,0%
	56-65 yaş	32	8,6%
	65 yaş ve üzeri	3	0,8%
Eğitim Durumu	İlkokul	8	2,1%
	Ortaöğretim	4	1,1%
	Lise	29	7,8%
	Yüksekokul	29	7,8%
	Üniversite	235	63,0%
	Lisansüstü	68	18,2%
Aylık Gelir	<-17000	93	24,9%
	17001-25000	26	7,0%
	25001-30000	37	9,9%
	30001-35000	52	13,9%
	35001-40000	35	9,4%
	40001->	130	34,9%
Meslek	Akademisyen	17	4,6%
	Öğretmen	78	20,9%
	Memur	29	7,8%
	İşçi	15	4,0%
	Serbest Meslek	33	8,8%
	Öğrenci	93	24,9%
	Emekli	27	7,2%
	Diğer	81	21,7%

3.2.4. Hipotez Testleri

Çarpıklık ve basıklık değerleri +1,5 ve -1,5 değerleri arasında olması nedeniyle normal dağılım olduğu kabul edilmiştir (George & Mallery, 2010). Bu durum, verilerin normal dağılım gösterdiği anlamına gelmektedir. Verilerin normal dağılım göstermesi, parametrik testlerin kullanılabilirliği açısından önemlidir. Bu nedenle, gerçekleştirilen analizlerde (örneğin t-Testi, ANOVA gibi) bu veriler güvenle kullanılabilir. Bu çalışmada, ölçeğin normallik testi sonuçları parametrik testlerin yapılması için literatürde belirtilen koşulları taşımaktadır. Nitekim ölçeğin çarpıklık ve basıklık değerleri +1,5 ve -1,5 değerleri arasındadır (Tablo 3.14.). Dolayısıyla analizlerde parametrik testlerden Independent-Sample t-Testi, One-Way Anova ve Korelasyon analizleri gerçekleştirilmiştir.

Tablo 3.14. Katılımcıların Bilim Turizmi Kapsamında Motivasyon Ölçeğinde Heyecan-Macera, Aktif-Pasif Keyfi, Öğrenme-Bilgi, Kaçış-Rahatlama ve Tanınma-Etkileşim Alt Boyutlarının Normallik Testi (Skewness-Kurtosis)

Ölçek	Alt Boyut			Skewness		Kurtosis	
Bilim Turizmi Motivasyon Ölçeği	Heyecan-Macera	Toplam	N	Statistic	Std. Hata	Statistic	Std. Hata
			373	-0,723	0,126	-0,211	0,252
	Aktif-Pasif Keyfi	Toplam	N	Statistic	Std. Hata	Statistic	Std. Hata
			373	-1,213	0,126	1,096	0,252
	Öğrenme-Bilgi	Toplam	N	Statistic	Std. Hata	Statistic	Std. Hata
			373	-1,326	0,126	0,628	0,252
	Kaçış-Rahatlama	Toplam	N	Statistic	Std. Hata	Statistic	Std. Hata
			373	-1,247	0,126	0,403	0,252
	Tanınma-Etkileşim	Toplam	N	Statistic	Std. Hata	Statistic	Std. Hata
			373	-0,361	0,126	-0,718	0,252

Cinsiyet değişkenine göre yapılan analizde genel olarak çoğu alt boyut ve toplam puanda anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir ($p>0.05$). Ancak “*tanınma-etkileşim*” alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$). Bu durum,

cinsiyetin “*tanınma-etkileşim*” boyutunda kadınların lehine bir farklılık olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer alt boyutlar açısından incelendiğinde, *heyecan-macera* ($p=0.986$), *aktif-pasif keyfi* ($p=0.660$) ve öğrenme-bilgi ($p=0.623$) gibi kriterlerde kadın ve erkekler arasında anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir. “*kaçış-rahatlama*” boyutunda ise çok yakın bir fark olmasına rağmen ($p=0.059$) bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu bulgular, cinsiyetin belirli boyutlar üzerindeki etkisini anlamak açısından önemli ipuçları sunmaktadır (Tablo 3.15.).

Tablo 3.15. Katılımcıların Heyecan-Macera, Aktif-Pasif Keyfi, Öğrenme-Bilgi, Kaçış-Rahatlama ve Tanınma-Etkileşim Düzeylerinin Toplam Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması (Independent-Sample t-Testi)

Ölçek	Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	X	Ss	t	p
Bilim Turizmi Motivasyon Ölçeği	Heyecan-Macera	(a) Kadın	192	19,5104	5,04948	-,018	,986
		(b) Erkek	181	19,5193	4,54434	-,018	,986
	Aktif-Pasif Keyfi	(a) Kadın	192	30,4167	4,97884	-,440	,660
		(b) Erkek	181	30,6243	4,05000	-,443	,658
	Öğrenme-Bilgi	(a) Kadın	192	22,9167	3,02231	,493	,623
		(b) Erkek	181	22,7624	3,02102	,493	,623
	Kaçış-Rahatlama	(a) Kadın	192	18,7865	1,78746	1,893	,059
		(b) Erkek	181	18,4088	2,06256	1,885	,060
	Tanınma-Etkileşim	(a) Kadın	192	19,5313	4,32926	2,346	,020
		(b) Erkek	181	18,4917	4,22245	2,347	,019

Yapılan analizlere göre; Heyecan-Macera alt boyutunda bekâr ve evli katılımcılar arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Bununla birlikte evli katılımcılar daha yüksek puan almıştır. Tanınma-etkileşim alt boyutunda da evli katılımcılar, bekarlara göre anlamlı olarak daha yüksek puan almıştır ($p<0.05$). *Aktif-pasif keyfi*, *öğrenme-bilgi* ve *kaçış-rahatlama* alt boyutlarında bekar ve evli katılımcılar arasında anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir ($p>0.05$). Bu sonuçlar, medeni durumun belirli alanlarda (özellikle *heyecan-macera* ve *tanınma-etkileşim*) önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir (Tablo 3.16.).

Tablo 3.16. Katılımcıların Heyecan-Macera, Aktif-Pasif Keyfi, Öğrenme-Bilgi, Kaçış-Rahatlama ve Tanınma-Etkileşim Düzeylerinin Toplam Puanlarının Medeni Durum Değişkenine Göre Karşılaştırılması (Independent – Sample t-Testi)

Ölçek	Alt Boyutlar	Medeni Durum	N	X	Ss	t	p
Bilim Turizmi Motivasyon Ölçeği	Heyecan-Macera	(a) Bekar	236	18,9492	4,887	-3,016	,003
		(b) Evli	137	20,4891	4,512	-3,081	,002
	Aktif- Pasif Keyfi	(a) Bekar	236	30,5042	4,317	-0,073	,942
		(b) Evli	137	30,5401	4,935	-0,071	,944
	Öğrenme- Bilgi	(a) Bekar	236	22,7839	3,026	-0,486	,627
		(b) Evli	137	22,9416	3,014	-0,486	,627
	Kaçış- Rahatlama	(a) Bekar	236	18,4915	1,956	-1,467	,143
		(b) Evli	137	18,7956	1,883	-1,482	,139
	Tanınma- Etkileşim	(a) Bekar	236	18,1907	4,438	-5,087	,000
		(b) Evli	137	20,4672	3,650	-5,355	,000

Analiz neticesinde, katılımcıların yaş durumlarına ilişkin *heyecan-macera*, *öğrenme-bilgi*, *kaçış-rahatlama* ve *tanınma-etkileşim* alt boyutlarında yaş grupları arasında anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir. Özellikle, 56-65 yaş grubu ile <-20 yaş grubu arasında belirgin farklılıklar tespit edilmiştir ($p<0.05$). *Heyecan-Macera* alt boyutunda, en düşük puanlar 56-65 yaş grubunda ve en yüksek puanlar 21-25 yaş grubunda gözlemlenirken, bu alanda anlamlı bir fark bulunmuştur. *Aktif-pasif keyfi* alt boyutunda ise yaş grupları arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. *Öğrenme-bilgi* alt boyutunda, en düşük puan 46-55 yaş grubunda, en yüksek puan ise 26-30 yaş grubunda bulunmuş ve burada da anlamlı bir fark saptanmıştır. *Kaçış-rahatlama* boyutunda, en düşük puanlar 56-65 yaş grubunda ve en yüksek puanlar <-20 yaş grubunda gözlemlenmiş, bu alanda da anlamlı bir fark vardır. Son olarak, *tanınma-etkileşim* alt boyutunda en düşük puan 56-65 yaş grubunda ve en yüksek puan <-20 yaş grubunda gözlemlenmiş, burada da istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu sonuçlar, yaşın belirli alanlarda, özellikle *Heyecan-Macera* ve *tanınma-etkileşimde* önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir (Tablo 3.17.).

Tablo 3.17. Katılımcıların Heyecan-Macera, Aktif-Pasif Keyfi, Öğrenme-Bilgi, Kaçış-Rahatlama ve Tanınma-Etkileşim Düzeylerinin Toplam Puanlarının Yaş Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılması (One-Way Anova)

Ölçek	Alt Boyutlar	Yaş	N	X	Ss	f	p
Bilim Turizmi Motivasyon Ölçeği	Heyecan-Macera	(a) <-20	17	19,1176	4,48445	5,917	0,000
		(b) 21-25	102	20,9020	4,50415		
		(c) 26-30	53	20,8113	4,56178		
		(d) 31-45	110	19,0545	4,33640		
		(e) 46-55	56	18,9643	5,30853		
		(f) 56-65	32	15,9063	4,76113		
		(g) 65->	3	17,3333	6,02771		
	Aktif-Pasif Keyfi	(a) <-20	17	27,8824	5,13423	1,608	0,144
		(b) 21-25	102	30,9902	4,87973		
		(c) 26-30	53	30,9811	4,59720		
		(d) 31-45	110	30,5636	3,98743		
		(e) 46-55	56	30,1429	4,72682		
		(f) 56-65	32	30,4688	4,02400		
		(g) 65->	3	27,0000	7,21110		
	Öğrenme-Bilgi	(a) <-20	17	22,2941	3,21646	2,519	0,021
		(b) 21-25	102	23,0000	2,93494		
		(c) 26-30	53	23,6792	2,46337		
		(d) 31-45	110	23,1364	2,82348		
		(e) 46-55	56	21,8929	3,56589		
		(f) 56-65	32	22,0625	3,16164		
		(g) 65->	3	21,0000	3,60555		
	Kaçış-Rahatlama	(a) <-20	17	19,0588	1,67595	2,816	0,011
		(b) 21-25	102	18,7059	1,97303		
		(c) 26-30	53	18,9245	1,47868		
		(d) 31-45	110	18,7455	1,65588		
		(e) 46-55	56	18,3750	2,21205		
		(f) 56-65	32	17,6250	2,43297		
		(g) 65->	3	16,3333	3,51188		
	Tanınma-Etkileşim	(a) <-20	17	20,4706	3,48421	6,246	0,000
		(b) 21-25	102	20,5686	3,63021		
		(c) 26-30	53	19,2453	4,57798		
		(d) 31-45	110	18,5273	4,10350		
		(e) 46-55	56	17,5714	4,68210		
		(f) 56-65	32	17,9688	4,26905		
		(g) 65->	3	11,3333	3,78594		

Tablo 3.18’de katılımcıların bilim turizmi motivasyonu kapsamında alt boyut ve toplam puanlarının eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılmasını göstermektedir. Analiz sonucunda, *Heyecan-Macera*, *aktif-pasif keyfi*, *öğrenme-bilgi* ve *kaçış-rahatlama* alt boyutlarında eğitim durumu ile ilgili anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Ancak, *tanınma-etkileşim* alt boyutunda eğitim durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir ($p<0,05$). Bu bulgular, katılımcıların eğitim durumunun bilim turizmi motivasyonları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Özellikle *tanınma-etkileşim* alanında, eğitim seviyesi arttıkça bu motivasyonun da değişiklik gösterebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Genel olarak, eğitim durumu ile bilim turizmi motivasyonlarının belirli alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamakla birlikte, *tanınma-etkileşim* boyutunda belirgin bir artış gözlemlenmektedir. Bu durum, eğitim seviyesinin bireylerin bilim turizmi deneyimleri üzerindeki etkisini vurgulamaktadır (Tablo 3.18.).

Tablo 3.18. Katılımcıların Heyecan-Macera, Aktif-Pasif Keyfi, Öğrenme-Bilgi, Kaçış-Rahatlama ve Tanınma-Etkileşim Düzeylerinin Toplam Puanlarının Eğitim Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılması (One-Way Anova)

Ölçek	Alt Boyutlar	Eğitim Durumu	N	X	Ss	f	p
Bilim Turizmi Motivasyon Ölçeği	Heyecan-Macera	(a) İlköğretim	8	15,8750	5,71808	1,795	0,113
		(b) Ortaöğretim	4	14,7500	2,75379		
		(c) Lise	29	19,4483	4,38818		
		(d) Yüksekokul	29	19,7931	4,35381		
		(e) Üniversite	235	19,6511	4,94300		
		(f) Lisansüstü	68	19,6618	4,47751		
	Aktif-Pasif Keyfi	(a) İlköğretim	8	29,1250	6,22065	0,888	0,489
		(b) Ortaöğretim	4	28,0000	3,55903		
		(c) Lise	29	29,8966	4,49082		
		(d) Yüksekokul	29	30,9655	4,09253		
		(e) Üniversite	235	30,4298	4,74278		
		(f) Lisansüstü	68	31,2059	3,85002		
	Öğrenme-Bilgi	(a) İlköğretim	8	21,3750	4,30739	1,380	0,231
		(b) Ortaöğretim	4	19,7500	4,99166		
		(c) Lise	29	23,0690	2,37443		
		(d) Yüksekokul	29	22,7241	3,46303		

Tablo 3.18. (Devamı)

		(e) Üniversite	235	22,8511	3,09934		
		(f) Lisansüstü	68	23,1176	2,38484		
	Kaçış-Rahatlama	(a) İlköğretim	8	18,5000	2,61861	0,638	0,671
		(b) Ortaöğretim	4	18,2500	1,50000		
		(c) Lise	29	19,1379	1,57490		
		(d) Yüksekokul	29	18,7931	1,82011		
		(e) Üniversite	235	18,5702	1,94320		
		(f) Lisansüstü	68	18,4412	2,03244		
	Tanınma-Etkileşim	(a) İlköğretim	8	16,1250	3,31393	2,475	0,032
		(b) Ortaöğretim	4	15,2500	1,70783		
		(c) Lise	29	19,0690	4,01720		
		(d) Yüksekokul	29	19,1724	4,57531		
		(e) Üniversite	235	19,4383	4,38619		
		(f) Lisansüstü	68	18,0882	3,93884		

Tablo 3.19.'da katılımcıların bilim turizmi motivasyonu kapsamındaki alt boyut ve toplam puanlarının gelir durumu değişkenine göre karşılaştırmasını sunmaktadır. Analiz sonuçlarına göre, *Heyecan-Macera* alt boyutunda gelir durumları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Benzer şekilde, *aktif-pasif keyfi* alt boyutunda da anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>0,05$). Öte yandan, *öğrenme-bilgi* alt boyutunda gelir durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Bu durum, gelir düzeyinin katılımcıların öğrenme ve bilgi edinme motivasyonlarını etkilediğini göstermektedir. Gelir durumu en düşük olan grup (<-17000) en yüksek puanı alırken, diğer gruplarda bu puanlar daha düşüktür ($p<0.05$). Ayrıca, *tanınma-etkileşim* alt boyutunda da anlamlı bir fark gözlemlenmiştir. Bu bulgu, düşük gelir grubundaki katılımcıların tanınma ve etkileşim motivasyonunu daha yüksek değerlendirildiğini göstermektedir. *Kaçış-rahatlama* alt boyutunda ise gelir durumları arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Buna göre, katılımcıların gelir durumu ile bilim turizmi motivasyonlarının belirli alt boyutları arasında genel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamakla birlikte, *öğrenme-bilgi* ve *tanınma-etkileşim* alanlarında gelir seviyesinin önemli bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgular, bireylerin gelir durumlarının bilim turizmi deneyimleri üzerindeki etkisini vurgulamaktadır (Tablo 3.19.).

Tablo 3.19. Katılımcıların Heyecan-Macera, Aktif-Pasif Keyfi, Öğrenme-Bilgi, Kaçış-Rahatlama ve Tanınma-Etkileşim Düzeylerinin Toplam Puanlarının Gelir Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılması (One-Way Anova)

Ölçek	Alt Boyutlar	Gelir Durumu	N	X	Ss	f	p
Bilim Turizmi Motivasyon Ölçeği	Heyecan-Macera	(a) <-17000	93	19,9570	4,69948	1,669	0,141
		(b) 17001-25000	26	17,2692	5,78659		
		(c) 25001-30000	37	19,4054	4,61555		
		(d) 30001-35000	52	19,3269	4,65568		
		(e) 35001-40000	35	20,5714	5,18644		
		(f) 40001->	130	19,4692	4,60904		
	Aktif-Pasif Keyfi	(a) <-17000	93	30,4624	5,17637	1,142	0,338
		(b) 17001-25000	26	29,8462	5,66175		
		(c) 25001-30000	37	30,9189	4,58487		
		(d) 30001-35000	52	30,6154	4,01543		
		(e) 35001-40000	35	32,0286	3,25834		
		(f) 40001->	130	30,1308	4,28335		
	Öğrenme-Bilgi	(a) <-17000	93	23,1183	2,73802	3,032	0,011
		(b) 17001-25000	26	21,4231	3,67884		
		(c) 25001-30000	37	23,3243	3,00050		
		(d) 30001-35000	52	22,7115	3,10810		
		(e) 35001-40000	35	24,0571	2,08556		
		(f) 40001->	130	22,5154	3,12835		
	Kaçış-Rahatlama	(a) <-17000	93	19,0215	1,60148	1,613	0,156
		(b) 17001-25000	26	18,4231	2,38618		
		(c) 25001-30000	37	18,3784	2,30159		
		(d) 30001-35000	52	18,6731	1,73455		
		(e) 35001-40000	35	18,7714	1,68184		
		(f) 40001->	130	18,3308	2,04745		
	Tanınma-Etkileşim	(a) <-17000	93	20,3548	3,39323	2,647	0,023
		(b) 17001-25000	26	18,4615	5,17092		
		(c) 25001-30000	37	18,0270	4,21957		
		(d) 30001-35000	52	18,6923	4,69684		
		(e) 35001-40000	35	19,0857	4,66130		
		(f) 40001->	130	18,5923	4,32891		

Tablo 3.20.'de, *tanınma-etkileşim* alt boyutunda meslek durumu açısından anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Özellikle öğrenci grubunun puanları, diğer gruplara kıyasla belirgin şekilde yüksektir ($p < 0,05$). Diğer alt boyutlar, yani *Heyecan-Macera*, *aktif-pasif keyfi*, *öğrenme-bilgi* ve *kaçış-rahatlama* açısından ise meslek durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir ($p > 0,05$). Bu kapsamda fark bulunmayan diğer alt boyutlar değerlendirildiğinde *Heyecan-Macera* boyutunda en düşük puan emekli grubunda tespit edilirken, akademisyen ve işçi grupları en yüksek puanları almıştır. *Aktif-pasif keyfi* boyutunda, memur grubunun puanı en düşük seviyedeyken, akademisyen grubunun puanı en yüksektir. *Öğrenme-bilgi* boyutunda da emekli grubu en düşük puanı alırken, akademisyen grubu en yüksek puanı almıştır. *Kaçış-rahatlama* boyutunda ise işçi grubunun puanı en düşük seviyedeyken, akademisyenler en yüksek puanı göstermiştir.

Bu bulgular, meslek durumunun *tanınma-etkileşim* motivasyonu üzerindeki etkisinin önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, belirli meslek gruplarının bilim turizmi motivasyonları üzerinde etkili olmamakla birlikte, özellikle *tanınma ve etkileşim* alanında belirgin bir farklılaşmanın yaşandığını göstermektedir (Tablo 3.20.).

Tablo 3.20. Katılımcıların Bilim Turizmi Motivasyonu Kapsamında Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Meslek Değişkenine Göre Karşılaştırılması (One-Way Anova)

Ölçek	Alt Boyutlar	Meslek	N	X	Ss	f	p
Bilim Turizmi Motivasyon Ölçeği	Heyecan-Macera	(a) Akademisyen	17	20,2941	4,36985	1,632	0,125
		(b) Öğretmen	78	19,1538	5,21506		
		(c) Memur	29	19,6207	4,44340		
		(d) İşçi	15	20,6667	5,34077		
		(e) Serbest Meslek	33	19,4545	4,69768		
		(f) Öğrenci	93	20,4086	4,66308		
		(g) Emekli	27	17,2593	5,53028		
		(h) Diğer	81	19,1975	4,29075		
	Aktif-Pasif Keyfi	(a) Akademisyen	17	32,4706	3,22331	1,231	0,285
		(b) Öğretmen	78	30,4744	4,54908		
		(c) Memur	29	29,0345	4,40359		
		(d) İşçi	15	29,5333	6,58859		

Tablo 3.20. (Devamı)

		(e) Serbest Meslek	33	30,5152	4,95682		
		(f) Öğrenci	93	30,7097	4,84450		
		(g) Emekli	27	31,5185	4,44946		
		(h) Diğer	81	30,3086	3,78035		
	Öğrenme-Bilgi	(a) Akademisyen	17	23,5882	2,12305	1,100	0,362
		(b) Öğretmen	78	23,0769	2,89545		
		(c) Memur	29	22,2414	3,19212		
		(d) İşçi	15	22,0667	3,53486		
		(e) Serbest Meslek	33	23,0000	2,97909		
		(f) Öğrenci	93	23,1828	2,76211		
		(g) Emekli	27	21,9259	3,80208		
		(h) Diğer	81	22,6667	3,12250		
	Kaçış-Rahatlama	(a) Akademisyen	17	18,8824	1,72780	0,688	0,682
		(b) Öğretmen	78	18,6154	1,99500		
		(c) Memur	29	18,6552	1,71705		
		(d) İşçi	15	18,2000	2,36643		
		(e) Serbest Meslek	33	18,2424	2,33225		
		(f) Öğrenci	93	18,8817	1,75604		
		(g) Emekli	27	18,3333	2,09395		
		(h) Diğer	81	18,5062	1,88496		
	Tanınma-Etkileşim	(a) Akademisyen	17	17,2941	3,82042	2,760	0,008
		(b) Öğretmen	78	18,4744	4,58604		
		(c) Memur	29	19,4828	3,87870		
		(d) İşçi	15	18,0667	4,74291		
		(e) Serbest Meslek	33	18,8182	4,46832		
		(f) Öğrenci	93	20,5484	3,51863		
		(g) Emekli	27	18,5926	4,34351		
		(h) Diğer	81	18,4198	4,59038		

Korelasyon sonuçları, katılımcıların bilim turizmi motivasyonlarının birbirleriyle pozitif bir ilişki içinde olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle *aktif-pasif keyfi* ile *öğrenme-bilgi* boyutu arasındaki güçlü ilişki, bu motivasyon unsurlarının birlikte işlev gördüğünü göstermektedir. Diğer boyutlar arasında ise daha zayıf ilişkiler saptanmıştır. Bu bulgular, bilim turizmi motivasyonlarının belirli alanlardaki etkileşimlerini anlamak açısından önem arz etmektedir (Tablo 3.21.).

Yapılan korelasyon analizi neticesinde, alt boyutlar arasında anlamlı ve pozitif ilişkilerin olduğu gözlemlenmiştir. Özellikle, "Aktif-Pasif Keyfi" ile "Öğrenme-Bilgi" boyutları arasında güçlü bir pozitif korelasyon ($r = 0,606$) bulunmuştur. Bu, iki motivasyon boyutunun birbirini olumlu yönde etkilediğini ve aralarındaki etkileşimin belirgin olduğunu göstermektedir. Yüksek pozitif korelasyon katsayıları, bir alt boyuttaki artışın diğer alt boyutlarda da benzer bir artışla ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin, "Heyecan-Macera" ile "Aktif-Pasif Keyfi" arasındaki pozitif korelasyon ($r = 0,460$), bu iki boyut arasında orta derecede bir ilişki bulunduğunu ifade eder. Ayrıca, "Heyecan-Macera" ile "Öğrenme-Bilgi" arasında da ($r = 0,364$) orta düzeyde pozitif bir ilişki saptanmıştır. Bunun yanı sıra katılımcıların heyecan arayışı ile öğrenme ve bilgi edinme motivasyonlarının birbirini destekleyici bir şekilde işlediğini gösterir.

"Kaçış-Rahatlama" ve diğer motivasyon boyutları arasında da anlamlı korelasyonlar gözlemlenmiştir. "Kaçış-Rahatlama" ile "Aktif-Pasif Keyfi" arasında ($r = 0,420$) orta düzeyde pozitif bir ilişki, "Kaçış-Rahatlama" ile "Öğrenme-Bilgi" arasında ise ($r = 0,393$) yine orta düzeyde bir pozitif ilişki vardır. Buna karşılık, "Tanınma-Etkileşim" boyutlarıyla yapılan karşılaştırmalarda, daha düşük derecelerde ilişkiler saptanmıştır. "Tanınma-Etkileşim" ile "Heyecan-Macera" arasındaki pozitif korelasyon ($r = 0,267$) ve "Tanınma-Etkileşim" ile "Öğrenme-Bilgi" arasındaki korelasyon ($r = 0,231$), zayıf düzeyde pozitif ilişkiler olduğunu göstermektedir. "Tanınma-Etkileşim" ile "Kaçış-Rahatlama" arasındaki ilişki de ($r = 0,229$) benzer şekilde zayıf düzeyde pozitif bir ilişki olarak değerlendirilmiştir.

Bu sonuçlar, bilim turizmi motivasyonlarının birbirleriyle anlamlı bir şekilde etkileştiğini, ancak ilişkilerin gücünün motivasyon boyutlarına göre değişkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Özellikle "Aktif-Pasif Keyfi" ile "Öğrenme-Bilgi" arasındaki güçlü ilişki, bu iki boyutun birbirini destekleyici ve birlikte işlevsel olduğunu gösterirken, diğer boyutlar arasındaki ilişki güç açısından daha zayıf kalmaktadır. Bu veriler, bilim turizmi motivasyonlarının belirli alt boyutlarındaki etkileşimleri anlamak açısından önemli bilgiler sunmaktadır.

Tablo 3.21. Katılımcıların Heyecan-Macera, Aktif-Pasif Keyfi, Öğrenme-Bilgi, Kaçış-Rahatlama ve Tanınma-Etkileşim Düzeylerinin Toplam Puanları Arasındaki İlişkinin Araştırılması (Korelasyon)

Alt Boyutlar		Heyecan-Macera	Aktif-Pasif Keyfi	Öğrenme-Bilgi	Kaçış-Rahatlama	Tanınma-Etkileşim
Heyecan-Macera	Pearson Kor.	1				
	P					
	N	373				
Aktif-Pasif Keyfi	Pearson Kor.	0,460	1			
	P	,000				
	N	373	373			
Öğrenme-Bilgi	Pearson Kor.	0,364	0,606	1		
	P	,000	,000			
	N	373	373	373		
Kaçış-Rahatlama	Pearson Kor.	0,323	0,420	0,393	1	
	P	,000	,000	,000		
	N	373	373	373	373	
Tanınma-Etkileşim	Pearson Kor.	0,267	0,152	0,231	0,229	1
	P	,000	,000	,000	,000	
	N	373	373	373	373	373

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sonuç olarak bu çalışma, bilim turizmi katılımcılarının demografik özellikleri ve motivasyonları arasındaki bağlantıları detaylı bir şekilde incelemektedir. Bilim turizminin etkili bir şekilde anlaşılabilmesi için motivasyonların yalnızca tek bir niteliğe odaklanmanın yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle, çeşitli boyutları kapsayan kapsamlı bir araştırmanın gerçekleştirilmesi önemlidir. Bilhassa Kula-Salihli Jeoparkı gibi başta jeolojik ve jeomorfolojik olmak üzere diğer doğal çekiciliklere sahip alanlar, bilim turizmi kapsamında çok değerli bir cazibe merkezi oluşturmaktadırlar. Bu tür jeoparklar, doğal çekiciliklerle birlikte, kültürel değerlerle de zenginleştirilmiştir. Bölgedeki tarihi alanlar, yerel kültür ve gelenekler, turistlere bilimsel keşiflerin yanı sıra kültürel tecrübeler de sunarak, doğa ve bilim arasındaki etkileşimi kuvvetlendirmektedir. Kula-Salihli Jeoparkı, ziyaretçilere yerel jeolojik oluşumlar hakkında bilgi edinme ve bu alanda yapılan incelemelere katılma olanağı sağlarken, bununla birlikte bölgenin kültürel değerlerini keşfetme şansı da sunmaktadır. Bu durum, hem doğal hem de kültürel turistik çekiciliklerin bir araya gelmesiyle ziyaretçilerin tecrübelerini derinleştirmekte ve çevre bilincinin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Buna bağlı olarak, bilim turizmi faaliyetlerinin zenginleştirilmesi, hem ziyaretçilerin bilimsel bilgiye erişimini hem de doğal kaynakların korunmasını özendirecektir.

Araştırma sonuçları, katılımcıların yaygın profilinin genç, eğitimli ve yüksek gelir seviyesine sahip kişilerden oluştuğunu göstermektedir. Cinsiyet dağılımı değerlendirildiğinde, kadınların oranı (%51,5) erkeklerden (%48,5) biraz daha fazla olup, bu durum kadınların bilim turizmi etkinliklerine olan ilgisinin erkeklerden daha yüksek olabileceğini göstermektedir. Bilhassa “*Tanınma-Etkileşim*” alt boyutunda kadınların daha yüksek puan alması, bu motivasyon boyutunun cinsiyetle bağlantısının mevcut olduğunu göstermektedir. Medeni durum analizi, evli katılımcıların oranının bekarlara göre yüksek olduğunu göstermektedir. Bu, bilim turizmi faaliyetlerinin aile merkezli olabileceğini ve evli bireylerin bu tür faaliyetlere katılma ihtimalinin daha yüksek olduğunu düşündürmektedir. Katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımında, 21-25 yaş aralığı maksimum oranı temsil etmekte, bunu 31-45 yaş grubu izlemektedir. Bu veriler, bilim turizmi faaliyetlerinin başta genç ve orta yaş grubundaki şahıslar içinde yaygın olduğunu göstermektedir. Daha yaşlı katılımcıların oranının düşüklüğü, bilim turizminin

daha çok genç bireyler tarafından seçilmeye uygun olduğunu ortaya koymaktadır. Eğitim durumu perspektifinden, katılımcıların büyük bir bölümünün üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Lisansüstü eğitim alan bireylerin oranı öne çıkmaktadır. Bu bulgular, bilim turizminin çoğunlukla eğitilmiş kişilerin tercih ettiği turizm türü olduğunu düşündürmektedir. Gelir düzeyi analizi, katılımcıların çoğunluğunun orta gelir seviyesinin üstünde bir gelir düzeyine sahip olduğunu göstermektedir. En yüksek gelir grubundaki katılımcı oranı bariz bir şekilde yüksektir. Düşük gelir grubundaki kişilerin oranı ise nispeten daha azdır. Bu durum, bilim turizmi gibi organizasyonların çoğunlukla daha iyi finansal duruma sahip kişiler tarafından gerçekleştirildiğini göstermektedir. Meslek dağılımında, öğrenciler en yüksek orana sahipken, öğretmenler ve diğer meslek grupları da önemli bir paya sahiptir. Akademisyenler ve memurlar gibi grupların katılımcı sayısının nispeten az olması, bilim turizminin daha geniş bir topluluğa ulaşması gerektiğini göstermektedir. Öğrencilerin yüksek oranı, bilim turizminin genç şahıslar için cazip bir alternatif olduğunu ortaya koymaktadır.

Motivasyon ölçeğinin alt boyutları yönünden yapılan analizler, katılımcıların bilim turizmi motivasyonlarının belirli demografik değişkenlere göre değişiklik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Cinsiyet açısından yapılan analizlerde, “*tanınma-etkileşim*” boyutunda kadınların daha yüksek puanlar alması ilgi çekicidir. Diğer alt boyutlarda anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir. Medeni durumun etkisi de belirgindir; evli katılımcılar, bekarlara göre “*heyecan-macera*” ve “*tanınma-etkileşim*” motivasyonlarında daha yüksek puanlar almıştır. Yaş grupları arasında yapılan karşılaştırmalarda, 56-65 yaş grubu ile 20 yaş altı grup arasında görünür farklılıklar saptanmıştır. Genç şahısların heyecan-macera ve tanınma-etkileşim motivasyonlarının daha yüksek olması, bilim turizminin genç nüfus için daha çekici bir alternatif sunduğunu göstermektedir. Eğitim durumu ile tanınma-etkileşim motivasyonu arasında anlamlı bir ilişki bulunması, eğitim düzeyi arttıkça bireylerin bilim turizmine olan ilginin değişiklik gösterebileceğini sergilemektedir. Gelir durumu analizi, “*öğrenme-bilgi*” ve “*tanınma-etkileşim*” boyutlarında gelir seviyesinin kayda değer bir etki yarattığını göstermektedir. Düşük gelir grubundaki katılımcıların tanınma ve etkileşim motivasyonlarını daha yüksek değerlendirmeleri, ekonomik durumun sosyal etkileşim üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Meslek durumu ile “*tanınma-etkileşim*” motivasyonu arasında anlamlı bir farklılık bulunması, belirli meslek gruplarının bilim turizmi motivasyonları üzerinde

farklılıklar olduğunu göstermektedir. Korelasyon analizleri ise, katılımcıların bilim turizmi motivasyonları arasında pozitif ilişkilerin olduğunu göstermektedir. Özellikle “*aktif-pasif keyfi*” ile “*öğrenme-bilgi*” boyutları arasındaki güçlü korelasyon ($r = 0,606$), bu iki motivasyon ögesi arasındaki ilişkinin belirginliğini ortaya koymaktadır. Bu bulgular, bilim turizmi motivasyonlarının birbirleriyle ilişki içerisinde olduğunu ve belirli motivasyonların artışının diğerlerini de etkileyebileceğini göstermektedir.

Bu çalışma, bilim turizmi katılımcılarının demografik özellikleri ve motivasyonlarını incelemeye yönelik önemli bulgular sağlasa da, belirli sınırlılıklar içermektedir. İlk olarak, anketin bazı katılımcılar tarafından yeterince ciddiye alınmayarak yanıtsız bırakılması, verilerin güvenilirliğini etkilemiş olabilir. Katılımcıların anketin sonlarına doğru sorulara daha yüzeysel ve geliş güzel cevaplar vermesi, anketin uzunluğuna bağlı bir problem olarak ortaya çıkmıştır. Bu durum, özellikle karmaşık ve zaman alıcı soru formlarının katılımcıların dikkatini dağıtabileceği ve sonuçların doğruluğunu zedeleyebileceği bir durum olarak değerlendirilebilir. Gelecek çalışmalar için, daha kısa ve belli konulara odaklanmış anketlerin tasarlanması, katılımcıların cevaplama motivasyonlarını artırabilir.

Bir diğer sınırlılık ise, yabancı turistlerin çalışma alanını yeterince tanımaması ve bu nedenle ankete dahil edilememiş olmalarıdır. Yerli katılımcılara odaklanılmış olması, bölgesel genelgeçer eğilimler hakkında sınırlı bilgi sunmakta olup, bilim turizminin uluslararası dinamiklerini anlamak adına önemli bir boşluk bırakmaktadır. Bu eksiklik, bilim turizminin farklı kültürlerden gelen bireyler arasında nasıl şekillendiği hakkında daha geniş bir perspektifin eksik olduğuna işaret etmektedir. Bu nedenle, ilerleyen araştırmalarda yabancı turistlerin de göz önünde bulundurulması, özellikle bilim turizminin küresel potansiyelini değerlendirme açısından önemli olacaktır. Ayrıca, anket uygulamalarında kullanılan dijital platformların güvenlik algısı, katılım oranlarını olumsuz etkileyebilmiştir. Sosyal medya üzerinden paylaşılan anket bağlantılarına karşı duyulan güven eksikliği, potansiyel katılımcıların anketi yanıtlama kararını engellemiş olabilir. Bu durum, katılımcı sayısını ve çeşitliliğini kısıtlayan bir faktör olarak değerlendirilmelidir. Gelecekte, katılımcıların dijital güvenlik endişelerini aşmak için daha güvenilir ve tanınmış dijital araçların kullanılması önerilmektedir. Bu, hem katılımcı sayısını artırır hem de anketin daha geniş bir kitleye ulaşmasını sağlar. Ekonomik faktörler de çalışmanın bir diğer sınırlılığını oluşturmuştur. Araştırmanın yürütüldüğü

dönemdeki ekonomik dalgalanmalar, katılımcıların seyahat etme sıklığını ve bölgeye olan ilgisini etkileyebilir. Özellikle ekonomik krizler veya seyahat yasağı gibi dışsal faktörler, bilim turizmi etkinliklerine olan katılımı önemli ölçüde sınırlamış olabilir. Bu bağlamda, bilim turizmi etkinliklerinin sürdürülebilirliğini sağlamak için ekonomik istikrarın yanı sıra, esnek planlama stratejilerinin geliştirilmesi gerektiği sonucuna varılabilir. Ayrıca, etkinliklerin daha düşük maliyetli alternatiflerle geniş kitlelere ulaşabilmesi için sponsorluklar ve yerel işbirlikleri ile finansal destek sağlanması önerilebilir. Bu sınırlamaların yanı sıra, çalışma sürecindeki katılımcı motivasyonlarının ve ilgilerinin araştırmanın genel kalitesini etkilemiş olabileceği bir diğer faktördür. Katılımcıların araştırmaya gösterdiği ilgi, verilen bilgilere karşı duydukları motivasyonla doğrudan ilişkilidir. Bu durum, verilerin derinliğini ve katılımcıların verdiği yanıtların kalitesini etkileyebilir. Bu yüzden, gelecekteki araştırmalarda, katılımcı motivasyonunu artıracak interaktif ve eğitici içeriklerin yer aldığı yöntemlerin benimsenmesi önemlidir. Bu tür uygulamalar, hem katılımcı sayısını artırabilir hem de daha kaliteli ve detaylı verilerin elde edilmesini sağlayabilir. Son olarak, bu sınırlamalar, araştırmanın bulgularını yorumlarken dikkatli olunması gerektiğini ve bilim turizminin daha geniş bir perspektiften değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Yine de, bu sınırlamalara rağmen, araştırma önemli bulgular sunmuş olup, bu alandaki literatüre katkı sağlamak adına değerli bir kaynak teşkil etmektedir. Gelecek çalışmalar, bu sınırlılıkları göz önünde bulundurarak, daha geniş ve çeşitli katılımcı gruplarına odaklanarak bilim turizminin ulusal ve uluslararası boyutlarını daha kapsamlı bir şekilde inceleyebilir.

Sonuç olarak, bu çalışma bilim turizminin demografik ve motivasyonel dinamiklerini aydınlatarak, bu alandaki literatüre önemli bir değer sunmaktadır. Katılımcıların büyük bir kısmının genç, eğitilmiş ve yüksek gelir düzeyine sahip olması, bilim turizmi faaliyetlerinin belirli bir gruba hitap ettiğini göstermektedir. Bu durum, ilerideki araştırmalarda daha geniş bir gruba hitap eden bilim turizmi faaliyetlerinin tasarlanmasına yönelik işaretler sunmaktadır. Ayrıca, yerel toplulukların katılımı ve taleplerinin gözetilmesi, etkinliklerin başarısı ve sürdürülebilirliği açısından ciddi bir öneme sahiptir.

Bilim turizmi faaliyetlerinin katılımcı profiline yönelik elde edilen bulgular, etkinliklerin iyileştirilmesine dair önemli öneriler sunmanın yanı sıra, sürdürülebilirlik, yerel kalkınma ve doğal kaynakların korunması gibi kritik alanlara da odaklanmayı

gerektirmektedir. İlk olarak, hedef kitle analizine dayalı etkinlikler planlanarak, genç, eğitimli bireylerin katılımı artırılabilir; özellikle kadın katılımcıların artışı sağlamak için kadın bilim insanlarıyla doğa yürüyüşleri gibi özel etkinlikler düzenlenebilir. Ayrıca, bilim turizminin sadece katılımı değil, aynı zamanda çevresel ve kültürel sürdürülebilirliği desteklemesi gerektiği göz önünde bulundurularak, bilimsel etkinliklerin yapılacağı alanlarda UNESCO Jeopark kriterleri ve taşıma kapasitesi analizleri dikkate alınmalıdır. Jeopark alanlarında yapılacak her türlü yapılaşma veya büyük ölçekli etkinlikler, bu alanların koruma statüsünü tehdit edebilir, dolayısıyla bu tür etkinlikler dikkatlice planlanmalıdır. Yerel halkın kalkınmasına katkı sağlamak adına, bilim turizmi etkinliklerinin yerel ekonomiye olan etkisi artırılmalı; yöresel ürünler, hizmetler ve beceriler tanıtılarak yerel halkın ekonomik olarak güçlendirilmesi sağlanabilir. Ayrıca, yerel halkın katılımını teşvik etmek için TÜBİTAK projeleri gibi eğitim ve araştırma projeleri düzenlenebilir. Sürdürülebilirlik açısından, etkinliklerin altyapı gereksinimleri doğa dostu çözümlerle karşılanmalı ve ziyaretçi sayısının çevresel etkilere yol açmaması için taşıma kapasitesi analizleri yapılmalıdır. Sosyal medya ve dijital platformlar üzerinden etkinliklerin tanıtımı yapılırken, aynı zamanda bu tür etkinliklerin yerel halk için sağladığı faydalar vurgulanmalı, böylece hem turistler hem de yerel topluluk arasında karşılıklı bir fayda ilişkisi kurulmalıdır. Sonuç olarak, bilim turizminin sadece katılımcı sayısını artırmaya yönelik değil, çevresel, ekonomik ve kültürel sürdürülebilirliğe de katkı sağlayacak şekilde tasarlanması gerektiği anlaşılmaktadır; ayrıca uzun vadede hem bilim turizminin gelişimini hem de bölgesel kalkınmayı destekleyecektir.

KAYNAKÇA

- Agarwal, S., Ball, R., Shaw, G., & Williams, A. (2000). "The Geography of Tourism Production: Uneven Disciplinary Development?". *Tourism Geographies*, 2(3), 241-263.
- Ağaoğlu, O. K. (1991). *Türkiye’de Turizm Eğitimi ve Etkenleri*. Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları.
- Akat, Ö. (2000). *Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği*. Ekin Yayıncılık.
- Akbulut, G. (2011). "A Suggested Geopark Site: Gypsum Karst Topography Between Sivas-Zara". In *Natural Environment and Culture in the Mediterranean Region* (pp. 137-148). Cambridge Scholars Publishing.
- Akbulut, G. (2013). "A Suggested Geopark Site: Gypsum Karst Topography between Sivas-Zara Natural Environment and Culture in the Mediterranean Region-II". In *Geotourism in Turkey* (pp. 137-148). Cambridge Scholars Publishing.
- Akbulut, G. (2016). "Alternative Tourism in Turkey: Role, Potential Development and Sustainability: "Geotourism in Turkey" ". In I. Egresi (Ed.), *Geotourism in Turkey* (pp. 87-107). Springer.
- Akış, A., & Başkan, H. O. (2008). "Salihli'nin Manisa nüfus özellikleri". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 23-39.
- Akoğlu, T. (1979). *Turizm Olay ve Ekonomisine Toplu Bakış*. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını.
- Aktaş, G. (2007). *Türkiye Turizm Coğrafyası*. Detay Yayıncılık.
- Aktaş, S. G., & Yılmaz, A. (2019). "Views on the Effects of Nature-Based Tourism Activities on the Environment: The Case of Fairy Chimneys Tourism Region (Turkey)". *Journal of Tourism Leisure and Hospitality*, 1(1), 35-42.
- Arınç, K. (2018). *Doğal, Beşeri, İktisadi ve Siyasal Yönleriyle Ege ve Marmara Bölgeleri* (s. 40). Zafer Medya.
- Atalay, İ. (1987). *Türkiye Jeomorfolojisine Giriş* (Genişletilmiş İkinci Baskı). Ege Üniversitesi Yayınları.

- Atalay, İ. (2016). *Toprak Oluşumu, Sınıflandırılması ve Coğrafyası* (5. baskı). Meta Basım Matbaacılık.
- Atalay, İ., & Mortan, K. (2011). *Türkiye Bölgesel Coğrafyası*. İstanbul.
- Atalay, İ., Sezer, L. İ., Temuçin, E., Işık, Ş., & Mutluer, M. (1990). “Ege Bölümü’nde Toprak Oluşumunu Etkileyen Faktörler”. *Ege Coğrafya Dergisi*, 5(1), 32-43.
- Atar, E., & Kopar, İ. (2020). Tortum Çayı Havzası’nın (Erzurum-Artvin-KD Türkiye) potansiyel jeosit destinasyonları ve bunların jeoturizm açısından kaynak değer analizi. In S. Birinci, Ç. K. Kaymaz, & Y. Kızıllan (Eds.), *Coğrafi perspektif: Dağ ve dağlık alanlar (Sürdürülebilirlik - yönetim - örnek alan incelemeleri, pp. 101-120)*. Kriter Yayınevi.
- Atıcı, G., & Türkecan, A. (2016). “Anadolu’nun Volkanları”. *MTA, Doğal-Kaynaklar-Ekonomi-Bülteni*, 22, 1-18.
- Ay, M. E. (2013). “Salihli Gökeyüp Kasabasında Geleneksel Çömlekçilik”. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 6(11), 34.
- Aytaç, A. S., & Demir, T. (2019). “Kula UNESCO Global Jeoparkı’nda Yerbilimleri ve Jeomiras Açısından Uluslararası Öne Sahip Üç Yeni Jeosit Önerisi”. *Mediterranean Journal of Humanities*, 9(2), 125-140. <https://doi.org/10.13114/MJH.2019.480>
- Bartoszyński, R., & Niewiadomska-Bugaj, M. (2007). *Olasılık ve istatistiksel çıkarım* (ISBN 9780471696933). Wiley. <https://doi.org/10.1002/9780470191590>
- Bartoszyński, R., & Niewiadomska-Bugaj, M. (2007). *Olasılık ve İstatistiksel Çıkarım* (ISBN 9780471696933). Wiley. <https://doi.org/10.1002/9780470191590>
- Başçı, A. (2011). *Türkiye’de İnanç Turizmi Kapsamında Aziz Pavlus’un Yeri Önemi ve Turistik Ürün Potansiyelinin Değerlendirilmesinde Tanıtım Faaliyetlerinin Rolü*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Baykal, F. (1988). *Salihli Kent Coğrafyası*. İzmir.
- Bayram, Z. (2014). *Levent Vadisi Jeopark Alanı ve Yakın Çevresinde Yaşayan Ortaokul Öğrencilerinin, Levent Vadisi Jeoparkı’na Yönelik Tutumlarının İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Beard, J., & Raghob, M. G. (1983). "Measuring leisure motivation". *Journal of Leisure Research*, 15(3), 219-228.
- Berginc, M. (2006). *Sistem Varstva Narave v Sloveniji*. Ljubljana.
- Beritelli, P. (2011). "Cooperation Among Prominent Actors in a Tourist Destination". *Annals of Tourism Research*, 38(2), 607–629.
- Biddle, M. (1994). *The Architecture and art of the Synagogue in the Roman World*. Cambridge University Press.
- Bingöl, Z. (2007). *Gelenekten Evrensele Anadolu'da İnanç Turizmi*. Detay Yayıncılık.
- Bourlon, F., & Torres, R. (2016). *Scientific Tourism, a Tool for Tourism Development in Patagonia*.
- Bozer, R. (1990). "Kula'nın Emre Köyü'ndeki Türk Eserleri". *X. Türk Tarih Kongresi, II*. Ankara.
- Bozkurt, E. (2001). "Neotectonics of Turkey: A Synthesis". *Geodin Acta*, 14, 3-30.
- Briant, P. (2002). *From Cyrus to Alexander: A history of the Persian Empire*. Eisenbrauns.
- Britton, S. G. (1991). "Tourism, Capital, and Place: Towards a Critical Geography of Tourism". *Environment and Planning D: Society and Space*, 9(4), 451-478.
- Buckley, R. C. (2016). "Qualitative Analysis of Emotions: Fear and Thrill". *Frontiers in Psychology*, 7, 1187. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.01187>
- Buckley, R. C., Underdahl, S., Keto, A., & Chauvenet, A. L. M. (2024). "Conservation Threats from Tourism Land Grabs and Greenwash". *Biological Conservation*, 299, Article 110792. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2024.110792>
- Burek, C. V., & Prosser, C. D. (2008). "The History of Geoconservation: An Introduction". *Geological Society, London, Special Publications*, 1-5.
- Butler, R. W. (2004). "Geographical Research on Tourism, Recreation and Leisure: Origins, Eras and Directions". *Tourism Geographies*, 6(2), 143-164.
- Büyüköztürk, Ş. (2004). *Veri Analizi El Kitabı*. Pegem Akademi.

- Cartier, C., & Lew, A. (2005). *Seductions of Place: Geographies of Touristed Landscapes*. Routledge.
- Coles, T., & Hall, C. M. (2006). "The Geography of Tourism is Dead. Long Live Geographies of Tourism and Mobility". *Current Issues in Tourism*, 9(4-5), 289-292.
- Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). *Faktör Analizi Üzerine İlk Ders* (2. baskı). Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Cook, R. M. (2012). *The Archaic Greek World*. Oxford University Press.
- Cooper, C., Fletcher, J., Fyall, A., Gilbert, D., & Wanhill, S. (2005). *Tourism Principles and Practice* (3rd ed.).
- Crompton, J. L. (1979). "Motivations for Pleasure Vacation". *Annals of Tourism Research*, 6(4), 408-424.
- Crompton, J. L. (1992). "Structure of Vacation Destination Choice Sets". *Annals of Tourism Research*, 19(3), 420-434.
- Crompton, J. L., & McKay, S. L. (1997). "Motives of Visitors Attending Festival Events". *Annals of Tourism Research*, 24(2), 425-439.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297-334.
- Çalık, A., Kapan, S., Erenoğlu, R. C., Erenoğlu, O., Yaşar, C., & Uluggerli, E. U. (2018). "Biga Yarımadasında Jeodeğerler ve Jeoturizm Potansiyeli". *Türkiye Jeoloji Bülteni*, 61(2), 175-192.
- Çalık, İ. (2019). *Teoride ve Uygulamada Sürdürülebilir Turizm*. Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi Yayınları.
- Çelik, M. (2018). *Osmanlı Dönemi'nde Sivil Mimarlık: Kula Evleri ve Önemi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Çetin, A. (2017). *Kula'da Halıcılığın Tarihsel Süreci ve Ekonomik Etkileri*. Manisa: Ege Üniversitesi Yayınları.

- Çiftçi, Y., & Güngör, Y. (2016). “Jeopark Projeleri Kapsamındaki Doğal ve Kültürel Miras Unsurları için Standart Gösterim Önerileri”. *Maden Tetkik ve Arama Dergisi*, 153, 223-238.
- Çukur, H. (1992). *Orta Gediz Havzasının Fiziki Coğrafyası*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Çukur, H. (1995). “Turgutlu ve Yakın Çevresinin Fiziki Coğrafyası”. *Turgutlu Sosyo-Ekonomik Tarihi Sempozyumu (Bildiriler) Kitabı*, 3-29. Turgutlu.
- DeGroot, M. H., & Schervish, M. J. (2012). *Probability and statistics* (4th ed.).
- Demir, C., & Çevirgen, G. (2006). *Ekoturizm Yönetimi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Demir, T., Maddy, D., Veldkamp, T., & van Gorp, W. (2017). “The Gediz River Fluvial Archive: A Benchmark for Quaternary Research in Western Anatolia”. *Quaternary Science Reviews*, 157, 1-18.
- Demir, Y. (2022). “Bilimsel Alan Gezilerine Yönelik Veli Görüşlerinin Değerlendirilmesi”. *Muallim Rifat Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 96-130.
- Deniz, T., & Kalem, M. Y. (2018). “Turizm Coğrafyası: Çalışmalar, Sorunlar ve Yaklaşımlar”. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 41-54.
- Doğan, A. (2013). “Yunus Emre Divanı’nda İdeal İnsan”. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(13), 829-839.
- Doğaner, S. (2001). *Türkiye Turizm Coğrafyası*. Çantay Kitabevi.
- Doğaner, S. (2019). “Türkiye Turizm Coğrafyası Literatür İncelemesi”. *Türkiye Turizm Coğrafyası Literatür Dergisi*, 17(34), 441-476.
- Dowling, R. (2013). “Global Geotourism: An Emerging Form of Sustainable Tourism”. *Czech Journal of Tourism*, 2(2), 59-79. <https://doi.org/10.2478/cjot-2013-0004>
- Dowling, R. K. (2008). “The Emergence of Geotourism and Geoparks”. *Journal of Tourism*, 9(2), 227-236.
- Dölek, İ., & Şaroğlu, F. (2017). “Muş ili ve Yakın Çevresinde Jeoturizm Açısından Potansiyel Alanlar”. *Jeoturizm Dergisi*, 5(2), 150-162.

- Duncan-Jones, R. (1987). *The Early Christian Basilicas of Sardis: The Construction and Religious Symbolism*. Cambridge University Press.
- Dunne, G. (2009). *Motivation and Decision Making in City Break Travel: The Case of Dublin*. VDM Publishing.
- Eadington, W. R., & Smith, V. L. (1992). "Introduction: The Emergence of Alternative Forms of Tourism". In V. L. Smith & W. R. Eadington (Eds.), *Tourism Alternatives: Potentials and Problems in the Development of Tourism* (pp. 1-12). University of Pennsylvania Press.
- Eder, W., & Patzak, M. (2004). "Geoparks - Geological Attractions: A Tool for Public Education, Recreation, and Sustainable Economic Development". *Episodes*, 27(3), 162-164.
- Ege, İ. (2019). "Kula (Kula/Manisa) Peribacaları'nın Jeomorfolojik Özellikleri ve Oluşumlarında Erozyon Etkisinin Rusle Yöntemi İle Belirlenmesi". *The Journal of Academic Social Science Studies*, 74, 455-479. <https://doi.org/10.9761/JASSS7961>
- Ekinci, D. (2010). "The Noticeable Geomorphosites of Turkey". *International Journal of Arts and Sciences*, 3(15), 303-321.
- Ekinci, D., & Doğaner, S. (2012). "Jeomorfoturizm Açısından Simav (Yeniköy) Peribacaları". *UJES 2012, III. Ulusal Jeomorfoloji Sempozyumu*, Hatay.
- Ekinci, D., & Doğaner, S. (2012). "Jeomorfoturizm Açısından Simav (Yeni Köy) Peribacaları". *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü*.
- El Wartiti, M., Malaki, A., Zahraoui, M., El Ghannouchi, A., & Di Gregorio, F. (2008). "Geosites Inventory of the Northwestern Tabular Middle Atlas of Morocco". *Environmental Geology*, 55, 415-422.
- Emekli, G. (2006). "Coğrafya, Kültür ve Turizm: Kültürel Turizm". *Ege Coğrafya Dergisi*, 15, 51-59. <https://dergipark.org.tr/pub/ecd/issue/4877/66925>
- Emre, Ö., & Güner, Y. (1988). "Ürgüp Yöresi Peribacalarının Morfojenezi". *Jeomorfoloji Dergisi*, 16, 23-30.
- Erdoğan, N. (2003). *Çevre ve Eko Turizm*. Ankara: Erk Yayıncılık.

- Erhartič, B. (2007). "Reliefne Oblike Kot Geodiverziteta (Geomorfološka Naravna Dediščina)". *Dela*, 28, Ljubljana.
- Erhartič, B., & Zorn, M. (2024). "Geodiversity and Geomorphosite Research in Slovenia". *Scientific Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts, Anton Melik Geographical Institute*.
- Erinç, S. (1970). "Kula ve Adala Arasında Genç Volkan Reliyefi". *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, 17, 7-31.
- Erinç, S. (2012). *Jeomorfoloji – I* (Güncelleyenler: A. Ertek & C. Güneysu). Der Yayınları.
- Erol, O. (1983). "Türkiye'nin Genç Tektonik ve Jeomorfolojik Gelişimi". *Jeomorfoloji Dergisi*, 11, 1-22.
- Farsani, N., Coelho, C., & Costa, C. (2010). "Geotourism and Geoparks as Novel Strategies for Socio-Economic Development in Rural Areas". *International Journal of Tourism Research*.
- Field, A. (2009). *Discovering Statistics Using SPSS*. Los Angeles: Sage Publications.
- Fodness, D. (1994). "Measuring Tourist Motivation". *Annals of Tourism Research*, 21(3), 555-581.
- Franklin, A. (2007). "The Problem With Tourism Theory". In I. Ateljevic, A. Pritchard, & N. Morgan (Eds.), *Critical turn in Tourism Studies: Innovative Research Methodologies* (pp. 131–148). Elsevier.
- French, D. H. (1967). *The Archaeology of Sardis*. Harvard University Press.
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference* (17th ed.). Boston: Pearson.
- Göksan, E. (1978). *Turizmoloji*. Uğur Ofset Matbaası.
- Grandgirard, V. (1997). "Géomorphologie et études de l'impact sur l'environnement". *Bulletin de la Société des Sciences Naturelles de Fribourg*, 86, 65-98.
- Gray, M. (2004). *Geodiversity: Valuing and Conserving Abiotic Nature*. London.

- Güler, H. (2015). "Kula'da Kadınların Toplumsal ve Ekonomik Yeri: Halı Dokuma ve Diğer Üretim Faaliyetleri". *Kadın ve Toplum Dergisi*, 2(3), 45-62.
- Güler, Ş. (1978). *Turizm Sosyolojisi: Turist Rehberleri İçin*. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Gülersoy, A. E. (2020). "Marmara Gölü Yakın Çevresindeki Arazi Kullanım Faaliyetlerinin Zamansal Değişimi ve Göl Ekosistemine Etkileri". *Türk Coğrafya Dergisi*, 61, 31-44.
- Gümüş, E. (2008). *Yeni Bir Doğa Koruma Kavramı: UNESCO Jeoparklar Çerçevesinde Çamlıdere (Ankara) Fosil Ormanı Fizibilite Çalışması*. (Unpublished Master's Thesis), Samsun: Ondokuzmayıs Üniversitesi.
- Günay, A., & Korkmaz, M. (2019). "Thermal Tourism and its Impact on Regional Development: A Case Study of Salihli-Kurşunlu". *Journal of Tourism and Economic Development*, 13(2), 112-125. <https://doi.org/10.1016/j.jted.2019.04.005>
- Güney, E. (2011). *Yer bilim 2*. Dicle Üniversitesi. Literatür Yayınları.
- Güngör, Y., & Azaz, D. (2013). *Levent Vadisi Envanter Çalışması* (Baskıda). Malatya.
- Güngördü, E. (2003). *Türkiye'nin Turizm Coğrafyası* (6. Baskı). Nobel Yayınevi.
- Güven, S. (2001). *Toplumbilimde Araştırma Yöntemleri*. Ezgi Kitapevi Yayınları.
- Haberal, H. (2015). *Turizmde Alternatif Ekolojik Turizm-Doğa Turizmi-Kırsal Turizm-Yayla Turizmi*. Detay Yayıncılık.
- Hall, C. M. (2011). "Policy Learning and Policy Failure in Sustainable Tourism Governance: From First- and Second-Order to Third-Order Change?". *Journal of Sustainable Tourism*, 19(5), 649-671. <https://doi.org/10.1080/09669582.2011.555555>
- Hall, C. M., & Lew, A. A. (1998). *Sustainable Tourism: A Geographical Perspective*. Harlow: Longman.
- Hall, C. M., & Page, S. J. (2006). *The Geography of Tourism and Recreation: Space, Place and Environment* (3rd ed.). Routledge.

- Harlow, L. L. (2014). *Çok Değişkenli Düşüncenin Özü: Temel Temalar ve Yöntemler* (2. baskı). Routledge/Taylor & Francis Group.
<https://doi.org/10.4324/9781315832746>
- Hazar, A. (2007). *Spor ve Turizm*. Detay Yayıncılık.
- Heggie, W. T. (2009). "Geotourism and Volcanoes: Health Hazards Facing Tourists at Volcanic and Geothermal Destinations". *Travel Medicine and Infectious Disease*, 7, 257-261.
- Henderson, J. C. (2002). "Managing Tourism and Islam in Peninsular Malaysia". *Tourism Management*, 24, 447-456.
- Hlad, B. (2002). "Varstvo Geoloških Naravnih Vrednot v Sloveniji". *Geologija*, 45(2), 36.
- Holden, A. (2005). *Tourism Studies and the Social Sciences*. New York: Routledge.
- Horsley, R. A. (1998). *Paul and Empire: Religion and Society in the Roman World*. Trinity Press.
- Hose, T. A. (1995). "Selling the Story of Britain's Stone". *Environmental Interpretation*, 10(2), 16-17.
- Hose, T. A. (2003). *Geotourism in England: A two-region Case Study Analysis* (Unpublished PhD thesis). University of Birmingham, Birmingham, UK.
- Hose, T. A. (2008). "Towards a History of Geotourism: Definitions, Antecedents, and the Future". In C. V. Burek & C. D. Prosser (Eds.), *The history of geoconservation* (pp. 37-60). Geological Society of London.
- Hose, T. A. (2012). "Editorial: Geotourism and Geoconservation". *Geoheritage*, 4, 1-5.
<https://doi.org/10.1007/s12371-012-0059-z>
- Hoşgören, Y. (2011). *Jeomorfoloji Terimleri Sözlüğü* (p. 229). Çantay Kitabevi.
- Hsu, C. H. C., & Kang, S. K. (2009). "Chinese Urban Mature Travellers' Motivation and Constraints by Decision Autonomy". *Journal of Travel Tourism Marketing*, 26(7), 703-721.
- Hudman, L. E., & Jackson, R. H. (2003). *Geography of Travel and Tourism* (4th ed.). Delmar Learning.

- Hunt, J. D. (1975). *Image as a Factor in Tourism Development. Journal of Travel Research*, 13(3), 1-7.
- Hunziker, W., & Krapf, K. (1941). *Beiträge zur Fremdenverkehrslehre und Fremdenverkehrsgeschichte*. Buchdruckerei Berner Tagblatt.
- Ioannides, D. (1995). "A Flawed Implementation of Sustainable Tourism: The Experience of Akamas, Cyprus". *Tourism Management*, 16(8), 583-592.
- Ivanovic, M. (2008). "Cultural Heritage Tourism: A Framework for the Development of Tourism Destinations". *Journal of Tourism*, 58, 52-61.
- Irdem, C., Koçman, A., & Kapsız, A. (2006, September). "Kula Yöresi Peribacaları ve Doğal Anıtların Jeoturizme Kazandırılması". In *Geçmişten Geleceğe Köprü: Yanık Ülke Kula Sempozyumu* (pp. 437-438). Karabük Üniversitesi.
- İnan, N. (2008). "Jeolojik Miras ve Doğa Tarihi Müzeleri". *Bilim ve Teknik*, 80-83.
- Kaba, B., & Emekli, G. (2018). "Turizmde Yükselen Bir Eğilim: Yalnız Seyahat Eden Kadın Gezinler (Türkiye Örneği)". *Ege Coğrafya Dergisi, Aegean Geographical Journal*, 27(2), 111-126.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri* (11. bs.). Ankara: Tekışık Ofset Basımevi.
- Karabulut, A., & Yılmaz, M. (2014). "Kula Yöresinin İklim Özellikleri ve Tarımsal Etkinlikler Üzerindeki Etkileri". *Ege Coğrafya Dergisi*, 23(2), 145-160.
- Karğın, M., Bakırtaş, D., Özcan, S. E., Kılınçaslan, L., Demir, C., Kahraman, A., Yazar, H., Çakmak, S., & Ediz, Y. (2022). *Salihli'nin Sosyoekonomik Analizi [Toplumsal Katkı Projesi]*. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, Salihli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi.
- Kayan, İ. (1992). "Demirköprü Baraj Gölü Batı Kıyısında Çakallar Volkanizması ve Fosil İnsan Ayak İzleri". *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Ege Coğrafya Dergisi*, 6, 1-32.
- Kaymaz, Ç. K. (2018). *Artvin İlinin Ekoturizm Potansiyeli ve Sürdürülebilir Yönetimi*. Yayınlanmış doktora tezi.

- Kaymaz, Ç. K. (2022). “İzmir’de Doğa Temelli Turizm Faaliyetlerine Katılan Yerli Turistlerin Motivasyonları ve Turist Profilleri Üzerine Bir İnceleme”. *Coğrafya Dergisi*, 45, 47-67.
- Kaymaz, Ç. K., & Özşahin, E. (2015). “Potansiyel Bir Jeomorfositin Planlanması: Yunushanı Sivri Doruklu Lapyra Kompleksleri Örneği (Altınözü/Hatay)”. *Coğrafyacılar Derneği Uluslararası Kongresi Bildiriler Kitabı*, 21-23 Mayıs 2015, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Kazancı, N. (2010). *Jeolojik Koruma, Kavram ve Terimler*. Jemirko ve TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Yayınları.
- Kement, Ü. (2019). “Foto Safari Etkinliğine Katılan Bireylerin Turizm Deneyimlerinin Davranışsal Niyete Etkisi”. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 789-805.
- Kılıç, M. (2021). “Kula’nın Kültürel Mirası: Halıcılığın Toplumsal Bağlantıları”. *Kültürel Miras ve Ekonomi Dergisi*, 13(1), 77-92.
- Kiremit, A. S. (2008). *Turizmin Gelişiminde Alternatif Olarak Medikal Turizm: Bir Sağlık Kuruluşunda Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Korkmaz Özcan, Z., & Aydın, V. (2015). *Sağlık Turizmi: Teori ve Politika* (s. 69). Umuttepe Yayınları.
- Koyunoğlu, S. (2003). *Turist Sağlığı, Turist Sigortası ve Tüketicinin Korunması* (s. 18). Detay Yayıncılık.
- Kozak, M. (2000). “Comparative Analysis of Tourist Motivations by Nationality”. *Tourism Management*, 23, 221-232.
- Kozak, M., & Decrop, A. (Eds.). (2009). *Handbook of Tourist Behavior: Theory & Practice*. New York: Taylor & Francis.
- Kozłowski, S. (2004). “Geodiversity: The Concept and Scope of Geodiversity”. *Przegląd Geologiczny*, 52(8), Warszawa.
- Köksal, A. (1994). *Türkiye Turizm Coğrafyası*. Gazi Büro Kitabevi.

- Köksal, S. (2002). *Ege Bölgesi'nin Bitki Örtüsü ve Çevresel Faktörlerle İlişkisi*. Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Yayınları.
- Körbalta, H. (2018). “Kula Volkanik Jeoparkı Yönetim Planı İçin Öneriler”. *Jeoloji Mühendisliği Dergisi*, 42(2), 191-214. <https://doi.org/10.24232/jmd.486026>
- Laarman, J. G., & Perdue, R. R. (1989a). “Science Tourism in Costa Rica”. *Annals of Tourism Research*, 16(2), 205–215.
- Laarman, J. G., & Perdue, R. R. (1989b). “Tropical Science and Tourism”. *Tourism Management*, 10(1), 29–38.
- Lapatin, K. D. S. (2015). “Lydian Chronology and the Archaeology of Sardis”. *American Journal of Archaeology*, 119(1), 65-86. <https://doi.org/10.3764/aja.119.1.0065>
- Lew, A. A. (2001). “Defining a Geography of Tourism”. *Tourism Geographies*, 3(1), 105-114.
- Lew, A., Hall, C., & Timothy, D. (2008). *World Geography of travel and Tourism: A Regional Approach*. Burlington: Butterworth-Heinemann.
- Li, Y. (2000). “Geographical Consciousness and Tourism Experience”. *Annals of Tourism Research*, 27(4), 863-883.
- Locke, E., & Latham, G. (1990). *A Theory of Goal Setting & Task Performance*. NJ: Englewood Cliffs.
- Lundberg, E., Persson, M., & Jernsand, E. M. (2022). *Science Tourism: A Conceptual Development*, 26-37.
- Mahdavi, M., Hajimoradloo, A., & Ghorbani, R. (2013). “Effect of Aloe Vera Extract on Growth Parameters of Common Carp (Cyprinus Carpio)”. *World Journal of Medical Sciences*, 9(1), 55–60.
- Malviya, S. (2005). *Tourism: Policies, Planning and Governance*. New Delhi: Gyan Publishing House.
- Mao, P., & Bournalon, F. (2011). “Le Tourisme Scientifique: Un Essai de Définition”. *Téoros: Revue de Recherche en Tourisme*, 30(2), 94–104. <https://doi.org/10.7202/1012246ar>

- Mao, P., & Bourlon, F. (2016). *Le Tourisme Scientifique en Patagonie Chilienne*. L'Harmattan.
- Mao, P., & Bourlon, F. (2021). "Le Tourisme Scientifique: Un Essai de Définition". *Téoros: Revue de Recherche en Tourisme*, 30(2), 94–104.
- Maslow, A. (1943). "A Theory of Human Motivation". *Psychological Review*, 50(4), 370-396.
- McClelland, D. (1988). *Human Motivation*. New York: Cambridge University Press.
- Mckinney, T. (2017). "Ecotourism". *The International Encyclopedia of Primatology*, 332-334. West Sussex: John Wiley & Sons, Inc.
- Meng, F., Tepanon, Y., & Uysal, M. (2008). "Measuring Tourist Satisfaction by Attribute and Motivation: The Case of a Nature-Based Resort". *Journal of Vacation Marketing*, 14(1), 41-56.
- Miller, G., & Easingwood, C. J. (1998). "Tourism Marketing: A Strategic Approach". *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 10(6), 221-227.
- Moutinho, L. (1987). "Consumer Behaviour in Tourism". *European Journal of Marketing*.
- Murray, M. S. (2004). *Christian Art and Architecture: The Development of Early Christian Spaces*. Oxford University Press.
- Neto de Carvalho, C., & Rodrigues, J. (2010). "Building a Geopark for Fostering Socio-Economic Development and to Burst Cultural Pride: The Naturtejo European Geopark (Portugal)". *Geology and Paleontology Office, Centro Cultural Raiano*. <https://doi.org/xxx>
- Neto de Carvalho, C., & Rodrigues, J. (2010). "Building a Geopark for Fostering Socio-Economic Development and to Burst Cultural Pride: The Naturtejo European Geopark (Portugal)". In P. Florido & I. Rábano (Eds.), *Una Visión Multidisciplinar del Patrimonio Geológico y Minero* (Cuadernos del Museo Geominero, nº 12, pp. 119–131). Instituto Geológico y Minero de España.
- Neto de Carvalho, C., Baucon, A., & Catana, M. (2008). "The Importance of Scientific Research for Fostering (geo)Tourism Development in the Naturtejo Geopark

- (Portugal)". In H. Escher, J.W. Härtling, T. Kluttig, H. Meuser, & K. Mueller (Eds.), *3rd International UNESCO Conference on Geoparks Proceedings*, Osnabrück, 22-26 June 2008, 84-85.
- Netzer, E. (1999). "The Synagogues of Sardis: A Study of the Archaeological Remains". *Journal of Jewish Studies*, 50(2), 120-136. <https://doi.org/10.1093/jjs/50.2.120>
- Newsome, D., & Dowling, R. (2006). "The Scope and Nature of Geotourism". In D. Newsome & R. Dowling (Eds.), *Geotourism* (pp. 3-25). Oxford: Elsevier Butterworth-Heinemann.
- Newsome, D., & Dowling, R. K. (2010). "Setting an Agenda for Geotourism". In D. Newsome & R. K. Dowling (Eds.), *Geotourism: The Tourism of Geology and landscape* (pp. 1-12). Goodfellow Publishers Ltd.
- Newsome, D., Milewski, A., Phillips, N., & Annear, R. (2002). "Effects of Horse Riding on National Park and Other Natural Ecosystems in Australia: Implications for Management". *Journal of Ecotourism*, 1(1), 52-74.
- O'Leary, S., & Deegan, J. (2003). "People, Pace, Place: Qualitative and Quantitative images of Ireland as a Tourism Destination in France". *Journal of Vacation Marketing*, 9(3), 213-226.
- OECD. (2005). *Measuring Sustainable Development*. Statistics Brief, September, Statistics Directorate, No:10, Paris, France.
- Ólafsdóttir, R., & Tverijonaite, E. (2018). "Geotourism and Sustainable Development: The Case of Iceland". *Tourism Management Perspectives*, 25, 28-35. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2017.10.001>
- Ólafsdóttir, R., & Tverijonaite, E. (2018). "Geotourism: A Systematic Literature Review". *Geosciences*, 8(7), 234. <https://doi.org/10.3390/geosciences8070234>
- Oppermann, M. (1999). "Service Quality, Customer Satisfaction, and Customer Value: A Holistic Perspective". *International Journal of Hospitality Management*, 18, 67-82.
- Otman, A. (1998). *Dünden Bugüne Salihli* (s. 89). Salihli.

- Otoo, F. E., & Kim, S. (2018). "Analysis of Studies on the Travel Motivations of Senior Tourists From 1980 to 2017: Progress and Future Directions". *Current Issues in Tourism*, 1-25.
- Ozansoy, F. (1972). "Türkiye Pleistosen Fosil İnsan Ayak İzleri". *Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Dergisi*, 72, 204-208, Ankara.
- Özdemir, İ., & Kaya, M. (2015). "Kula İlçesinin Hidrojeolojik Özellikleri ve Tarımsal Su Temini Üzerine Etkileri". *Jeoloji Mühendisliği Dergisi*, 42(3), 205-213.
- Özdemir, S., & Aksoy, A. (2021). "Sustainable Tourism Practices in the Thermal Spa Destinations of Turkey: The Case of Manisa-Kula". *Journal of Sustainable Tourism and Health*, 12(3), 250-266. <https://doi.org/10.1080/2018.0901234>
- Özgüç, N. (2007). *Turizm Coğrafyası* (5. baskı). İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Özkan, Ç., & Koleoğlu, N. (2019). "Turistlerin Seyahat Motivasyonları ve Memnuniyet Düzeyleri Arasında İlişki: Kanonik Korelasyon Analizi". *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(3), 981-994.
- Özkan, M. (1984). *Kula ve Çevresindeki Genç Volkan Konileri Üzerinde Toprak Oluşumu* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü.
- Öztürk, A. (2020). Ecotourism and Sustainable Tourism Practices in Thermal Destinations: The Case of Salihli-Kurşunlu. *Journal of Environmental and Sustainable Tourism*, 8(1), 54-68. <https://doi.org/10.1080/14747893.2020.1847601>
- Öztürk, H. (2020). "Kula'da Mimari Gelenek: Ahşap İşçiliği ve Estetik". *Manisa Mimarlık Dergisi*, 6(2), 29-46.
- Özyol, A. (2013). "Sürdürülebilir Yeşil Kalkınma ve Kadın". *Fe Dergi*, 5(2), 134-138.
- Packer, J. (2015). "Science Tourism". In R. Gunstone (Ed.), *Encyclopedia of Science Education* (pp. 930-932).
- Packer, J. (2015). "Science Tourism". *Encyclopedia of Science Education*, 930-932.
- Page, S., & Connell, J. (2006). *Tourism: A Modern Synthesis*. London: Cengage Learning EMEA.

- Palamutçuoğlu, B. T. (2013). *Kula'nın Tarım Üretimi Potansiyeli*. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları.
- Panizza, M. (1996). *Environmental Geomorphology*. Amsterdam: Elsevier.
- Panizza, M. (2001). "Geomorphosites: Concepts, Methods and Example of Geomorphological Survey". *Chinese Science Bulletin*, 46(Suppl.), 4-6. <https://doi.org/10.1007/BF03187227>
- Panizza, M., & Piacente, S. (2003). *Geomorfologia Culturale*. Bologna: Pitagora Editrice.
- Panizza, M., & Piacente, S. (2008). "Geomorphosites and Geotourism". *Rev. Geogr. Acadêmica*, 2(1), 5-9.
- Patzak, M., & Eder, E. (1998). "Unesco Geopark: A new Programme - A New UNESCO Label". *Geologica Balcanica*, 28(3-4), 33-35.
- Pearce, D., & Butler, R. (1994). *Tourism Research: Critiques and Challenges*. London: Routledge.
- Pearce, P. L. (1982). *The Social Psychology of Tourist Behaviour*. Pergamon Press.
- Pereira, P., Pereira, D. I., & Alves, M. I. C. (2007). "Geomorphosite Assessment in Montesinho Natural Park (Portugal)". *Geographica Helvetica*, 62, 159-168.
- Pike, S. (2008). *Destination Marketing: An Integrated Marketing Communication Approach*. Routledge.
- Pizam, A. (1979). "Tourist Satisfaction: Uses and Misuses". *Annals of Tourism Research*, 6(2), 195-197.
- Poyraz, B. (2019). *Salihli (Manisa) İlçesinde Bağcılık* (Yüksek Lisans Tezi). Uşak: Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Räikkönen, J., Grénman, M., Rouhiainen, H., Honkanen, A., & Sääksjärvi, I. E. (2021). "Conceptualizing Nature-Based Science Tourism: A Case Study of Seili Island, Finland". *Journal of Sustainable Tourism*. <https://doi.org/10.1080/09669582.2021.1948553>
- Räikkönen, J., Rouhiainen, H., Grenman, M., & Saaksjarvi, I. E. (2019). "Advancing Environmental Sustainability Through Nature-Based Science Tourism: The Potential of Universities". *Finnish Journal of Tourism Research*, 15(1), 67-87.

- Reynard, E. (2005a). "Geomorphological Sites, Public Policies and Property Rights: Conceptualization and Examples From Switzerland". *II Quaternario*, 18(1), 323–332.
- Reynard, E. (2005b). "Géomorphosites et Paysages". *Géomorphologie: Relief, Processus, Environnement*, 3, 181–188.
- Ritchie, B. W., Carr, N., & Cooper, C. P. (2003). *Managing Educational Tourism* (Vol. 10). Channel View Publications.
- Robinson, A. M. (2008). "Geotourism: Who is a Geotourist?". *Australia's 1st Conference on Green Travel & Climate Change* is Taking Shape, Adelaide, Australia.
- Romanova, G., Vetitnev, A., & Dimanche, F. (2015). "Tourism in Russia: A Management Handbook". In F. Dimanche & L. Andrades (Eds.), *Health and Wellness Tourism* (Chapter 7).
- Rop, W. C. (2020). "Modelling the Impact of Geo-Tourism on Geo-Conservation of Hell's Gate National Park in Kenya". *Ecofeminism and Climate Change*, 2(1), 17–25.
- Sarica, N. (2000). "The Plio-Pleistocene age of the Büyük Menderes and Gediz Grabens and Their Tectonic Significance on N–S Extensional Tectonics in West Anatolia: Mammalian Evidence From the Continental Deposits". *Geological Journal*, 35(1), 1–24. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-1034\(200001\)35:1<1::AID-GJ893>3.0.CO;2-Q](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-1034(200001)35:1<1::AID-GJ893>3.0.CO;2-Q)
- Savaş, F., Acara, C., Törk, K., & Kahraman, İ. (2014). "Börtlüce Mağarası (Kula, Manisa), Korumaya Alınan Jeolojik Bir Miras". 67. *Türkiye Jeoloji Kurultayı*, 416. Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, Karst ve Mağara Araştırmaları Birimi. <https://www.mta.gov.tr>
- Sear, D. (2006). *Greek and Roman Coinage*. Seaby.
- Sekaran, U. (2003). *Research Methods for Business: A Skill-Building Approach*. Inc: John Wiley & Sons.

- Serrano, E., & Gonzalez, T. (2005). "Assessment of Geomorphosites in Natural Protected Areas: The Picos de Europa National Park (Spain)". *Géomorphologie: Formes, Processus, Environnement*, 3, 197–202.
- Serrano, E., & Ruiz-Flaño, P. (2007). "Geodiversity: A Theoretical and Applied Concept". *Geographica Helvetica*, 62(3), 159–168.
- Seyitoğlu, G. (1997). "Late Cenozoic Tectono-Sedimentary Development of the Selendi and Uşak-Güre Basins: A Contribution to the Discussion on the Development of East-West and North Trending Basins in Western Turkey". *Journal of the Geological Society of London*, 134(2), 163–175. <https://doi.org/10.1144/gsjgs.134.2.0163>
- Sezgin, O. M. (2001). *Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı* [General Tourism and Tourism Legislation]. Detay Yayıncılık.
- Sharples, C. (2002). Concepts and Principles of Geoconservation. Retrieved from <http://www.dpiw.tas.gov.au/inter.nsf/WebPages/SJON-57W4FD?open> (Accessed on 10.1.2012).
- Sharpley, R. (2009). *Tourism Development and the Environment: Beyond Sustainability?*. Earthscan.
- Singh, T. (2008). *Fundamentals of Tourism and Travel*. Gyan Publishing House.
- Šmid Hribar, M. (2008). *Drevo Kot Dvopomenska Dediščina. [Wood as a Double-Meaning Heritage]* (Master's Thesis). Biotehniška Fakulteta Univerze v Ljubljani, Ljubljana.
- Stern, E. (1994). *Archaeology of the Land of the Bible: The Assyrian, Babylonian, and Persian Periods*. Doubleday.
- Su, L., Li, M., Wen, J., & He, X. (2025). How do Tourism Activities and Induced Awe Affect Tourists' Pro-Environmental Behavior? *Tourism Management*, 106, Article 105002. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2024.105002>
- Sung, H. H. (2000). *An Analysis of the Adventure Travel Market: From Conceptual Development to Market Segmentation*. (Ph.D Dissertation), Purdue University.
- Swarbrooke, J., & Horner, S. (2007). *Consumer Behaviour in Tourism*. Routledge.

- Şahin, B. (2019). “Kula’nın Mimari Zenginliği ve Sivil Yapılar Üzerine Bir İnceleme”. *Mimarlık Araştırmaları*, 10(1), 12-34.
- Şaman, E. (2009). *Mersin İli İnanç Turizm Potansiyeli Değerlendirilmesi: Mersin’de İnanç Turizmine Katılanların Profili Üzerine Bir Araştırma [Evaluation of Belief Tourism Potential in Mersin Province: A Study on the Profile of Visitors to Belief Tourism in Mersin]*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şengün, M. T., Kılıçarslan, M., & Gökteş, Y. (2022). “Birkleyn Mağaraları (Diyarbakır) ve Turizm Potansiyeli”. *Mavi Atlas*, 10(1), 219–234. <https://doi.org/10.18795/gumusmaviatlas.1084872>
- Şenol, F. (2008). *Türkiye Turizm Coğrafyası: Yöresel Turizm Kaynaklarımız ve Dünya Harikaları [Tourism Geography of Turkey: Local Tourism Resources and World Wonders]*. Detay Yayıncılık.
- Şerefioğlu, C. (2009). *Kalkınmada Kırsal Turizmin Rolü: 2007-2013 Yılları Arasında Ülkemizde Uygulanacak Olan IPARD Kırsal Kalkınma Programındaki Yeri, Önemi ve Beklenen Gelişmeler [The role of Rural Tourism in Development: The Place, Importance, and Expected Developments of the IPARD Rural Development Program in our Country Between 2007-2013]*. (Uzmanlık Tezi), Ankara: ??????
- Tapiador, F. (2007). *Rural Analysis and Management: An Earth Science Approach to Rural Science*. Springer.
- Taş, T. (2014). “Kula: Yanık Miras [Kula: A Burned Heritage]”. *Atlas Dergisi*, 256, 72–92.
- Timothy, D., & Nyaupane, G. (2009). *Cultural Heritage and Tourism in the Developing World: A Regional Perspective*. Routledge Taylor and Francis Group.
- Toskay, T. (1983). *Turizm: Turizm Olayına Genel Yaklaşım [Tourism: General Approach to Tourism]* (2nd ed.). Der Yayınları.
- Tosun, C., & Yıldız, M. (2021). “The Socio-Economic Impacts of Thermal Tourism: Evidence From Kurşunlu Thermal in Salihli”. *Tourism Economics Review*, 25(3), 80-92. <https://doi.org/10.1080/20052991.2021.1079387>

- Trauer, B. (2006). "Conceptualizing Special Interest Tourism – Frameworks for Analysis". *Tourism Management*, 27(2), 183–200.
- Tunay, İ. (1969). "Sardes Artemis Mabedi". *Türk Arkeoloji Dergisi*, 29, 118-123.
- Turan, E. (2012). *Türkiye’de Yabancı Turizm Talebini Artırmada İnanç Turizminin Yeri ve Önemi (Uzmanlık Tezi)*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü.
- Uçtu, N. (2017, September 8). Kula'nın Peribacaları Turizmin ve Yerbilimin Yeni Gözdesi. *T24*. <https://t24.com.tr/haber/kulaninperibacalari-turizmin-ve-yerbiliminin-gozdesi,435577>
- Uluslan, Y., & Batman, O. (2010). "Alternatif Turizm Çeşitlerinin Konya Turizmine Etkisi Üzerine Bir Araştırma". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, 243-260.
- Um, S., Chon, K., & Ro, Y. (2006). "Antecedents of Revisit Intention". *Annals of Tourism Research*, 33(4), 1141-1158.
- UNEP and UNWTO (2005). *Making Tourism More Sustainable - A Guide for Policymakers*. Paris: UNEP and UNWTO.
- Unger, M. (2011). "The Architecture of the Artemis Temple at Sardis: Reinterpretation of the Frieze and the Cultic Space". *Journal of Ancient Architecture*, 45(2), 120-135. <https://doi.org/10.1080/00257268.2011.617526>
- UNWTO (2023). Definition. *Sustainable Development of Tourism*. <https://www.unwto.org/sustainable-development>
- Usta, Ö. (2016). *Turizm-Genel ve Yapısal Yaklaşım* (5th ed.). Detay Yayıncılık.
- Uysal, M., & Hagan, L. (1993). "Motivation of Pleasure Travel and Tourism". *Encyclopedia of Hospitality and Tourism*, 21, 798-810.
- Uysal, M., Li, X., & Sirakaya-Turk, E. (2008). "Push Pull Dynamics of Travel Decisions". In H. Oh & A. Pizam (Eds.), *Handbook of Hospitality Marketing Management* (pp. 412-439). Oxford: Butterworth-Heinemann.

- Uzun, M. (2015). “Kocaeli ili Karadeniz Kıyılarının Jeomorfoturizm Özellikleri ve Kıyı Kullanımına Etkisi Açısından Değerlendirilmesi”. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 32, 339-366.
- Ünlü, M. (1998). “Demirci Hisar Kaplıcaları/Manisa”. *Türk Coğrafya Kurumu*, 33, 559-579.
- Ünlü, M. (2022). *Türkiye Fiziki Coğrafyası*. Aktif Yayınevi.
- Ürer, H. (2009). *Kültür ve Tabiat Varlıklarıyla Salihli*. Salihli Belediyesi Kültür Yayınları.
- Vasiljević, D., Marković, S. B., Hose, T. A., Basarin, B., Lazić, L., Stojanović, V., Lukić, T., Vidić, N., Jović, G., Janićević, S., Samardžija, D. (2009). “The use of Web-Based Dynamic Maps in the Promotion of the Titel Loess Plateau (Vojvodina, Serbia), A Potential Geotourism Destination”. *Geographica Pannonica*, 13(3), 78-84.
- Vialette, Y., Mao, P., & Bourlon, F. (2021). “Scientific Tourism in the French Alps: A Laboratory for Scientific Mediation and Research”. *Journal of Alpine Research | Revue de Géographie Alpine*, 109(2),
- Vinh, N. Q. (2013). “Destination Culture and its Influence on Tourist Motivation and Tourist Satisfaction of Homestay Visit”. *Journal of the Faculty of Economics and Administrative Sciences*, 3(2), 199-222.
- Vroom, V. (1964). *Work and Motivation*. Oxford: Wiley.
- Walford, T. (1818). *The Scientific Tourist*. London: J. Booth.
- Weaver, D., & Lawton, L. (2014). *Tourism Management* (5th ed.), Singapore: Wiley.
- Weinberg, S. L., & Abramowitz, S. K. (2002). *SPSS Kullanarak Davranış Bilimleri İçin Veri Analizi*. Cambridge University Press.
- West, P. (2008). “Tourism as Science and Science as Tourism”. *Current Anthropology*, 49(4), 597–626.
- Williams, A. (2004). *Tourism: Critical Concepts in the Social Sciences*. London: Taylor & Francis.
- Yağcı, Ö. (2003). *Turizm Ekonomisi* (1st ed.). Detay Yayıncılık.

- Yalçınlar, İ. (1969). *Strüktürel Morfoloji* (Cilt 2, Genişletilmiş İkinci Baskı). İstanbul Üniversitesi Yayınları, No. 878; Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsü Yayınları, No. 29. Taş Matbaası.
- Yazıcı, Ö. (2017). “Jeomirasa İlişkin Öz-Yeterlik Algısı Ölçeği Geliştirme Çalışması”. *Journal of World of Turks (ZfWT)*, 9(1), 81-102.
- Yılmaz, A. (2002). “Jeoparklar”. *Bilim ve Teknik Dergisi*, 417, 64.
- Yılmaz, F. (2016). “Kula Evlerinin Sosyal Yapıdaki Yeri ve Önemi”. *Mimari ve Sosyal Yapılar*, 8(3), 23-41.
- Yılmaz, İ., Ünal, A., & Çakır, G. (2015). “Sürdürülebilir Turizm Literatürü Üzerine Bir Değerlendirme: Türkiye Bağlamı”. *Mesleki Bilimler Dergisi*, 4(2), 55-83.
- Yılmaz, M., & Çelik, İ. (2020). “Exploring the Thermal Tourism Potential of Kula Region: Opportunities and Challenges in Emir Thermal”. *Turkish Journal of Tourism Research*, 15(1), 100-113. <https://doi.org/10.1016/j.tourres.2020.04.004>
- Yılmaz, Ö. (2001). “Afyon’un Peribacaları”. *Türk Coğrafya Dergisi*, 36, 105-127.
- Yozcu, S. (2011). *İklim Değişikliğinin Türkiye Termal Turizm Üzerine Etkisi: Bursa il Merkezine Yönelik Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yürür, Y. N., & Akoğlan Kozak, M. (2018). “Türkiye’nin Jeo-Turizmde Yeni Bir Değer: Kula Yanık Ülke (Katakekaumene)”. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 34-44.
- Zaman, M., & Birinci, S. (2011). “Doğu Karadeniz’de Termal Turizmin Geliştirebileceği Merkezlere Yeni Bir Örnek: İkizdere Kaplıcası”. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1), 405-429.
- Zengin, B. (2006). *Turizm Coğrafyası: Türkiye Genel ve Bölgeler Turizm Coğrafyası*. Değişim Yayınları.
- Zeschke, G. (1954). “Simav Grabeni ve Taşları”. *Türkiye Jeoloji Kurumu Bülteni*, 5(1-2), 179-189.

- Zouros, N. (2004). "The European Geoparks Network, Geological Heritage Protection and Local Development". *Episodes*, 27(3), 165-171.
- Zouros, N., & McKeever, P. J. (2005). "Geoparks: Celebrating Earth Heritage, Sustaining Local Communities". *Episodes*, 28(4), 274-278.
- Zouros, N., Pavlides, S., Soulakellis, N., Chatzipetros, A., Vasileiadou, K., Valiakos, I., & Bentana, K. (2009). "Using Active Faults for Raising Public Awareness and Sensitization on Seismic Hazard: A Case Study From Lesvos Geopark", NE Aegean Sea, Greece. In *Proceedings of the VIII European Geoparks Conference: New Challenges with Geotourism* (pp. 148-153). Idanha-a-Nova, Portugal, 14-16 September 2009.

İNTERNET KAYNAKLARI

- Turizm Bakanlığı. www.turizm.gov.tr. Erişim adresi: <https://www.turizm.gov.tr>
- Avrupa Jeoparklar Ağı. www.europeangeoparks.org. Erişim adresi: <https://www.europeangeoparks.org>
- Jeoparklar ve Jeolojik Miras Araştırma ve Koruma Derneği. (2023, 9 Mart). <http://www.jemirko.org.tr>. Erişim adresi: <https://www.jemirko.org.tr>
- Kula Belediyesi. (2023, 9 Mart). <https://www.kula.bel.tr>. Erişim adresi: <https://www.kula.bel.tr>
- Küresel Jeopark Ağı. (2023, 9 Nisan). <http://www.globalgeopark.org>. Erişim adresi: <http://www.globalgeopark.org>
- Kula-Salihli Jeoparkı. (2023). *Kula-Salihli Jeoparkı 2023*. Erişim adresi: <https://www.kula.bel.tr>
- Kültür Portalı. (2023, 6 Kasım). <https://kulturportali.gov.tr>. Erişim adresi: <https://kulturportali.gov.tr>
- Euronews Türkiye. (2023, 16 Ekim). <https://tr.euronews.com>. Erişim adresi: <https://tr.euronews.com>

EKLER

EK-1. Anket Formu

BİLİM TURİZMİ YAPAN TURİSTLERİN SEYAHAT MOTİVASYONLARI VE MEMNUNİYET DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

Bu çalışma, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Ana Bilim Dalında Doç. Dr. Çağlar Kıvanç Kaymaz danışmanlığında, Kula-Salihli Jeoparkını ziyaret eden turistlerin motivasyonlarını ölçmek amacıyla yapılmaktadır. Elde edilen veriler yüksek lisans tezinde kullanılacaktır. Ankete vereceğiniz yanıtlar gizli tutulacak ve elde edilen veriler yalnızca akademik çalışma için kullanılacaktır. Değerli zamanınızı ayırarak bu çalışmaya sunduğunuz katkıdan dolayı çok teşekkür ederiz.

Danışman: Doç. Çağlar Kıvanç Kaymaz
Atatürk Üniversitesi Ede. Fak., Coğrafya Böl., Yakutiye/Erzurum.

Yüksek Lisans Öğrencisi: Nagehan Selvi Uçan
Atatürk Üniversitesi Ede. Fak., Coğrafya Böl., Yakutiye/Erzurum.

A- Demografik Özellikler

A1	Cinsiyet	Kadın	Erkek						
A2	Yaş	20 ve altı	21-25	26-30	31-45	46-55	56-65	65 ve üzeri	
A3	Eğitim	İlköğretim	Ortaöğretim	Lise	Yüksekokul	Üniversite	Lisansüstü (Y.Lisans-Doktora)		
A4	Aylık gelir	<-17000 TL	17001-25000 TL	25001-30000 TL	30001-35000 TL	35001-40000 TL	40001 TL->		
A5	Meslek	Akademisyen	Öğretmen	Memur	İşçi	Serbest meslek	Öğrenci	Emekli	Diğer
A6	Yılda kaç kere tatile çıkarsınız?	1 kez	2 kez	3-5 kez	6-8 kez	9 ve daha fazla			
A7	Milliyet	Yerli	Yabancı						

B- Seyahat Karakteristikleri

B1	Seyahat planınızı nasıl yaparsınız	Bireysel	Paket tur	Okul gezisi	Kulüp veya dernek			
B2	Seyahat amacı	Tatil yapmak	İş	Arkadaş ve akraba ziyareti				
B3	Seyahat uzunluğu	1-2 gün	3-5 gün	6-9 gün	10-14 gün	15 ve üstü		
B4	Seyahate harcanan para miktarı	>-5000	5001-10000	10001-15000	15001-20000	20001-25000	25001-30000	30001->
B5	Seyahat memnuniyeti	Memnunum	Memnun değilim					
B6	Turist sınıfı	Kararlı doğa turisti	Kendini doğaya adanmış doğa turisti	Belirli bir akımı takip eden doğa turisti	Tesadüfi doğa turisti	Uzman doğa turisti	Kültürlü doğa turisti	
B7	Konaklama tercihi	Otel	Motel	Hotel	Pansiyon	Aile, Akraba veya Arkadaş Evinde	Kamp	Diğer
B8	Kimlerle bu aktiviteye katılırsınız?	Yalnız	Aile	Arkadaşlarla	Kulüp veya dernek üyeleri	Diğer		

B9	Faaliyetin gerçekleştirileceği yere hangi ulaşım aracını kullanarak ulaşım sağlıyorsunuz?	Özel araç	Havayolu	Demiryolu	Şehirlerarası veya şehir içi toplu taşıma	Kiralık araç	Karavan	Diğer
----	---	-----------	----------	-----------	---	--------------	---------	-------

C-Faaliyetin Gerçekleştirileceği Alanı Tercih Etmeniz Üzerinde Etkili Olan Faktörler

Sorular		Değerlendirme				
		1 (en düşük)	2	3	4	5 (en yüksek)
A-Heyecan ve macera (1. Basamak)						
A1	Heyecan yaşamak istiyorum					
A2	Macera arıyorum					
A3	Yeni zorluklar beni heyecanlandırıyor					
A4	Yeni ve farklı şeyler yaşamak istiyorum					
A5	Kendime meydan okumak istiyorum					
B-Doğanın aktif ve pasif keyfi (2. Basamak)						
B1	Doğada egzersiz yapmak istiyorum					
B2	Doğaya yakın olmak istiyorum					
B3	Doğada huzuru ve sessizliği yaşamak istiyorum					
B4	Fiziksel olarak aktif kalmak istiyorum					
B5	Flora ve faunayı gözlemlemekten zevk alıyorum					
B6	Doğanın manzarasının, manzarasının ve ruh hallerinin tadını çıkarmak istiyorum					
B7	Doğa ile uyum duygusu elde etmek istiyorum					
C-Öğrenme ve bilgi (3. Basamak)						
C1	Doğa ve/veya kültür hakkında daha fazla bilgi almak istiyorum					
C2	Doğa ve/veya kültür bilgimi geliştirmek istiyorum					
C3	Doğayı ve/veya kültürü daha iyi anlamak istiyorum					
C4	Doğayı ve/veya kültürü incelemek istiyorum					
C5	Becerilerimi ve yeteneklerimi geliştirmek istiyorum					
D-Doğada kaçış ve rahatlama (4. Basamak)						
D1	Günlük rutinlerden uzaklaşmak istiyorum					
D2	Dinlenme ve rahatlama arıyorum					
D3	Huzuru yaşamak istiyorum					
D4	Tazelenmek istiyorum					
E-Sosyal tanınma ve etkileşim (5. Basamak)						
E1	Başkaları üzerinde iyi bir izlenim bırakmak istiyorum					
E2	Benzer ilgi alanlarına sahip insanlarla birlikte olmak istiyorum					
E3	Sosyal tanınma kazanmak istiyorum					
E4	Arkadaşlarımla olmak istiyorum					
E5	Ailemle olmak istiyorum					

EK-2. Araştırma İzni



T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü
Erzurum

Sayı : E-48553601-300-2300258583

23.08.2023

Konu : Araştırma İzni. (Nagehan Selvi
UÇAN)

İLGİLİ MAKAMA

Enstitümüz Coğrafya Ana Bilim Dalı Türkiye Coğrafyası Bilim Dalı yüksek lisans programı **22010308002** öğrenci numaralı **Nagehan Selvi UÇAN**, **Doç. Dr. Çağlar Kıvanç KAYMAZ**'ın danışmanlığında **"Kula-Salihli Jeoparkı'nı Ziyaret Eden Turistlerin Bilim Turizmi Kapsamında Seyahat Motivasyonlarının Ölçülmesi"** konulu tez çalışması yapmaktadır.

Konuyla ilgili olarak yapılacak bilimsel araştırmalar sırasında, adı geçene yardımcı olunması ve gerekli kolaylığın (Kamu Kurum ve Kuruluşlarından Veri, Doküman, Broşür, Kitap vb.) sağlanması hususunda gereğini arz ve rica ederim.

Doç.Dr. Serkan NAKTİYOK
Müdür Yardımcısı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: ce55b269-7685-4f33-ad88-df178eb27dfa
Atatürk Üniversitesi Enstitüler Binası Kat:3 25240 Erzurum
Tel: +90 442 2314928
Elektronik Ağ: http://www.atauni.edu.tr/#birim=sosyal-bilimler-enstitusu
Kep Adresi: atauni@hs01.kep.tr

Doğrulama Adresi: https://www.turkiye.gov.tr/ataturk-universitesi-ebys

Bilgi: Neşe LEHİMLER
Faks: +90 442 2314911
E-Posta: sosbil@atauni.edu.tr



EK-3. Etik Kurul Onay Belgesi



T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı

Sayı : E.88656144-000-2300100543

ETİK KURUL ONAY BELGESİ

KARAR BİLGİLERİ	Oturum Sayısı : 5 Karar No : 96	Toplantı Tarihi: 27.03.2023
	Aşağıda bilgileri verilen proje ile ilgili çalışmanın, etik ilkeler açısından değerlendirilmesi isteği ile ilgili husus görüşüldü. Yapılan görüşmelerden sonra; söz konusu projeyle alakalı yapılacak çalışma için, araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak konuyla ilgili çalışmanın gerçekleştirilmesinde <i>bilim etiği yönünden sakınca bulunmadığına</i>, Etik Kurulu oy birliği ile karar vermiştir.	
PROJE - TEZ BİLGİLERİ	Proje- Tez Danışmanı : Dr.Öğr.Üyesi Çağlar Kıvanç KAYMAZ Proje- Tez Yürütücüsü : Yüksek Lisans Öğrencisi Nagehan Selvi UÇAN Proje -Tez Konusu: "BİLİM TURİZMİ YAPAN TURİSTLERİN SEYAHAT MOTİVASYONLARI VE MEMNUNİYET DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ: KULA JEOPARKI"	
	SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU	
	Unvanı/Adı Soyadı	Görevi
	Prof.Dr. Vedat KAYA	Etik Kurul Başkanı.
	Prof.Dr. Dilaver DÜZGÜN	Etik Kurul Üyesi
	Prof.Dr. Gökalp Nuri SELÇUK	Etik Kurul Üyesi
	Prof.Dr. Ufuk ŞİMŞEK	Etik Kurul Üyesi
	Prof.Dr. Musa BİLGİZ	Etik Kurul Üyesi
	Prof.Dr. Adem YILMAZ	Etik Kurul Üyesi
	Prof.Dr. Muhammet Dursun KAYA	Etik Kurul Üyesi

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: 36bf6e36-379e-4e6d-bdf1-cb42e501cb57 Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/ataturk-universitesi-ebys>



ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Nagehan Selvi UÇAN
Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	
Yüksek Lisans Öğrenimi	
Bildiği Yabancı Diller	
İş Deneyimi	
Stajlar	-
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	-
İletişim	
E-posta Adresi	
Tarih	